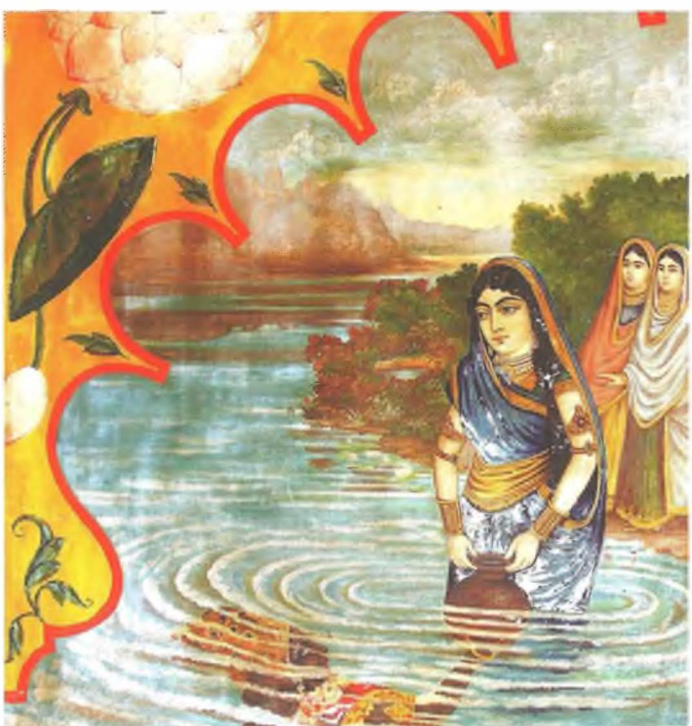
SALMAN RUSHDIE

UTANÇ

ROMAN



Çeviri: ASLI BİÇEN

CAN

Shame, Salman Rushdie
© 1983, Salman Rushdie
© 2013, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu kitabın Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Metis Yayınları, 2005
Can Yayınları'nda 1. basım: Temmuz 2013, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Act creative
Kapak resmi: © Shutterstock / İgor Plotnikov

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857
İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3
Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-1831-1

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

SALMAN RUSHDIE

UTANÇ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Aslı Biçen



Salman Rushdie'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Soytarı Şalimar, 2007
Öfke, 2008
Floransa Büyücüsü, 2009
Ayaklarının Altındaki Toprak, 2011
Doğu, Batı, 2011
Geceyarısı Çocukları, 2012

SALMAN RUSHDIE, on roman, bir kısa öykü derlemesi ve dört edebiyat dışı yapıtın yazarı ve *Mirrorwork* adındaki çağdaş Hint edebiyatı antolojisinin iki editöründen biridir. Yazarın *Geceyarısı Çocukları* adlı romanı 1981'de Booker Ödülü'nü, 1993'te Booker of Bookers ve 2008'de Best of the Booker ödüllerini aldı. *The Moor's Last Sigh* (Magriplinin Son İç Çekişi), 1995'te Whitbread Ödülü'nü ve 1996'da Avrupa Birliği Aristeion Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Salman Rushdie, edebiyata yaptığı katkılardan dolayı 2007 yılında "Şövalye" unvanıyla ödüllendirildi. Ayrıca, İngiltere Kraliyet Edebiyat Derneği üyesidir ve Fransa Kültür Bakanlığı tarafından verilen *Commandeur des Arts et des Lettres* unvanına da sahiptir.

ASLI BİÇEN, 1970'te Bursa'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Çeviri yapmaya öğrencilik yıllarında başladı. 1990'dan beri sürdürdüğü meslek hayatında kırk küsur kitap çevirdi. Faulkner'ın *Absalom Absalom!*, Dickens'ın *Müşterek Dostumuz* ve *Kasvetli Ev*, Rushdie'nin *Geceyarısı Çocukları, Utanç*, Kennedy'nin *Cennet*, Fuentes'in *Doğmamış Kristof*, Djuna Barnes'ın *Geceyi Anlat Bana*, Fowles'un *Fransız Teğmenin Kadını* gibi eserlerini Türkçeye kazandırdı. Çevirmenlerin maruz kaldığı haksızlıklara karşı mücadele veren Kitap Çevirmenleri Meslek Birliği'nin kurucularındandır. Çevirilerinin yanı sıra şu âna kadar yayımlanmış üç romanı vardır: *Elime Tutun*, *İnceldiği Yerden* ve *Tehdit Mektupları*.

İçindekiler

I. Anavatandan kaçışlar

1. Servis asansörü 15
2. Ayakkabılardan bir gerdanlık 33
3. Eriyen buzlar 56

II. Düellocular

4. Paravanın ardında 75
5. Yanlış mucize 91
6. Şeref meseleleri 115

III. Utanç, müjde ve bakire

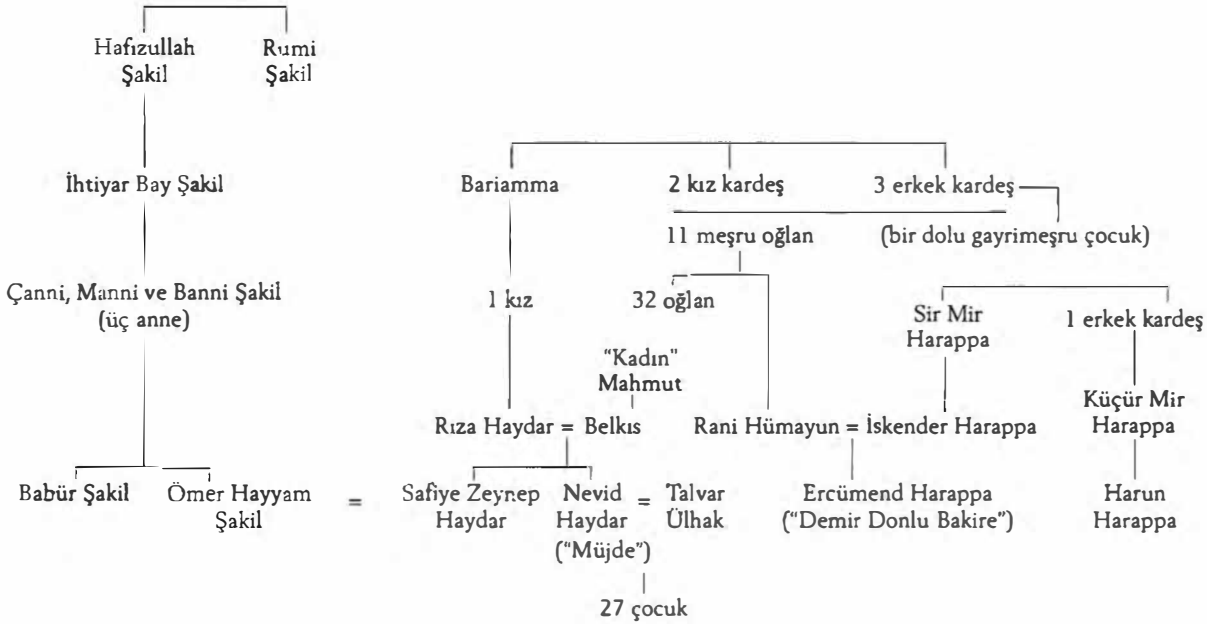
7. Kızarma 145
8. Güzel ve çirkin 183

IV. XV. yüzyılda

9. Büyük İskender 221
10. Peçeli kadın 246
11. Asılmış bir adamın monoloğu 276
12. İstikrar 300

V. Hüküm günü

Teşekkür 355


Hafızullah Şakil
Rumi Şakil
İhtiyar Bay Şakil
Çanni, Manni ve Banni Şakil (üç anne)
Babür Şakil
Ömer Hayyam Şakil
=
Bariamma
2 kız kardeş
3 erkek kardeş
11 meşru oğlan
(bir dolu gayrimeşru çocuk)
1 kız
32 oğlan
Sir Mir Harappa
1 erkek kardeş
"Kadın" Mahmut
Küçür Mir Harappa
Rıza Haydar = Belkıs
Rani Hümayun = İskender Harappa
Safiye Zeynep Haydar
Nevid Haydar ("Müjde")
= Talvar Ülhak
Ercümend Harappa ("Demir Donlu Bakire")
Harun Harappa
27 çocuk

I

Anavatandan kaçışlar

1

Servis asansörü

Havadan bakıldığında her şeyden ziyade kötü orantılı bir halteri andıran ücra sınır kasabası K.da bir zamanlar üç sevimli, sevgi dolu kız kardeş yaşardı. İsimleri... ama gerçek isimleri asla kullanılmazdı, tıpkı evdeki en iyi porselenler gibi; üçünün de yaşadığı o trajedi gecesinden sonra porselenler zamanla yeri unutulan bir dolaba kilitlenmiş, böylece Çarlık Rusyası'nda Gardner Seramik Fabrikası tarafından üretilen büyük bin parçalık takım, gerçekliğine neredeyse inanmaz oldukları bir aile efsanesine dönüşmüştü... Lafı daha fazla uzatmadan üç kız kardeşin Şakil soyadını taşıdıklarını ve herkes tarafından (yaş sırasıyla) Çanni, Manni ve Banni diye bilindiklerini söylesem iyi olacak.

Günün birinde babaları öldü.

Öldüğünde on sekiz yıldır dul olan İhtiyar Bay Şakil'in, yaşadığı kasabaya "cehennem çukuru" demek gibi bir huyu vardı. Son hezeyanı sırasında büyük bölümü anlaşılmayan dur durak bilmez bir monoloğa kaptırmıştı kendini, bu monoloğun bulanık akışı esnasında hizmetkârlar uzun müstehcen bölümler, yatağının etrafındaki havayı fokur fokur kaynatan küfürler ve lanetler seçer gibi olmuşlardı. Bu son söylevinde, ihtiyar münzevi, ömrü boyunca kasabasına duyduğu nefreti baştan almış,

kâh pazarın etrafındaki alçak, boz renkli "kambur zumbur" binaları yok etmeleri için iblislere seslenmiş, kâh ölüme bulanmış sözleriyle Kışla Mahallesi'nin serin, kireç badanalı kibrini lanetlemişti. Halter biçimli kasabanın iki ucundaki kürelerdi bunlar: Eski şehir ve Kışla, eski şehirde sömürgeleştirilmiş yerli halk otururdu, Kışla'da yabancı sömürgeciler, *Angrez*, yani İngiliz *sahib*'ler. İhtiyar Şakil iki dünyadan da tiksinirdi ve yıllar boyu, kuyu gibi ışıksız bir avluya bakan, yüksek, kaleye benzer, devasa malikânesine kapanmıştı. Ev açık bir meydanın kenarındaydı ve pazarla Kışla'ya eşit mesafedeydi. İhtiyar Bay Şakil ölüm döşeğinde, binanın dışarı bakan üçbeş penceresinin birinden, Rönesans üslubunda yapılmış büyük otelin kubbesini görebiliyordu; katlanılmaz Kışla Mahallesi sokaklarından bir serap gibi yükseliyordu otel ve içinde altın tükürük hokkaları, pirinç düğmeli üniforma giymiş, komi şapkası takmış evcil örümcek maymunları, her gece muhteşem bitkilerin, sarı güllerin, beyaz manolyaların ve tavana uzanan yeşim rengi palmiyelerin enerjik başkaldırısı arasında kartonpiyerli balo salonunda çalan tam tekmil bir orkestrayı bulmak mümkündü –kısacası Flashman's Hotel'ın, daha o zamandan çatlamış olan büyük yaldızlı kubbesi, kısa olmaya yazgılı ihtişamının usandırıcı kibriyle parlıyordu; o kubbe altında üniformalı, postallı *Angrez* subayları, beyaz kravatlı siviller ve aç bakışlı, saçları lüle lüle hanımlar her gece toplanır, bungalovlarından çıkıp dans etmeye ve renkli olma yanılsamasını paylaşmaya gelirlerdi– halbuki aslında sadece beyazdılar, hatta amansız sıcağın, bulut altında gelişmiş soluk tenleri üzerindeki zararlı etkileri yüzünden ve tabii bir de karaciğerlerini hiçe sayarak güneşin öğle vakti ifratında kırmızı Burgonya şarabı içme alışkanlıkları yüzünden gri. İhtiyar adam emperyalistlerin altın otelden yayılan, umutsuzluğun neşesinden ağır-

laşmış müziğini duydu ve rüyalar oteline yüksek, net bir sesle küfür etti.

"Kapatın şu pencereyi," diye bağırdı, "yoksa bu gürültüyü dinleye dinleye öleceğim." İhtiyar hizmetkâr kadın Haşmet Bibi, pencereyi kapattığında birazcık rahatladı ve son enerjisini toplayarak ölümcül hezeyan selinin istikametini değiştirdi.

"Yetişin," diye ihtiyar adamın kızlarına seslenerek odadan fırlamıştı Haşmet Bibi, "babacığınız kendini Şeytan'a teslim ediyor." Dış dünyayı def eden Bay Şakil ölüm monoloğunun öfkesini kendine çevirmiş, ruhunun sonsuza kadar lanetlenmesini istiyordu. "Allah bilir sinirine ne dokundu," dedi Haşmet esefle, "ama tuttuğu yol, yol değil."

Dul adam çocuklarını Parsi sütannelerle, Hıristiyan *ayah*'larla ve çoğunlukla Müslümanlıktan gelen demirden bir ahlakla büyütmüştü, gerçi Çanni babasını asıl güneşin katılaştırdığını söylerdi. Üç kız, onun öldüğü güne kadar bu labirentvari malikâneden hiç çıkartılmamıştı; hemen hemen hiç eğitim görmeden *zenan*'da[1] hapis tutulmuş, birbirlerini eğlendirmek için kendilerine has lisanlar icat etmiş, çıplak bir adamın nasıl göründüğü üzerine kafa yormuş, ergenliğe ulaşmadan önce tuhaf cinsel organlar hayal etmişlerdi, mesela erkeklerin göğsünde kendi memelerinin oturacağı oyuklar, "o zamanlar öyle cahildik ki," diye hatırlatacaklardı yaşları ilerledikçe hayretle birbirlerine, "döllenmenin memelerden olduğuna inanabiliyorduk." Bu uzun mahpusluk üç kız kardeş arasında asla tam olarak kopmayacak çok güçlü bir bağ oluşturmuştu. Kafesli bir pencerenin önünde durup büyük otelin yaldızlı kubbesine bakarak ve gizemli dans

1. Hindistan'da hareme verilen ad. Farsça *zen* "kadın" anlamına gelir.

müziğinin nağmelerine göre salınarak geçirirlerdi akşamlarını... Söylentiye bakılırsa ikindilerin tembel mayışıklığında birbirlerinin vücutlarını keşfederlerdi uyuşuk uyuşuk; geceleri de babalarının ölümünü hızlandırmak için büyüler yaparlardı. Ama kem dillerin söylemeyeceği yoktur, özellikle de erkeklerin soyan gözlerinden uzakta yaşayan güzel kadınlar hakkında. Kesinlikle doğru olan bir şey varsa o da, bebek rezaletinden çok önce, bekâretlerinin soyut tutkusuyla çocuk özlemi çeken üç kız kardeşin çocukları doğduktan sonra bile üçlüyü bozmamak, sonsuza kadar gençliklerindeki yakın bağı korumak için gizli bir anlaşma yapmış olmalarıydı: yani bebekleri paylaşmaya karar vermişlerdi. Bu akdin, yalıtılmış üçlünün birbirine kattıkları âdet kanlarıyla yazıldığı ve imzalandığı, sonra yakılıp kül edildiği ve sadece belleklerinin hücrelerinde saklandığı yolundaki menfur hikâyeyi kanıtlama ya da yalanlama imkânım yok.

Ama yirmi yıl boyunca tek bir çocukları olacaktı. Adı Ömer Hayyam olacaktı.

Bütün bunlar XIV. yüzyılda meydana geldi. Doğal olarak hicri takvimi kullanıyorum; sanmayın ki böyle hikâyeler hep çok uzun zaman önce vuku bulmuş. Zaman süt gibi kolayca homojenleştirilemez; dünyanın o bölgesi, yakın zamana kadar, hâlâ bin üç yüzlerdeydi.

Haşmet Bibi onlara babalarının son anlarını yaşadığını söylediğinde kardeşler en renkli kıyafetlerini giyip onu görmeye gittiler. Onu utancın boğucu parmakları arasında, zorba yeis çırpınmaları içinde, Tanrı'dan, kendisini sonsuza kadar Cehennem çöllerinden birine, ayakaltı olmayan bir yere göndermesini talep ederken buldular. Sonra sesi kesildi ve en büyük kızı Çanni ona üç genç kadını ilgilendiren tek soruyu sordu hemen: "Baba, artık çok zengin olacağız, değil mi?"

"Orospular," diye küfretti ölmekte olan adam, "buna pek güvenmeyin."

Babalarının ağzı bozuk ölümünün ertesi sabahı, herkesin Şakil aile servetinin üzerinde yelken açtığını zannettiği dipsiz zenginlik denizinin kıraç bir krater olduğu ortaya çıktı. Yatırım alanındaki beceriksizliğinin kavurucu güneşi (onlarca yıldır ürkütücü pederşahi façası, pis tabiatı ve kızlarına bıraktığı en zehirli miras olan kibirli azameti sayesinde başarıyla gizlemişti bunu) bütün nakit okyanuslarını kurutmuştu, öyle ki Çanni, Manni ve Banni bütün matem dönemini, hayattayken ihtiyar adama baskı yapmaya cesaret edemeyen ama artık bir dakika daha beklemeyi reddeden alacaklıların borçlarını (bileşik faiziyle birlikte) ödemekle geçirdiler. Kızlar bir ömürlük inzivalarından, babalarının muazzam basiretsizliğinin leşini didiklemek için üzerinde halkalar çizen bu akbabalara duydukları iyi talimli tiksinti ifadeleriyle çıktılar; paranın yabancılarla konuşulması yasak iki konudan biri olduğunu düşünecek şekilde yetiştirildikleri için de alacaklıların önlerine koyduğu belgeleri okumaya bile zahmet etmeden imzalayarak servetlerini saçıp savurdular. Her şey bittiğinde K. çevresindeki, büyük bölümü verimsiz bir bölgedeki az sayıda verimli meyve bahçesi ve tarlanın yaklaşık yüzde seksen beşini teşkil eden uçsuz bucaksız araziler olduğu gibi kaybedilmişti; üç kız kardeşe, çekip çevirilemeyecek kadar büyük, yerden tavana ıvır zıvır dolu malikâne ile sadakatten ziyade müebbet mahkûmunun dış dünyaya duyduğu korkuya benzer bir sebepten gitmeyi reddeden üç-beş hizmetkârın dışında hiçbir şey kalmamıştı. İflas haberine verdikleri tepki –belki de aristokrat terbiyesi almış insanların evrensel âdeti olduğu üzere– bir parti düzenlemek oldu.

Sonraki yıllarda o kötü şöhretli şenlik gecesinin hikâyesini, onlara genç oldukları yanılsaması veren sade

bir neşeyle anlatacaklardı birbirlerine. "Davetiyeleri Kışla'da bastırmıştım," diye başlardı Çanni Şakil, kardeşleriyle birlikte oturdukları eski ahşap salıncakta. Eski maceraya düşünüp mutlu mutlu kıkırdayarak devam ederdi, "Ne davetiyeydi ama! Tahta gibi sert karton üzerine kabartmalı, altın yaldızlı harflerle yazılmış. Feleğin suratına tükürür gibi."

"Ölmüş babamızın suratına da," diye eklerdi Manni. "Ona pek edepsiz gelirdi, tam bir yoldan çıkmışlık gibi, iradesini bize dayatmayı başaramadığının kanıtı gibi gelirdi."

"Tıpkı," diye devam ederdi Banni, "iflasımızın başka bir alandaki başarısızlığını kanıtlaması gibi."

İlk başta babalarının ölürken duyduğu utancın onları bekleyen iflası bilmekten kaynaklandığını zannetmişlerdi. Ama sonradan bu kadar basit olmayan başka olasılıkları dikkate almaya başladılar. "Belki," diye varsayımda bulunurdu Çanni, "ölüm döşeğinde geleceği görmüştü."

"Keşke," derdi kardeşleri, "öyle olsa bizi yaşattığı kadar sefil ölmüş olurdu."

Şakil kardeşlerin toplum içine çıktığı haberi kasabada çabucak yayılmıştı. Heyecanla beklenen akşam geldiğinde eski evi bir musiki dehaları ordusu işgal etti, üç telli *tamburi*'leri, yedi telli sarangileri, kamış flütleri ve davulları, bu sofu malikâneyi yirmi yıldır ilk kez şenlikli bir müzikle doldurdu; bölük bölük fırıncı, pastacı, mezeci yiyecek cephanesiyle uygun adım içeri daldılar, kasabanın tezgâhlarını çıplak bırakıp avlunun ortasına kurulu, ayna işlemeleri hazırlıkların ihtişamını yansıtan kocaman, rengârenk *şamiana*'nın[1] içini doldurdular. Gelgelelim babalarının kızların iliklerine işlettiği züppeliğin

1. Hindistan'da çeşitli eğlence ve şenliklerde kurulan geleneksel büyük çadır.

misafir listesine sirayet ettiği ortaya çıkmıştı. K. sakinlerinin çoğu, yaldızlı davetiyeleri kasabanın dilinde olan bu üç görkemli hanımın muhitine alınmaya layık bulunmadıklarını görerek hakarete uğramıştı. Derken kaygısızlık suçuna bir de saygısızlık suçu eklendi çünkü kız kardeşlerin âdetleri hiçe saydıkları ortaya çıktı: Yerli ekâbirin paspaslarından esirgenen davetiyeler, *Angrez* Kışlası'nın ve dans eden *sahib*'lerin balo salonlarının yolunu bulmuştu. Uzun zamandır yasaklı olan malikâne üç-beş kasabalı dışında herkese kapalı kalmıştı; ama Flashman's'ın, kokteyl saatinden sonra kardeşleri üniformalı ve balo kıyafetli bir yabancılar kalabalığı ziyarete geldi. Emperyalistler! –gri tenli *sahib*'ler ve eldivenli begümleri!– kulakları tırmalayan seslerle, lütfedermiş gibi ayna işlemeli otağa girdiler.

"İçki ikram edilmişti." İhtiyar Çanni Ana, bu anının dehşetini hatırlarken ellerini keyifle çırptı. Ama hatırlamanın daima son bulduğu noktaya gelinmiş ve üç hanım da tuhaf bir ketumluğa bürünmüşlerdi; bu yüzden de senelerin karanlık geçitinde partinin etrafını sarıp gizleyen tuhaflığı bertaraf etmek elimden gelmiyor.

Beyaz olmayan üç-beş misafirin –Şakil milyonlarıyla kıyaslandığında servetleri bir zamanlar solda sıfır olan yerli *zamindar*'lar[1] ve karılarının– öfkeli bir yumak halinde birbirlerine sokulduğu, hoplayıp zıplayan *sahib*'lere gazapla baktıkları doğru olabilir mi? Ya bu insanların birkaç dakika sonra ellerini ekmeğe de tuza da sürmeden çekip gittikleri, kız kardeşleri sömürge yetkililerine bıraktıkları? Gözleri antimondan ve şevkten parlayan üç kız kardeşin ağırbaşlı bir sessizlikle bir subaydan diğerine gittikleri, adeta onları tarttıkları, bıyıklarının parlaklı-

1. Hindistan'da toprağın vergisini toplama hakkını ya da mülkiyetini elinde tutan insanlara verilen isim.

ğını ölçtükleri, duruş açılarına göre çenelerini değerlendirdikleri inanılır şey mi? Sonra (tevatüre bakılırsa) Şakil kızlarının aynı anda ellerini çırptıkları ve müzisyenlere Batı tarzı dans müziği, minüetler, valsler, fokstrotlar, polkalar, gavotlar, virtüözlerin hakarete uğramış çalgılarından zorla çıkarılınca şeytani bir hal alan melodiler çalmalarını buyurdukları doğru mu?

Söylenenlere bakılırsa dans bütün gece devam etmiş. Böyle bir olayın rezilliği yeni yetim kalan kızları zaten gözden düşürmeye yeterdi ama sırada daha beteri vardı. Parti bittikten kısa süre sonra, öfkeli dehalar gidip, yenmeyen yiyecek dağları sokak köpeklerine atıldıktan –zira kardeşler azametten, kendi denklerine ikram ettikleri yiyeceklerin fakirlere dağıtılmasına razı olmamıştı– kısa süre sonra, K. çarşılarında burnu havada üç kızdan birinin o çılgın gecede hamile kaldığı söylenmeye başladı.

Ayıp, ayıp, büyük utanç!

Ama Şakil kardeşler şereflerine leke sürüldüğünü hissetmişlerse bile dışarıya renk vermediler. Bunun yerine gitmeyi reddeden hizmetkârlarından biri olan Haşmet Bibi'yi K.ya yolladılar; kasabanın en iyi ustası Mistri Yakup Baloç'u getirecek ve Hüdaverdi Nalbur Dükkânı'nda bulunabilecek en büyük ithal asma kilidi alacaktı. Bu asma kilit öyle büyük ve ağırdı ki Haşmet Bibi eve taşımak için bir katır kiralamak zorunda kalmıştı, katırın sahibi hizmetçi kadına sordu: "Senin begümler bu kilidi şimdi ne demeye alıyorlar? Taarruz çoktan oldu bitti." Haşmet, sözlerinin gücünü artırmak için gözlerini şaşıltarak, "Torunların fukara mezarına işer inşallah," diye cevap verdi.

Usta Mistri Yakup bu Nuh Nebi'den kalma kocakarının şirret sükûnetinden öyle etkilenmişti ki onun emri altında tek bir yorumda bulunmaya cesaret edemeden seve seve çalıştı. Kadın ona tuhaf bir dış asansör yaptırdı,

motorlu bir makara sistemiyle eşyaların sokaktan evin üst katlarına çıkarılıp indirilebileceği, üç yetişkini alabilecek kadar büyük bir servis asansörü. Haşmet Bibi aygıtın, ev sakinlerinin hiçbir pencereden görünmesini gerektirmeden çalışacak şekilde yapılmasının önemi üzerinde durmuştu; tek bir küçük parmak bile görünmemeliydi. Sonra ustanın bu tuhaf mekanizmaya yerleştirmesini istediği olağanüstü güvenlik gereçlerini sıralamıştı. "Şuraya," buyurmuştu, "evin içinden açılabilecek yaylı bir mandal koy. Açıldığında asansörün altı olduğu gibi düşsün. Şuraya, şuraya ve şuraya kırk beş santimlik keskin mi keskin hançerler fırlatan gizli paneller yerleştir. Hanımlarımın saldırganlara karşı korunması lazım."

Yani asansörün pek çok korkunç sırrı vardı. Mistri, üç kız kardeşin birini bile görmeden işini bitirdi ama birkaç hafta sonra midesini tutmuş yerlerde yuvarlanarak ve toprağa kan tükürerek öldüğünde, bu utanmaz kadınların, son ve en gizemli vazifesi hakkında sessiz durmasını garantilemek için onu zehirlediği söylentisi yayıldı. Ancak tıbbi kanıtların olayların bu anlatımına kuvvetle karşı olduğunu belirtmek adil olur. Bir süredir apandisit bölgesindeki münferit sancılardan mustarip olan Yakup Baloç'un doğal sebeplerden öldüğü neredeyse kesindi, ölümcül sancılarına katil oldukları varsayılan kız kardeşlerin sözde zehirleri değil, peritonitin hakikaten ölümcül adiliği sebep olmuştu. Ya da onun gibi bir şey.

Günün birinde Şakil kardeşlerin geri kalan üç erkek çalışanı, som tikağacı ve pirinçten devasa ön kapının kanatlarını kapatırken görüldü. Bu yalnızlık kapıları, yarım yüzyıldan daha uzun süre açılmamak üzere, kız kardeşlerin üzerine kapanmadan önce, dışarıda toplanan meraklı kasabalıların küçük kalabalığı, içinde kızların inzivasının abartılı kilidinin donuk donuk parladığı bir el arabası gördüler. Kapılar kapandığında, devasa kilidin yerine takılışı-

nın ve anahtarın çevrilişinin sesleri kepaze kadınlarla hizmetkârlarının tuhaf mahpusluğunu haber verdi.

Haşmet Bibi'nin kasabaya yaptığı son yolculuk sırasında, cemiyetin önde gelen erzak ve hizmet sağlayıcılarına ayrıntılı talimatlar içeren mühürlü mektuplar bıraktığı ortaya çıktı; bundan böyle belirlenen günler ve saatlerde, seçilmiş çamaşırcı kadın, terzi, kunduracı, keza et, meyve, tuhafiye, çiçek, kırtasiye, sebze, bakliyat, kitap, normal içecek, gazlı içecek, yabancı dergi, gazete, merhem, parfüm, antimon, misvak, baharat, kola, sabun, mutfak aleti, resim çerçevesi, oyun kartı, müzik aleti teli satıcıları, Mistri Yakup'un son yapıtı dibinde arzı endam edeceklerdi. Şifreli bir ıslık koyuverecekler ve asansör içinde yazılı talimatlarla, mırıldanarak sokak seviyesine inecekti. Bu şekilde Şakil hanımları dünyadan tümüyle ve daimi olarak el ayak çekmeyi başarmış, babalarının ölümünden sonra kısa süreliğine de olsa bitimini kutladıkları münzevi hayatına kendi istekleriyle geri dönmüşlerdi; yaptıkları ayarlamalar öyle azametliydi ki eve kapanmaları nedametten ziyade kibir eylemi gibi görünüyordu.

Hassas bir soru çıkıyor karşımıza: Bütün bu masrafları nasıl karşılıyorlardı?

Onlar adına biraz utanarak ve sırf şimdiye kadar pek çok soruyu cevapsız ve muğlak bırakmak zorunda kalmış yazarınızın çok gerekli olduğunda net cevaplar vermeye muktedir olduğunu göstermek için, Haşmet Bibi' nin kasabanın en sevimsiz müessesesinin kapısına son bir mühürlü zarf bıraktığını açıklıyorum; öyle bir müesseseydi ki bu Kuran'ın faizi men etmesini hiçe sayıyordu, rafları ve sandıkları sayısız çürümüş tarihçenin enkaz yığınının ağırlığı altında inliyordu... yerin dibine batsın. Açık söylemek gerekirse, tefeciye gitmişti. Tefeci, yaşı belirsiz, kalem gibi ince, kocaman masum gözlü Çalak Sahib de bundan böyle asansörün dibine gelecekti (talimatlar uya-

rınca gece karanlıkta) asansörde bulduğu eşyalara değer biçecek, dönüşsüzce rehine konmuş hazinelerin, piyasa değerinin yaklaşık yüzde on sekiz buçuğuna denk gelen nakit parayı, bir çivi üzerinde sessiz evin yüreğine yollayacaktı. Eli kulağındaki Ömer Hayyam Şakil'in üç annesi geleceği satın almak için geri kalan son sermayeleri olan geçmişi kullanıyorlardı. Peki hamile olan hangisiydi?

En büyükleri Çanni mi, ortanca Manni mi yoksa bebecikleri, "küçük" Banni mi? Bunu kimse öğrenemedi, doğan çocuk bile. Birbirlerine tam manasıyla kenetlenmişlerdi ve ayrıntılara titiz bir dikkat göstererek rol yapıyorlardı. Gözünüzün önüne getirin: Hizmetkârlara Kitaba el bastırıp sadakat yemini ettirmişlerdi. Hizmetkârlar da kendi kendilerine dayattıkları bu tutsaklıkta onlara katılmıştı ve evi ancak ayakları önde, kefene sarılmış vaziyette terk ediyorlardı, elbette Yakup Baloç'un inşa ettiği yoldan. Hamilelik boyunca eve hiç doktor çağrılmamıştı. Aylar geçtikçe, saklanmayan sırların bir kapı altından, bir anahtar deliğinden ya da açık bir pencereden daima kaçmayı başardığını, sonunda herkesin her şeyi öğrendiğini bilen kız kardeşler... tekrar ediyorum en dikkate değer özellikleri olan o eşsiz kuvvetteki dayanışmayı sergilemişler, –ikisi– üçüncünün göstermek zorunda kaldığı bütün arazları taklit etmişti.

Çanni ile Banni arasında beş yaş olduğu halde kardeşler bu dönemde, aynı giysileri giyerek ve seçtikleri alışılmadık hayatın anlaşılmaz etkileri sayesinde birbirlerine öyle çok benzemeye başlamışlardı ki hizmetkârlar bile onları karıştırıyordu. Onların güzel olduklarını söylemiştim; ama o cenahlardaki şairlerin pek bayıldığı mah cemalli, badem gözlü tiplerden değillerdi, neredeyse boğucu bir karizmatik gücü olan sağlam çeneli, güçlü yapılı, kararlı adımlarla yürüyen kadınlardı. Şimdi üçünün birden aynı anda karınları ve göğüsleri kabarmaya başlamış-

tı; sabahleyin birinin midesi bulandığında diğer ikisi de öyle mükemmel eşzamanlı bir duygudaşlıkla kusmaya başlıyordu ki hangisinin midesinin önce kalktığını anlamak imkânsızdı. Aynı şekilde, gebeliğin bitmesine yakın rahimleri şişmişti. Bütün bunların fiziksel hilelerin yardımıyla, yastıklarla, dolgu malzemeleriyle, hatta bayıltıcı buharlarla sağlanmış olması mümkün tabii; ama fikrimce böyle bir analiz kardeşler arasında varolan sevgiyi fazlasıyla hafife almak olur. Biyolojik imkânsızlığa rağmen, yemin ederim, kardeşlerinin analığını paylaşmayı –evlilik dışı gebe kalmanın toplumsal ayıbını özledikleri grup bebeğinin şahsi zaferine dönüştürmeyi– öyle canıyürekten istiyorlardı ki ikiz hayalet hamilelikler, gerçek hamileliğe eşlik ediyordu; bir taraftan da davranışlarının eşzamanlılığı bir tür ortak zihnin işlediğine işaret ediyordu.

Aynı odada yatarlardı. Aynı şeyleri –badem ezmesi, yasemin yaprakları, çamfıstığı, çamur– aynı anda canları çekerdi; metabolizmalarının hızı birbirine paralel değişirdi. Aynı kilodaydılar, aynı anda yoruluyor, her sabah birisi zil çalmış gibi aynı anda uyanıyorlardı. Aynı ağrıları çekiyorlardı; üç rahimde tek bir bebek ve onun tıpkısı iki hayalet, iyi çalışmış bir dans grubunun uyumuyla tekmeleyip yuvarlanıyordu... Üçü de aynı acılara maruz kaldıklarından –evet bunu da söyleyeceğim– bekledikleri bebeğin ortak annesi olmayı tümüyle hak etmişlerdi. Birinin –adını tahmin dahi etmeyeceğim– doğum zamanı geldiğinde, kimin suyunun geldiğini onlardan başka kimse görmedi; ya da kimin elinin yatak odasının kapısını içeriden kilitlediğini. İkisi hayalet bir gerçek üç doğumun nasıl geçtiğine dışarıdan hiçbir göz şahit olmadı; ya da boşalan balonlar söndüğünde, üç kalça arasında gayrimeşru çocuğun belirdiği âna; ya da bir çift elin Ömer Hayyam Şakil'i ayak bileklerinden kaldırıp tepetaklak tutarak kıçına vurmasına.

Kahramanımız Ömer Hayyam, odaları sayılamaya-

cak kadar bol o inanılmaz malikânede aldı ilk nefesini; gözlerini orada açtı; baş aşağı dururken açık pencereden ufuktaki İmkânsız Dağları'nın ürpertici doruklarını gördü. Üç annesinden biri –ama hangisi?– onu ayak bileklerinden kaldırıp ilk nefesi ciğerlerine çekene kadar patakladı... Ta ki hâlâ tersi dönmüş doruklara bakan bebek ağlamaya başlayana kadar.

Haşmet Bibi anahtarın kapıda döndüğünü duyup yiyecek, içecek, temiz çarşaf, sünger, sabun ve havlularla çekine çekine içeri girdiğinde üç kız kardeşi, babalarının öldüğü kocaman, dört direkli, direklerinden oyma yılanların yukarıdaki örtünün brokar cennetine doğru tırmandığı devasa maun yatakta oturur buldu. Hepsinin de bir annenin gerçek imtiyazı olan engin sevinç ifadesiyle yüzleri pembeleşmişti; bebek, altısından da süt gelen memelerin birinden diğerine geçiriliyordu.

Genç Ömer Hayyam zamanla doğumdan önce de sonra da bazı tuhaflıkların meydana geldiğinden haberdar edilecekti. Öncekileri yazdık, sonrakilere geçelim:

En büyük annesi Çanni, yedinci doğum gününde "Ben Allah'ın adını kulağına fısıldamayı," demişti, "kesinlikle reddettim."

Sekizinci doğum gününde, ortanca Manni itirafta bulunmuştu: "Kafanı kazıtmayı düşünmedik bile. Öyle güzel kapkara saçların vardı ki burnumun dibinde kimsenin kesmesine izin veremezdim, hayır efendim!"

Bundan tam bir yıl sonra en küçük annesi ciddi bir yüz ifadesi takınmıştı. "Ne olursa olsun," demişti Banni, "sünnet derini kesmelerine izin veremezdim. Ne biçim bir fikir bu? Muz kabuğu mu ki soyulsun?"

Ömer Hayyam Şakil hayata sünnetten, berberden ya da ilahi tasdikten nasibini almadan adım atmıştı. Bunu bir noksanlık olarak düşünecekler çoktur.

Etrafında (perdelerle cibinliğin yanı sıra) ölürken kendini Cehennem'in en ücra köşelerine savurmuş bir büyükbabanın hayalet imgesinin de asılı durduğu bir ölüm döşeğinde dünyaya gelmişti; ilk gördüğü tepetaklak duran bir dağ sırası oldu... Ömer Hayyam Şakil hayatının ilk günlerinden itibaren bir ters dönme, baş aşağı edilmiş bir dünya hissiyle malul oldu. Ayrıca bundan daha beter bir şeyle, dünyanın kıyısında yaşadığı, ta ucunda olduğundan her an düşebileceği hissiyle. Evin üst kat pencerelerinden eski bir teleskopla K. etrafındaki coğrafyanın boşluğunu seyrederdi çocuk Ömer Hayyam; bu görüntü onu Şeylerin Kenarı'na yakın olduğuna ve ufuktaki İmkânsız Dağları'nın ardında büyük bir hiçlik olduğuna ikna etmişti; kâbuslarında tekdüze bir sürekli-likle yuvarlanmaya başladığı hiçlik buydu işte. Bu rüyaların en tedirgin edici yönü, boşluğa dalışlarının bir şekilde yerinde olduğu, kendisinin buna müstahak olduğu yolundaki uyku hissiydi... Cibinliğin içinde tere bulanmış vaziyette, hatta bazen rüyalarının ona kendi değersizliğini bildirdiğini fark edip çığlık atarak uyanırdı. Bunu öğrenmek hiç hoş değildi.

İşte Ömer Hayyam'ın asla dönmeyeceği, uykudan kısma kararını alması gelişimini tamamlamadığı bu yıllara rastlar; bir ömür süren bu gayretin onu getirdiği yer, sonunda, karısı duman olup uçtuğunda –yok ama, sonların, başlarla ortaların önüne geçmesine izin vermemek lazım; son zamanlarda yapılan bilimsel deneyler, belli türde kapalı sistemlerde, yoğun baskı altında zamanın geri akmaya ikna edilebildiğini, böylece sonuçların sebeplerden önce gelebildiğini gösterse bile. Bu tam da hikâyecilerin hiç kaale almaması gereken faydasız ilerlemelerden; oradan ötesi delilik!– sonunda bir gecede sadece kırk dakikanın, meşhur kırk göz kırpışının onu dinlendirmeye yeteceği noktaya gelecekti. Rüyaların katla-

nılmaz gerçekliğinden, gündelik, uyanık hayatının biraz daha kabul edilebilir yanılsamalarına kaçmak gibi şaşırtıcı ölçüde yetişkinlere has bir karar verdiğinde ne kadar da küçüktü! Ona hoşgörüyle "Minik yarasa" adını takmıştı üç annesi, geceleri kış soğuğundan korunmak için sırtına aldığı koyu gri *çador*'u[1] savurarak evlerinin bitmez tükenmez odalarında dolanıp durduğunu öğrendiklerinde; ama kukuletalı bir mücahite mi yoksa pelerinli bir kan emiciye mi, Batman'e mi yoksa Drakula'ya mı dönüştüğüne karar vermeyi okura bırakıyorum.

(General Rıza Haydar'ın büyük kızı olan karısı da uykusuzluktan mustaripti; ama Ömer Hayyam'ın uykusuzluğu kendi iradesine dayandığı için onunkiyle kıyaslamamalı, zira saf Safiye Zeynep, yatağında yatar, bilincini, toz zerreleri ya da gözyaşları gibi sıkıp çıkarabilecekmiş gibi gözkapaklarını işaret ve başparmakları arasında sıkı sıkı tutardı. Kocasının doğduğu, dedesinin öldüğü o odada, yılanlı ve Cennetli yatağın yanında yanıp kavruldu... Asi Zaman yerin dibine batsın! Bu ölüm sahnesine hemen geriye gitmesini emrediyorum: Hokus pokus!)

Küçük Ömer on yaşına geldiğinde batı ve güney ufkunu çeviren dağların kuşatan, koruyan varlığına karşı çoktan minnettarlık hissetmeye başlamıştı. İmkânsız Dağları: Bu ismi bulamazsınız atlaslarınızda, ne kadar büyük ölçekli olursa olsun. Coğrafyacıların da sınırları vardır; evini dolduran acayip bolluktaki eşyanın arasında bulduğu mucizevi parlaklıktaki pirinç teleskoba âşık olan küçük Ömer Hayyam, her gece gökyüzüne serilen Samanyolu'nun yıldızlarında oturan silikon mahlukların ya da gazdan canavarların yuvalarını, onun çokça karıştırılmış yıldız haritalarındaki isimlerle bilmediklerinin oldum

1. Farsça çadır anlamında *çadar* kelimesinden türemiş sözcük. Kadınların sadece yüzlerini açık bırakacak şekilde sarındıkları yarım daire şeklinde örtü.

olası farkındaydı. "Kendi sıradağlarımıza bu ismi vermişsek," demişti hayatı boyunca, "elbet bir sebebi vardır."

O dağlarda yaşayan ve zaman zaman K. sokaklarında görülen (kimi narin kasaba sakinlerinin dağlı kokularından ve geniş, teşrifatsız omuzlarından kaçmak için yolun karşı tarafına geçtikleri) kısık gözlü, haşin aşiret üyeleri de bu dağlara "Cennet'in çatısı" derlerdi. Dağlar, aslında bütün bölge, hatta K.nın kendisi de düzenli aralarla tekrarlanan depremlerden mustaripti; oynak bir bölgeydi burası ve aşiretler sarsıntılara, kayaların çatlaklarından çıkan meleklerin neden olduğuna inanırlardı. Öz kardeşi onu çatıdan seyreden kanatlı ve altın renkli bir adam görmeden çok önce Ömer Hayyam Şakil, Cennet'in gökyüzünde değil ayaklarının hemen altında bulunduğu yolundaki makul teorinin farkına varmıştı, dolayısıyla yerin hareketleri de meleklerin dünya meselelerine duyduğu ilginin bir kanıtıydı. Sıradağların şekli, bu meleksi baskı altında sürekli değişiyordu. Kırık kırık, taba rengi yamaçlarından sonsuz sayıda, katmanlı, sütun benzeri oluşum yükseliyordu; bunların jeolojik katmanları öyle belirgindi ki devasa sütunlar taşçılıkta usta devler tarafından dikilmişe benziyordu... Bu ilahi rüya tapınakları da melekler gelip gittikçe yükselip devriliyordu.

Yukarıda Cehennem, aşağıda Cennet; Ömer Hayyam'ın bu eşsiz, oynak doğa parçası üzerinde bu kadar durmasının sebebi şu savların altını çizmekti: Onun yaşantısında geleneksel konumları tümüyle yer değiştiren iki sonsuzluk arasında büyüdüğü; böyle amuda kalkmaların depremden daha zor ölçülen sonuçlar yarattığı (Hangi mucit bir ruh sismografının patentini almış ki?) ve sünnet edilmemiş, kulağına fısıldanmamış, tıraş edilmemiş Ömer Hayyam için onların varlıklarıyla paramparça bir insan olduğu hissini kuvvetlendirdikleri.

Ama dışarı çıkalı bayağı oldu, serap görmeye başla-

madan ya da başına güneş geçmeden anlatımı güneşin altından alsam iyi olacak. Sonraları, hayatının öteki ucunda (görünüşe göre geleceği zapt etmenin imkânı yok, geçmişe sızmakta ısrarlı), başsız cinayetler skandalında adı bütün gazetelere çıktığında, gümrük memurunun kızı Farah Rodrigues dudaklarının kilidini açacak ve bir anıyı emanetten çıkaracaktı; daha o zaman bile göbek hizasındaki gömlek düğmesi kopuk şişman bir ergen olan Ömer Hayyam'ın, K.nın altmış kilometre batısına, Farah'ın babasının çalıştığı sınır kapısına kadar ona eşlik ettiği günü anlatacaktı. Ruhsatsız, izbe bir meyhanede, zamanın ve dağ havasının kırık cam çıtırtısına dönüştürdüğü eski kristal kahkahasıyla ortaya anlatacaktı, "İnanılacak şey değil, yeminle," diyecekti hatırlayarak, "ciple tam oraya varmıştık ki bir bulut inip yere oturdu, tam sınır boyuna, vize almadan geçemezmişiz gibi, Şakil öyle korkmuştu ki bayıldı, yükseklik korkusu vardı, kendinden geçti, halbuki iki ayağı da sağlam yere basıyordu."

En şanlı günlerinde, Haydar'ın kızıyla evlendikten, Rıza Haydar cumhurbaşkanı olduktan sonra bile Ömer Hayyam Şakil bazen o olmadık yükseklik korkusuna, bir şeylerin kenarındaki bir yaratık, bir uç adamı olduğu hissine kapılırdı. Bir keresinde, milyoner *playboy*, radikal düşünür, başbakan ve nihayet mucizeler yaratan bir ceset olan İskender Harappa'yla içki âlemli, cümbüşlü ahbaplığı sırasında Ömer Hayyam kafayı bulup İski'ye kendini anlatmıştı. "Karşında," diye itirafta bulunmuştu, "kendi hayatının bile kahramanı olmayan bir adam görüyorsun; bir şeylerin dışında olma konumunda doğmuş, öyle de yetişmiş bir adam. Kalıtım önemlidir, sencedeöyledeğilmi?"

"Boğucu bir fikir," diye cevap vermişti İskender Harappa.

Ömer Hayyam Şakil tamı tamına üç anne tarafından

büyütüldü, ortalıkta tek bir baba dahi yoktu, bu muamma sonradan, Ömer yirmi yaşına geldiğinde, yine üç anne tarafından sahiplenilen ve dünyaya getirilişi aynı ölçüde kusursuz olan erkek kardeşinin doğumuyla iyice derinleşti. İlk âşık olma deneyimi, hararetli bir kararlılıkla Parsi Farah (namı diğer Zerdüşt) denen, ulaşılmazlığıyla şehveti körükleyen kızın bata çıka peşine düşmesi, doğuştan yalıtılmış olan şahsı dışında bütün yerli delikanlıların "Afete kur yapmak" dediği meşguliyete kendini kaptırması da delikanlı için aynı ölçüde akıl karıştırıcı oldu.

Başı dönen, uçlarda, tepetaklak duran, âşık, uykusuz, yıldızlara meftun, şişko: Ne biçim kahraman bu böyle?

2

Ayakkabılardan bir gerdanlık

Rus birliklerinin Afganistan'a girmesinden birkaç hafta sonra, annemle babamı ve kız kardeşlerimi görmek ve ilk oğlumu onlara göstermek için eve döndüm. Ailem "Savunma"da oturur, Pakistan Savunma Hizmetleri Subayları Kooperatifi'nde, ama asker ailesi değillerdir. "Savunma" Karaçi'nin gözde mahallelerindendir; orada taban fiyata arsa almasına izin verilmiş askerlerin pek azının arsa üzerine ev yapmaya gücü yeterdi.

Ama boş arsaları satmalarına da izin verilmezdi. Bir subayın "Savunma"daki arsasını almak için karmaşık bir sözleşme yapmanız gerekirdi. Bu sözleşmeye göre arsa, piyasa fiyatını ödediğiniz ve üzerine kendi isteklerinize göre kendi evinizi yapmak için bir servet harcadığınız halde satıcının malı olarak kalırdı. Teoride iyilik yapmayı seven biriydiniz, fakir bir subaya sınırsız hayırseverlikle ev hediye eden bir hami. Ama sözleşme aynı zamanda satıcıyı, ev bittiğinde mülk üzerinde mutlak yetki sahibi olacak üçüncü bir şahıs belirlemeye zorluyordu. Bu üçüncü şahsı siz belirlerdiniz ve inşaat işçileri evlerine döndüğünde adam mülkü size teslim ederdi. Dolayısıyla sürecin işlemesi için iki farklı iyi niyet eylemi gerekliydi. "Savunma" neredeyse tümüyle bu iyi adam temeli üzerine kurulmuştu. Bu yoldaşlık ruhu, ortak bir hedef doğ-

rultusunda kendini düşünmeden birlikte çalışmak dikkate değer bir durum.

Zarif bir usuldü. Satıcı zengin olurdu, aracı payını alırdı, siz evinizi alırdınız, kimse kanunları çiğnemezdi. Bu yüzden de doğal olarak hiç kimse, şehrin en gözde yerleşim bölgesinin nasıl olup da bu şekilde savunma hizmetlerine tahsis edildiğini sorgulamazdı. Bu tavır da "Savunma"nın temellerinin bir parçası olmayı sürdürür: Orada ortam sorulmamış sorularla doludur. Ama kokuları hafiftir ve yaşlanan bahçelerdeki çiçekler, bulvarlardaki ağaçlar, mahallenin güzel, bakımlı kadınlarının sürdüğü parfümler bu diğer aşırı soyut kokuyu bastırır. Diplomatlar, yurtdışıyla çalışan işadamları, eski diktatörlerin oğulları, yıldız şarkıcılar, tekstil imparatorları, milli kriket oyuncuları gelir gider. Bir sürü yeni Datsun ve Toyota marka araba vardır. Bazı kulaklara bir simge gibi gelen (ülke ileri gelenleriyle Silahlı Kuvvetler'i arasındaki karşılıklı kâr getiren ilişkiyi temsil eden) "Savunma Sosyetesi" lafının şehirde böyle bir titreşimi yoktur. Bir isimden ibarettir.

Geldikten kısa süre sonra bir akşam, şair olan eski bir arkadaşımı ziyaret ettim. O uzun konuşmalarımızdan bir yenisini yapmak, onun Pakistan'daki son olaylara ve tabii ki Afganistan'a dair fikirlerini duymak için can atıyordum. Evi her zamanki gibi misafir doluydu; kimse Pakistan ile Hindistan arasındaki kriket maçından başka bir şeyle ilgili görünmüyordu. Arkadaşımla bir masaya oturup laf olsun diye satranç oynamaya başladık. Ama ben aslında esas meseleyi konuşmak istiyordum ve bir süre sonra Zülfikâr Ali Bhutto'nun idamı hakkında bir soruyla başlayarak aklımdaki mevzuyu açtım. Ama sorunun ancak yarısı dudaklarımın arasından çıkabildi; diğer yarısı mahallenin sorulmamış soruları arasındaki yerini aldı çünkü incikkemiğime canımı feci yakan bir tekme

indi ve gıkımı bile çıkarmadan cümlenin ortasında spor konularına geri döndüm. Aynı zamanda eli kulağındaki video patlamasını da tartıştık.

İnsanlar heyecanla içeri giriyor, etrafta dolanıp gülüyorlardı. Yaklaşık kırk dakika sonra arkadaşım, "Tamam artık tehlike kalmadı," dedi. "Kimdi?" diye sordum. Bu gruba sızan muhbirin adını söyledi. Ona gayet nazik davranıyor, neden orada olduğunu bildiklerini çaktırmıyorlardı, yoksa ortadan kaybolabilirdi ve bir dahaki sefere muhbirin kim olduğunu bilemezlerdi. Sonra casusla ben de tanıştım. İyi bir çocuktu, hoşsohbet, dürüst suratlı, rapor etmeye değecek bir şey duymadığına memnun olduğu besbelliydi. Bir nevi denge sağlanmıştı. Bir kez daha Pakistan'da ne kadar çok iyi adam olduğunu görmekten, o bahçelerde büyüyüp havaya güzel bir koku salan nezaketten hayrete düştüm.

Benim Karaçi'ye son ziyaretimden beri, şair arkadaşım sosyal sebeplerden aylarca hapis yatmıştı. Yani Belucistan'daki gerillalara silah temin eden biriyle aynı evi paylaşmış olan ya da olmayan birinin üvey amcasının eşinin küçük kuzeninin karısını tanıyan birini tanıyordu. Pakistan'da insanın tanıdıkları varsa her yere girebilir, hapishaneye bile. Arkadaşım hâlâ o aylar boyunca başına gelenleri konuşmayı reddediyor; ama dışarı çıktıktan sonra uzun müddet hiç de iyi görünmediğini başkalarından duydum. Dediklerine bakılırsa onu baş aşağı asıp dövmüşler, bağırabilsin diye ciğerleri harekete geçirilmesi gereken yeni doğmuş bir bebek gibi. Ona bağırıp bağırmadığını sormadım hiç, pencereden tepetaklak duran dağ zirvelerinin görünüp görünmediğini de.

Nereye baksam utanacak bir şey var. Ama utanç da diğer şeyler gibi; insan onunla uzun süre yaşadığında mobilyalarından biriymiş gibi alışıyor. "Savunma"da her evde bir kül tablasında yanan, bir duvarda çerçevelenmiş asılı

duran, bir yatağın üzerini örten utançla karşılaşabilirsiniz. Ama kimse artık farkına varmıyor. Herkes çok nazik.

Belki bu hikâyeyi arkadaşımın anlatması gerekirdi, ya da bir başkasının kendi hikâyesini anlatması; ama artık şiir yazmıyor. Bu yüzden de ben burada başıma hiç gelmemiş bir şeyi icat ediyorum, kahramanımın da ayak bileklerinden asılmış olduğu gözünüzden kaçmayacak, adı da ünlü bir şairin adı; ama onun kaleminden hiçbir dörtlük çıkmadı, çıkacağı da yok.

Yabancı! İşgalci! Bunu yazmaya hakkın yok!.. Biliyorum: beni kimse tutuklamadı. Tutuklayacağı da yok. *Kaçak avcı! Korsan! Yetkini tanımıyoruz. Biliriz biz seni, yabancı dilini bayrak gibi kuşanmışsın: O çatal dilinle bizi anlatırken yalandan başka ne söyleyebilirsin?* Bunlara yine soruyla karşılık veriyorum: Tarih sadece ona katılanların malı mıdır? Bu iddialar hangi mahkemelerde savunulur, hudutların haritasını hangi sınır komisyonları çıkarır?

Sadece ölüler mi konuşabilir?

Bunun bir vedalaşma romanı olacağını söylüyorum kendime, seneler önce kopmaya başladığım Doğu'ya dair son sözlerim. Bu dediğime her zaman kendim de inanmıyorum. Hoşuma gitse de gitmese de, belki sadece esnek bantlarla hâlâ bağlı olduğum bir bölgesi dünyanın.

Afganistan'a gelince: Londra'ya döndükten sonra bir yemekte üst düzey bir İngiliz diplomatla tanıştım, dünyanın "benim" tarafları üzerine uzmanlaşmış biri. Batı'nın Cumhurbaşkanı Ziyaü'l-Hak'ın diktatörlüğünü desteklemesinin, "Afganistan sonrası" gayet yerinde olduğunu söyledi. Sinirlerime hâkim olmam gerekirdi ama olamadım. Faydası yoktu. Sonra masadan kalkarken, yatıştırıcı sesler çıkarıp duran gayet nazik bir hanım olan karısı bana şöyle dedi: "Söylesenize, Pakistan'dakiler neden Ziya'dan malum şekilde kurtulmuyor?"

Utanç, sevgili okur, sadece Doğu'nun malı değildir.

Bu hikâyedeki ülke Pakistan değil, daha doğrusu tam manasıyla değil. Aynı alanı, daha doğrusu hemen hemen aynı alanı kaplayan biri gerçek, biri kurgusal iki ülke var. Hikâyem, kurgusal ülkem, bizatihi kendim gibi, gerçeğe belli bir açıyla duruyor. Bu kaydırmayı gerekli gördüm; ama değeri tartışmaya açık kuşkusuz. Kanaatimce ben sadece Pakistan hakkında yazmıyorum.

Ülkeye bir isim vermedim. K. da aslında Keta filan değil. Ama bu konuda o kadar hassas değilim: Büyük bir şehre geldiğimde ona Karaçi diyebilirim. İçinde de bir "Savunma" olur.

Ömer Hayyam'ın bir şair olarak konumu ilginçtir. Memleketi İran'da pek öyle tutulmamıştır; Batı'da da aslında şiirlerinin tam bir uyarlaması denebilecek bir çeviriyle mevcuttur, çoğu şiirlerinin (içerikleri bir yana) özü bile farklı çevrilmiştir. Benim de yazdıklarım tercüme edildi. Öte *tarafa* taşındım. Genelde çeviride daima bir şeylerin kaybolduğuna inanılır; ben bazı şeylerin de kazanılabileceği fikrinde ısrarlıyım, kanıt olarak da Fitzgerald – Hayyam'ın başarısını gösteriyorum.

"Sevgili teleskobumdan seni görmek," demişti Ömer Hayyam, aşkını ilan ettiği gün Farah Zerdüşt'e, "bana annemlerin gücüne karşı gelme kuvveti verdi."

"Röntgenci," demişti kız ona, "sözlerine sıçayım. Taşakların biraz erken yerinden uğramış, azmışsın işte, altı üstü bu. Aile sorunlarını üzerime yığma." Kız ondan iki yaş büyüktü ama Ömer Hayyam yine de sevgilisinin biraz ağzı bozuk olduğu sonucuna varmaktan kendini alamamıştı...

... Çocuğa büyük şairin adının yanı sıra annelerinin soyadı da verilmişti. Üç kız kardeş ona ölümsüz Hayyam'ın adını koyarak söylemek istedikleri şeyin altını

çizmek istercesine, artık sahip oldukları yegâne ülke olan o loş, bol koridorlu binaya da bir isim taktılar: Eve "Nişabur" dendi. Böylece ikinci bir Ömer bu isimdeki ikinci bir yerde büyüdü; büyürken de üç annesinin altı gözünde, Çabuk ol, şiirlerini bekliyoruz, diyen o tuhaf bakışları yakaladı sık sık. Ama (tekrar ediyorum) onun kaleminden rubai filan çıkmadı.

Çocukluğu nereden bakılırsa bakılsın olağandışı geçmişti çünkü anneleri ve hizmetkârlar için geçerli olan, pektabiiki uçlardaki kahramanımız için de geçerliydi. Ömer Hayyam on iki uzun yılı, gelişiminin en önemli yıllarını, o münzevilere has malikânede, ne maddi ne de ruhani olan o üçüncü dünyada kapalı geçirdi; bu dünya, o daha bildik iki kâinat türünün çürüyen artıklarından yapılmış yoğun bir dermansızlık gibi bir şeydi, –eski nesnelerin naftalinli, örümcek ağlı, toz kefenli bolluğu kadar– vazgeçilmiş fikirlerin, unutulmuş rüyaların solgun hayaletlerine de sürekli rastladığı bir dünya. Üç annesinin kendilerini dünyaya kapatmak için giriştikleri inceden inceye hesaplanmış eylem, geçmişin onca çürümesine rağmen, yeni bir şeyin içinde büyüyemediği bunaltıcı, entropik bir alan oluşturmuştu ve bundan hemen kaçmak Ömer Hayyam'ın en büyük gençlik arzusuydu. O iğrenç denecek ölçüde belirsiz sınır evreninde, zamanın ve mekânın (en uzun ve en hızlı koşanın, sonunda nefes nefese, gerilmiş ve zonklayan tendonlarla kaçınılmaz olarak kendini başlangıç çizgisinde bulmasını sağlayan) kavisinden bihaber çıkışlar hayal eder, "Nişabur"un klostrofobik ortamında hayatının tehlikede olduğunu hissederdi. Ne de olsa o kısır, zamanın aşındırdığı labirentte bir tek yeni kendisi vardı.

Şu kurt çocukları duydunuz mu, hani kıllı, Ay'a uluyan bir dişinin yabani memelerinden emen çocukları? Sürüden kurtarıldıklarında, kurtarıcılarının kollarını çok fe-

na ısırmışlar; ağla tutulup kafese konup çiğ et ve dışkı kokuları içinde dünyanın özgür ışığına çıkarılmışlar, beyinleri medeniyetin en temel gerekliliklerinden ötesini edinemeyecek kadar güdük kalmış... Ömer Hayyam da çok fazla memeden beslenmişti; "Nişabur" denen o eşya dolu cangılda, duvarlarla çevrili yabanda, anavatanında dört bin gün kadar dolanıp durmuştu; ta ki Mistri Baloç'un makinesiyle yukarı çekilebilecek hiçbir şeyin yerine getiremeyeceği bir doğum günü dileğinde bulunup sınırları açtırana kadar.

"Şu orman çocuğu martavalını kes," diye paylamıştı onu Farah, Ömer bu mevzuyu ona ilk açtığında, "siktiriboktan bir maymun adam falan değilsin sen." Eğitim açısından bakıldığında haklıydı; ama aynı zamanda Ömer'in içindeki yabaniliği, kötülüğü de inkâr etmişti; Ömer de ona yanıldığını kızın kendi vücudu üzerinde kanıtladı.

Ama her şey sırayla: On iki yıl boyunca ev emrine amadeydi. Ondan esirgenen (özgürlük dışında) pek az şey vardı. Şımartılmış, kurnaz bir veletti; uludu mu anneleri onu okşarlardı... Kâbuslar görmeye ve uykuyu kısmaya başladıktan sonra, o çürüyen âlemin görünüşe göre dipsiz derinliklerine gittikçe daha fazla daldı. İnanın bana, bazen öyle uzun süredir adım atılmamış koridorlardan geçerdi ki sandaletli ayakları bileğine kadar toza gömülürdü; çok eski depremlerin geçilmez kıldığı yıkık merdivenler keşfetmişti, bunların bazısı diş gibi keskin dağlar halinde kabarmış, bazısı çökerek karanlık korku uçurumları açmıştı... Gecenin sessizliğinde ve şafağın ilk seslerinde, "Nişabur"un kesinlikle arkeolojik kadimliğini tarih öncesine giderek araştırır, kapılarının tahtasını yoklayan parmaklarının dokunuşu altında dağılan dolapların içlerinde, Kot Diji tarzı boyalı neolitik çömleklerin inanılmaz formlarını bulurdu; ya da artık varlığı tahmin bile edilmeyen eski mutfaklarda cahil cahil, masalsı bir

çağdan kalma tunç aletlere bakardı; ya da o devasa sarayın uzun zaman önce su tesisatı çöktüğü için terk edilmiş bölümlerinde asırlar önce kullanımdan kalkmış tuğla lağım sistemlerinin depremin açığa çıkardığı inceliklerine dalardı.

Bir keresinde yolunu tümüyle kaybetmiş, sihirli mekiğini kaybeden ve ırkının dağılan tarihinden bir daha asla çıkamayacağından korkan bir zaman yolcusu gibi çılgınca koşmaya başlamıştı –sonra dış duvarı, su arayan kalın ağaç kökleri tarafından tamamıyla yıkılmış olan bir odaya dehşetle bakarak donakalmıştı. Bu hür dış dünyayı ilk gördüğünde belki on yaşındaydı. Yıkık duvardan geçse dışarıda olacaktı– ama bu hediye hiç ikazsız fırlatılmıştı üstüne ve delikten içeri dolan şafak ışığının afallatıcı vaadine gafil avlanan Ömer kuyruğunu kısıp kaçtı, dehşeti onu körlemesine kendi rahatlatıcı, konforlu odasına götürdü. Daha sonra, oturup düşünecek zamanı olduğunda, çalıntı bir yün yumağıyla silahlanmış vaziyette geldiği yolu bulmaya çalıştı; ama ne kadar uğraşırsa uğraşsın, çocukluğunun labirentinde, yasak gün ışığı minotorunun yaşadığı o yeri bulamadı bir daha.

"Bazen iskeletler bulurdum," diye yemin etmişti ona inanmayan Farah'a, "hem hayvan hem insan iskeletleri." Kemikler olmasa bile evin çoktan ölmüş sakinleri adımlarını takip ederdi. Düşündüğünüz gibi değil! –Öyle çığlıklar, zincir şangırdatmalar yok!– Bedensiz hisler, kadim umutların, korkuların, aşkların boğucu buğuları; nihayet harap binanın bu uzak dehlizlerinin atalarla yüklü, hayalet baskılarından deliye dönen Ömer Hayyam (yıkık duvar hadisesinden kısa süre sonra) doğal olmayan ortamından intikamını aldı. İçim sızlayarak kaydediyorum vandallığını: Uzun saplı bir süpürge ve aşırdığı bir nacakla silahlanmış vaziyette tozlu koridorları ve kurtlu yatak odalarını kasıp kavurdu, camlı dolapları kırdı, üzerine

unutuş saçılmış divanları devirdi, küflenmiş kütüphaneleri toza çevirdi; kristaller, tablolar, paslı miğferler, paha biçilmez ipek halıların kâğıt kadar ince kalıntıları bir daha tamir edilemeyecek şekilde hasar gördü. "Alın bakalım," diye haykırıyordu, işe yaramaz, katledilmiş tarihinin cesetleri arasında, "alın bakalım, eski şeyler!" – sonra (suçlu bıçağı ve her şeyi temizleyen süpürgeyi elinden bırakıp) mantıksız gözyaşlarına boğuldu.

O günlerde bile hiç kimsenin oğlanın evin inanılmaz sonsuzluklarına dair anlattığı hikâyelere inanmadığını söylemek lazım. "Tek çocuk," derdi Haşmet Bibi cırlak sesiyle, "Bu zavallılar hep böyle hayal âleminde yaşar." Üç erkek uşak da ona gülerlerdi: "Seni dinleyince, baba, bu ev öyle büyümüş öyle büyümüş ki dünyada başka şeye yer kalmamış sanıyor insan!" En sevdikleri salıncakta hoşgörüyle oturan anneleri de ellerini uzatıp onu okşayarak meseleyi mühürlerlerdi, "En azından canlı bir hayal gücü var," derdi ortanca Manni, Banni Anne hemen ona hak verirdi: "Şairane isminden geliyor." Onun uyurgezer olabileceğinden endişelenen Çanni Ana bir uşağa, döşeğini Ömer Hayyam'ın odası önüne sermesini tembihlemişti; ama Ömer Hayyam da zaten o sıralarda "Nişabur"un daha masalsı bölgelerini ebediyen sınırdışı ilan etmişti. Tarihin kalabalığına, koyun sürüsüne dadanmış bir kurt (ya da kurt çocuk) gibi saldırdıktan sonra Ömer Hayyam Şakil, evin herkesin gelip geçtiği, süpürülüp tozu alınan, kullanılan bölümleriyle yetinmeye karar vermişti.

Bir şey –muhtemelen pişmanlık– onu dedesinin, koyu renk lambrili çalışma odasına, üç kız kardeşin ihtiyar adamın ölümünden beri hiç girmedikleri kitaplarla dolu odaya götürdü. Burada Bay Şakil'in okumuş yazmış adam havasının da fasarya olduğunu keşfetti, tıpkı sözde iş zekâsı gibi; çünkü kitapların hepsinde Albay Arthur Green-

field diye bir adamın *ex libris*[1] damgası vardı ve çoğunun sayfaları kesilmemişti. Tanımadıkları albaydan toptan satın alınmış bir centilmen kütüphanesiydi ve Şakil malikânesindeki ikameti sırasında hiç kullanılmamıştı. Ömer Hayyam büyük bir açlıkla kütüphaneye yumuldu.

Burada kendi kendini yetiştirmekteki becerisini övmeden edemeyeceğim. Zira "Nişabur"dan ayrılana kadar klasik Arapça ve Farsçayı öğrenmişti; Latince, Fransızca ve Almancayı da; sadece deri kaplı sözlükler ve dedesinin aldatıcı kibrinin kullanılmamış metinleriyle. Delikanlının gömüldükleri ne kitaplardı! Galib'in şiirlerinin aydınlatıcı elyazmaları; cilt cilt, Moğol imparatorlarının oğullarına yazdığı mektuplar; *Elf Leyle ve Leyle*'nin[2] Burton çevirisi, İbn Battuta'nın seyahatnameleri, sonra efsanevi maceracı Hâtem-i Ta'i'nin kıssaları, yani hikâyeleri... evet, evet, yanıltıcı orman çocuğu Mowgli imgesini (tıpkı Farah'ın Ömer'e buyurduğu gibi) geri almam gerektiğinin farkındayım.

Bazı eşyaların evden asansör aracılığıyla sürekli dışarı aktarılması gizli şeyleri düzenli aralıklarla gün ışığına çıkarıyordu. Tamahkârca mal edinen kuşaklardan kalma maddi mirasla ağzına kadar dolu aşırı büyük odalar yavaş yavaş boşalıyordu, öyle ki Ömer Hayyam on buçuk yaşına geldiğinde her adımda bir mobilyaya çarpmadan ortalıkta gezilebilecek kadar yer açılmıştı. Günün birinde üç anne, üzerinde halka şeklindeki efsanevi Kaf Dağı'nın, Tanrı'yı oynayan otuz kuşuyla tam tekmil resmedildiği, ağır oymalı ceviz bir paravanı hayatlarından çıkarmak için çalışma odasına bir hizmetkâr yolladılar. Kuş parlamentosunun uçuşu Ömer Hayyam'a hipnoz kuramı ve

1. (Lat.) "... kitaplığından".
2. *Binbir Gece Masalları.*

uygulaması üzerine kitaplarla dolu küçük bir kitaplığın yerini gösterdi: Sanskritçe mantralar, İran Mecusileri ilminin özetleri, Finlerin *Kalevala* destanının deri bir nüshası, Klostersli Peder Gassner'in hipnoz, şeytan çıkarması üzerine bir çalışma, bizzat Franz Mesmer'in "hayvani manyetizma" kuramı üzerine bir incelemesi; aynı zamanda bir sürü ucuz (ve faydalı) kendi-işini-kendin-gör elkitapçığı. Koca kütüphanede okumuş yazmış albayın adını taşımayan yegâne kitaplar bunlardı. Ömer Hayyam kitapları açgözlülükle yutmaya başladı; bunlar dedesinin gerçek mirasıydı ve onu, iyilik ya da kötülük için kullanılabilecek müthiş bir gücü olan bu gizemli ilme karşı ömür boyu sürecek bir alakaya sevkettiler.

Evdeki hizmetkârlar da onun kadar işsiz güçsüzdüler; anneleri zaman içinde temizlik ve yemek gibi konularda çok umursamaz olmuşlardı. Bu yüzden de üç uşak, Ömer Hayyam'ın ilk gönüllü denekleri oldu. Dört *anna*'lık[1] parlak bir bozuk parayla onları hipnoza sokmuş, biraz da gurur duyarak bu sanata karşı yeteneğini keşfetmişti: sesini gayretsizce düz, monoton bir seviyede tutarak onları transa soktuğunda, başka şeylerin yanı sıra annelerinin onun doğumundan beri tümüyle kaybetmiş göründükleri cinsel içgüdülerin, bu adamlarda aynı şekilde yatışmadığını da öğrenmişti. Transtayken, karşılıklı muhabbetlerinin sırlarını mutlulukla itiraf etmişler, hayat koşullarını değiştirerek gerçek arzularını keşfetmelerini sağlayan üç analara duacı olduklarını söylemişlerdi. Uşakların tatminkâr üçlü aşkı, üç kız kardeşin birbirlerine duydukları paralel ama tümüyle platonik aşkla tuhaf bir denge oluşturuyordu. (Ama Ömer Hayyam bu kadar çok yakınlık ve sevgiyle çevrili olduğu halde haşinliği arttıkça arttı.)

1. Eski bir Hint parası.

Haşmet Bibi de "dalmaya" razı olmuştu. Ömer onun yumuşak, pembe bir bulutun üzerinde uçtuğunu düşünmesini sağlamıştı. "Gömüldükçe gömülüyorsun," demişti döşeğinde yatan kadına, "buluta. Bulutun içinde olmak güzel; daha derine batmak istiyorsun." Bu deneylerin trajik bir yan etkisi oldu. On ikinci doğum gününden kısa bir süre sonra, konuşurken suçlayan gözlerle genç efendiye bakan üç âşık uşak, annelerine, Haşmet'in ölmek istiyormuş gibi göründüğünü haber verdiler; en son şöyle dediği duyulacaktı, "... derine, gül rengi bulutun iyice içlerine." Genç hipnozcunun sesinin aracılık güçleriyle yokluğun nasıl bir şey olabileceğini gören ihtiyar kadın, kendi iddiasına göre yüz yirmi yıldır hayata bağlı kalmasını sağlayan çelik iradeyi nihayet gevşetmişti. Üç anne salıncaklarında sallanmayı kesip Ömer Hayyam'a hipnotizmayı bırakmasını buyurdular. Ama artık dünya değişmişti. Bu değişimi anlatmak için biraz geri dönmem lazım.

Yavaş yavaş boşalan odalarda başka ne bulunmuştu: Daha önce sözü geçen teleskop. Ömer Hayyam'ın (alt kat pencerelerinin panjurları sürekli kapalı olduğundan) üst kat pencerelerinden etrafı seyrettiği teleskop; onun sayesinde dünyayı parlak bir disk, keyfine göre bir ay gibi görüyordu. Siyah ipleri jilet gibi keskin olsun diye cama daldırılmış, rengârenk, kuyruklu *patang*'lar arasındaki uçurtma savaşlarını seyrederdi; zafer kazananların, hışırtılı rüzgârın ona kadar taşıdığı –"Boi-oi-oi! Boi-oi!"– bağırışlarını duyardı; bir keresinde ipi kesilen yeşilli beyazlı bir uçurtma açık penceresinden içeri düşmüştü. On ikinci doğum gününden kısa süre önce bu seyir ayının içine Farah Zerdüşt'ün anlaşılmaz ölçüde cazip figürü girmişti; kız daha on dördünü geçmemişti ama bir kadının fiziksel bilgeliğiyle hareket eden bir vücuda sahipti; Ömer Hayyam sonra tam o anda sesinin gırtlağında çatladığını hissetti, belinin altında da başka şeyler, o

zamana kadar boş olan keseleri içinde kendilerine ayrılmış yeri almak için belki zamanından biraz önce aşağı doğru kaydılar. Dışarıya duyduğu özlem ânında kasıklarındaki ölgün bir sızıya, belinin altındaki bir kazınmaya dönüştü; bunun ardından gelenler belki de kaçınılmazdı.

Özgür değildi. Aylak ev-içi-özgürlüğü sadece hayvanat bahçesindeki bir hayvanın sözde özgürlüğüydü; anneleri de sevgi dolu, ilgili bakıcılarıydı. Üç annesi, yan çizgiye itilmiş bir şahıs olduğu, kendi hayatını kenardan izlediği inancını yüreğine nakşeden bu üçü değilse kimdi? Onları on iki senedir seyrediyordu ve evet, ne yalan söylemeli, yakınlıklarından, gıcırdayan salıncaklarında kol kola oturmalarından, kıkırdayarak çocukluklarındaki kendilerine has dilleri konuşmaya başlamalarından, birbirlerine sarılmalarından, baş başa verip fısıl fısıl kimbilimeyi konuşmalarından, birbirlerinin cümlelerini bitirmelerinden nefret ediyordu. "Nişabur"un duvarları arasına kapatılmış Ömer Hayyam, annelerinin tuhaf kararı yüzünden insan toplumunun dışında kalmıştı; annelerinin üç-ama-bir oluşu, dışlanmışlık hissini, nesnelerin ortasında ama olayların dışında olma hissini iki katına çıkarmıştı.

On iki yıl, dile kolay. İlk başta Çanni, Manni ve Banni'nin Tanrı'yı, babalarının anısını ve toplumdaki yerlerini inkâr etmeye iten gururu, babalarının onlara neredeyse tek mirası olan davranış standartlarını sürdürmelerine imkân tanımıştı. Her sabah birkaç saniye arayla kalkar, okaliptüs dallarıyla dişlerini yukarı, aşağı ve yana doğru ellişer kere fırçalar, sonra aynı giysileri giyer, birbirlerinin saçlarını yağlayıp tarar, saçlarını bükerek yaptıkları siyah topuzlara beyaz çiçekler iliştirirlerdi. Hizmetkârlara ve birbirlerine ikinci şahıs zamirinin kibar şekliyle hitap ederlerdi. Hal ve tavırlarındaki katılık, ev idaresine dair verdikleri talimatlardaki titizlik, bütün ha-

reketlerine meşrulaştırıcı bir cila çekerdi, gayrimeşru bir çocuk doğurmaları da dahil (işin püf noktası da buydu kuşkusuz). Ama yavaş yavaş gevşemişlerdi.

Ömer Hayyam büyük şehre gideceği gün, en büyük annesi ona düşüşe geçmelerinin başlangıcını tarihlendiren bir sırrı açmıştı. "Seni memeden kesmeyi istemedik hiç," diye itirafta bulunmuştu. "Altı yaşındaki bir çocuğun meme emmesinin normal bir şey olmadığını biliyorsun artık; ama sen yarım düzine memeden emdin, her birine birer sene düşer. Altıncı doğum gününde bu en büyük keyiften feragat ettik, ondan sonra hiçbir şey aynı olmadı ve neyin ne amaca hizmet ettiğini unutmaya başladık."

Sonraki altı yılda, memeler kuruyup küçülürken, üç kız kardeş güzelliklerini büyük ölçüde borçlu oldukları, vücutlarının sıkılığını ve dikliğini kaybettiler. Etleri yumuşadı, saçları çitişti, mutfağa ilgilerini kaybettiler ve hizmetkârlar bildiklerini okumaya başladılar. Yine de üçü birden aynı hızda ve aynı şekilde yaşlanıyorlardı; ortaklık bağları bozulmamıştı.

Şunu unutmayın: Şakil kardeşler görgü kuralları dışında doğru düzgün bir eğitim almamışlardı; oysa oğulları, sesi çatladığında, kendi kendini eğitmiş bir dehadan aşağı kalır yanı yoktu. Annelerinin ilgisini kendi irfanına çekmeye çalışmıştı; ama Eukleides teorilerinin en zarif kanıtlarını ortaya koyduğunda ya da Platon'un Mağara imgesi üzerine belagatle uzun uzun konuştuğunda, anneleri aşina olmadıkları bu kavramları ellerinin tersiyle itmişlerdi. "*Angrez* kuşdili," demişti Çanni Ana, üç anne de tek gibi omuz silkmişti. "O delilerin beynini kim anlar?" diye sormuştu ortanca Manni, sesinde nihai bir ret tınısıyla. "Kitapları soldan sağa okuyorlar."

Annelerinin kültür düşmanlığı, Ömer Hayyam'ın yeni gelişmekte olan, tam belirginleşmemiş dışarlıklı olma hissini artırmıştı; hem yetenekleri ailesi tarafından

adresine geri postalanan yetenekli bir çocuk olduğu için hem de onca öğrendiklerine rağmen annelerinin bakış açısının onu ketlediğini tahmin ettiği için. Zaman zaman aralanıp ona gökyüzünün kışkırtıcı manzarasını gösteren bir bulutun içinde kaybolduğu hissinden mustaripti... Haşmet Bibi'ye mırıldandığı şeylere rağmen bulutluluk oğlana cazip gelmiyordu.

Nerede kalmıştık. Ömer Hayyam Şakil on iki yaşına girmek üzere. Aşırı kilolu ve yeni canlanan üreme organında kesilmiş olması gereken bir deri kıvrımı var. Anneleri hayatlarının maksadı konusunda muğlaklığa düşmüş; kendisiyse onların aksine, eskiden uysal şişman çocuk mizacına yabancı olan bir saldırganlık seviyesine bir gecede ulaşıvermiş. Bunun için üç sebep sunuyorum (zaten bunların ipuçlarını vermiştim): Birincisi, on dört yaşındaki Farah'ı teleskop merceğinin ayında görmüş olması; ikincisi, gaklamalarla ciyaklamalar arasında kontrolsüzce gidip gelen, değişmiş ses tonundan, gırtlağında mantar gibi inip çıkan o çirkin çıkıntıdan duyduğu rahatsızlık; üçüncüyü de unutmamak lazım, yani ergen biyokimyasının yetişkin erkek karakteri üzerinde meydana getirdiği o ezeli (ezici) mutasyonlar... Şeytani güçlerin oğullarında böyle bir araya geldiğinin farkında olmayan üç anne Ömer Hayyam'a doğum gününde ne istediğini sormak gibi bir hataya düşerler.

Suratını asarak onları şaşırtır: "İstediğimi asla veremezsiniz, ne anlamı var?" Dehşete düşmüş annelerin ah vahları. Altı el, üç başa yükselir ve şer-duyma-görme-konuşma konumları alır. Çanni Anne (elleri kulaklarının üstünde): "Bunu nasıl söyleyebilir? Bu çocuk ne diyor böyle?" Ortanca Manni parmakları arasından trajik bir bakış fırlatarak: "Birisi meleğimizin canını sıkmış, besbelli." Bebek Banni, şer konuşmamak üzere ellerini du-

daklarından kaldırarak: "İste! İste yeter! Neyi reddedebiliriz? Yapamayacağımız kadar büyük ne olabilir?"

O zaman Ömer uluyarak koyuverir kendini: "Beni bu korkunç evden salmanız," sonra sözlerinin var ettiği zonklayan sessizliğe, bu sefer daha sakin: "bir de babamın adını söylemeniz."

"Küstah! Veletin küstahlığına bakın!"; ortanca annesi Manni demiştir bunu; sonra kardeşleri onu içe-bakan bir kucaklaşmaya çekerler, kolları birbirlerinin belinde, onları seyreden oğlanın midesinin kaldırmadığı müstehcen bir birleşme pozuna.

"Demedim mi?" –kederli homurtular ve gıcırtılarla– "Madem öyle neden ille de öğrenmek istediniz?"

Ama artık bir değişiklik gözlemlemek mümkün. Anne bohçasından dışarı kavgacı heceler uçuşuyor çünkü oğlanın istekleri on küsur yıldır ilk olarak kardeşleri bölmüş. Tartışıyorlar, tartışma da paslı, zor bir mesele, eskiden kim olduklarını hatırlamaya çalışan kadınlar arasındaki bir anlaşmazlık.

İnfilak eden tekliklerinin enkazından çıktıklarında, Ömer'e ve kendilerine karşı ciddi bir şey olmamış rolü yapmaya çabalıyorlar kahramanca; ama üçü de verdikleri ortak karara sadık kalsalar da oğlan bu oybirliğinin, bariz bir zorlanmayla yerinde tutulan bir maske olduğunu görebiliyor.

"Bunlar makul istekler," diyor ilk konuşan Bebek Banni, "en azından birisi yerine getirilmeli."

Zaferi onu ürkütüyor; gırtlağındaki mantar neredeyse diline fırlıyor. "Hangisihangisihangisi?" Korkuyla soruyor.

Manni devreye giriyor. "Yeni bir çanta sipariş edilecek ve Mistri'nin makinesiyle gelecek," diyor vakarla, "okula gideceksin. Çok sevinme," diye ekliyor, "çünkü bu evden çıktığında insanların sokakta keskin bıçaklar gibi

sana fırlatacağı sivri sözlerle yaralanacaksın." Özgürlüğünün en ateşli muhalifi olan Manni'nin dili, kendi yenilgisinin çeliğinde bilenmiş.

Nihayet en büyük annesi kendi payına düşeni söylüyor. "Hiç kimseye el kaldırmadan dön eve," diye tembihliyor, "yoksa gururunu kırdıklarını ve sana yasak utanç duygusunu hissettirdiklerini anlarız."

"Bu çok alçaltıcı olur," diyor ortanca Manni.

Şu kelime: Utanç. Hayır, orijinal halini yazmam lazım, yanlış kavramlarla ve *sahib*'lerinin pişman olmadıkları geçmişlerinin birikmiş molozuyla kirlenmiş, bu yüzden de yazılanları daima değiştiren bu dilde, kullanmak zorunda olduğum bu *Angrezi* dilinde olmaz...

Şarım, işte kelime bu. Buna karşılık şu pespaye "utanç" kelimesi kesinlikle eksik bir çeviri olur. Üç harf, *şin*, *ri*, *mim* (doğal olarak sağdan sola); artı kısa sesliler gösteren *zeber* aksan işaretleri. Kısa bir kelime ama ansiklopediler dolduracak nüansları var. Ömer Hayyam'ın anneleri onun yalnızca utanmasını değil, mahcup olmasını, bozulmasını, alttan almasını, tevazu göstermesini, yüzünün kızarmasını, dünyada önceden belirlenmiş bir yerinin olduğu hissini ve İngilizcede hiçbir karşılığı olmayan başka his şivelerini yasaklamışlardı. İnsan bir ülkeden ne kadar büyük kararlılıkla kaçarsa kaçsın yanına bir el çantası almadan edemez; küçük yaşta kendisine utanç (geçişsiz fiil: *şarmana*) hissi yasaklanan Ömer Hayyam'ın (onun üzerine odaklanırsak) hayatının ileriki yıllarında, evet, annelerinin nüfuz alanından kaçtıktan çok sonra bile bu yasaktan etkilendiği şüphe götürür mü?

Okur: Götürmez.

Utancın zıddı nedir? *Şarım* çıkarıldığında geriye ne kalır? Orası açık: Utanmazlık.

Annelerinin gururu ve hayat koşullarının benzersizliği sayesinde Ömer Hayyam Şakil on iki yaşında, şimdi hissetmesi yasaklanan bu hisse tümüyle yabancıydı.

"Nasıl bir histir?" diye sordu – onun bu şaşkınlığını gören anneleri açıklamalara koyuldular. "Yüzüne ateş basar," dedi en gençleri Banni, "ama yüreğin titremeye başlar."

"Kadınlarda ağlama ve ölme isteği uyandırır," dedi Çanni Ana, "ama erkekleri deliye döndürür."

"Ama bazen," diye mırıldandı ortanca annesi kâhinvari bir hınçla, "tam aksi olur."

Annelerin farklı varlıklara bölünmesi ileriki yıllarda gittikçe daha gözle görülür bir hal aldı. Asansöre konacak notları kimin yazacağı ya da kuşluk vakti bisküviyle nane çayını oturma odasında mı yoksa sahanlıkta mı içecekleri gibi en uyduruk konularda didişmeye başlamışlardı. Sanki oğullarını kasabanın gün ışığı vuran yerlerine göndermekle, kendilerini ondan esirgedikleri şeye, tecrübe kazanma özgürlüğüne maraz bırakmışlardı; dünya Ömer Hayyam'larını ilk gördüğü gün üç kardeş nihayet *şarım*'ın yasak oklarıyla delik deşik olmuşlardı adeta. Ömer ikinci kaçışını gerçekleştirdiğinde kavgaları kesildi; ama annelik eylemini tekrarlamaya karar verene kadar bir daha asla tam manasıyla birleşemediler...

Burada sözü edilmesi gereken daha da ilginç bir husus var. O da şu: Ömer Hayyam'ın doğum günü istekleri onları böldüğünde o kadar uzun zamandır ayırt edilemez haldeydiler ki eski benliklerini tam olarak geri kazanamadılar – baklayı çıkaralım, netice itibariyle yanlış bölündüler, hepsi birbirine karıştı, öyle ki en gençleri Banni'nin vaktinden önce saçları ağardı ve en büyük kardeşin hakkı olması gereken kraliçe edalarına büründü; en büyükleri Çanni bölünmüş, kararsız birine dönüştü, ılımlılık ve tereddütün cisimleştiği kardeş oldu; Manni de her kuşaktaki bebeklerin harcı ve kaç yaşına gelirse gelsin hakkı olan

abartılı, tacizkâr bir huysuzluk geliştirdi. Yeniden doğuşun kaosu esnasında yanlış kafalar yanlış vücutlarda buldular kendilerini; psikolojik Kentaurlara, denizkızlarına, kırmalara dönüştüler; tabii bu karışık kişilik bölünmesi hâlâ tam manasıyla ayrılmadıkları anlamına da geliyordu çünkü ancak bir bütün olarak algılandıklarında ne oldukları kavranabiliyordu.

Böyle annelerden kaçmayı kim istemezdi ki? –İleriki yıllarda Ömer Hayyam çocukluğunu, terk edilmiş bir âşığın sevgilisini hatırladığı gibi hatırlayacaktı: değişmeyen, yaşlanamayan, yüreğin ateş çemberinde mahpus tutulan bir anı. Ama o aşk yerine nefretle hatırlardı; alev alev değil, buz gibi. Öteki Ömer aşka dair büyük şeyler yazmıştı; bizim kahramanımızın hikâyesi daha kısır, kuşkusuz öfkede terbiyeye yatırıldığı için.

– Aynı zamanda daha küçük yaşta kadın düşmanlığına kuvvetle meylettiği kolayca ileri sürülebilir. – Sonradan kadınlara karşı muamelesinin annelerinin anısına karşı girişilmiş intikam eylemleri olduğudur. – Ama ben Ömer Hayyam'ı savunacağım: Hayatı boyunca ne yaparsa yapsın, kim olursa olsun evlatlık vazifesini yaptı ve annelerinin faturalarını ödedi. Tefeci Çalak Sahib asansöre gelmeyi bırakmıştı; bu da aşkı gösteriyor, bir nevi aşkı... Ama Ömer henüz büyümedi. Okul çantası Mistri'nin makinesiyle daha yeni geldi; şimdi on iki yaşındaki kaçağın omzunda asılı; şimdi Ömer asansöre biniyor ve çanta dünyaya iniş yolculuğuna başlıyor. Ömer Hayyam'ın on ikinci doğum günü ona pasta yerine özgürlük getirmişti; aynı zamanda, çantanın içinde mavi çizgili defterler, bir taş tahta, yıkanabilir bir ahşap tahta, anadilinin yılankavi yazısını tatbik etmek için tüy kalemler, tebeşirler, kurşunkalemler, tahta bir cetvel ve bir kutu geometri aleti, iletki, pergel takımı vardı. Ayrıca kurbağaları öldürmek için küçük bir alüminyum eter kutusu. Ömer Hay-

yam omuzundan sarkan eğitim silahlarıyla ona sessizce (yine de hep bir ağızdan) el sallayan annelerinden ayrıldı.

Ömer Hayyam Şakil, asansörden, Kışla ile kasaba arasında dışlanmış gibi duran çocukluğunun yüksek malikânesi etrafındaki sahipsiz arazinin tozuna adım attığı ânı hiç unutmayacaktı; ya da karşılama komitesini ilk görüşünü, içlerinden birinin elinde hiç beklenmedik türden bir çelenk vardı.

K.nın en iyi deri eşya tüccarının karısı Ziynet Kabuli, Şakillerin talimatları uyarınca on beş günde bir asansöre bakmaya gönderdiği ameleden, kız kardeşlerin okul çantası siparişini alınca hemen en iyi arkadaşının evine koştu; erkek kardeşi Bilal'le oturan dul Feride Baloç'tu arkadaşı. Yakup Baloç'un sokak ortasında ölmesinin, münzevi kız kardeşlere bulaşmasının doğrudan sonucu olduğuna inanmaktan hiç vazgeçmeyen bu üçlü, o çok eski rezaletin etten kemikten mahsulünün gün ışığına çıkmak üzere olduğunda hemfikirdiler. Bu olayı beklemek için Şakil malikânesinin dışına konuşlandılar ama öncesinde Ziynet Kabuli dükkânın arka tarafından, artık kimse için değeri olmayan eski küflü ayakkabılar, sandaletler ve terliklerle dolu bir çuval çıkardı; böylesi bir fırsatın çıkmasını bekleyen işi bitmiş pabuçlar en ağır hakareti, bir ayakkabı gerdanlığı oluşturacak şekilde birbirine bağlanmıştı. "Pabuç çelengi," diye söz verdi dul Baloç, Ziynet Kabuli'ye, "bak bakalım kendi ellerimle o çocuğun boynuna asıyor muyum asmıyor muyum."

Feride, Ziynet ve Bilal'in bir haftalık nöbeti kaçınılmaz olarak başkalarının da dikkatini çekmişti, bu yüzden de Ömer Hayyam asansörden atladığında, muhtelif aylak seyirci ve dalgacı güruhu, paçavralar içindeki sokak çocukları, işsiz memurlar ve nehir kıyısına giden çamaşırcı kadınlar onlara katılmıştı. Kasabanın postacısı

Muhammet İbadullah da aralarındaydı; günde en az beş kere, ama muhtemelen bir de fazladan altıncıya secdeye bastırdığı alnında yer etmiş *gatta* denen kalıcı izden tam bir sofu olduğu anlaşılıyordu. Bu İbadullah işini sıcakta yanında duran sakallı yılanın kötücül etkisi sayesinde bulmuştu; yanındaki yerli din adamı, bednam Mevlana Davud, kasabada *Angrez sahib*'lerin bağışladığı bir motosikletle dolaşır, ahaliyi cehennem azabıyla tehdit ederdi. Sonradan ortaya çıkacağı üzere bu İbadullah, Şakil hanımlarının Kışla Okulu'nun müdürüne yazdıkları mektubu postahane yoluyla göndermemesine bozulmuştu. Mektup, çiçekçi kız Azra'ya asansörle gönderilen zarfın içine konmuş, yanına bir de fazladan ücret eklenmişti. İbadullah, bir süredir bu Azra'ya kur yapıyor ama kız onunla dalga geçiyordu, "Zamanının çoğunu kıçı başından yukarıda geçiren tiplerle işim olmaz." Bu yüzden de kardeşlerin mektubu kıza emanet etme kararları postacıya şahsi bir hakaret, onun mevkiini küçük görmenin bir yolu gibi gelmişti, ayrıca Allahsızlıklarının da bir kanıtıydı, zira bu rezilce mektup gönderme eylemiyle kendilerini namaz hakkında espriler patlatan bir sürtükle aynı kefeye koymamışlar mıydı? Ömer Hayyam yere bastığında, "Bakın," diye bağırdı İbadullah gür bir sesle, "Şeytan'ın tohumu orada."

Ancak bu sırada talihsiz bir hadise meydana geldi. Azra meselesinden gazaba gelmiş olan İbadullah ilk konuşan olmuş, böylece hamisi Mevlana Davud'u kızdırmıştı; bu mübarek desteği kaybetmek postacının ileride terfi etme şansını ortadan kaldırmış, bütün Şakillere duyduğu nefreti güçlendirmişti; çünkü insan şeklindeki günahın bu zavallı, şişman, vaktinden önce ergenleşmiş simgesine saldırı başlatma hakkını elbette kendinde görüyordu Mevlana Davud. Davud üstünlüğü tekrar ele geçirme gayretiyle Ömer'in ayaklarının dibinde yere diz

çöktü; Ömer'in ayak parmaklarının dibinde alnını kendinden geçmişçesine toprağa dayadı ve bağırdı: "Ey Allahım! Ey herkesin cezasını veren Yaradan! Kavurucu ateş çeşmeni bu insan müsveddesine boşalt!" Vesaire. Bu gülünç gösteri esas duruşta olan üçlünün tüylerini diken diken etmişti. "Kimin kocası bir asansör uğruna öldü?" diye tısladı Feride Baloç arkadaşına. "Şu bağıran moruğun mu? Konuşmak buna mı düşer?" Kardeşi Bilal konuşmakla vakit kaybetmedi; elinde üzerine ayakkabılar dizilmiş iple ileri atıldı, adaşının, Peygamberin müezzini o ilk, siyah Bilal'in dillere destan sesine neredeyse eş davudi bir sesle bağırıyordu: "Velet! Melanetin ta kendisi! Şansın var sana bundan fazlasını yapmıyorum! Seni sinek gibi ezemez miyim sanıyorsun?" –Arka planda boğuk yankılar şeklinde sokak çocukları, çamaşırcı kadınlar, memurlar terennüm ediyorlardı: "Şeytan'ın tohumu! –Ateş çeşmesi! –Kimin kocası öldü? –Sinek gibi!" İbadullah, Mevlana ve üç intikamcı nöbetçi üzerine üzerine gelirlerken Ömer kobranın hipnotize ettiği bir firavun faresi gibi donakalmıştı ama etrafında her şey çözülüyordu, kasabanın on iki yıldır askıya alınmış önyargıları canlanıyordu... Daha fazla bekleyemeyen Bilal oğlana doğru atılırken Davud kendini on yedinci kez yere kapattı; ayakkabı çelengi Ömer'e doğru fırlatıldı; tam da o sırada Mevlana Tanrı'ya ulur gibi seslenmek için doğruluverdi ve sıska gırtlağını aşağılayıcı pabuçlarla hedefleri arasına soktu, derken bir de baktılar o meşum gerdanlık, din adamının bedbaht boynundan sarkıyor.

Ömer Hayyam kıkırdamaya başladı: korku böyle sonuçlar da yaratabilir. Sokak çocukları da onunla birlikte kıkırdadılar; dul Baloç bile kahkahasını bastırmak için kendini öyle sıktı ki gözlerinden yaş geldi. O günlerde insanlar Tanrı'nın hizmetkârlarına pek o kadar da bayılmazlardı, şimdi olduklarının söylendiği gibi... Mevlana

Davud yüzünde gazapla doğruldu. Ama aptal olmadığından yüzünü hemen devasa Bilal'den çevirip pençelerini Ömer Hayyam'a uzattı, Ömer'i kalabalığın içinde kendine yol açarak ilerleyen o mübarek adam kurtardı, önceden ayarlandığı üzere yeni öğrenciyi sınıfına götürmek için gelen okul müdürü Bay Eduardo Rodrigues. Rodrigues'in yanında öyle sevindirici bir hayal vardı ki âşık Hayyam bir anda çok yakınındaki tehlikeyi unutuverdi. "Bu Farah," dedi Rodrigues, "senden iki yaş büyük." Hayal Ömer'e baktı; sonra öfkeden çelengi çıkarmayı unutmuş pabuç kolyeli Mevlana'ya; sonra kafasını arkaya atıp kahkahayı koyuverdi.

"Tanrım, *yaar*[1]," dedi Ömer'e, ilk kelimesi gelişigüzel bir küfürdü, "neden evinde oturmadın? Bu kasaba zaten aptal dolu."

1. Arkadaş.

3

Eriyen buzlar

Serin, buzdolabı gibi beyaz, saldırgan yeşillikteki çimlerin ortasında duruyordu: Kışla Okulu. Bahçelerinde ağaçlar da serpilmişti çünkü *Angrez sahib*'ler, bölgenin kıt su kaynaklarının büyük bölümünü, Kışla bahçıvanlarının gün boyu ellerinde dolaştırdığı hortumlara akıtıyordu. Nemli bir kuzey âleminden gelen bu tuhaf gri varlıkların çimen, begonvil, demirhindi ve ekmekağacının yetişmediği yerde yaşayamayacağı açıktı. Okulda büyütülen insan numunelerine gelince: Kahverengisi kadar beyazı (grisi) de vardı, yaşları üç ile on dokuz arasında değişiyordu. Ama sekiz yaşından sonra *Angrez* çocukların sayısında büyük düşüş oluyordu ve üst sınıflardaki çocukların neredeyse hepsi kahverengiydi. Sekizinci doğum günlerinden sonra açık tenli çocuklara ne oluyordu? Ölüyorlar mıydı, ortadan mı kayboluyorlardı, tenlerinde aniden melanin mi üretilmeye başlıyordu? –Hayır, hayır. Gerçek cevabı bulmak için buharlı gemi şirketlerinin eski defterlerinde ve çoktan maziye karışmış hanımefendilerin günlüklerinde, *Angrez* sömürgecilerin hep anavatan diye bahsettikleri ama aslında çocukların Şark'ta yetişmenin melanetlerinden korunmak üzere gönderildiği bir evlenmemiş teyzeler ve daha uzak başka kadın akrabalar ülkesi olan yer üzerine derin araştırma yapmak

lazım... Ama böylesi bir araştırma, gözlerini daha fazla oyalanmadan böylesi yan konulardan alması gereken yazarın imkânı dahilinde değil.

Okul okuldur; herkes orada ne olduğunu bilir. Ömer Hayyam şişman bir çocuktu, bu yüzden de şişman çocukların karşılaştığı şeyle karşılaştı, alaylar, enseye atılan mürekkep topakları, lakaplar, bir-iki dayak, öyle özel bir şey yok. Okul arkadaşları, onun dünyaya gelişindeki acayipliğe dair yaptıkları şakalara cevap vermek gibi bir niyeti olmadığını görünce onu kendi haline bıraktılar ve okul bahçesinde arada bir nameli nameli takılmakla yetindiler. Bu onun için biçilmiş kaftandı. Utanç nedir bilmediği, yalnızlığa alışık olduğu için görünmezimsiliğinin tadını çıkarmaya başladı. Okul hayatının kıyısındaki konumundan, etrafındakilerin faaliyetlerinden vekâleten keyif duyuyor, falanca ya da filanca bahçe imparatorunun tahta geçişini ya da düşüşünü veya iyice sinirine dokunan sınıf arkadaşlarının sınav başarısızlıklarını sessizce kutluyordu: seyirci hazları.

Bir keresinde tesadüfen, sık ağaçlı bahçenin gölgeli bir köşesinde dururken üst sınıflardan iki çocuğun bir çalılık arkasında birbirlerine yumulduklarını görmüştü. Onların okşamalarını seyrederken tuhaf, ılık bir tatmin duymuş, bu yeni eğlenceyle meşgul olabileceği başka fırsatlar kollamaya karar vermişti. Büyüdükçe ve eve daha geç gelmesine izin verildikçe bu yeni meşgalede uzmanlaştı; kasaba onun her yerde mevcut gözlerine sırlarını açmaya başladı. Uyduruk hasır perdelerin arkasından postacı İbadullah'ın dul Baloç'la, sonra başka bir evde kadının en iyi arkadaşı Ziynet Kabuli'yle sevişmelerini gözetlemişti, bu yüzden de postacının, deri eşya tüccarının ve gür sesli Bilal'in bir hendekte bıçaklarla birbirlerine girmeleri ve üçünün de ölmesi onun için bir muamma değildi; ama her şey ortaya çıktıktan sonra birbirle-

rinden ölesiye nefret etmesi gereken Ziynet ile Feride'nin neden iyice yakınlaştıklarını ve o üçlü cinayetten sonra hayatlarının sonuna kadar yıkılmaz bir dostluk ve cinsel perhiz içinde yaşadıklarını anlayamayacak kadar küçüktü.

Açık konuşalım: Teleskobun uzun mesafeden başlattığına Ömer Hayyam yakın mesafeden devam ediyordu. "Röntgenci" kelimesini telaffuz etmekten korkmayalım, ne de olsa Farah Zerdüşt tarafından (teleskobik bağlamda) daha önce söylenmişti. Ama artık ona dikizci dediğimize göre, Tac Mahal'in inşaatını gözetlemek için yüksek bir duvarın üzerine çıkan şu Agra'daki gözü kara adam gibi yakalanmadığını da söylemek lazım. Hikâye bu ya, o adamın gözlerini oymuşlar; halbuki Hayyam'ın gözleri röntgencilikten olabildiğine açılmış, ona hem insan hayatının sonsuz zenginlikteki gizemli dokusunu hem de başka insanlar üzerinden yaşamanın acı tatlı nazlarını göstermişti.

Tek bir mutlak başarısızlığı olmuştu. Söylemeye lüzum yok annelerinin ondan on iki yıl boyunca sakladıkları şeyi öğrenciler on iki dakikada meydana çıkarmışlardı: yani şu efsanevi partinin hikâyesini, bıyıklı subayların incelenip, yoklanıp, sonra da... Annelerinin emirlerine uyan Ömer Hayyam Şakil bu hikâyeyle taciz edildiğinde yumruklarına başvurmamıştı. Bir nevi ahlak cennetinde varlığını sürdürdüğünden hakaretlere omuz silkmişti; ama bundan sonra *Angrez* beyefendilerinde bazı işaretler aramaya, yüzleri kendininkine benziyor mu, diye bakmaya, tanımadığı babasının kimliğini açığa çıkarabilecek rastgele, istemsiz bir ifadeyi kollamaya başladı. Başarılı olamadı. Belki de babası çoktan gitmişti, hâlâ hayattaysa, çekip gitmiş şaşaasının ufuklarına duyduğu özlemin gelgitiyle yıkanan, deniz kıyısındaki bir kulübede oturuyor, yaşlılığının şömine raflarında duran, uzak denizlerin şarkısını söyleyen deniz kabukları gibi geçmişin silinen yan-

kılarını saklayan üç-beş sefil nesneyi –fildişi av boruları, *kukri* bıçakları, bir mihrace ile kaplan avındayken çekilmiş bir fotoğraf– evirip çeviriyordu... Ama bunlar faydasız spekülasyonlardı. Bir baba tespit edemeyen çocuk mevcut personel içinden kendisine bir tane seçti, hiç duraksamadan şövalyelik payesini Bay Eduardo Rodrigues'e bahşetti; halbuki Müdür, K.ya yenilerde gelmiş, birkaç yıl önce üzerinde bembeyaz takım elbise, başında beyaz fötr şapka, elinde boş bir kuş kafesiyle kaygısızca otobüsten inmişti.

Ömer Hayyam'ın dikizlemelerine dair son bir şey daha: Elbette üç annesi de vekâleten yaşamaya başladıkları için kararlılıklarının zayıfladığı günlerde kendilerini tutamayıp Dışarıdan döndüğünde sorular soruyorlardı ona, kadın modasını, kasaba hayatının bütün küçük ayrıntılarını, *kendileri* hakkında bir şey duyup duymadığını; zaman zaman da yüzlerini şallarıyla kapatıyorlardı, böylece aforoz ettikleri duyguya karşı artık mühürlü olmadıkları ortaya çıkıyordu... Oğullarının güvenilmez gözlerinden dünyayı gözetlerken (doğal olarak onlara her şeyi anlatmıyordu) kendilerini içinde buldukları bu dolaylı, röntgencilik de böyle şeylerden beklenecek klasik sonucu doğurdu, yani ahlak kuvvetlerini zayıflattı. Belki de bu yüzden suçlarını tekrarlamayı düşünebildiler.

Bay Eduardo Rodrigues de muazzam kurşunkalem koleksiyonu gibi ince ve sivriydi ve kimse yaşını bilmiyordu. Işığın yüzüne vurduğu açıya göre bir delikanlının parlak gözlü küstahlığına ya da yarısı boşa harcanmış dünlerde boğulan bir adamın hüznüne bürünebiliyordu. Ne idüğü belirsiz bir güneyli olarak kasabada gizemli bir karakterdi; gelir gelmez otobüs garajından doğruca Kışla Okulu'na gitmiş, gece olmadan kendine orada bir öğretmenlik bağlamayı becermişti. Bunun için tek açık-

laması vardı: "Kelamı yaymak istiyorsan sıradan olmaman gerekir."

Çok da zengin olmayan *Angrez sahib*'lerden birinin evinde, sade bir odada pansiyoner olarak kalıyordu. Duvarlarına bir haç asmış, ayrıca takvimlerden kesilme ucuz fotoğraflar yapıştırmıştı; imkânsız turuncu günbatımları önünde salınan palmiye ağaçlarının, kızıl yelkenli Arap tekneleriyle dolu bir okyanus koyunda yarıya kadar sarmaşık kaplı Barok bir katedralin fotoğraflarıydı bunlar. Bu sığınağa giren yegâne öğrenciler olan Ömer Hayyam Şakil ve Farah Zerdüşt, daha şahsi bir şeyin izine rastlamamışlardı hiç; Eduardo geçmişini solmasın diye çöl güneşinin kavurucu ışınlarından saklıyordu adeta. Öğretmenin meskenindeki boşluk öyle kör ediciydi ki Ömer Hayyam, odanın tek dolabı üzerinde duran boş kuş kafesini ancak üçüncü ziyaretinde fark edebilmişti, yaldızlı boyaları hanidir dökülmeye başlamış, garaja geldiği günkü kadar boş bir kafes, "Sanki buraya kuş tutmaya gelmiş de tutamamış," diye fısıldamıştı Farah küçümsemeyle, "salak."

İkisi de kendince K.nın yabancısı olan Eduardo'yla Ömer, benzerliklerini yarı bilinçli fark ettikleri için birbirlerine yaklaşmış olabilirlerdi; ama başka etkenler de vardı. Bu etkenler de rahatlıkla tek bir başlık altında toplanabilir ki o da daha önce rastladığımız bir ibare: "Afete kur yapmak."

Eduardo'nun elinde kuş kafesi, başında fötr şapkasıyla gelişinin, gümrük memuru Zerdüşt'ün, eski karısı, artı sekiz yaşındaki kızıyla oraya gönderilmesinden iki ay sonraya rastladığı kasaba dedikoducularının dikkatinden kaçmamıştı. Katırcıların, hırdavatçıların, motosikletli din adamlarının, Zerdüşt'ün bir önceki görev yerinin Rodrigues'in beyaz takım elbisesi ve Portekizli adında anısı

buram buram kokan sarmaşıklı katedraller ve hindistancevizli kumsallar bölgesinde olduğunu keşfetmeleri uzun sürmedi. Diller işlemeye başladı: "Bu gümrükçünün karısı nerede peki? Boşanmış mı, anasına mı yollanmış, bir öfke ânında öldürülmüş mü? Farah'a bakın, babasına hiç mi hiç benzemiyor!" Ama o diller Farah Zerdüşt'ün öğretmenine de hiç mi hiç benzemediğini kabul etmek zorundaydılar, bu yüzden o kulvar da istemeye istemeye kapatılmıştı, özellikle de Rodrigues'le Zerdüşt'ün gayet seviyeli bir ilişkisi olduğunu gördükten sonra. "Peki bir gümrük memuru neden buraya, dünyanın sonundaki bu işe sürülür?" Farah'ın basit bir cevabı vardı. "Aptal babam uyandıktan sonra da rüya görmeye devam eden tiplerden. Günün birinde hiç adım atmadığımız o yere, o kahrolası Ahuramazda'ya geri döneceğimizi düşünüyor, bu uyuz İran sınırı da oraya en yakın yer. İnanabiliyor musun?" diye bağırmıştı, *"gönüllü* oldu."

Dedikodu su gibidir. Zayıf yer bulmak için satıhları yoklar ve nihayet çıkacak bir delik bulur; K.nın iyi yürekli sakinlerinin en utanç verici, en rezil açıklamayı bulmaları an meselesiydi. "Aman Tanrım, koskoca adam küçücük çocuğa âşık. Eduardo ile Farah –olmaz öyle şey de ne demek, her gün oluyor, hani daha birkaç sene önce şu şey yok muydu– evet, öyle olmalı, Hıristiyanların hepsi sapık, Tanrı bizi korusun, o küçük şırfıntının peşinden ta kâinatın arka bahçesine gelmiş, kim bilir nasıl kuyruk sallamıştır, çünkü bir kadın bir erkeğe onu isteyip istemediğini nasıl anlatacağını bilir, tabii, sekiz yaşında bile olsa, yaradılıştan gelir bunlar."

Ne Eduardo ne de Farah'ın davranışlarında söylentilerin gerçek olduğunu gösteren en ufak bir işaret vardı. Farah'ın kadınlığa doğru evrildiği yıllar boyunca Eduardo'nun evlenmediği doğru; ama "Afet" diye bilinen Farah'ın, çok sayıdaki hayranına karşı gösterdiği sıfırın al-

tında soğuklukla aynı zamanda "buz kalıbı" diye bilindiği, bu firijitliğin Eduardo Rodrigues'le ilişkilerine uzandığı da doğru. "Ee dışarıya renk vermeyecekler tabii, di mi?" – dedikoducular sonuçta olayların onları haklı çıkardığına işaret edeceklerdi zaferle.

Ömer Hayyam Şakil seyretme ve dinleme aşkına rağmen bütün bu hikâyeleri duymazdan geliyordu; işte aşk böyle yapar adama. Ama yine de içine işliyor, teninin altına, kanına giriyor, küçük kıymıklar gibi kalbine gidiyorlardı; ta ki kendisi de öğretmen Rodrigues'in sözde Hıristiyan sapıklıklarından nasibini alana kadar. Babasına bak oğlunu al. (Ama Safiye Zeynep'in daha birkaç sayfa beklemesi gerekecek.)

Dedikoduculara uyup çok paragraf harcadım; tekrar sağlam temele dönelim: Dedikoduları beslercesine Farah'ı yanına katmış olan Eduardo Rodrigues, okula başladığı gün Ömer Hayyam'ı almaya gelmiş, Şakil adının kasabada kalmış nüfuzuna şahitlik eden bir olay. Sonraki aylarda Eduardo, oğlanın öğrenmeye karşı müstesna bir yatkınlığı olduğunu keşfetmiş ve annelerine mektup yazıp çocuklarındaki potansiyeli ortaya çıkarmak için ona özel öğretmenlik yapabileceğini bildirmişti. Annelerinin öğretmenin teklifini kabul ettiklerini kaydedelim; aynı zamanda, Eduardo'nun Ömer dışındaki tek özel öğrencisi Farah Zerdüşt'tü ve babasından ücret alınmıyordu çünkü Eduardo gerçekten de kendini mesleğine adamış bir öğretmendi; üçüncüsü, seneler geçtikçe Ömer, Eduardo ve Farah üçlüsü kasabada bildik bir manzara haline gelmişti.

Ömer'i tıp eğitimi görmeye yönlendiren, büyük harflerle konuşabilme yeteneği olan Rodrigues'di. "Hayatta Başarılı Olmak İçin," demişti oğlana, kumsal fotoğrafları ve boş kuş kafesinin yanında, "insan, Gerekli olmalı. Evet, kendine Gerek duyulmasını sağla, işin Anahtarı bu... Peki Boş Verilemeyecek kişi kimdir? Kim ola-

cak, Veren kişi! Yani Öğüt veren, Teşhis, Reçeteli İlaçlar veren. Doktor ol; benim sende Gördüğüm bu."

Eduardo'nun Ömer'de gördüğü (bence) şuydu: Gerçek, çeperdeki mizacının sunduğu olasılıklar. Bir doktor nedir ki? –Meşru bir dikizci, pek çok kişinin parmağının ucuyla bile dokunmasına izin vermeyeceğimiz yerlere parmağını, hatta elini sokmasına izin verdiğimiz bir yabancı, saklamaya en çok uğraştığımız şeye bakan kişi; yatak kenarlarında oturan, en mahrem anlarımıza (doğumölümvs.) kabul edilen isimsiz, önemsiz bir karakter, yine de paradoksal olarak merkezî, özellikle de kriz anlarında... evet, evet. Eduardo ileriyi gören bir öğretmendi, haklıydı. Rodrigues'i kendine baba seçen Ömer Hayyam da bir kez olsun öğretmeninin isteklerine karşı çıkmayı düşünmeyecekti. Hayatlar böyle kuruluyor işte.

Ama sadece böyle değil; aynı zamanda tesadüfen evde bulunmuş sayfaları kıvrık kitaplarla ve uzun zaman bastırılmış ilk aşklarla da kurulur... Ömer Hayyam Şakil on altı yaşında korkulu bir sevincin girdabında buldu kendini, çünkü Parsi Farah, Afet Zerdüşt, günün birinde onu babasının gümrük kulübesini görmeye davet etti.

"... iki ayağı da sağlam yere bastığı halde bayıldı." Sınırda olup bitenlere dair bir şeyler biliyoruz önceden: bulutun nasıl indiğini, bunu çocukluğunda ona dadanan, dünyanın sonundaki boşluk kâbusu sanan Ömer Hayyam'ın nasıl bayıldığını. Günün ilerleyen saatlerinde yapacaklarında bu baygınlıktan ilham almış olması mümkündür.

Önce ayrıntılar: Farah'ın davetinin tonu nasıldı? – Nezaketsiz, sert, gelsen-de-bir-gelmesen-de. Peki onu buna iten neydi? – Eduardo onu bir kenara çekip rica etmişti: "Yalnız çocukcağız, ona iyi davran. İkiniz zekisiniz, birbirinize sahip çıkın." (Ömer Hayyam ikisinden daha zeki

olanıydı; aralarında iki yaş fark olduğu halde Farah'a yetişmiş, onunla aynı standardı yakalamıştı.) Ömer Hayyam ne hızla kabul etti? – Şipşak. Küt diye. İlk anda, hatta daha önce.

Yarıyıl boyunca hafta içi günlerde Farah, K.da, babasının sırf bu maksatla ahbaplık kurduğu Parsi bir tamirciyle karısının evinde kalırdı. Tarif edilmeyi bile hak etmeyen bu tamirci, bu önemsiz Cemşit hafta sonu, tamir ettiği ciple onları sınıra götürmüştü. Sınıra yaklaştıkça Farah'ın keyfi yerine gelirken Ömer'inki kaçmıştı...

...Yol alırlarken, üstü açık arabada, rüzgârın savurduğu açık saçları kara alevler gibi yalazlanan Farah'ın arkasında, Kenar korkusu mantıksızca tırmandı. Oysa Farah'ın ruh hali, bir dağ mahmuzu etrafından, şüpheci aşiret üyelerinin görünmeyen gözleri tarafından izlendikleri bir geçitten geçerek ilerlerken şenlendikçe şenleniyordu. Bu çıkmaz sokağa gelip saplandığı için babasıyla açık açık dalga geçse de sınırın boşluğu Farah'ın hoşuna gidiyordu. Hatta şarkı söylemeye bile başlamış, nağmeli bir sesi olduğu ortaya çıkmıştı.

Sınırda: bulutlar, baygınlık, yüze serpilen su, uyanış, nerdeyimben. Ömer Hayyam kendine geldiğinde bulut yükselmiş, bu sayede sınırın ahım şahım bir yer olmadığını görmek mümkün: ne duvar, ne polis, ne dikenli tel, ne projektör, ne kırmızı beyaz çizgili bariyerler, sadece otuz metre arayla sert, çıplak zemine oturtulmuş bir sıra beton dikme. Küçük bir gümrük binası, pastan kahverengiye dönmüş bir demiryolu başı, rayların üzerinde yine ihmalden kahverengiye dönmüş, tek bir yük vagonu. "Tren gelmiyor artık," diyor Farah, "uluslararası durum izin vermiyor."

Bir gümrük memurunun iyi gelir elde etmesi için trafiğin fazla olması gerekir. Mallar gümrüğe gelir, me-

mur mantıklı gerekçelerle bunlara el koyar, mal sahipleri ona hak verir, bir anlaşmaya varılır ve memurun ailesinin yeni kıyafetleri olur. Kimse bu düzenlemeyi dert etmez; herkes devlet memurlarının ne kadar az maaş aldığını bilir. İki taraf da şerefiyle pazarlık eder. Ama Bay Zerdüşt'ün iktidar merkezi olan küçük tuğla binadan gümrüğe tabi pek az mal geçiyor. Gece karanlıkta aşiret üyeleri dikmeler ve kayalar arasından iki ülke arasında mekik dokuyor. Ne getirip götürdüklerini kim bilir? Zerdüşt'ün trajedisi de bu; kızı burslu okuduğu halde, eğitim masraflarını karşılamakta zorlanıyor. Kendini şöyle avutuyor: "Yakında demiryolu hattı açılacak, yakında..." Ama inancının üzeri de pas tutuyor; beton dikmeler arasından Zerdüştlerin ata topraklarına bakıyor ve yakınlığından avuntu bulmaya çalışıyor ama o günlerde yüz ifadesinde bir gerginlik var... Farah Zerdüşt ellerini çırparak sonsuz beton direkler arasında zikzak çizerek koşuyor. "Zevkli di mi?" diye bağırıyor. "Kıyak!" Ömer Hayyam, onun bu keyifli ruh halini muhafaza etmek için buranın çok kıyak olduğu konusunda ona katılıyor. Zerdüşt sinirlenmeden omuz silkiyor ve gençleri güneşte çok durmamaları konusunda uyararak cip şoförüyle birlikte bürosuna çekiliyor.

Belki güneşte çok uzun kalmışlardı ve Ömer Hayyam'a aşkını ilan etme cesareti veren bu olmuştu: "Seni teleskobumdan gördüğümde," vs. ama onun söylediklerini ya da Farah'ın ters cevabını tekrarlamaya gerek yok. Reddedilen Ömer Hayyam acınası sorular soruyor: "Neden? Şişman olduğum için mi?" Farah cevap veriyor: "Sadece şişman olsan iyi; ama sende çirkin bir şey var, biliyor musun?" –"Çirkin mi?" –"Ne olduğunu sorma, bilmiyorum. Bir şey. Kişiliğinde filan herhalde."

Akşamüzerine kadar aralarında sessizlik hüküm sürüyor. Ömer, Farah'ın dümen suyunda dikmeler arasında

geziniyor. Bu direklerin çoğuna iplerle kırık ayna parçalarının bağlanmış olduğunu fark ediyor; Farah her parçanın yanına geldiğinde kendisinin aynadan yansıyan bir parçasını görüyor ve özel gülüşüyle gülüyor. Ömer Hayyam Şakil sevgilisinin herhangi bir sıradan taarruza boyun eğmeyecek kadar kendinden memnun bir varlık olduğunu fark ediyor; o ve aynaları ikizler ve kendilerini bütün hissetmek için hiçbir yabancıya ihtiyaçları yok... Sonra akşamüzeri, aşırı güneşten ya da geçirdiği baygınlıktan aldığı ilhamla aklına bir fikir geliyor. "Sen hiç," diye soruyor Farah Zerdüşt'e, "hipnotize edildin mi?" –Tarihte ilk kez kız ona ilgiyle bakıyor.

Daha sonra kızın karnı şişmeye başladığında; çileden çıkan müdür onu odasına çağırıp okulun adını kötüye çıkardığı için okuldan attığında; bomboş gümrük lojmanının, pek bir gümrük uygulamadığı karnından anlaşılan bir kızı barındıramayacak kadar dolu olduğunu aniden fark eden babası tarafından evden atıldığında; bileğine yapışmış amansız, sımsıkı elinden kurtulmak için debelenip durduğu Eduardo Rodrigues onu Kışla rahibine götürüp onunla zorla evlendiğinde; böylece cümle âleme kendisinin suçlu olduğunu ilan eden Eduardo, ahlaka mugayir davranışlarda bulunduğu için işinden atıldığında; Farah ile Eduardo, içinde neredeyse hiç eşya olmamasıyla dikkat çeken bir tongayla istasyona doğru yola çıktığında (gerçi hâlâ boş olan bir kuş kafesi vardı ve kem diller Eduardo Rodrigues'in bir değil iki kuş tuttuğunu söylemişlerdi); onlar gidip de kasaba, sokaklarında oynanan kötü dramın kısa yangınından sonra tekrar kül rengi bir hiçliğe gömüldüğünde... Ömer Hayyam her hipnozcunun bildiği bir gerçekle kendini avutmaya çalıştı boşuna; hipnoz sürecinde ilk telkinlerden birinin defalarca tekrar edilen şu formül olduğunu düşündü:

"Senden istediğim her şeyi yapacaksın ama senden, yapmak istemediğin hiçbir şeyi yapmanı istemeyeceğim."

"Kendisi de istemişti," dedi kendine. "Peki suç kimde? İstekli olmalıydı, hem herkes riski bilir."

Ama yapmak-istemediğin-hiçbir-şeye rağmen; Eduardo Rodrigues'in neredeyse Ömer Hayyam'ı bile gerçekten çocuğun babası olduğuna ikna eden hem kararlı hem mütevekkil eylemlerine rağmen –Hem neden olmasın? Birini isteyen bir kadın ikinciyi de isteyebilir!– her şeye rağmen, ben derim ki Ömer Hayyam Şakil'i bir iblis ele geçirmişti, onu kahvaltının orta yerinde titretiyor, geceleyin ateşler bastırıyor, gündüz üşütüyor, bazen sokakta ya da asansörle aşağı inerken yok yere bağırtıyordu. İblisin parmakları Ömer Hayyam'ın midesinden dışarı uzanıyor, âdemelmasından kalınbağırsaklarına (aynı zamanda ince) kadar çeşitli iç organlarını apansız buruyor, öyle ki kimi zaman boğulacak gibi oluyor, lazımlık üstünde uzun, verimsiz saatler geçiriyordu. Sabahları uzuvlarına gizemli bir ağırlık vererek bazen yataktan kalkmasına engel oluyordu. Dilini kurutuyor, dizlerini birbirine çarpıyordu. Ergen ayaklarını ucuz meyhanelere yöneltiyordu. Sarhoş sarhoş eve, üç annesinin öfkesine dönerken, kendisi gibi sendeleyen dert ortaklarına şöyle dediği duyulurdu: "Bu işin tek faydası oldu, nihayet annelerimi anladım. Bundan kaçmak için kendilerini kilitlemiş olmalılar, baba, bunu kim yapmazdı ki?" Asansör aşağı inerken utancının akışkan, san sıvısını kusarak tozun toprağın içinde sızan arkadaşlarına yemin ederdi: "Ben de. Benim de bundan kaçmam lazım."

On sekiz yaşındaki ve daha o zaman elli karpuzdan daha şişko Ömer Hayyam'ın, eve gelip Çanni, Manni ve Banni'ye Karaçi'deki en iyi tıp fakültesinden burs kazandığını söylediği akşam, üç kız kardeş onun yakında ayrı-

lacak olmasından duydukları kederi, etrafına devasa bir nesneler barikatı kurarak gizleyebildiler ancak, oda oda gezip evdeki en kıymetli mücevherlerle tabloları topladılar ve en sevdikleri emektar salıncağın önünde bir antik güzellik yığını oluşturdular. "Burs iyi güzel de," dedi en küçük annesi, "dünyaya adım atan oğlumuza biz de para verebiliriz." "Ne sanıyor o doktorlar?" diye sordu Çanni öfkeyle. "Senin eğitimini karşılayamayacak kadar fakir olduğumuzu mu? Onların yapacağı iyiliğin canı cehenneme, ailenin bol bol parası var." "Eski para," dedi Manni onu destekleyerek. Onları bu ödülün reddetmek istemediği bir onur olduğuna ikna edemeyen Ömer Hayyam tren istasyonuna, cepleri tıka basa tefecinin banknotlarıyla dolu gitmek zorunda kaldı. Boynunda yeni toplanmış, bir zamanlar boynunu kıl payı kaçıran o ayakkabı gerdanlığının anı-koku-sunu bastıran yüz bir çiçekli bir girlant vardı. Bu girlantın kokusu öyle baygındı ki annelerine son bir dedikoduyu anlatmayı unuttu; gümrük memuru Zerdüşt rüşvetsiz çölün etkisiyle hasta düşmüş, ayaklarını çizen ayna kırıklarına aldırmadan beton dikmelerin üzerinde çırılçıplak durmak gibi bir âdet geliştirmişti. Kolları açık, kızsız Zerdüşt güneşe sesleniyor, dünyaya inip gezegeni parlak, arıtıcı ateşiyle yutması için yalvarıyordu. Bu hikâyeyi K. pazarına taşıyan aşiret üyeleri, gümrükçünün arzusunun çok büyük olduğu, kuşkusuz bu işi başaracağı fikrindeydiler, bu yüzden de dünyanın sonunun gelmesine hazırlıklı olmak gerekiyordu.

Ömer Hayyam'ın utanç kasabasından kaçmadan önce görüştüğü son kişi Çand Muhammed diye bir adamdı, sonradan şöyle diyecekti: "Şişman çocuk onunla konuşmaya başladığımda sıcaktan o kadar da rahatsız görünmüyordu, konuşmayı bitirdiğimde iki kat hasta gibiydi." Bu Çand Muhammed buz satıcısıydı. Sınırdaki

hadiseden beri onu ele geçiren korkunç takatsizliği hâlâ üzerinden atamamış olan Ömer Hayyam obezliğini birinci sınıf vagonuna sığdırmaya çalışırken Çand koşup gelmiş, "Hava sıcak, *sahib*. Buz şart," demişti. Nefesi kesilmiş, gamlı Şakil ilk başta ona, "Sen git de donmuş suyunu başka salaklara sat," dedi. Ama Çand ısrar etti: "*Sahip*, öğleden sonra Lu rüzgârı eser, ayaklarınızın altına benim buzu koymazsanız sıcak iliğinizi eritir."

Bu inandırıcı sava ikna olan Ömer Hayyam bir metre uzunluğunda kırk santim eninde, otuz santim yüksekliğinde uzun ince bir teneke aldı, içinde ömrünü uzatmak için üzerine talaş ve kum serpilmiş bir buz kalıbı vardı. Buzu vagona yüklerken oflayan buz satıcısı bir espri patlattı. "Hayat bu," dedi, "bir buz kalıbı kasabaya dönerken bir başkası aksi istikamette yola çıkıyor."

Ömer Hayyam sandaletlerini çıkarıp çıplak ayaklarını buzun üzerine koyarak soğukluğunun iyileştirici avuntusunu hissetti.

Keyfi yerine geldiği için Çand Muhammed'e haddinden fazla rupi vererek öylesine sordu, "Sen ne saçmalıyorsun? Bir buz kalıbı yolculuğun ardından nasıl erimeden döner? Boş ya da suyla dolu tenekeyi kastediyorsun herhalde."

"Onu demiyorum *sahib* ben," buz satıcısı parayı cebine atarken sırıtıyordu, "bu buz kalıbı hiç erimeden her yere gidebiliyor."

Ömer Hayyam'ın şişman yanaklarının kanı çekildi. Tombul ayakları buzun üzerinden sıçradı. Farah her an cisim bulabilirmiş gibi etrafa korkuyla bakan Ömer Hayyam konuştuğunda öfkeden sesi öyle değişmişti ki buz satıcısı korkuyla geri çekildi. "O mu? Ne zaman? Sen bana hakaret?.." Buz satıcısını partal gömleğinden tuttu, zavallının bütün her şeyi anlatmaktan başka çaresi kalmamıştı, Bayan Farah Rodrigues'in (namı diğer Zerdüşt)

birkaç saat önce bu trenle utanmadan rezil olduğu yere geri döndüğünü ve dosdoğru babasının sınırdaki kulübesine gittiğini söyledi, "Babası onu bir kova kirli su gibi sokağa attığı halde *sahib*, düşünebiliyor musun?"

Farah geri geldiğinde kocasını da çocuğunu da getirmemişti. Hiç kimse Eduardo'ya ya da uğruna her şeyi feda ettiği bebeğe ne olduğunu öğrenemedi, bu yüzden de hikâyeler yalanlanma korkusu olmadan dolaşmaya başladı: Rodrigues'in Katolik olmasına rağmen bir düşük, bir kürtaj yapılmıştı, Farah ile Eduardo çılgın âşıklar gibi kartpostal kumsallarında ya da Hıristiyan tanrısının bitkilerle kaplı evinin koridorunda sevişirlerken, bebek doğduktan sonra kayaların üzerine bırakılmıştı, bebek beşiğinde boğulmuştu, bebek yetimhaneye verilmiş ya da sokağa bırakılmıştı; sonunda birbirlerinden bıkmışlar, Farah onu terk etmişti, Eduardo (onun şehvani flörtlerinden bıkıp) onu terk etmişti, ikisi birbirini aynı anda terk etmişti, terk edenin kim olduğu kimin umrunda, o geri döndü oğullarınızı kollayın.

Farah Rodrigues gururundan K.da hiç kimseyle konuşmazdı, alışveriş ettiği zamanlar hariç; ta ki yaşlanıp da kaçak meyhanelere dadanana kadar, seneler sonra Ömer Hayyam'ı orada hatırlayacaktı, adı gazetelerde çıktıktan sonra. Nadiren pazara çıktığında alışverişini kimsenin yüzüne bakmadan yapar, sadece gördüğü her aynanın önünde durup şefkatle kendine bakarak kasabaya hiçbir şeye pişman olmadığını gösterirdi. Deliren babasına bakmak, gümrüğü işletmek, *Angrez* patronlarının onu kovmasını engellemek için geri döndüğü duyulduktan sonra bile kasabanın tavrında yumuşama olmadı; kim bilir orada neler karıştırıyorlar, dediler, çıplak baba, orospu kızı, onlar için en iyi yer, onları Tanrı ile Şeytan'dan başka kimsenin göremeyeceği o çöl, zaten kendileri de bunun farkında.

Ömer Hayyam Şakil'e gelince, treninde, ayakları bir kez daha eriyen buz kalıbının üzerinde, sonunda kaçmayı başardığına emin, geleceğe taşınıyordu ve hem bu fikrin hem de buzun verdiği serin haz, sıcak rüzgâra rağmen dudaklarına bir gülümseme getirmişti.

İki yıl sonra anneleri ona bir kardeşi olduğunu yazdılar, İmkânsız Dağları'nı aşıp önüne çıkan her yeri fetheden ilk Moğol imparatorundan esinlenerek Babür adını vermişlerdi ona. Ondan sonra bir kez daha annelikle birleşen üç kız kardeş, "Nişabur"un duvarları içinde senelerce mutlu ve ayırt edilmez biçimde yaşadılar.

Ömer Hayyam mektubu okuduğunda ilk tepkisi, hayranlığı andıran bir duyguyla hafifçe ıslık çalmak oldu.

"Yaşlı cadılar," dedi yüksek sesle, "aynı şeyi tekrar becerdiler."

II

Düellocular

4

Paravanın ardında

General Rıza Haydar ve karısı Belkıs'ın büyük kızları Safiye Zeynep'e; artık hayatta olmayan eski başbakan İskender Harappa ile babası arasında olup bitenlere; Safiye Zeynep'in boynu cellat ipinden bile morarmamak gibi mucizevi bir güce sahip İski Harappa'nın bir müddet yakın arkadaşı olan, şişman doktor Ömer Hayyam Şakil diye biriyle sürpriz evliliğine dair bir roman bu. Belki de Safiye Zeynep'in bu romana dair olduğunu söylemek, biraz muğlak olsa da daha doğru olur.

Her halükârda aile geçmişine dair biraz bilgi edinmeden bir insanı tanımaya başlamak bile imkânsızdır; ben de işe oradan başlayayım, Belkıs'ın Lu denen sıcak ikindi rüzgârından nasıl korktuğunu anlatarak:

Belkıs'ın babası Mahmut Kemal, her zamanki gibi parlak kırmızı çizgili yanar döner mavi, ikili bir takım giymiş olan, namı diğer Kadın Mahmut, hayatının son sabahında, oklar fırlatan ve altın borular üfleyen çıplak bebek meleklerle süslü dayanılmaz çerçevesi uğruna tiyatrosunun fuayesinden getirttiği süslü aynada kendine takdirle baktıktan sonra on sekiz yaşındaki kızına sarılıp şöyle dedi: "Görüyorsun ya kızım, baban görkemli bir imparatorluğun baş idari memuruna yaraşacak şekilde

giyiniyor." Kahvaltıda Belkıs uysal uysal tabağına *kiçri*[1] koymaya başladığında, iyi huylu bir öfkeyle gürledi: "Elini neden yoruyorsun kızım? Prensesler hizmet etmez." Belkıs başını eğip gözlerinin sol alt köşesinden bakınca babası yüksek sesle alkışladı. "Harika, Beluş! Valla müthiş oyunculuk!"

Aslına bakılırsa, garip-ama-gerçek, bu sahnenin geçtiği putperestler şehri –ister İndraprasta, ister Purana Kila, hatta ister Delhi deyin– genellikle (Mahmut gibi) Allah'a inanan adamlar tarafından yönetilmiştir. Eserleri halen şehre saçılmış vaziyettedir, eski rasathaneler, zafer kuleleri ve elbette hikâyemizde önemli rol oynayacak büyük kızıl kale, Elhamra. Dahası bu imanlı hükümdarların çoğu çok mütevazı kökenlerden gelirdi; her öğrenci bilir Köle Kralları... Neyse, bu imparatorluk yönetme hikâyesi sadece aile içinde bir şakaydı çünkü Mahmut'un krallığı sadece İmparatorluk Sineması'ydı, şehrin eski mahallesindeki pire yatağı bir sinema.

"Bir sinemanın büyüklüğü," derdi Mahmut, "müşterilerinin gürültüsünden anlaşılır. Yeni şehirdeki o lüks saraylara gidin, kadife tahtlara benzeyen koltuklarını, aynalarla kaplı hollerini görün, klimayı hissedin, o zaman seyircilerin neden suspus oturduğunu anlarsınız. Çevrelerindeki ihtişam ve bilet fiyatlarından ehlileşirler. Ama Mahmut'un imparatorluğunda müşteriler, çok tutulan şarkıların çaldığı zamanlar haricinde yapmadıkları şamatayı bırakmazlar. Biz astığı astık kestiği kestik krallar değiliz kızım, unutma; özellikle polisin bize karşı tavır aldığı, kulaklarımızı yırtan ıslıkları çalan en beter serserileri bile tutup dışarı atmadığı şu günlerde. Olsun. Ne de olsa bireylerin özgürlüğü meselesi bu."

1. Pirinç ve bakliyatla yapılan bir tür pilav.

Evet: Beşinci sınıf bir imparatorluktu. Ama Mahmut için büyük şeydi, bir Köle Kral'ın mülkü, zira o irinli sokaklarda başlamamış mıydı mesleğe, el arabalarında "Şimdi sinemamızda!" ve "Biletler hızla tükeniyor!" diye bağırarak sinema ilanlarını gezdiren şu meteliksizlerden biri olarak – hem şimdi müdür odasında oturmuyor muydu, kasası anahtarları filan tam tekmil? Görüyorsunuz ya: Aile içindeki şakaların bile ciddiye alınma riski vardır, hem babanın hem de kızın mizaçlarında bir ciddiyet, bir mizahsızlık pusudaydı ve Belkıs bu yüzden aşağı eğdiği gözlerinin kıyılarında parıldayan sözü edilmemiş bir kraliçelik hayaliyle büyümüştü. Babası işe gittikten sonra melekli aynayı paylardı, "Sana bir şey diyeyim mi, bence ya tam kontrol olmalı ya hiç! Bana kalsa o serseriler ıslık mıslık çalamazlardı!" Böylece Belkıs imparator babasından çok daha azametli gizli bir benlik icat etmişti. Babasının imparatorluğunun karanlığında, her gece, üzerinde manasız *Excelsior* sözü yazılı bir flama taşıyan zırhlı Ortaçağ şövalyesinin ata binmiş, altın yaldızlı figürü altında, paspal seyircilerin karşısında dans eden devasa, ışıl ışıl prenses görüntülerini incelerdi. Yanılsamalar yanılsamaları besler, Belkıs da bir rüya imparatoriçesine yaraşır azametle taşımaya başlamıştı kendini, evi civarındaki kaldırımlarda dolaşan sokak çocuklarının alaylarını iltifat kabul ediyordu; "Tantara!" diye sesleniyorlardı ona süzülüp giderken, "Merhamet, ey lütufkâr hanım, ey Kansi Ranisi!" *Kansi-ki-Rani*, demişlerdi ona: öksürükler kraliçesi, yani verilen nefes, hastalık ve sıcak hava kraliçesi.

"Dikkat et," diye uyarmıştı babası, "bu şehirde işler değişiyor; en şefkatli lakaplar bile yeni ve karanlık anlamlar kazanıyor."

Eski ülkeyi parçalayan, imansızların seve seve vazgeçtikleri batıdaki birkaç tozlu araziyi, doğudaki ağaçlı bataklıkları, ülkenin böcek kemirmiş üç-beş dilimini

Allah'a bırakan şu meşhur güve yenikli bölünmenin hemen öncesiydi. (Allah'ın yeni ülkesi: aralarında bin beş yüz kilometre mesafe olan iki toprak parçası. Öyle imkânsız bir ülke ki neredeyse var olacak.) Ama duygusal davranmayalım ve sadece hislerin çok alevlendiğini, sinemaya gitmenin bile siyasi bir eyleme dönüştüğünü söylemekle yetinelim. Tek tanrılılar beriki sinemalara gidiyordu, taş tanrıları yıkayanlar öteki sinemalara; sinemaseverler, yorgun ülkeden de önce bölünmüştü. Sinema işine taş tanrılıların hâkim olduğu besbelliydi, vejetaryen oldukları için de şu meşhur filmi çekmişlerdi: *Gai-Wallah*. Duymuşsunuzdur belki? Hindu-Ganj ovasında kol gezip besi ineklerini sahiplerinden azat eden, kutsal, boynuzlu, memeleri süt dolu hayvanları mezbahadan kurtaran, maskeli, yalnız bir kahramana dair tuhaf bir fantezi. Taş çetesi bu filmin gösterildiği sinemaları tıklım tıklım dolduruyordu; tek tanrılılar da buna cevaben, ineklerin katledildiği ve iyi adamın biftekle karın doyurduğu, vejetaryen olmayan ithal *western*'lere koşuyordu. Filme meraklı kızgın güruhlar düşmanlarının sinemalarına saldırıyorlardı... Yani her türden deliliğe müsait bir zamandı.

Kadın Mahmut, karakterindeki o ölümcül kusur, yani hoşgörüden kaynaklanan tek bir hata yüzünden kaybetti imparatorluğunu. "Bu bölünme salaklığına dur deme zamanı geldi," dedi bir sabah aynasına ve aynı gün sinemasında iki film birden göstermeye başladı: *Randolph Scott* ve *Gai-Wallah* perdede birbirini takip edecekti.

Mahvının çifte filminin açılış gününde lakabının anlamı sonsuza kadar değişti. Kızı daha iki yaşında yokken karısı öldüğü için Belkıs'a annelik yapmak zorunda kaldığından sokak çocukları dul adama bu ismi takmışlardı. Ama artık bu şefkatli lakap daha tehlikeli bir anlam kazanmıştı ve çocuklar Kadın Mahmut derken, Zayıf, Rezil,

Aptal Mahmut'u kastediyorlardı. "Kadın," dedi, tevekkülle içini çekerek kızına, "ne laf! Bu kelimenin kaldırmayı başardığı yükün ucu bucağı yok mu? Hem bu kadar zengin hem de bu kadar kirli bir kelime var mıdır hiç?"

İki film birden nasıl karşılandı: Vejetaryan olanlar da olmayanlar da imparatorluğu boykot ettiler. Beş, altı, yedi gün boyunca, dökülen sıvaların, ağır ağır dönen tavan pervanelerinin ve aralarda gezen hintfasulyesi satıcılarının bakışları altında, besbelli bakımsız, yine aynı ölçüde boş sıralara oynadı filmler; üç otuz, altı otuz ve dokuz otuz gösterimlerinin hepsi aynıydı, özel pazar sabahı gösterimi bile kimseyi yaylı kapılar arasından geçmeye teşvik edememişti. "Vazgeç," dedi Belkıs babasına. "Ne istiyorsun? El arabanı mı özledin?"

Ama artık tanıdık olmayan bir inat girmişti Kadın Mahmut'un içine ve iki filmin bir hafta daha gösterileceğini ilan etti. Kendi ilancı çocukları onu terk ettiler, kimse elektrikli kaldırımlarda bu çelişen filmleri bağıra bağıra gezmek istemiyordu; kimse "Gişeler açıldı!" ya da "Beklerseniz çok geç olur!" demeye cesaret edemiyordu.

Mahmut ile Belkıs imparatorluğun arkasındaki uzun ince evde otururlardı, "Tam perdeye karşı," derdi Mahmut; dünyanın son bulup yeniden başladığı o ikindi vakti, evde hizmetçiyle yalnız olan imparatorun kızı, babasının romantizminin manyak mantığıyla, ölene kadar bu çılgın planda ısrar etmeye karar verdiğine kanaat getirerek tıkandı. Bir meleğin kanat çırpışına benzeyen, sonradan açıklayamadığı ama başını ağrıtana kadar kulaklarını döven bir sesten korkarak evden dışarı koştu, sadece üzerine yeşil iffet *dupatta*'sını alacak kadar duraklamıştı; tam da kıyametin sıcak, ateş rüzgârı esmeye başladığında, nefes nefese, babasının boş koltukların ortasında oturmuş filmi seyrettiği ağır sinema kapılarının önünde bulunmasının sebebi buydu.

Babasının imparatorluğunun duvarları sıcak *puri*[1] gibi dışarı pörtlerken, hasta bir devin öksürüğüne benzeyen o rüzgâr (bir daha hiç çıkmayacak olan) kaşlarını yakıp, giysilerini vücudundan sıyırdı ve onu sokağın ortasında çırılçıplak bıraktı; ama çıplaklığının farkında değildi çünkü kâinat sona eriyordu ve ölümcül rüzgârın yankılı yabancılığında, yanan gözleri her şeyin havada uçuştuğunu gördü, koltuklar, bilet koçanları, pervaneler, sonra babasının paralanmış cesedinin parçaları ve yanık mobilya kıymıkları. "İntihar!" diye küfretti Kadın, Mahmut'a, bombanın çığlık çığlık yaptığı sesiyle avaz avaz bağırarak. "Bunu kendin seçtin!" – dönüp eve doğru koşmaya başladığında sinemanın arka duvarının yıkılmış olduğunu gördü; uzun ince evinin en üst katına, flamasında anlamını bilmediği, komik *Excelsior* kelimesinin olduğunu okumadan bildiği altın yaldızlı şövalye konmuştu.

Bombayı kimin koyduğunu sormayın; o günlerde şiddet eken çok bahçıvan vardı. Hatta, belki imparatorluğa Mahmut'un daha fanatik dindaşlarından biri tarafından konulmuş tek tanrılı bir bombaydı çünkü zamanlama aygıtı sıfıra, fazlasıyla müstehcen bir aşk sahnesi sırasında gelmişe benziyor, imanlıların aşka dair ya da yanılsamasına dair, özellikle de görmek için para ödenmişse ne düşündüğünü biliriz... buna Karşı'dırlar. Kesip atarlar: Aşk insanı bozar.

Ah Belkıs! Altın şövalyenin altında, çıplak ve kaşsız, ateş-rüzgârının hezeyanına sarınmış, gençliğinin halen kulaklarını zonklatan patlamanın kanatlarında uçup gittiğini gördü. Bütün göçmenler geçmişlerini geride bırakır, gerçi bazıları onu kutulara ve bohçalara tıkıştırmaya çalışır –ama yolda kıymetli yadigârların, eski fotoğrafla-

1. Özellikle kahvaltıda yenen ve kızartılarak hazırlanan mayasız ekmek.

rın bir şeyleri eksilir, öyle ki sahipleri bile onları tanıyamaz olurlar çünkü tarihlerinden soyulmak, zengin giysilerini, devamlılığın ipeklilerini ve aidiyetin kaşlarını kuşanmış yabancıların aşağılamaları ortasında çırılçıplak kalmak göçmenlerin kaderidir– neyse, demek istediğim, Belkıs'ın geçmişi o daha şehirden ayrılmadan onu terk etmişti; babasının intiharı yüzünden çırılçıplak, bir kaldırımda durup geçmişinin uzaklaşmasını seyretmişti. İleriki yıllarda arada bir ziyaretine gelecekti, unutulmuş bir akraba gibi ama uzun müddet tarihe şüpheyle baktı, istikbali parlak bir kahramanın karısıydı, bu yüzden de doğal olarak geçmişini elinin tersiyle itti, tıpkı borç istemeye gelen fakir kuzenleri iter gibi.

Bir mucize olup da ilahi bir kuvvet onu perişanlığının rüzgârından çekip almamışsa yürümüş, hatta koşmuş olmalıydı. Kendine geldiğinde kırmızı taşların sırtındaki baskısını hissetti; geceydi ve karanlık, kuru sıcakta taş sırtını serinletiyordu. İnsanlar büyük sürüler halinde yanından geçiyorlardı, kalabalık öyle büyük ve telaşlıydı ki ilk düşüncesi, akla hayale gelmez bir patlamadan kaçtıkları oldu: "Bir bomba daha, Tanrım, bütün bu insanlar onun gücüyle buraya fırlamış!" Ama bomba değildi. Eski şehre tepeden bakan kızıl kalenin sonsuz duvarına dayanmakta olduğunu fark etti, bu arada askerler, kalabalığı kalenin esneyen kapılarından içeri güdüyordu; ayakları beyninden daha hızlı hareket ederek onu kalabalığa kattı. Bir anda çıplaklığının tekrar farkına varıp bağırmaya başladı: "Bana bir bez verin!" Sonra kimsenin onu dinlemediğini görüp sustu, kimse bu tütsülenmiş ama yine de güzel, çıplak kızın vücuduna bakmıyordu. Yine de o akıntılı denizde bir saman çöpüymüş gibi kendine tutunarak utançla kollarını vücuduna sardı; boynunun etrafında muslin kumaşın kalıntılarını hissetti. İffet *dupatta*'sı vücuduna yapışmış, varlıklarından habersiz ol-

duğu sayısız çizik ve yaradan akan pıhtılaşmış kanla sabitlenmişti. Kadınlık onuru örtüsünün kararmış kalıntılarını mahrem yerlerinin üzerine çekerek kalenin mat kızılının içine girdi ve kapanan kapılarının gümbürtüsünü duydu.

Delhi'de bölünmeden önceki günlerde, yetkililer buldukları bütün Müslümanları toplayıp sözümona kendi emniyetleri için taşıyakayanların gazabından uzağa, kızıl kaleye kapatıyorlardı. Koca aileler mühürleniyordu orada, nineler, küçük çocuklar, kötü amcalar... benim ailemin üyeleri de dahil. Akrabalarım tarihin paralel evreninde kızıl kalede dolanırlarken Belkıs Kemal'in kurgusal varlığını hissetmişlerdi belki, yaralı ve çıplak, yanlarından bir hayalet gibi geçip giderken... ya da tam aksi. Evet. Tam aksi.

İnsan dalgası Belkıs'ı, eskiden imparatorun kabul salonu olan uzun, alçak, süslü binaya kadar taşıdı; o yankılı divanda kıyafetsiz kalmanın mahcubiyetine yenik düşerek kendinden geçti. O nesilde pek çok kadının, evlenmek, çocuk doğurmak ve ölmek dışında başlarına hiçbir şey gelmeyen, gelmemesi gereken sıradan, saygın hanımların anlatacak böyle tuhaf hikâyeleri vardı. İnsan hikâyesini anlatabilecek kadar yaşarsa hikâyeden geçilmeyen bir zamandı.

Küçük kızı, Müjde Haydar'ın skandal evliliğinden kısa süre önce, Belkıs ona kocasıyla karşılaşmasının hikâyesini anlatacaktı. "Uyandığımda," demişti, "sabah olmuştu ve üzerime bir subay ceketi sarılmıştı. Kimindi dersin, hı, tabii ki onun, baban Rıza' nın ceketiydi; anlayacağın beni orada yatarken görmüş, bütün her şeyim öyle vitrinde, sergide, herhalde gördüğü hoşuna gitti cüretkâr adamın." Müjde annesinin pişkinliğine hayret etmiş gibi yaparak *cık cık cık!* demiş, Belkıs da mahcup mahcup eklemişti: "Öyle karşılaşmalar o zamanlar rastlanmadık şey değildi."

Müjde hürmetle cevap vermişti: "Valla *Amma*[1], etkilenmesine hiç mi hiç şaşmadım."

Kabul salonuna giren Rıza, edeplice cekete sarınmış olan Belkıs'ın önünde hazır ola geçti; topuklarını birbirine vurdu, selam çaktı, sırıttı. "Flört ederken," dedi, müstakbel karısına, "giysi giyilmesi normaldir. En sonunda giysileri çıkarmak bir kocanın ayrıcalığıdır... ama bizimkinde tam aksi olacak. Seni tepeden tırnağa giydirmem lazım, mahcup bir geline yaraşır şekilde." (Evlilik heyecanıyla dolu olan Müjde, bunu duyduğunda içini çekmişti. "İlk sözleri! Tanrım, ne romantik!")

Asker ceketli Belkıs'a Rıza nasıl görünmüştü: "Çok uzun! Çok açık tenli! Çok mağrur, kral gibi!" Karşılaşmalarının fotoğrafı çekilmemişti ama Belkıs'ın ruh hali göz önüne alınmalı. Rıza Haydar bir altmış beş boyundaydı: kabul edersiniz öyle dev filan değil. Tenine gelince, Belkıs'ın hayran bakışlarının kabule yanaştığından çok daha koyuydu. Peki ya kral gibi mağrur olması? Bu olabilir. O zaman daha yüzbaşıydı; ama yine de makul bir tanım.

Rıza Haydar hakkında başka neler söylenebilir: Bir sokağı aydınlatacak kadar çok enerjisi vardı; hali tavrı daima kusursuzdu – cumhurbaşkanı olduğunda bile insanları öyle bir tevazuyla (ki gururla bağdaşmayacak şey değildir) karşılardı ki pek azı arkasından kötü konuşurdu, konuşanlar da kendilerini bir dosta ihanet ediyormuş gibi hissederdi; alnında, daha önce K.nın postacısı İbadullah'ta gördüğümüz hafif ama kalıcı iz vardı: *gatta* Rıza'nın dindar bir adam olduğunu gösteriyordu.

Son bir ayrıntı. Yüzbaşı Haydar'ın, Müslümanlar kızıl kaleye toplandıktan sonra dört yüz yirmi saat uyumadığı söylenirdi, bu da gözlerinin altındaki mor torbaları

1. (Hint.) Anne.

açıklayacaktır. Gücü arttıkça bu torbalar iyice morarmış ve sarkmıştı, öyle ki diğer kodamanlar gibi güneş gözlüğü takmasına gerek kalmıyordu çünkü daima, yatakta bile, gözünde güneş gözlüğü varmış gibi duruyordu. Müstakbel General Haydar: Rızzo, Rız-Ziko, Bizim Zır Cesaret! Belkıs böyle birine nasıl karşı koyabilirdi? Normalden iki kat hızlı fethedilmişti.

Kalede yaşarlarken gözü torbalı yüzbaşı Belkıs'ı düzenli olarak ziyaret eder, her seferinde bir giysi ya da güzellik malzemesi getirirdi: bluzlar, sariler, sandaletler, kaybolan kaşları telafi için kaş kalemleri, sutyenler, rujlar üzerine yağmıştı. Yoğun bombardıman teknikleri karşı tarafı erken teslim olmaya zorlamak için üretilmiştir... Belkıs'ın gardrobu asker ceketini çıkarmaya izin verecek ölçüde genişlediğinde, salonda onun karşısında boy gösterdi. "Düşünüyorum da," demişti Belkıs, Müjde'ye, "belki o giydirme lafını o zaman söylemişti." Çünkü ona nasıl karşılık verdiğini hatırlıyordu: bir zamanlar babasının övdüğü seçkin aktris hareketiyle gözlerini indirmiş, hüzünle şöyle demişti: "Ama çeyizden yana hiçbir umudum yokken nasıl koca bulabilirim? Yabancı hanımları kraliçeler gibi giydiren cömert bir yüzbaşı bulacak halim yok ya."

Rıza ile Belkıs, malı mülkü elinden alınmış kalabalığın hınçlı gözleri önünde nişanlandılar; hediyeler nişandan sonra da devam etti, bilezikler, yanı sıra şekerlemeler, kına ve yüzüklerin yanı sıra hafif içecekler ve mükellef yemekler. Rıza nişanlısını, kafes işi taş bir paravanın arkasına yerleştirdi ve bölgesini korumak için başına genç bir emir eri dikti. Bu paravanın arkasında kalabalığın kasvetli, çaresiz öfkesinden yalıtılan Belkıs düğün gününü hayal eder, suçluluğa karşı kendisini, uzun süre önce icat ettiği o eski kraliçelik rüyasıyla korurdu. "Cık cık," diye ayıplardı öfkeyle bakan göçmenleri, "kıskançlık ne fena şey."

Taş paravandan içeri laflar fırlatılırdı: "Hey, hanım! O süslü püslü elbiseleri nereden alıyor sence? Mağazadan mı? Kale duvarlarının altındaki nehrin çamurlarına bak, her gece oraya atılan çıplak bedenleri say!" Kafese sızan tehlikeli kelimeler: Leşçi, sürtük, orospu. Ama Belkıs bu kabalıklar karşısında dişlerini sıkıp içinden şöyle derdi: "Bir adama hediyeleri nereden getirdiğini sormak ne büyük görgüsüzlük olurdu! Çok ucuz, asla böyle bir şey yapmam, yok." Bu his, kendi gibi göçmenlerin takazalarına bu cevap asla dudakları arasından çıkmazdı ama ağzını doldurur, dudaklarını şişirerek somurtma ifadesi verirdi.

Onu yargılamıyorum. O günlerde insanlar ne şekilde olursa olsun hayatta kalmaya çalışırlardı.

Ordu da bütün her şey gibi bölünmüş, Yüzbaşı Haydar batıya, Tanrı'nın yeni, güve yenikli topraklarına gitmişti. Düğün töreni yapıldı, sonra Belkıs Haydar askerî bir araçta kocasının yanına oturdu, yeni kadın, yeni evli, parlak yeni dünyaya uçuyor.

"Orada yapamayacağın şey yok, Rız!" diye bağırdı. "Büyük adam olacaksın. Şöhret kazanacaksın!" O sarsıntılı, külüstür Dakota'nın içinde silah arkadaşlarının (alayla parlayan) gözleri önünde, Rıza'nın kulakları kıpkırmızı kesildi ama aynı zamanda memnun da görünüyordu. Hem sonunda Belkıs'ın kehaneti de gerçekleşecekti. Hayatı havaya uçmuş, onu tarihten mahrum bırakmış ve yerine sadece karanlık bir azamet hayali koymuştu, bu yanılsama öyle güçlüydü ki gerçek olanın alanına girmeyi talep ediyordu – artık patlamalar olmasın isteyen, istikrar özlemi çeken o köksüz Belkıs, Rıza'da hayatını üzerine inşa edebileceği kaya gibi bir sağlamlık sezmişti. Kendisine dair şaşmaz bir hisse sapasağlam kök salmış bir adamdı, bu da onu alt edilmez biri gibi gösteriyordu,

"Kesinlikle bir dev," diye iltifat etmişti Belkıs, kabindeki diğer subaylar gülmesin diye kulağına fısıldamıştı, "perdedeki aktörler gibi, göz alıcı."

Bilmem Belkıs en iyi nasıl tarif edilir. Değişimin soyduğu ama kendini kesinliklere saran bir kadın olarak; ya da kraliçe olan ama her dilenci kadının sahip olduğu bir yeteneği, erkek çocuk doğurma yeteneğini kaybeden bir kız olarak; ya da babası Kadın olan, oğlunun da kız olduğu anlaşılan bir hanımefendi olarak; erkeği, Rızzo'su Rız-Ziko'su sonunda kadınlığın küçültücü kara kefenini giymek zorunda kalan bir kadın olarak; ya da belki kaderin gizli pençesindeki bir varlık olarak – zira oğlunu boğan göbekbağı ilmeği, yankısını ya da ikizini başka, daha korkunç bir urganda bulmamış mıydı?.. Ama sanırım en iyisi başlangıç noktama dönmek olacak çünkü benim için o rüzgârdan korkan Belkıs, hep de öyle kalacak.

Hakkını vermek lazım: Kimse Lu'yu, insanın nefesini tıkayan sıcak ikindi rüzgârını sevmez. Panjurlarımızı kapatırız, camlara ıslak bezler asarız, uyumaya çalışırız. Ama yaşlandıkça, rüzgâr Belkıs'ta tuhaf korkular yaratmaya başlamıştı. Kocası ve çocukları onun öğleden sonraları gittikçe daha sinirli ve huysuz olduğunu fark etmişlerdi; ortalıkta dolanır, kapıları çarpar ve kilitlerdi, sonunda Rıza Haydar helaya gitmek için bile insanın karısından anahtar istemesi gereken bir evde yaşamaya isyan etmişti. İnce bileklerinden, nevrozunun on tonluk anahtar halkası sarkardı şıngır şıngır. Harekete karşı bir korku geliştirmişti ve en basit ev eşyalarının bile yerinin değiştirilmesini yasaklamıştı. Sandalyeler, kül tablaları, saksılar kök salar, onun korku dolu iradesinin gücüyle hareketsiz bırakılırlardı. "Benim Haydarım her şeyin yerli yerinde durmasını ister," derdi ama sabitleme hastalığı ona aitti. Bazı günler evde fiilen hapis tutulması gerekirdi çünkü bir yabancı onu o halde görse büyük rezalet

olurdu; Lu estiğinde bir huş, ifrit ya da öylesi bir iblis gibi ciyaklar, hizmetkârlara bağırarak rüzgâr, çok geride kalmış İmparatorluğun içindekileri uçurduğu gibi uçurmasın diye mobilyaları tutmalarını buyurur ve (yanındaysalar) kızlarına bağırır, ateş-rüzgârı onları havaya uçurmasın diye ağır, sabit bir şeye tutunmalarını isterdi.

Lu kötü bir rüzgârdır.

Pakistan'a dair gerçekçi bir roman olsaydı bu, Belkıs'ı ve rüzgârı yazıyor olmazdım; en küçük kız kardeşimi anlatıyor olurdum. Yirmi iki yaşında ve Karaçi'de mühendislik okuyor; artık saçlarının üzerine oturamıyor ve (benim aksime) Pakistan vatandaşı. İyi günümdeysem, onu Pakistan olarak düşünürüm, o zaman ülkeyi pek severim ve Coca-Cola'ya, ithal arabalara duyduğu sevgiyi kolayca bağışlarım.

Pakistan'a uzun süredir aşina olduğum halde içinde bir kerede en fazla altı ay oturmuşluğum vardır. Bir keresinde sadece iki haftalığına gitmiştim. Bu altı aylar ve iki haftalar arasında farklı uzunlukta aralar olmuştur. Pakistan'ı dilim dilim öğrendim, tıpkı büyüyen kız kardeşimi öğrendiğim gibi. Onu önce sıfır yaşındayken gördüm (ben on dört yaşındaydım, beşiğinin üzerine eğilmiştim, o da yüzüme yüzüme bağırıyordu); sonra üç, dört, altı, yedi, on, on dört, on sekiz ve yirmi bir yaşlarındayken. Yani tanımam gereken dokuz en-küçük-kız-kardeşim oldu. Her yeni cismine bir öncekinden daha yakın hissettim kendimi. (Bu ülke için de geçerli.)

Sanırım itiraf ettiğim şu, her ne kadar orayı yazmayı seçmiş olsam da o dünyayı kırık ayna parçaları üzerinden düşünebiliyorum, Farah Zerdüşt'ün beton dikmeli sınırda kendi yüzünü gördüğü gibi. Eksik parçaların kaçınılmazlığına razı olmam lazım.

Ama diyelim ki bu gerçekçi bir romandı! İçine daha neler koymam gerekebileceğini bir hayal edin. Mesela yasadışı tesisat meselesi, "Savunma"nın en zengin sakinlerinin yer altına yerleştirdikleri kaçak su pompalarıyla komşularının borularından su çalması – öyle ki kimin en çok su çaldığı çimlerinin yeşilinden anlaşılır (böyle ipuçları sadece K.daki Kışla Mahallesi'ne özgü değil). –"Köpekler ile Kadınlar Buradan İleri Geçemez" levhası halen duran, Karaçi'deki Sind Kulübü de anlatmam gerekir miydi? Ya da nükleer reaktör inşa eden ama bir buzdolabı geliştiremeyen bir sanayi programının incelikli mantığını çözümlemem? Ya "İngiltere bir tarım ülkesi değildir," diyen ders kitaplarını, iki yerde bu kitabı kelimesi kelimesine aktarmadığı için en küçük kız kardeşimin coğrafya ödevinden iki puan kesen öğretmeni... Bütün bunlar ne kadar can sıkıcı olurdu, sevgili okur.

Gerçek hayat malzemeleri nasıl da zorlayıcı bir hal alabilir! – Mesela Millet Meclisi'nde, seçilmiş vekiller tarafından üzerine mobilya fırlatılarak öldürülen şu eski Meclis sözcüsünden bahsetmek gerekir; *Generallerin Gecesi* filminin her karesine kırmızı kalemini dokunduran film sansürcüsünden, öyle ki General Peter O'Toole'un bir resim galerisini gezdiği sahnede duvarlarda asılı duran bütün çıplak kadın tablolarının üzerini karaladığı için General Peter'ın dans eden kırmızı benekler galerisinde dolaşmasını gerçeküstü bir görüntü şeklinde seyreden izleyiciler şaşkına dönmüştü; ya da bir keresine bana "domuz"un ağza alınmayacak bir kelime olduğunu ciddiyetle söyleyen TV şefinden; ya da Cumhurbaşkanı Eyüb Han'ın bir İsviçre bankasında olduğu iddia edilen hesabından bahseden bir makale yayımladığı için ülkeye asla giremeyen *Time* dergisinden (yoksa *Newsweek* miydi?); anayollarda hükümetin devlet politikası olarak yaptığı şeyi özel teşebbüs olarak yaptıkları için mahkûm

edilen haydutlardan; Belucistan'daki soykırımdan; ya da yurtdışında lisansüstü eğitim için verilen burslarda fanatik Cemaat Partisi üyelerinin kayırılmasından; ya da sariyi müstehcen bir giysi ilan etme girişiminden; ya da sırf Bay Zülfikâr Ali Bhutto'nun idamını meşrulaştırmak için gerçekleştirilmesi emredilen –yirmi yıldır ilk defa– fazladan idamlardan; ya da Bhutto'nun celladının neden, tıpkı her gün güpegündüz kaçırılan sokak çocukları gibi puf diye ortadan kaybolduğundan; ya da antisemitizmden, hayatında tek bir Yahudiyle karşılaşmamış insanların, Pakistanlılara iş ve çok ihtiyaç duyulan döviz temin eden Arap ülkeleriyle dayanışmak uğruna bütün Yahudileri kötülemeleri şeklinde cereyan eden bu ilginç olgudan; ya da kaçakçılıktan, eroin ihracındaki patlamadan, askerî diktatörlerden, rüşvetçi sivillerden, yolsuzluk yapan memurlardan, satın alınan hâkimlerden, sadece yalan haber yaptıklarından emin olunabilen gazetelerden; ya da milli bütçenin savunma için (büyük) ve eğitim için ayrılan (büyük olmayan) yüzdelere özel gönderme yapılarak bölüştürülmesinden. Düşünün işim ne zor olurdu!

O cinsten bir kitap yazıyor olsaydım, sadece Pakistan'dan değil evrensel olgulardan bahsettiğimi söyleyerek itiraz etmemin faydası olmazdı. Kitap yasaklanır, çöp kutusuna atılıp yakılırdı. Boşu boşuna onca emek! Gerçekçilik bir yazarın kalbini kırabilir.

Ama neyse ki ben modern bir peri masalı anlatıyorum, yani mesele yok; kimsenin alınmasına ya da bazı şeyleri fazlaca ciddiye almasına lüzum yok. Sert bir tepkiye de gerek yok.

Ne ferahlatıcı!

Şimdi de yazmadığım şeylerden bahsetmeyi bırakmalıyım çünkü o kadar da özel bir şey değil bu; insanın anlatmayı seçtiği her hikâye bir tür sansürdür, başka hikâyelerin anlatılmasını engeller... Peri masalıma geri

dönmeliyim çünkü ben gevezelik ederken bir sürü şey oldu.

Hikâyeme dönerken Ömer Hayyam Şakil'in, kıyıya itilmiş kahramanımın yanından geçiyorum, müstakbel karısı, zavallı Safiye Zeynep'in, doğum kanalından tepetaklak hikâyeye girmesini bekliyor sabırla. Fazla beklemesi gerekmeyecek, Safiye ha geldi ha geliyor.

Tek bir şeyi belirtmek için duracağım (çünkü bunu burada söylemek uygunsuz kaçmaz) Ömer Hayyam, evlilik hayatı boyunca, Safiye Zeynep'in mobilyaların yerini değiştirmeye karşı duyduğu çocuksu düşkünlüğü tartışmadan kabul etmek zorunda kalacaktı. Bu yasak eylemlerden derin bir haz alan Safiye, etrafta kimseler olmadığında, masaları, sandalyeleri, abajurları başka yerlere taşırdı, ürkütücü inatçı bir ciddiyetle oynadığı en sevdiği gizli oyunu oynar gibi. Ömer Hayyam itirazların dudaklarına kadar yükseldiğini hisseder ama dudaklarını ısırarak onları bastırırdı çünkü söyleyeceklerinin hiçbir şeye yaramayacağını bilirdi; "Valla, hatun," diye bağırmak isterdi, "böyle taşıya taşıya Allah bilir neyi değiştireceksin."

5

Yanlış mucize

Belkıs mağaraya benzeyen yatak odasının karanlığında, ellerini göğsü üzerinde kavuşturmuş, uyanık yatıyor. Yalnız yatarken elleri alışkanlıkla bu pozisyona geliyor, kayınları onaylamadığı halde. Bir şeyleri kaybetmekten korkar gibi böyle kendi kendine sarılmamak elinde değil.

Karanlıkta etrafında başka kadınların tek bir beyaz çarşaf altında yattığı diğer yatakların, ince döşekli eski tahta karyolaların loş hatları; yüksek sesle horlayan Hanımana Bariamma'nın ufak tefek, haşmetli figürü etrafına kümelenmiş tam kırk kadın. Karanlıkta belli belirsiz kımıldanan vücutların çoğunun kendisi gibi uyanık olduğunu bilecek kadar iyi tanıyor bu odayı Belkıs. Bariamma'nın horlamaları bile yanıltıcı olabilir. Kadınlar erkeklerin gelmesini bekliyorlar.

Dönen kapı tokmağı davul gibi tıngırdıyor. Bir anda gecenin niteliğinde bir değişiklik oluyor. Havada nefis bir hınzırlık var. Serin bir esinti kıpırdanıyor, sanki ilk erkeğin içeri girmesi sıcak mevsimin yoğun yapışkan sıcağının bir kısmını dağıtmayı başarmış, çorbamsı atmosferde tavan pervanelerinin biraz daha randımanlı biçimde hareket etmesini sağlamış. İçlerinden biri Belkıs olan kırk kadın, çarşaflarının altında nemli nemli kımıldanıyor... Başka erkekler de geliyor. Yatakhanenin gece yarısı

bulvarlarında parmak ucunda yürüyorlar; Bariamma dışında kadınlar kıllarını bile kıpırdatmıyor. Hanımana her zamankinden daha büyük bir şevkle horluyor. Horlamaları siren gibi, asayiş berkemal diye bağırarak erkeklere gereken cesareti veriyor.

Evli olmadığı için o gece ziyaretçi beklemeyen yan yataktaki kız, Rani Hümayun karanlıkta fısıldıyor: "Kırk haramiler geldi."

Şimdi karanlıkta küçük sesler var: ikinci bir vücudun ağırlığı altında bel veren karyola kordonları, giysi hışırtısı, işgalci kocaların daha gürültülü nefesleri. Yavaş yavaş bir ritim kazanıyor gece, hızlanan, zirveye vuran, dinen bir ritim. Sonra kapıya doğru çoğul ayak pıtırtıları, dönen kapı tokmağının defalarca yinelenen davul tıngırtısı ve nihayet sessizlik çünkü Bariamma, artık nezaket gereği horlamayı bırakmış.

Evlilik sezonunda turnayı gözünden vurmuş olan ve yakında bu yatakhaneyi bırakıp açık tenli, yabancı eğitimli, şehvetli dolgun dudaklı, genç milyoner İskender Harappa'yla evlenecek olan, Belkıs gibi on sekizindeki Rani Hümayun, kuzeni Rıza'nın yeni karısına yoldaşlık ediyor. Belkıs (nutku tutulmuş gibi yapsa da) evdeki uyku düzenlemesi konusunda Rani'nin yaptığı hınzır yorumlardan hoşlanıyor. "Düşünsene o karanlıkta," diyor Rani kıkırdayarak ikisi günlük baharatları öğütürken, "gerçekten kocasının geldiğini kim bilecek? Kocası değilse de kim şikâyet edebilir? Sana bir şey diyeyim mi Beluş, bu evli adamlarla kadınlar bu müşterek aile ortamında keyiflerine bakıyorlar. Valla, belki amcalar yeğenleriyle, kardeşler yengeleriyle, çocukların gerçek babasını asla bilemeyeceğiz!" Belkıs kibarca kızarıp kişniş kokulu bir elle Rani'nin ağzını kapatıyor. "Yeter canım, aklın hep fenalığa çalışıyor!"

Ama Rani'nin duracağı yok. "Hayır Belkıs, inan ba-

na, sen yenisin ama ben burada büyüdüm ve Bariamma'nın başındaki saçlar üzerine yemin ederim, sözde iffet uğruna yapılan bu düzenleme dünyanın en büyük toplu seksinin bahanesi."

Belkıs, miniminnacık, neredeyse cüce Bariamma'nın sadece dişsiz ve kör olmadığını, o yaşlı başında tek tel saçının da kalmadığını söylemiyor (büyük kabalık olur). Hanımana peruk takıyor.

Neredeyiz, ne zaman? – Başka bir seçenek olmadığından Karaçi adını vermek zorunda olduğum sahil şehrinin eski mahallesinde büyük bir aile evindeyiz. Karısı gibi yetim olan Rıza Haydar, (onları batıya uçuran Dakota'dan iner inmez) anne tarafından akrabalarının bağrına getirmişti onu; Bariamma merhume annesinin annesiydi. "İşler hale yola girip de neyin ne olduğu anlaşılana kadar burada kalmalısın," demişti Belkıs'a. Yani bu aralar Haydar, ordu karargâhındaki geçici mekânında, karısıysa uyur-gibi-yapan kayınlarının arasında bu gece onu hiçbir erkeğin ziyaret etmeyeceğini bilerek yatıyor. – Evet, görüyorum ki hikâyemi ikinci bir sonsuz eve getirdim, belki de okur bunu K. sınır kasabasındaki uzak bir evle kıyaslamaya başladı bile; ama burası oranın tümüyle zıddı! Çünkü bu öyle dışarıya mühürlenmiş bir tabya değil; aile üyeleri ve ilgili müstahdemle dolup taşıyor.

"Hâlâ eskisi gibi köy usulü yaşıyorlar," diye Belkıs'ı uyarmıştı Rıza, evli olmanın, bir kadını bir erkekle düzenli olarak yatmanın ayıp ve utanç verici olduğu bilgisinden azat etmediğine inanılan bu eve karısını bırakmadan önce; Bariamma'nın hiç kimseye danışmadan kırk haramiler fikrini geliştirmesi bundandı. Tabii bütün kadınlar "bu cinsten" bir şeyin meydana geldiğini reddediyorlardı, bu yüzden de birisi hamile kaldığında adeta sihir sonucu hamile kalıyor, bütün gebelikler günahsız,

bütün doğumlar bakire oluyordu. Başka, sevimsiz fiziksel kavramları uzak tutmak için döllenmeden üreme fikri bu evde kabul görmüştü.

Kraliçe olmayı hayal eden Belkıs'ın içinden geçirip de söylemediği bir şey vardı, "Ah Tanrım! Ne cahil cühela bunlar. Geri kalmış tipler, köy budalaları, hiç gelişmemişler, ben de bunların arasına saplanıp kaldım." Rıza'ya uysalca, yüksek sesle, "Eski âdetler için ne dense az," demişti. Rıza onu onaylayarak ciddiyetle başını sallayınca Belkıs'ın içi iyice kararmıştı.

Bariamma'nın imparatorluğunda, yeni gelen, en taze üye olan Belkıs elbette kraliçe muamelesi görmüyordu.

"Eminim bir sürü oğlumuz olacak," demişti Rıza Belkıs'a, "annemin ailesinde oğlanlar ağaçta biter."

Yeni akrabalar ormanında kaybolmuş, anaerkil evin sülale cangılında dolanan Belkıs, soyağaçlarını ararken aile Kuran'ına başvurmuş ve onları orada, geleneksel yerlerinde, kutsal kitabın arkasına karalanmış çetrefilli şecere koruluğunda bulmuştu. Rıza'nın büyük teyzeleri olan iki dul kız kardeşi, –biri toprak ağası, biri aylak, biri geri zekâlı– üç de erkek kardeşi olan Bariamma'nın kuşağından, cinsiyetten yana dengeyi tutturmuş o kuşaktan beri koca ailede sadece iki kız çocuk dünyaya gelmişti. Bunlardan biri Rıza'nın rahmetli annesiydi; diğeri, asla yuvayı terk etmeyen erkek evlatların, damızlık tavuklar gibi dar kümes nizamında yaşamak ve üremek üzere karılarını ithal ettikleri bu evden kaçmaya can atan Rani Hümayun'du. Rıza'nın toplam on bir meşru dayısı vardı, en azından dokuz kadar da gayrimeşru dayısı olduğuna inanılıyordu, şu aylak, kadın avcısı, büyük dayıdan. Rani dışında, evlilik bağı altında doğan tam otuz iki erkek kuzeni vardı. (Farazi piç dayıların evlatları Kuran'ın arkasına yazılmaya hak kazanamamıştı.) Bu muazzam akraba

güruhunun külliyatlı bir bölümü Bariamma'nın kısa ama kadiri mutlak gölgesi altında ikamet etmekteydi; aylakla geri zekâlı evlenmemişlerdi ama toprak ağası misafirliğe geldiğinde karısı, Bariamma' nın zenne kanadındaki yataklardan birinde yatardı. Benim anlattığım dönemde, toprak ağasıyla karısı da oradaydılar; on bir meşru dayının sekizi ve karıları da; ayrıca (Belkıs saymakta zorlanıyordu) yaklaşık yirmi dokuz erkek kuzen, bir de Rani Hümayun vardı. Kuzenlerin yirmi altısının karıları o muzır yatak odasını dolduruyorlardı, en eski kuşaktan üç kız kardeş de katıldığında Belkıs tam kırkıncı kadındı.

Belkıs Haydar'ın başı dönmüştü. Akla gelebilecek her akraba için gayet kendine has isimler içeren bir dile hapsolan, serseme dönmüş yeni gelin, "dayı", "kuzen", "teyze" gibi genel unvanların ardına saklanamayıp, hakaretamiz cehaletiyle sürekli kendini ele verdiğinden, kayın güruhu tarafından susturulmuştu. Rani ya da Rıza'yla yalnız kalmadıkça hemen hiç konuşmazdı; bu yüzden üç unvan kazanmıştı: tatlı-masum-çocuk, paspas ve budala. Rıza genelde günlerce eve uğramadığı, onu başka kadınların her gün kocalarından gördüğü koruma ve iltifatlardan mahrum bıraktığı için zavallıcık sıfatına da layık görülmüştü, (kalemlerle döktürdüğü hünerlerin gizleyemediği) kaşsızlığı bu sıfatı iyice pekiştiriyordu. Bu yüzden hem evde payına düşenden daha fazla iş yapması gerekiyor hem de Bariamma'nın sivri dilinden payına düşenden daha fazla nasipleniyordu. Ama hınçla ona imrenenler de vardı çünkü aile Rıza'yı pek beğenirdi, kadınlar onun karısını dövmeyen iyi bir adam olduğunu kabul ederlerdi. Bu iyilik tanımı, dövülebileceğini bir kez olsun düşünmemiş Belkıs'ı tedirgin ettiğinden bu konuyu Rani'ye de açmıştı. "Evet," demişti kocasının kuzeni, "hepsi de vur ellidir! Şaaak! Şuuuk! Bazen seyredince insanın içi ferahlar. Ama dikkat etmek lazım. İyi

bir adam da sonradan kötü olabilir, serinde tutulmayan et gibi bozulabilir."

Resmen zavallıcık tayin edilen Belkıs, aynı zamanda her akşam aile hikâyelerini anlatan ihtiyar, kör Bariamma'nın dizinin dibinde de oturmak zorundaydı. Heyecanlı hikâyelerdi bunlar, boşanmalar, iflaslar, kıtlıklar, dolandırıcı arkadaşlar, çocuk ölümleri, göğüs hastalıkları, hayatlarının baharında devrilip giden erkekler, boşa çıkan umutlar, kaybolan güzellikler, müstehcen denecek derecede şişmanlayan kadınlar, kaçakçılık anlaşmaları, afyonkeş şairler, eriyip giden bakireler, lanetler, tifo, haydutlar, eşcinsellik, kısırlık, soğukluk, tecavüz, yiyeceklerin pahalılığı, kumarbazlar, ayyaşlar, cinayetler, intiharlar ve Tanrı. Bariamma'nın aile dehşetleri katalogundan monoton bir sesle verdiği resital bir şekilde onları alt etmeye, güvenli bir hale getirmeye, kendi tartışmasız saygınlığının mumya sıvısıyla kaplamaya yarardı. Hikâyelerin anlatılması, ailenin bütün bu badireleri atlattığını, şerefine ve şaşmaz ahlaki koduna olan bağlılığını her şeye rağmen koruduğunu kanıtlardı. "Aileden olmak için," demişti Bariamma Belkıs'a, "bizim hikâyelerimizi bilmeli, kendi hikâyeni de bize anlatmalısın." Bunun üzerine Belkıs bir akşam (Rıza da oradaydı ama onu korumaya hiç kalkışmamıştı) Kadın Mahmut'un ölümünü ve Delhi sokaklarındaki çıplaklığını anlatmak zorunda kaldı. Belkıs ifşaatlarının utancıyla titrerken, "Olsun," dedi Bariamma takdirle, "en azından *dupatta*'nı kaybetmemeyi başarmışsın."

Ondan sonra ne zaman aileden iki-üç kişi bir araya gelse, avlunun sıcak, kertenkeleli köşelerinde, yaz gecelerinin yıldız ışıklı damlarında, çocukları korkutmak için çocuk odalarında, hatta evleneceği günün sabahı, mücevher yüklü, kınalı Rani'nin odasında hikâyesinin tekrar tekrar anlatıldığını duydu Belkıs; çünkü hikâyeler, böylesi hikâyeler aşireti bir arada tutan, kuşakları fısıldanan sırla-

rın ağlarıyla bağlayan zamktı. İlk başta hikâyesi anlatana göre değişirdi ama zamanla oturmuş, ondan sonra ister anlatsın ister dinlesin hiç kimse, içi boşalmış kutsal metinden yapılan en küçük sapmaya tahammül edemez olmuştu. İşte Belkıs o zaman ailenin bir üyesi olduğunu anladı; hikâyesinin kutsallaştırılması, kabul, akrabalık, soy manasına geliyordu. "Hikâyelerin anlatılması," demişti Rıza karısına, "bizim için bir soy törenidir."

Ama ne Rıza ne de Belkıs bilebilirdi hikâyelerinin daha yeni başladığını, bütün kanlı canlı hikâyeler içinde, en kanlı en canlı hikâye olacağını ve zamanı geldiğinde daima (ailenin fikrince böylesi bir anlatının açılışı için gerekli bütün doğru titreşimleri içeren) şu cümleyle başlayacağını:

"Müstakbel cumhurbaşkanı Rıza Haydar'ın tek oğlunun yeniden dünyaya geleceği gündü."

"Evet, evet," diye bağrışırdı dinleyiciler, "onu anlat, en güzeli o."

O sıcak mevsimde, yeni ayrılmış iki ulus Keşmir sınırında anlaşmazlıkların devam ettiğini ilan etti. Sıcak mevsimde kuzey savaşı gibisi yoktur; subaylar, piyadeler, aşçılar tepelerin serinliğine doğru yol alırken hep sevindiler. "*Yara*, ne şans ama di mi?" "Ebesini sikeyim, en azından bu sene o koduğumun sıcağında ölmeyeceğim." Ah meteorolojiden yana talihlilerin o sırt sıvazlamalı asker arkadaşlığı! *Cavan*'lar[1] savaşa tatilcilerin dünya-yansa-kimin-umrunda gamsızlığıyla gitmişlerdi. Kaçınılmaz olarak ölenler oldu; ama savaşı düzenleyenler bunun da tedbirini almışlardı. Savaşta ölenler dosdoğru, birinci sınıf, ıtırlı cennet bahçelerine uçuruluyordu, orada tek bir

1. Pakistan ve Hindistan ordularındaki er.

insan ya da cin ilişmeden, sonsuza kadar dört muhteşem huri onlara hizmet edecekti. "Şimdi Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?" diye sorar Kuran.

Ordunun morali yüksekti; ama Rani Hümayun'un hayatı kararmıştı çünkü savaş zamanı düğün yapmak vatanseverliğe sığmazdı. Tören ertelenmiş, Rani tepinmişti. Oysa Rıza Haydar, yaz şehrinin fokur fokur deliliğinden onu kaçıracak kamuflajlı cipe memnuniyetle binmiş ve işte tam o sırada karısı kulağına başka bir mutlu hadiseyi beklemekte olduğunu fısıldamıştı. (Ben de Bariamma'nın izinden gittim ve Rıza Haydar kırk kadınlık yatakhaneyi ziyaret edip bu mucizeyi mümkün kıldığında gözümü yumup yüksek sesle horladım.)

Rıza'nın koyuverdiği çığlık zafer hissiyle öyle kabarmıştı ki içeride tahtında oturan Bariamma, kan ter içindeki körlüğünün kafa karışıklığıyla torununun çoktan büyük bir zafer haberi aldığı kanaatine vardı, bu yüzden de haftalar sonra zafer haberi geldiğinde, "Siz daha yeni mi öğreniyorsunuz? Ben bir ay önceden biliyordum," demekle yetindi. (İnsanların, kendi taraflarının hemen her zaman kaybettiğini, bu yüzden de durumun gereklerine zekice ayak uyduran liderlerin yenilgiden onur çıkartmak için binbir yol geliştirdiğini öğrenmesinden önceydi bu.)

"Oğlum geliyor!" Rıza karısını sağır etmiş, toprak testileri hizmetçilerin başlarından düşürmüş, kazları ürkütmüştü. "Dememiş miydim hanımefendi?" Şapkasını başına yampiri taktı, karısının karnını güzelce sıvazladı, iki avcunu birleştirip dalma hareketleri yaptı. "Cup!" diye bağırdı. "Al işte hatun! Oğlum geliyor!" Sonra yoldaki oğlunun onuruna büyük bir zafer kazanmaya söz vererek gürleyip kuzeye gitti ve hayatında ilk kez anneliğin tekbenci salgılarıyla yıkanan, bu yüzden de kocasının gözlerindeki yaşları, siyah göz torbalarını kadifeden keselere dönüştüren, ulusun müstakbel güçlü adamının kolayca

ağlayan bir tip olduğunun bu ilk işaretini gözünden kaçıran Belkıs'ı geride bıraktı... Hüsrana uğrayan Rani Hümayun'la yalnız kaldıklarında Belkıs gururla, "Bu savaş saçmalıklarına kulak asma; senin doğmamış kızınla evlenecek bir oğul doğuracağım, esas önemli havadis bu," dedi.

Rıza ile Belkıs'ın aile hikâyesinden bir bölüm, yerleşik anlatım tarzını değiştirmek büyük zındıklık olacağından kelimesi kelimesine aktarıyorum:

"Bizim Rızzo'nun ancak zafer diye adlandırılabilecek bir taarruz hamlesinde bulunduğunu duyduğumuzda ilk başta kulaklarımıza inanmayı reddettik –zira daha o günlerde bile en keskin kulaklar bile radyo haber bültenlerine odaklandıklarında tümüyle güvenilmez olmak gibi bir kusur geliştirmişlerdi– böylesi durumlarda herkes gerçek olamayacak şeyler duyardı. Ama sonra karısının bir erkek evlat vermek üzere olduğu bir adamın yapamayacağı bir şey olmadığını anlayarak başlarımızı salladık. Evet, Silahlı Kuvvetler'imizin tarihindeki bu tek zaferden o doğmamış oğlan sorumluydu –Rıza'ya yenilmezlik unvanını, çabucak kendi içinde yenilmez bir hal alan bu unvanı kazandıran zaferden– öyle ki uzun, küçültücü yılları bile bu unvanı yıkmaya muvaffak olamamıştı. Kutsal yeni ülkemize, keçilerin bile nefes almakta zorlanacakları kadar yüksek ve erişilmez bir dağ vadisi kazandırmış bir kahraman olarak geri döndü; öyle yiğit, öyle haşmetliydi ki bütün gerçek vatanseverler nefeslerini tuttular –düşmanın orayı savunmaya bile zahmet etmediği propagandasına da inanmayın sakın– savaş kıran kıranaydı, sadece yirmi adamla koca vadiyi ele geçirdi! O küçük devler takımı, şeytana pabucunu ters giydiren ekip, başlarında Bizim Zır Cesaret – onlara kim karşı koyabilirdi? Yollarında kim durabilirdi?

Bütün halklar için büyük anlam ifade eden yerler

vardır. 'Ansu'[1] diye ağlamıştık gururla; gerçek bir vatanseverlikle hıçkırmıştık, 'Düşünün bir, Ansu-ki-Vadi'yi almış!' Doğru: O masalsı 'gözyaşları vadisi'nin ele geçmesi bize seneler sonra fatihinin yapmakla meşhur olduğu şeyi yaptırmış, kendimizi tutamayıp ağlatmıştı. Ama bir süre sonra, insanın tükürüğünün yere düşmeden donduğu bu yerle ne yapılacağını kimsenin bilmediği iyice açıklık kazandı; İskender Harappa dışında tabii; o her zamanki gibi kupkuru gözlerle, Aşiret İşleri Dairesi'ne gidip hemen hemen bütün araziyi tozdan ucuza, kardan ucuza, trink para satın aldı; birkaç sene sonra orada dağ otelleri, tarifeli uçak seferleri ve geceleri, aşiret üyelerini utançtan bayıltan Avrupa tarzı işler boy gösterecekti. 'Peki Rız, bizim büyük kahramanımız, o dövizlerden nasiplendi mi hiç?'" (Burada anlatıcı daima avcunu alnına dayardı.) "Hayır, ne mümkün, o koca Ordu budalası bu işi nasıl yapsın? İski hep erken davranırdı. Ama," (anlatıcı bu sefer de olabilecek en gizemli, meşum ses tonunu takınırdı), "önemli olan oraya en son kimin gittiği."

Bu noktada efsaneyi bölmek zorundayım. Ansu seferinden dolayı binbaşılığa terfi eden Rıza Haydar ile İskender Harappa arasında Ansu'da başlayan ama kesinlikle orada bitmeyen düello daha biraz bekleyecek çünkü artık Bizim Zır Cesaret şehre geri döndü, tekrar barış hüküm sürüyor, ölümcül hasımları aynı *ailenin* birer ferdi yapacak düğün gerçekleşmek üzere.

Gözlerini yere indirmiş olan Rani Hümayun, aynalı bir yüzükten zevcinin kendisine doğru gelişini seyrediyor; İskender, türbanlı arkadaşları tarafından omuz hizasında tutulan altın bir tepside taşınıyor. Daha sonra mücevher-

1. Pakistan'ın Mensahra bölgesinde bulunan Ansu Gölü damla biçimindedir. Ansu, Urducada gözyaşı damlası demektir.

lerinin ağırlığından bayıldıktan; onu ayıltan hamile Belkıs bu sefer de kendisi bayıldıktan; ailenin her üyesi kucağına sırayla para attıktan; duvağının arkasından, kadın düşkünü ihtiyar amcanın, yeni kocasının kadın akrabalarının kalçalarını, ak saçlarının ondan şikâyet etmelerini engelleyeceğini bilerek sıkıştırışını seyrettikten; ve nihayet o yanındaki bir duvağı kaldırırken başka bir el de onunkini kaldırdıktan, İskender Harappa'nın yüzüne, güçlü cinsel cazibesini büyük ölçüde –etrafında daha o yaşta başının altın kubbesini ortaya çıkaracak kadar seyrelmiş saf gümüş rengi, uzun saçların dalgalandığı– yirmi beşlik yanaklarının çizgisiz yumuşaklığından alan yüzüne baktıktan, o yanakların arasında asilzade zalimlikleri şehvetli dolgunluklarıyla örtülen dudakları keşfettikten, kara bir *habeşinin* dudakları bunlar diye düşünüp bu düşünceden gayet günahkâr bir haz ürpertisi duyduktan... onunla birlikte at üzerinde, antika kılıçlarla, ithal Fransız kumaşlarıyla, Rus romanlarıyla dolu yatak odasına gittikten, cinsel organı bariz bir biçimde hazır ola geçmiş beyaz aygırdan dehşet içinde indikten, ihtişamıyla Bariamma'nın evini küçük bir köy kulübesi gibi gösteren yeni evinde zifaf kapılarının üzerine kapandığını duyduktan sonra – onu az önce kadın yapmış adamın yanında durmuş küstahça güzelliğine baktığı yatakta yağlanmış ve çıplak yatarken, Rani Harappa bir zevceye yaraşır ilk sözünü söyledi.

"Kimdi o adam," diye sordu, "hani kafile geldiğinde atının bacakları ayrılan şu şişman adam? Şehirdeki herkesin senin üzerinde kötü bir etkisi olduğunu söylediği doktor mudur nedir, şu kötü adam herhalde."

İskender Harappa ona arkasını dönüp bir puro yaktı. "Şunu iyice anla," dediğini duydu Rani, "arkadaşlarımı ben seçerim sen değil."

Ama Ömer Hayyam Şakil'in muazzam ağırlığı altında, bacakları pusulanın dört yönüne ayrılan o gururlu

atın bel verip yere yapışması sahnesini hatırlayan –aynı zamanda biraz önceki sevişmenin tatlı hararetinden gevşeyen– Rani teskin edici bir sesle, "Ben sadece o koca göbekle dolaştığına göre utanmaz biri olduğunu kastetmiştim İski," dedi.

Ömer Hayyam otuz yaşında: İskender Harappa'dan beş yaş, gelinindense on küsur yaş büyük, doktor olarak iyi, insan olarak kötü şöhret yapmış vaziyette hikâyemize yeniden giriyor, utanma denen şeyden nasibini almamış yoz bir adam olduğu söyleniyor genelde, "Adamın bu kelimenin anlamından haberi yok," eğitiminin hayati bir bölümü ihmal edilmiş sanki; ya da belki bu kelimeyi söz dağarcığından çıkarmayı kendisi seçmiştir, geçmişteki ve şimdiki eylemlerinin anıları arasındaki patlayıcı varlığı onu eski bir testi gibi paramparça etmesin diye. Rani Harappa düşmanını doğru saptamıştı, şimdi de bu olay olduğundan beri yüz birinci kez, düğün kutlamaları sırasında bir ulağın İskender Harappa'ya, Başbakanının suikasta uğradığını bildiren telefon mesajını getirişini hatırlıyor titreyerek. İskender Harappa ayağa kalkıp herkesi sessizliğe davet ettiğinde ve afallamış konuklara mesajı okuduğunda otuz saniye boyunca sıkıntılı bir sessizlik olmuştu, sonra Ömer Hayyam Şakil'in, herkesin içinde alkolün şıkırtısını duyduğu sesi yükselmişti: "Orospu çocuğu! Ölmüşse ölmüş. Neden buraya gelip partiyi berbat ediyor?"

O zamanlar her şey şimdikinden küçüktü; Rıza Haydar bile sadece binbaşıydı. Ama o da şehir gibiydi, sağa sola atılıyor, hızla büyüyordu ama aptalca, bu yüzden ikisi de büyüdükçe çirkinleştiler. Bölünmeden sonraki o ilk zamanlarda her şeyin nasıl olduğunu anlatmam lazım: Zamandan daha eski bir ülkede yaşamaya alışmış olan, bu yüzden de geçmişin amansızca geri dönen gelgitleriyle ağır ağır aşınan, şehrin eski sakinleri, bağımsız-

lık yüzünden, ülke kadar kendilerini de yeni kabul etmeleri gerektiği söylendiği için büyük darbe almışlardı.

Hayal güçleri bu işe yetecek kadar gelişmiş değildi, anlaşılacak bir şey; bu yüzden de gerçekten yeni olanlar, Tanrı'nın Toprakları'na yerleşmek için doğudan akın eden uzak kuzenler, ahbabımsılar, yabancılar işi ele aldılar. O günlerin yeniliği insana bir istikrarsızlık hissi veriyordu; yerinden edilmişlik, köksüzlük hissi. Bütün şehirde (ki o zaman başkentti tabii) müteahhitler yeni evlerin temellerinde çimentodan çalıyor, zaman zaman –sadece başbakanlar değil– sıradan insanlar vuruluyor, kaldırımlarda gırtlak kesiliyor, haydutlar milyarder oluyordu ama bütün bunlar beklenen şeylerdi. Tarih eski ve paslıydı, kimsenin bin yıldır fişe takmadığı eski bir makineydi ama şimdi birdenbire tam randımanla çalışması bekleniyordu. Kimse kazaların olmasına şaşmıyordu... şey, bazı seslerin, bizim Tanrımıza adadığımız ülke buysa, bunlara izin veren nasıl bir Tanrı, dediği de oluyordu ama o sesler daha soruyu bitiremeden susturuluyor, masa altından ayak bilekleri tekmeleniyordu, kendi iyilikleri için, çünkü söylenemeyecek şeyler vardır. Hayır, dahası da var: Doğru olmasına izin verilemeyecek şeyler vardır.

Her neyse: Rıza Haydar, Ansu'nun alınmasında, göçmenlerin, yeni varlıkların enerji veren akışının faydalarını göstermişti; ama enerji olsun olmasın ilk oğlunun rahimde boğularak ölmesini engelleyememişti.

Bir kez daha (anneannesine göre) kolaycacık ağlamıştı. Üstdudağının hiç mi hiç titremediğini göstermesi gerekirken herkesin içinde bağıra bağıra ağlamaya başlamıştı. Gözyaşlarının posbıyıkları üzerinden aktığı, kara göz torbalarının bir kez daha küçük yağ çukurları gibi parladığı görülmüştü. Halbuki karısı Belkıs tek damla yaş akıtmamıştı.

"Hadi, Rız," diye teselli etmişti kocasını, kederinin kırılgan kesinliğinden buz kesmiş kelimelerle, "topla kendini Rızzo. Bir dahakine onu geri alacağız."

"Kıçımın Zır Cesaret'i," dedi Bariamma kim var kim yok azarlayarak. "O ismi kendisi icat etmiş, birliklerine de kendisine öyle demeleri için emir vermiş haberiniz yok mu? Damlatan Sifon dese daha yerinde olurmuş."

Göbek kordonu bebeğin boynuna dolanmış ve celladın (başka ilmekleri haber veren) ilmeğine dönüşmüştü, bir eşkıyanın nefesi kesen, ipeksi urganına; bir bebek dünyaya geri dönüşü olmayan bir talihsizlikle, doğmadan önce ölme talihsizliğiyle gelmişti. "Kim bilir Tanrı böyle şeyleri neden yapıyor?" demişti Bariamma torununa, acımasızca. "Ama boyun eğiyoruz, eğmek zorundayız. Kadınların önünde bebek gözyaşları dökme."

Ancak: Ölü doğmak, oğlanın takdire şayan yiğitlikle üstesinden geldiği bir şeydi. Birkaç ay içinde, yoksa haftalar mı demeli, trajik bir kadavradan ibaret olan çocuk okulda ve üniversitede "birinci" olmuş, savaşta cesurca dövüşmüş, şehrin en zengin güzeliyle evlenmiş, hükümette önemli bir konuma yükselmişti. Göz kamaştırıcı, popüler, yakışıklıydı ve bir ceset olduğu gerçeği, artık bacaktaki hafif bir aksamadan ya da kekemelikten daha önemsiz görünüyordu.

Elbette oğlanın aslında bir isim bile verilmeden öldüğünün farkındayım. Daha sonra vuku bulan başarıları tümüyle Rıza ile Belkıs'ın kederli hayal güçlerinde gerçekleşmiş ve orada öyle somut bir varlık kazanmıştı ki bunları hayata geçirecek ve gerçek kılacak canlı bir insan talep etmeye başlamışlardı. Ölü doğan oğullarının hayali zaferlerinin etkisi altında olan Rıza ile Belkıs birbirlerine büyük bir azimle koşuyor, aile kadınlarının kör yatakhanesinde sessizce inip kalkıyorlardı; ikinci hamileliğin bir telafi eylemi olacağına, Tanrı'nın (bildiğimiz gibi

Rıza dini bütün bir adamdı) ilk teslimatta aldıkları hasarlı ürünler karşılığında onlara bedava yenilerini yollayacağına inanıyorlardı, sanki Tanrı postayla satış yapan itibarlı bir firmanın yöneticisiymiş gibi. Her şeyi bulup çıkaran Bariamma bu yeniden doğma saçmalığına dilini şaklatıyordu gürültüyle, bunun terk ettikleri o putperestler memleketinden kaptıkları mikrop gibi bir şey olduğunun farkındaydı; ama zihnin kederle baş etmek için tuhaf yöntemler bulduğunu bildiğinden onlara asla sert davranmıyordu. Bu yüzden de sonradan olanlardan kendisine düşen sorumluluğu üstlenmesi, sırf acı verdiği için vazifesini ihmal etmemesi gerekirdi, fırsatı varken şu yeniden doğuş fikrini söküp atması gerekirdi, ama çok çabuk köklenmişti, sonra da çok geç kalınmış, artık tartışılacak bir konu olmaktan çıkmıştı.

Seneler sonra, İskender Harappa, kilosu şimdikinin iki katı kadarken ısmarlama dikilmiş, ithal takım elbisesiyle aynı renk gri bir suratla, idamla yargılandığı mahkeme salonunun sanık kürsüsünde dururken Rıza'ya bu yeniden doğma saplantısının anısıyla meydan okuyacaktı. "Günde altı vakit, hatta devlet televizyonunda bile namaz kılan bir lider!" demişti İski, hapishanede siren tınılarının akordu kaçmış sesiyle. "Tecelli fikrinin zındıklık olduğunu hatırlatmıştım ona. Tabii hiç kulak asmadı ama Rıza Haydar dost nasihatlerine kulak asmamayı âdet haline getirmiştir zaten." Mahkeme salonunun dışında, Harappa'nın dağılan maiyetinin daha cesur üyelerinin General Haydar'ın ne de olsa sınırın öte yanındaki düşman ülkede büyüdüğünü mırıldandıkları duyulmuştu, hem baba tarafından büyük büyükannesinin Hindu olduğunu gösteren kanıtlar vardı, bu yüzden de o Allahsız felsefeler kanına çok önceden bulaşmış olmalıydı.

Hem İskender'in hem de Rani'nin Haydarlarla bu konuyu tartışmaya çalıştıkları doğruydu ama Belkıs'ın

dudakları inadından davul gibi gerilmişti. O sırada Rani Harappa hamileydi, bu işi şipşak başarmıştı, Belkıs ise eski yatakhane arkadaşının tavsiye ettiği şeyi yapmamayı bir prensip meselesi haline getiriyordu, bunun bir sebebi bütün o gece gelip gitmelerine rağmen Belkıs'ın bir türlü hamile kalamamasıydı.

Rani bir kız çocuk doğurduğunda, oğlan doğurmayı başaramamış olması Belkıs'ı biraz teselli etti ama o kadar da değil çünkü bir hayali daha boşa gitmişti, ilk doğan çocuklarını evlendirme hayali. Tabii şimdi yeni doğan Bayan Ercümend Harappa, herhangi bir müstakbel erkek Haydar'dan büyük olacaktı bu yüzden de evlenmeleri söz konusu bile değildi. Aslında Rani kendisinden bekleneni yapmıştı; onun bu randımanı Belkıs'ın kuyuyu andıran kasvetini derinleştirdi.

Bariamma'nın çatısı altında, ölü bebekten başka bir şey doğuramayan bu gayri tabii dişiye küçük dokundurmalar yapılıp laflar sokulmaya başlanmıştı; aile doğurganlığıyla gurur duyuyordu. Bir gece Belkıs, kaşlarını yüzünden yıkayıp ürkek tavşan görüntüsünü tekrar kazanarak yatağa yatmış, bir zamanlar Rani Harappa'yı barındıran boş yatağa kıskançlıkla bakıyordu ki öteki sıradan, Dünyazat Begüm adındaki aşırı şirret bir kuzen ona gece karası hakaretler tısladı: "Kısırlığının ayıbı, sadece sana değil Hanımefendi. Ayıbın ortak olduğunu bilmiyor musun? İçimizden birinin ayıbı hepimizin üzerine çöker, belimizi büker. Kocanın ailesine yaptıklarına bak, oradaki Allahsız ülkeden beş parasız, kaçak geldiğinde sana kapılarını açanlara borcunu böyle ödüyorsun demek."

Bariamma ışıkları söndürmüştü –ana düğme yatağının üzerine kadar sarkan bir kablonun üzerindeydi– ve horlaması zenneler odasının karanlığına hükmediyordu. Ama Belkıs yatağında kımıldamadan yatmadı; ayağa kalkıp onu hevesle bekleyen Dünyazat Begüm'ün üzerine

atladı ve ikisi elleri birbirinin saçlarına yapışmış, dizleri yumuşak bölgelere gömülmüş vaziyette usulca yere yuvarlandılar. Hanımananın gece üzerindeki gücü öyle büyüktü ki kavga tam bir sessizlik içinde sürdürülüyordu; ama havadis karanlığın çırpıntıları üzerinde odaya yayıldığından kadınlar yataklarında oturup seyretmeye başlamışlardı. Erkekler geldiklerinde, onlar da bu ölümcül dövüşün sessiz seyircileri oldular, bu arada Dünyazat'ın gür koltuk altlarından tutam tutam kıllar yolunuyor, Belkıs da düşmanının tırmalayan parmaklarında bir dişini kaybediyordu; ta ki Rıza Haydar yatakhaneye girip onları ayırana kadar. İşte tam o anda Bariamma horlamayı bırakıp ışıkları yaktı ve aydınlanan havaya, karanlığın alıkoyduğu bütün gürültüyü, bağırışları, çığlıkları boca etti. Kadınlar kel, kör hanımanayı *gao taika*[1] yastıklarla desteklemek için koşuştururken kocasının kollarında titreyen Belkıs kendisine iftira atılan bu çatının altında yaşamayı reddettiğini söyledi. "Kocacığım, biliyorsun," çocukluğundaki kraliçeliğin kırık dökük parçalarını şöyle bir toparladı, "ben bunun çok fevkinde yetiştirildim; çocuklarım gelmiyorsa onları burada, bu hayvanat bahçesinde, hepsinin yaptığı gibi, hayvan gibi yapamadığım için."

"Evet, evet, kendini bizden çok üstün gördüğünü biliyoruz." Sönen bir balon gibi tıslayarak kendini yastıklara bırakan Bariamma son sözü söyledi. "Madem öyle onu buradan götür Rıza," dedi eşekarısına benzeyen vız vız sesiyle. "Sen, Beluş Begüm, defol. Bu evden ayrıldığında ayıbın da seninle birlikte gidecek ve gerçeği söylediği için saldırdığın sevgili Dünya'mız da daha rahat uyuyacak. Hadi muhacirler! Göçmenler! Hemen toplanın ve hangi deliği istiyorsanız oraya gidin."

1. Silindir şeklinde yastık.

Bu göçmenlik meselesini ben de biraz bilirim. Bir ülkeden (Hindistan) göçtüm, iki ülkeye sonradan geldim (İngiltere, yaşadığım yer ve ailemin benim isteğim hilafına taşındıkları Pakistan). Biz muhacirlerin sebep olduğumuz hınçların, yerçekimini fethetmemizle ilgili olduğuna dair bir teorim var. Eski çağlarda bütün insanların kuşları kıskanarak hayalini kurdukları bir eylemi icra ettik; yani uçtuk.

Ben yerçekimini ait olmaya benzetiyorum. İki olgu da gözlemlenebilir bir mevcudiyete sahip: Ayaklarım yere basıyor ve babamın bana Bombay'da çocukluğumun geçtiği evi sattığını söylediği zamanki kadar öfkelendiğimi hatırlamıyorum hiç. Ama ikisi de anlaşılmıyor. Yerçekimi kuvvetini biliyoruz ama kökenini bilmiyoruz; doğduğumuz yerlere neden bağlandığımızı açıklamak için de ağaçmış gibi davranıp köklerden filan bahsediyoruz. Ayaklarınızın altına bakın. Tabanlarınızdan fışkıran boğum boğum uzantılar görmeyeceksiniz. Bazen köklerin, bizi yerimizde tutmak için uydurulmuş muhafazakâr bir efsane olduğunu düşünürüm.

Yerçekimi ve aidiyetin karşı efsaneleri aynı adı taşır: Kaçış. *Göç, i., bir yerden bir yere, örneğin uçarak gitmek, uçmak.* Uçmak ve kaçmak; ikisi de özgürlük aramanın yollarıdır... Tesadüf bu ya yerçekiminin bir tuhaflığı, kimse onu kavrayamadığı halde herkesin teorik karşı kuvvetini, yerçekimsizliği kolayca kavrıyormuş gibi görünmesidir. Ama aidiyetsizlik modern bilim tarafından kabul görmez... ICI, Ciba-Geigy, Pfizer, Roche, hatta NASA'nın bir yerçekimsizlik hapı ürettiğini düşünün. Tabii dünya üzerindeki bütün havayolları bir gecede iflas ederdi. İlacı içenler yerden ayrılır, bulutlara gömülene kadar yükselirlerdi. Özel, su geçirmez uçuş giysileri tasarlamak gerekirdi. İlacın etkisi geçtiğinde insan yine usulca dünyaya inerdi ama rüzgârın hızı ve gezegenin hareketi yüzünden

başka bir yere. Farklı yolculuk mesafeleri için farklı kuvvette ilaçlar üretilerek uluslararası seyahat mümkün kılınabilirdi. Belki sırt çantası şeklinde bir tür yönlendirici itici-motorun geliştirilmesi gerekirdi. Seri üretim bunu her hanenin alabileceği bir şey haline getirebilirdi. Yerçekimiyle "kökler" arasında bağlantıyı görüyorsunuz: İlaç hepimizi göçmen yapardı. Yukarı doğru süzülür, doğru rotaya girmek için itici-motorumuzu kullanır, geri kalan işi de dönmekte olan gezegene bırakırdık.

İnsanlar doğdukları topraklardan koptuklarında onlara göçmen denir. Aynı şeyi ülkeler (Bangladeş) yaptığında buna ayrılma denir. Göçmen insanlarla ayrılan ülkelerin en iyi yanı nedir? Sanırım umutlu olmaları. Eski fotoğraflardaki göçmenlerin gözlerine bakın. Solan sepya tonları arasında umut hiç sönmeden parlar. Peki en kötü yanı nedir? İnsanın bavulunun boşluğu. Ben görünmez bavullardan söz ediyorum, anlamından arınmış üçbeş yadigâr taşıyan gerçek, belki karton bavullardan değil; biz birden fazla ülkeden koptuk. Tarihten ayrılıp yükseldik, bellekten, Zamandan.

Ben böyle bir insan olabilirim. Pakistan böyle bir ülke olabilir.

Bir kısaltma olan "Pakistan" teriminin ilk olarak İngiltere'deki bir grup Müslüman entelektüel tarafından bulunduğu bilinir. "P" Pencaplılar, "A" Afganlar, "K" Keşmirliler, "S" Sind ve "tan" da Belucistan için. (Doğu Kanadı'ndan bahsedilmiyor gördüğünüz gibi; Bangladeş asla bu başlığa adını sokamadığından, zaman içinde bunun ne manaya geldiğini anlayıp ayrılıkçılardan ayrıldı. Çifte ayrılmanın insanlara nasıl geleceğini varın siz hayal edin!) Yani sürgünde doğmuş bir sözcüktü sonra doğuya gitti, taşındı, daha doğrusu tercüme edildi ve kendini tarihe dayattı; geri dönen, bölünmüş toprak üzerine yerleşen, geçmiş parşömenin üzerindeki yazıyı silip yenisini

yazan bir göçmen. Yeni yazı altındakini örter. Pakistan'ı inşa etmek için Hindistan tarihini örtmek gerekiyordu, Pakistan Standart Zamanı'nın yüzeyi altında Hindistan asırlarının yattığını inkâr etmek. Geçmiş yeniden yazıldı; yapacak başka şey yoktu.

Tarihi yeniden yazma işini kim üstlendi? –Göçmenler, muhacirler. Hangi dillerde? –Urduca ve İngilizce, ikisi de ithal, ama birisi diğerinden daha yakın mesafeden gelmiş. Pakistan'ın tarihini iki zaman katmanı arasındaki bir düello, üzeri örtülen dünyanın bu örtünün altından çıkma gayreti olarak görmek mümkündür. Kendi dünya görüşünü dayatmak her sanatçının gerçek arzusudur; sürekli kendisiyle savaşan, eriyen, dağılan bir parşömen olarak Pakistan da hayal eden zihnin yenilgisi olarak tanımlanabilir. Belki de kullanılan boyalar yanlıştı, Leonardo'nunkiler gibi kalıcı olmayan boyalar; belki de ülke *yetersiz hayal edilmişti*, uzlaşmaz unsurlarla dolu bir tablo, göbeği açık göçmen sarilerine karşı ağırbaşlı, yerli, Sind şalvar-*kurta*'ları, Urducaya karşı Pencapça, şimdiye karşı o zaman; yanlış giden bir mucize.

Bana gelince: Ben de bütün göçmenler gibi hayalciyim. Hayali ülkeler inşa edip onları varolanların üzerine yamamaya çalışıyorum. Ben de tarih meselesiyle karşı karşıyayım: Neyi tutmalı, neyi atmalı, belleğin ortadan kaldırmakta ısrar ettiği şeylere nasıl tutunmalı, değişimle nasıl başa çıkmalı. "Kökler" fikrine geri dönersek, kendimi bundan tam manasıyla kurtarmayı başaramadığımı söylemeliyim. Bazen kendimi bir ağaç olarak görüyorum, hatta abartalım, İskandinav mitolojisindeki efsanevi dünya ağacı, dişbudak Yggdrasil gibi. Yggdrasil dişbudağının üç kökü vardır. Birisi Valhalla'dan, Odin'in su içmeye geldiği yerden bilgi gölüne girer. İkincisi Ateş Devi Surt'un âlemi Muspelheim'in sönmez ateşiyle için için yanar. Üçüncüsü Nidhogg adındaki korkunç bir hayvan tarafın-

dan ağır ağır kemirilir. Ateşle canavar üç kökten ikisini imha ettiğinde dişbudak devrilecek, karanlık çökecektir. Tanrıların alacakaranlığı; bir ağacın ölüm rüyası.

Benim hikâyemin parşömen-ülkesinin, tekrar ediyorum, bir ismi yok. Sürgündeki Çek yazarı Kundera bir yerde şöyle diyordu: "Bir isim geçmişle devamlılık anlamına gelir ve geçmişi olmayan insanlar ismi olmayan insanlardır." Ama ben bastırılmayı reddeden bir geçmişle, her gün şimdiyle savaşan bir geçmişle uğraşıyorum; yani belki de masal ülkemden bir ismi esirgeyerek fazlasıyla acımasız davranmış oluyorum.

Doğru mu değil mi bilinmeyen bir hikâyeye bakılırsa, Napier şimdi Pakistan'ın güneyi olan bölgeye düzenlediği başarılı seferin ardından İngiltere'ye suçlulukla, o tek kelimelik mesajı göndermiş: "Pekkavi". *Sind'i aldım.* Benim de içimden Pakistan'ın aynası olan ülkeme bu çiftdilli (ve asla gerçekten söylenmemiş olduğu için kurgusal) söz oyunu onuruna bir isim takmak geldi. *Pekkavistan* olsun.

Müstakbel general Rıza Haydar'ın tek oğlunun yeniden doğacağı gündü.

Bariamma'nın gebeliği önleyici mevcudiyetinden, askerî üste subaylar ve eşlerine ayrılmış basit bir lojmana geçmişlerdi; kaçışından kısa süre sonra da Belkıs öngörüldüğü üzere hamile kaldı. "Sana demedim mi?" zafer kazanmıştı, "Rız, küçük meleğimiz geri geliyor, bekle de gör." Belkıs yeni bulduğu doğurganlığını nihayet sevişirken ses çıkarabilmesine bağlamıştı, "Böylece doğmayı bekleyen küçük melek, olup bitenleri duyacak ve gereken tepkiyi verecek," demişti kocasına şefkatle ve konuşurkenki mutluluğu, tutkulu aşk iniltilerinin ve bağırtılarının işitme menzilinde sadece meleklerin değil, Rıza'nın üstü ve birkaç astı da dahil üsteki bütün evli subayların

da bulunduğunu, bu yüzden de içtimada epeyce alay konusu olduğunu söylemesini engellemişti kocasının.

Belkıs'ın sancıları başlamıştı – yeniden doğum yakındı; Rıza Haydar, askerî hastanenin doğum koğuşunun bekleme odasında dimdik oturarak bekliyordu. Sekiz saatlik ulumadan, ıkınmadan, yanaklardaki kılcal damarların çatlamasından ve hanımların sadece doğum esnasında kullanmalarına izin verilen sinkafları sıraladıktan sonra, nihayet, hop! Başardı, hayatın mucizesi. Rıza Haydar'ın kızı öğleden sonra iki on beşte doğdu, dahası ağabeyi ne kadar ölüyse o da o kadar canlı ve kıpır kıpır doğdu.

Kundaklanan çocuk Belkıs'a verildiğinde, hanımefendi yorgun bir sesle bağırmaktan kendini alamadı: "Olup olacağı bu mu Tanrım? O kadar ah vah bu fareyi çıkarmak için miydi?"

Hikâyemizin kadın kahramanı, Yanlış Mucize, Safiye Zeynep, gelmiş geçmiş en küçük bebekti. (Büyüdüğünde de ufak tefek oldu, neredeyse cüce sayılabilecek büyük babaannesine, Büyük Ana manasına gelen adı aile içinde şaka konusu olan Bariamma'ya çekmişti.)

Şaşırtıcı ölçüde küçük kundak Belkıs tarafından ebeye verildi, o da bebeği heyecanlı babaya götürdü. "Kızınız oldu Binbaşı Sahib, pek de güzel, gün gibi, sizcedeöylededeğilmi?" Doğum odasında bitkin annenin gözeneklerinden sessizlik akıyordu; bekleme odasında Rıza da sessizdi. Sessizlik: yenilginin kadim lisanı. Yenilgi mi? Ama bu Bizim Zır Cesaret'ti, buzullar fatihi, buzlu otlaklar ve buz postlu dağ sığırları efendisi! Ulusun müstakbel güçlü adamı bu kadar kolay mı yıkılacaktı? Daha neler. Ebenin güllesi kayıtsız şartsız teslime mi yol açacaktı? Yok canım. Rıza tartışmaya başladı; sözler akın akın geliyordu, durdurulmaz tanklar gibi. Hastanenin duvarları titreyip geri çekildi; yakınlardaki polo sahalarında atlar ürküp binicilerini üstlerinden attılar. "Hatalar

çok yapılıyor!" diye bağırdı Rıza. "Korkunç potlar kırılıyor! Benim kendi kuzenim bile doğduğunda!.. Bana ama deme, kadın, başhekimi görmek istiyorum!"

Daha da yüksek sesle: "Bebekler bu dünyaya temiz gelmez!"

Dudaklarından top gülleleri gibi patlayan: "Cinsel organlar! Saklı! Kalabilir!"

Rıza Haydar esip gürlüyor. Kaskatı kesilmiş ebe hazır ola geçmiş; burası askerî hastane, unutmayın, Rıza ondan daha rütbeliydi, o da Binbaşı Sahib'in söylediklerinin elbette mümkün olduğunu kabul etti. Sonra da kaçtı. Babanın nemli gözlerinde ve tabii bütün bu şamatayı duymuş olan Belkıs'ın genişlemiş gözbebeklerinde umut belirdi. Şimdi de sessizleşip düşüncelere dalan, özünden şüphe edilen bebekti.

Başhekim (Tuğgeneral), müstakbel cumhurbaşkanının biyolojiyi insanüstü bir iradeyle yenmeye çalıştığı, tir tir titreyen odaya girdi. Ağır, nihai sözleri, Rıza'nın katledilmiş umuduna ağır bastı. Ölü doğan oğlan tekrar öldü, doktorun hayati konuşması oğlanın hayaletini bile silip süpürdü: "Hata olasılığı yok. Çocuğun yıkanmış olduğuna dikkat edin lütfen. Kundaklanma işleminden önce. Cinsiyet meselesinde şüpheye yer yok. Tebriklerimi kabul edin." Ama hangi baba iki kere doğmuş oğlunun böyle infaz edilmesine dövüşmeden göz yumar? Rıza kundağı yırtarcasına açtı; içerideki bebeğe ulaştıktan sonra alt tarafına dikkatle baktı: "İşte. Size soruyorum efendim, bu ne?" –"Burada dişilik organlarının olağan formunu, aynı zamanda doğum sonrası sık rastlanan şişkinliği..." –"Şişkinlik!" diye bağırdı Rıza umutsuzca. "Bu ne olduğu şüphe götürmeyecek bir *şişkinlik* değil mi doktor?"

Ama Tuğgeneral odadan çıkmıştı.

"Tam o anda" –yine aile efsanesinden alıntı yapıyorum– "annesiyle babası belirgin cinsiyetini kabul etmek,

inançlarının gerektirdiği üzere Allah'a boyun eğmek zorunda kaldıklarında; tam o anda Rıza'nın kollarındaki o yepyeni, uyuşuk varlık –Doğru söylüyorum!– kızarmaya başladı."

Ah hemen kızarıveren Safiye Zeynep!

Yukarıdaki hadisenin tekrar tekrar anlatılırken biraz süslenmiş olması mümkün; ama sözlü geleneğin doğruluğunu sorgulamak bana düşmez. Bebeğin doğduktan sonra kızardığını söylüyorlar.

Yani daha o zaman bile kolayca utanıveriyormuş.

6

Şeref meseleleri

Bir deyiş vardır: Kuyunun kenarında vıraklayan kurbağa, kendisine cevap veren dev kurbağanın gümbürdeyen sesinden korkarmış.

K. yöresindeki İğne Vadisi'nde büyük doğalgaz yatakları bulunduğunda nadan yerli aşiretlerin vatanseverlikle bağdaşmayan davranışları ulusal çapta kaygı yaratmıştı. Bütan madenlerinin inşasını planlamak üzere İğne Vadisi'ne gönderilen sondajcılar, mesaha memurları ve gaz uzmanları ekibine aşiretler tarafından saldırıda bulunulmasının, her birine ortalama on sekiz virgül altmış altı kere tecavüz edilmesinin (bunlardan on üç virgül doksan yedisi arkadan, sadece dört virgül altmış dokuzu ağızdandı), sonra uzman gırtlaklarının yüzde yüzünün kesilmesinin ardından Başbakan Yardımcısı Alaaddin Giçki askerî yardım istemişti. Paha biçilmez gaz kaynaklarının korunması için görevlendirilen komutan, Ansuki-Vadi seferinin kahramanı, albaylığa terfi etmiş Rıza Haydar'dan başkası değildi. Popüler bir görevdi bu. Ülkenin bir numaralı günlük gazetesi *Savaş*, "Bu kıymetli dağ vadisini savunmak için," diye cevabı belli bir soru soruyordu, "yine öyle bir mücevherin fatihinden daha uygun biri bulunabilir mi?" Bizim Zır Cesaret, batıya gi-

den yeni klimalı posta treninin basamaklarında, aynı gazetenin muhabirine şu beyanatta bulunmuştu: "Bu şakiler kuyudaki kurbağalar, bayım, Allah'ın izniyle ben, onları altına ettiren dev olacağım."

O sırada kızı Safiye Zeynep on beş aylıktı. Kızı ve karısı Belkıs, İmkânsız Dağları'na yaptığı yolculukta Albay Haydar'a eşlik ediyorlardı. Daha tren istasyondan yeni çıkmıştı ki (Rıza'nın deyimiyle) "Allahsız içki âlemi" gürültüleri kompartımanlarına sızmaya başladı. Rıza, muhafıza komşularının kimliğini sordu. "Çok mühim adamlar, efendim," dedi muhafız, "bazı idareciler, bir de meşhur bir sinema şirketinin hanım yıldızları." Rıza Haydar omuz silkti. "O halde bu şamataya katlanacağız, filmcilerle ağız dalaşı edecek kadar düşmedik." Belkıs bunu duyunca dudaklarına gergin, kanı çekilmiş bir gülümseme yerleşti ve gözleri öfkeyle, onu geçmişinin imparatorluklarından ayıran duvardaki aynaya dikildi.

Yeni model vagonun kompartıman kapıları önünden koridor geçiyordu, birkaç saat sonra Belkıs kadınlar tuvaletinden dönerken İskender Harappa'nınkiler kadar dolgun dudaklı bir genç, sinemacıların ahlaksız kompartımanından dışarı uzanıp öpücük sesleri çıkardı ve viskili iltifatlar fısıldadı: "Valla, *yaar*, yabancı maldan uzak duracaksın, en iyisi yerli, orası kesin." Belkıs adamın gözlerinin memelerini mıncıkladığını hissedebiliyordu ama her nedense kocasının yanına döndüğünde şerefine yapılmış bu hakaretten bahsetmedi.

Rıza Haydar'ın şerefi de o yolculukta, daha doğrusu yolculuğun sonunda aşağılayıcı bir darbe almıştı çünkü K.daki Kışla istasyonuna vardıklarında adeta çekirge sürüsünü andıran bir kalabalığın peronda beklediğini gördüler, en tutulan şarkıları söylüyor, çiçekler atıyor, hoş geldin yazıları ve bayraklar sallıyorlardı; Belkıs, Rıza'nın bıyıklarını burduğunu gördüğü halde gülen dudakları, onu aşikâr

gerçek, yani karşılamanın Albay'a değil yan taraftaki serseri takımına yapıldığı konusunda uyarmak için kıpırdamadı. Haydar iki yana açılmış kollar ve hayati gaz rezervlerinin emniyette olduğunu garantileyen bir konuşmayla indi trenden ama mahcubiyet taslayan aktris hanımlara akın eden imza avcıları ve etek öpücüleri onu neredeyse yere yıkacaktı. (Dengesini kaybettiğinden, dolgun dudaklı bir delikanlının Belkıs'a doğru veda edercesine parmaklarını salladığını görmedi.) Gururunun aldığı yara sonradan yaptıklarını açıklıyordu; hakarete uğrayanların o akıl almaz tavrıyla, hasımlarıyla bir sinema mazisini paylaşan karısına yüklenmeye başladı; bunun üzerine yegâne oğlunun başarısızlığa uğrayan yeniden doğumundan duyduğu öfke tekrar uyandı ve karısıyla sinema hayranları arasında hemen kuruverdiği köprüyü geçti öyle ki sonunda Rıza farkında olmadan kendi zürriyet zorluğundan K.nın sığ sinema meraklılarını sorumlu tutmaya başladı.

Evlilik sorunları düz çatıda biriken muson suyuna benzer. Orada olduğunu fark etmezsiniz ama ağırlaştıkça ağırlaşır ta ki günün birinde bütün tavan gürültüyle kafanıza çökene kadar... Sinema şirketi sahibinin en küçük oğlu olan ve bölgedeki sinema faaliyetlerinin sorumlusu olarak, her hafta yeni film, yeni sinema salonları, yıldızların ve *playback* şarkıcılarının düzenli olarak şahsen getirilmesi gibi vaatlerle gelen öpücükçü delikanlı Sinbad Mengal'i geride bırakan Haydarlar kendi zafer inançlarını toplayıp kutlama kalabalığını ite kaka istasyondan çıktılar.

Flashman's Hotel'daki uşak, komi üniformalı son eğitimli maymun eşliğinde onları buram buram naftalin kokan balayı süitine götürmüş ve duyduğu derin umutsuzluktan kendini tutamayıp Rıza Haydar'ın koluna dokunarak, "Afedersiniz, efendim, *Angrez sahib*'lerin ne zaman geri döneceğini biliyor musunuz?" diye sormuştu.

Ya Rani Harappa?

Nereye baksa dikkat kesilmiş yüzler; nereye kulak kabartsa, kulaklarını gökkuşağı renklerine boyayan rengârenk müstehcenlikte bir söz dağarcığı kullanan sesler. Yeni evine gittikten kısa süre sonra bir sabah uyandığında köylü kızların elbise çekmecelerini karıştırdığını, ithal dantelli iç çamaşırlarını çıkarıp üzerlerine tuttuklarını, kırmızı rujlarını denediklerini görüyor. "Siz ne yaptığınızı sanıyorsunuz?" – İki kız hiç utanmadan, ellerinde çamaşırlar, makyaj malzemeleri, fırçalar dönüp ona bakıyorlar. "Yok bir şey İski'nin karısı, İski'nin *ayah*'ı bakın dedi." "Yerleri cilaladık o da bize izin verdi." "Hey, İski'nin karısı, cilaladığımız yerlere bak! Maymun götünden daha kaygan valla." – Rani yatakta dirseklerinin üzerinde doğruluyor; sesi uykuyu yeniyor. "Çıkın buradan! Buraya girmeye utanmıyor musunuz? Defolun, şimdi kalkıyorum." Kızlar odada ateş yanıyormuşçasına ellerini yelpaze gibi sallıyorlar. "Aman Tanrım ne sıcak!" "Şişt İski'nin karısı, dilini suya sok!" Bağırıyor: "Bu ne küstah..." ama lafını kesiyorlar. "Boşa zahmet etme hanım, bu evde hâlâ İski'nin *ayah*'ının sözü geçiyor." Kızlar etli kalçalarını sallayarak kapıya gidiyorlar. Ama son bir atış için eşikte duruyorlar: "Yazık ama İski karısına iyi elbiseler alıyor, her şeyin en iyisini, ona ne şüphe." "Haklısın. Ama bir tavuskuşu ormanda salınırsa kimse kuyruğunu göremez."

Rani Harappa artık ağlamıyor, aynasına *Bunun olduğuna inanamıyorum*, demiyor, kırk haramilerin yatakhanesine duyduğu güdük özlemle içini çekmiyor. Bir kız fazlası, bir koca eksiğiyle kâinatın bu arka bahçesine vurmuş durumda: Mohenco, Sind'deki Harappa taşra malikânesi, bütün ufku kaplıyor, daima su kıtlığından mustarip, gülen alaycı canavarlarla dolu, "Frankenstein bunlar." Artık İskender'in ona burada nasıl muamele edildiğini

bilmediğini düşünmüyor. "Biliyor," diyor aynasına. Sevgili kocası, altın tepsideki zevci. "Kadın çocuk doğurduktan sonra gevşiyor," diye itirafta bulunuyor aynaya, "benim İski de her şeyin sıkısını sever." Sonra eli dudaklarını kapatıyor ve kimsenin duymadığından emin olmak için kapıya ve pencerelere koşuyor.

Sonra İtalyan krepdöşinden şalvarı ve *kurta*'sıyla en serin verandada oturup şal işleyerek ufuktaki küçük bir toz bulutunu seyrediyor. Yok, İski olamaz, can dostu Şakil'le şehirde o; başıma bela açacağını biliyordum, daha gördüğüm anda anladım, şişko domuz eti fiçısı. Herhalde çalılıklarda dolaşan şu küçük hortumlardan biri.

Mohenco toprağı inatçı. İnsanlarını sıcakta pişirip kaya gibi sertleştiriyor. Ahırlardaki atlar demirden yapılma, ineklerin elmas kemikleri var. Burada kuşlar gagalarına toprak parçaları alıp tükürerek çamurdan yuvalar yapıyor; pek az ağaç var, demir atların bile ürktüğü küçük hayaletli koruluk dışında... Rani işini işlerken bir baykuş yer altındaki yuvasında uyuyor. Sadece kanadının ucu görünüyor.

"Burada öldürülsem dışarıdan kimsenin ruhu duymaz." Rani yüksek sesle konuşup konuşmadığından emin değil. Yalnızlığın gevşettiği düşünceleri son zamanlarda kendini bilmeyen dudaklarından kaçıveriyor sık sık; genellikle de birbirleriyle çelişiyorlar çünkü sarkık saçaklı verandada aklına gelen bir sonraki düşünce şu: "Bu evi seviyorum."

Evin etrafı çepeçevre veranda; üzeri kapalı, yanları sinek telli uzun bir yol, evi mutfak bungalovuna bağlıyor. Bu tahta zeminli bulvardan yemek odasına taşınırken *çapati*'lerin[1] soğumaması, suflelerin sönmemesi evin muci-

1. Yufkaya benzeyen mayasız Hint ekmeği.

zelerinden biri. Yağlıboya tablolar, avizeler, yüksek tavanlar, düz, ziftli çakıl kaplanmış çatı; kocası onu burada bırakıp gitmeden önce, hâlâ yatakta olan kocasına kıkırdayarak bir dam penceresinden emekleyerek çıktığı çatı. İskender Harappa'nın baba evi. "En azından bu parçası, bu toprak, bu ilk mekânı benim. Belkıs, ne hayasızmışım ben, erkeğimin bu kadar küçük bir parçasına razı oldum." Belkıs K.da telefonda: "Belki sen idare edebiliyorsun canım ama ben hiç gelemezdim, hayır efendim, gerçi benim Rıza da gaz sahasında ama sakın benim için üzülme canım, eve geldiğinde köpek gibi yorulmuş olsa da asla o kadar yorgun olmuyor, anlarsın ya." Toz bulutu Mir köyüne ulaşmış, demek hortum değil, ziyaretçi. Heyecanını bastırmaya çalışıyor. Köy, İskender'in babasının adını taşıyor, bir zamanlar yaptığı hizmetler karşılığında *Angrez* yetkililer tarafından şövalyelik unvanı verilmiş merhum Sir Mir Harappa'nın adına. Atlı heykelinin üzerindeki kuş bokları her gün temizleniyor. Taştan Sir Mir, köyün hastanesiyle kerhanesine aynı azametle bakıyor, tam bir aydın *zamindar*... "Bir ziyaretçi." Ellerini çırpıyor, çıngırağı çalıyor. Gelen giden yok. Sonunda iri kemikli, yumuşak nasırsız elli bir kadın olan İski'nin *ayah*'ı bir sürahi nar suyu getiriyor. "Bu kadar şamataya gerek yok İski'nin karısı, kocanın evinde nasıl misafir ağırlanacağı bilinir." *Ayah*'ın arkasında sağır, yarı kör, ihtiyar Gülbaba, onun arkasında da ucu elindeki yarısı boşalmış kâseye uzanan yere saçılmış antepfıstıklarından bir yol. "Onlar da hizmetkâr mı canım," Belkıs uzaktan uzağa görüş bildiriyor, "beş asır önceden kalma geri kafalı tipler. Bence doktora götürüp iğneyle uyutmak lazım. Nasıl katlanıyorsun bunlara! Kraliçeyse namın, kraliçeye yaraşmalı şanın."

Verandadaki koltukta sallanıyor, iğnesi telaşsızca hareket ediyor ve geçen dakikaların basıncının gençliğiyle neşesini damla damla içinden sıkıp attığını hissediyor, son-

ra atlı avluya giriyor; gelen İskender'in kuzeni, kuzey ufkunun hemen ötesinde başlayan Daro arazisinden Küçük Mir Harappa. Buralarda ufuklar sınır çiti yerine geçiyor.

"Rani Begüm," diye bağırıyor Küçük Mir atının tepesinden, "beni suçlamayın. Kocanızı suçlayın, dizginini daha sıkı tutacaktınız. Kusura bakmayın ama herif anasının gözü, başıma bir sürü iş açtı."

Bir düzine silahlı adam atlarından inip evi yağmalamaya başlıyor, bu sırada Mir atını şaha kaldırıp döndürüyor ve dilini her türlü edepten azat eden baş döndürücü, kişnemeli bir çılgınlığın pençesinde kuzeninin karısına bahaneler yağdırıyor. "O öküz götü hakkında ne biliyorsunuz hanfendi? Anam avradım olsun ben biliyorum. İbne domuz siki. Köylülere sorun, bunun dedesi nasıl karısını eve kilitleyip her gece kerhaneye giderdi, nasıl her seferinde şişen karnını artık fazla yemekle açıklayamayan bir fahişe ortadan kaybolurdu, sonra herkes on yıldır bir kere bile düzülmediğini bildiği halde Bayan Harappa'nın kucağında bir bebek belirirdi. Babasına bak oğlunu al, benim şahsi kanaatim, hoşunuza gitmediyse kusura bakmayın. Ceset yiyen akbabaların bacı siken piç dölleri. Beni herkesin önünde küçük düşürmesi cezasız mı kalacak sanıyor? Kim büyük, ben mi yoksa hasta eşeklerin bağırsaklarından bok emen o solucan mı? Kimin toprakları daha büyük, benim mi yoksa üzerinde bitlerin bile semiremediği iki karış arazisi olan onun mu? Ona buralarda kimin kral olduğunu söyleyin. Burada kimin her aklına eseni yapabileceğini söyleyin, kendi ninesine tecavüz edip öldüren birisi gibi gelip sürünerek ayaklarımı öpecek, özür dileyecek. Karganın sol memesini emenin oğlu. Bugün kimin patron olduğunu görecek."

Yağmacılar yaldızlı çerçevelerden Rubens ekolü tabloları kesip çıkarıyor; Sheraton koltukların bacakları koparılıyor. Yıpranmış, eski heybelere antik gümüşler konu-

yor. Kesme camdan sürahiler bin düğümlü halıların üzerinde parçalanıyor. Bu cezai isyanın orta yerinde Rani nakışını işlemeye devam ediyor. Eski hizmetkârlar, *ayah*, Gülbaba, cilacı kızlar, seyisler, Mir köyünden köylüler durup seyrediyor, çömelip dinliyor. Küçük Mir, gururlu süvari, uzun, atmaca gibi, köydeki heykelin ete kemiğe bürünmüş hali, adamları atlarına binene kadar susmuyor. "Bir adamın şerefi kadınlarıdır," diye bağırıyor. "O orospuyu benden aldığında şerefimi de aldı, ona söyleyin, o küçük fırlama bok yiyene. Ona kuyudaki kurbağayı anlatın, dev kurbağanın nasıl cevap verdiğini de. Söyleyin korksun, yumuşak huylu bir adam olduğum için kendini şanslı saysın. Kendi şerefimi geri kazanmak için onun şerefine el koyabilirdim. Size istediğimi yapabilirdim, hanfendi, kim hayır demeye cüret ederdi? Burada benim kanunum geçer, Mir kanunu. Selamünaleyküm." Giden atlıların tozu, el değmemiş nar suyunun yüzeyine iniyor, sonra dibe batıp kaim bir tortu oluşturuyor. "Ona daha söyleyemedim," diyor Rani telefonda Belkıs'a. "Çok utanıyorum."

"Ah Rani, senin de az derdin yok, canım," Belkıs, askerî telefondan arkadaşının derdini paylaşıyor. "Bilmiyorum da ne demek? Ben de burada senin gibi kapanıp kaldığım halde, bu sıfır kasabasında bile bütün Karaçi'nin ne konuştuğunu biliyorum. Güzelim, senin İski'yle şu şişko doktoru etrafta görmeyen yok, yok dansöz oynatmalar, yok çıplak beyaz kadınların gittiği uluslararası yüzme havuzları, seni neden oraya koydu sanıyorsun? Alkol, kumar, afyon, kim bilir daha neler. Su geçirmez incir yapraklarıyla şu kadınlar. Kusura bakma canım ama birinin sana söylemesi lazım. Horoz dövüşleri, ayı dövüşleri, yılan-gelincik dövüşleri, o Şakil her şeyi ayarlıyor, pezevenk gibi. Kadının bini bir para. Ah baba! Ziyafet masalarının altında kadınların kalçalarını sıkıştırıyor. İkisi film kameralarıyla geneleve gidiyorlarmış. O Şa-

kil'in neyin peşinde olduğu belli, o ne idüğü belirsiz herife lüks hayat altın tepside sunuluyor, belki de o kadınların bazıları elden ele geçmeye istekliler, zengin adamın sofrasından birkaç kırıntı kaparız diye, anlarsın ya. Neyse olay şu güzelim, senin İski, büyük bir kültürel hadise esnasında, kuzeninin en leziz küçük Fransız orospusunu burnunun dibinde kaldırmış, benden duyduğuna üzülüyorum ama bütün şehir çalkalanıyor, İski o şıllıkla çekip giderken Mir'in öyle kalakalması pek komikmiş, Ah Tanrım ne kadar ağlasan az. Darılmaca gücenmece yok, doğrusu kimin dostun olduğunu, kimin arkandan adını kötüye çıkardığını bilmen lazım. Beni telefonda duyacaktın canım, seni nasıl savundum, kaplan gibi, duysan şaşardın şekerim, öyle antika Gülbabalarınla filan oturduğun yerden nereden bileceksin."

Ağzını şaklata şaklata yemek odasının enkazı içinde dolaşan *ayah*'la karşılaşıyor. "Fazla ileri gitti," diyor ***ayah***. "Benim İski çok yaramaz çocuk. Hep kuzeninin keçisini alırdı, hep. Fazla ileri gitti. Küçük serseri."

Nereye baksa onu seyreden yüzler; nereye kulak kabartsa sesler. Utançtan kızararak İskender'e haberi vermek için aradığında seyrediliyor. (Cesaretini toplaması beş gününü almış.) İskender Harappa sadece iki kelime söylüyor.

"Hayat uzun."

Rıza Haydar, askerlerinin faaliyetlerinin kasabayı ayağa kaldırmasının ve Başbakan Yardımcısı Giçki'nin, K.daki bekâr erkeklerin alabilecekleri bakire kız stoğu yörenin ahlaki istikrarını tehlikeye sokacak kadar azalmadan, bir an önce oradan ayrılmalarını emretmesinin ardından gaz askerlerini İğne Vadisi'ne doğru harekete geçirmişti. Askerlerin yanındaki çok sayıda mimar, mühendis, inşaat işçisi ıslak pantolonlu bir panik halindeydi

çünkü güvenlik gerekçesiyle hiçbirine K.ya gidene kadar konvoyun kaderine dair bilgi verilmemişti, tabii orada her köşe başında *paan-valah*[1] hikâyenin acayip teferruatlı versiyonlarını onlara ânında anlatıverdiler. İnşaat personeli kilitli kamyonların içinde hıçkırıyordu; nöbetteki askerler onlarla dalga geçiyorlardı: "Korkaklar! Bebekler! Karı kılıklılar!" Flamalı cipindeki Rıza bunların hiçbirini duymuyordu. Düşünceleri hep bir gün önce olanlarla meşguldü, bol kıyafeti buram buram motosiklet egzosu kokan yalaka bir cüce otelde onu ziyarete gelmişti: bir keresinde tavuk kadar ince gırtlağından bir pabuç kolyesi sarkan, ihtiyar din adamı Mevlana Davud.

"Efendim, büyük efendim, o kahraman alnınıza bakınca ilhamla doluyorum." Rıza'nın alnındaki *gatta*, iman izi gözünden kaçmamıştı.

"Hayır, ey evliya, esas ben sizin ziyaretinizden hem mahcup oldum hem şeref duydum." Rıza Haydar bu minval üzere en az on bir dakika devam etmeye hazırlanıyordu ki kutsal şahsın başını sallayıp hemen mevzuya geçmesiyle hayal kırıklığına uğradı: "Şimdi meseleye geçelim. Şu Giçki denen adamı tanıyorsunuz elbet. Güvenilmez biri."

"Öyle mi?"

"Kesinlikle. Çok rezil bir adam. Ama dosyalarınızdan görürsünüz zaten."

"Müsaade ederseniz sizin ağzınızdan duymayı tercih..."

"Günümüzdeki bütün siyasiler gibi. Allah'tan ve büyük kaçakçılık işlerinden korkusu yok. Canınızı sıkıyordur bunlar; ordu bu işleri iyi bilir."

1. *Paan* veya *betel*, arekcevizinin veya tütünün, uyarıcı etkiye sahip *piper betle* bitkisinin yaprağına sarılmasıyla hazırlanan, çiğneyerek kullanılan bir uyarıcıdır. - valah eki ise "-cı / çı" anlamına gelir.

"Lütfen devam edin."

"Yabancıların şeytanlıkları, efendim. Hem nasıl. Dışarıdan gelme iblislikler."

Giçki, Tanrı'nın pirüpak topraklarına kaçak yollarla şunları sokmakla suçlanıyordu: buzluklar, ayakla çalıştırılan dikiş makineleri, 78'lik Amerikan pop müzik plakları, yerli bakirelerin tutkularını ateşleyen aşk fotoromanları, klimalar, kahve makineleri, porselenler, etekler, Alman malı gözlükler, kola konsantreleri, plastik oyuncaklar, Fransız sigaraları, doğum kontrol gereçleri, vergisiz motorlu araçlar, krank kolları, Axminster halıları, otomatik tüfekler, günahkâr kokular, sutyenler, suni ipek pantolonlar, çiftlik makineleri, kitaplar, silgili kurşunkalemler ve dolgu bisiklet tekerlekleri. Sınırdaki gümrük memuru delirmişti, utanmaz kızı da düzenli avantalar karşılığında olanlara göz yumuyordu. Sonuçta bütün bu cehennemlik eşyalar güpegündüz, devlet yollarından geliyor, başkentte bile Çingene pazarlarında satılıyordu. "Ordu," dedi Davud fısıltıya dönüşen bir sesle, "sadece aşiret vahşilerini durdurmakla kalmamalı. Allah için, efendim."

"Lütfen sadede gelin Beyefendi."

"Diyeceğim şu. İbadet inancın kılıcıdır. Aynı şekilde Tanrı adına kalkan sadık kılıç da kutsal ibadetin bir şekli değil midir?"

Albay Haydar'ın gözleri bulutlandı. Pencereden dışarı, devasa, sessiz bir eve baktı. Üst kat pencerelerinden birinde küçük bir çocuk dürbünle otele bakıyordu. Rıza, Mevlana'ya döndü. "Giçki diyorsunuz."

"Burada Giçki. Ama her yerde durum aynı. Bakanlar!"

"Evet," dedi Haydar dalgın dalgın, "bakanlar var, doğru."

"Diyeceğimi dediğime göre ben artık kalkayım, bu

görüşme imtiyazı için önünüzde eğiliyorum. Allah büyüktür."

"Allah'a emanet olun."

Rıza tehdit altındaki gaz rezervlerine giderken aklının bir köşesinde bu konuşma vardı; bir başka köşesinde de üst kat penceresinden dürbünle bakan küçük, yalnız bir oğlan çocuğunun resmi. Birinin oğlu olan bir çocuk: Bizim Zır Cesaret'in yanağında bir damla gözyaşı belirdi ama rüzgâr onu uçuruverdi.

"En azından üç aylığına gitti," diye iç geçirdi Belkıs telefonda. "Ne yapayım? Gencim. Bütün gün çamurda oturan manda gibi oturamam ya. Allah'a şükür sinemaya gidebiliyorum." Her gece çocuğunu kiralık bir *ayah*'a bırakan Belkıs, Mengal Mahal denen yepyeni sinemaya gidiyordu. Ama K. küçük bir kasabaydı; gözler karanlıkta bile bazı şeyler görürdü... ama bu temaya ileride döneceğim çünkü zavallı kadın kahramanımın hikâyesini daha fazla erteleyemeyeceğim:

Rıza Haydar gaz rezervi haydutlarıyla savaşmak üzere araziye çıktıktan iki ay sonra yegâne çocuğu Safiye Zeynep havale geçirdi ve ebleh oldu. Denk bir hararetle hem saçını başını hem sarisini çekiştiren Belkıs'ın gizemli bir cümle sarfettiği duyuldu: "Bu bir ceza," diye ağlıyordu kızının yatağı yanında. Askerî ve sivil doktorlardan ümidi kesince, oranın Hekimine başvurdu ve kaktüs kökleri, fildişi tozu ve papağan tüylerinden damıtılan pahalı bir sıvı aldı; bu sıvı kızın hayatını kurtardı ama (adamın önceden uyardığı gibi) ömrünün sonuna kadar aklını yavaşlattı çünkü dayanıklılık unsurlarıyla böylesi dolu bir iksirin talihsiz yan etkisi, içirildiği kişinin bedeninde zamanın ilerleyişini ketlemekti. Rıza izne geldiğinde Safiye Zeynep ateşten kurtulmuştu ama Belkıs, daha-ikisinde-bile-olmayan çocuğunda, asla geriye dön-

dürülemeyecek bir ağırlaşmanın izlerini seçebildiğine emindi. "Böyle bir etkisi varsa," demişti korkuyla, "daha başka ne etkileri vardır? Kim bilir?"

Tek çocuğunun hastalığının bile açıklamakta yetersiz kaldığı aşırı bir suçluluk duygusunun –kem dilli olsam, Mengalimsi bir şeyin, sinemaya yapılan ziyaretlerde, dolgun dudaklı delikanlıların da payının olduğunu söyleyeceğim– pençesindeki Belkıs Haydar, Rıza'nın dönüşünden önceki geceyi Flashman's Hotel'ın balayı dairesini uykusuz uykusuz arşınlayarak geçirdi; belki şunu da belirtmek lazım, görünüşe göre kendi iradesiyle hareket eden eli sürekli karnını sıvazlıyordu. Sabaha karşı dörtte Mohenco'daki Rani Harappa'ya telefon etti ve aşağıdaki tedbirsiz sözleri sarfetti:

"Rani, ceza bu, başka ne olabilir? Kahraman bir erkek evlat istemişti; ben ona ebleh bir kız evlat verdim. Doğrusu bu, kusura bakma, elimde değil. Rani, bir budala, bir mankafa! Tın tın. Kulaklarının arasında lahana bile değil, saman var. Bomboş. Ne yapmalı? Ama yapacak bir şey yok, canım. Kuşbeyinli, fare! Kabul etmeliyim: o benim ayıbım."

Rıza Haydar, K.ya döndüğünde, oğlan yine o kocaman ıssız evin penceresindeydi. Yerli rehberlerden biri, Albay'ın sorusuna cevaben, evin hiç dışarı çıkmadıkları halde çocuk doğurmayı başaran üç deli, günahkâr cadıya ait olduğunu söyledi. Penceredeki oğlan ikinci oğullarıydı: Tam cadılara yaraşacak şekilde çocuğun anneliğini üçü birden sahipleniyordu. "Ama anlatılanlara bakılırsa efendim, o evde Büyük İskender'in hazinesinden daha fazla servet varmış." Haydar görünüşe göre küçümseyen bir cevap verdi: "Olsun. Tavuskuşu ormanda dans ederse kuyruğunu kim görecek?" Yine de cip, otele gelene kadar gözlerini penceredeki oğlandan ayırmadı; otelde karısını

saçları salınmış, kaşları yıkanmış, trajedinin ete kemiğe bürünmüş hali şeklinde buldu ve utançtan gönderemediği haberi onun ağzından dinledi. Kızının hastalığı ve dürbünlü küçük çocuğun görüntüsü Haydar'ın içinde, çölde geçirdiği doksan günün siniriyle karışıp onu büyük bir öfkeyle balayı süitinden dışarı uğrattı; öfkesi öyle büyüktü ki şahsi emniyeti için bir an önce onu açığa vurmasını sağlayacak bir şey bulması gerekiyordu. Kendisini Başbakan Yardımcısı Giçki'nin Kışla Mahallesi'ndeki konağına götürecek bir araba istedi ve fazla teşrifata girişmeden, Bakan'a, İğne Vadisi'ndeki inşaat ilerlediği halde kendisine ağır cezalar uygulama yetkisi verilmedikçe aşiret tehdidinden asla kurtulunamayacağını söyledi. "Allah'ın yardımıyla sahayı koruyoruz ama artık bu çekingenliğe bir son vermeliyiz. Efendim, kanunu benim ellerime bırakmalısınız. Bana kayıtsız şartsız yetki vermelisiniz. An gelir sivil kanunların askerî gereklilikler karşısında esnemesi gerekir. Bu vahşilerin dili şiddet; ama kanun bizi itibarsız, kadınlara yaraşır asgari-güç diliyle konuşmaya zorluyor. İşe yaramaz, efendim. Sonucu garanti edemem." Giçki, devletin kanunlarının hiçbir şekilde Silahlı Kuvvetler tarafından hakir görülemeyeceğini söylediğinde –"O tepelerde barbarlığa izin vermeyeceğiz, efendim! İşkence yok, ayak parmaklarından asmak yok, ben başbakan yardımcısı olduğum müddetçe buna izin veremem!"– Rıza, Giçki'nin ofisinin kapılarından ve pencerelerinden dışarı kaçan ve genelde çok kibar bilinen birinin dudaklarından çıktığı için dışarıdaki emir erlerini ürküten, nezakete sığmayacak ölçüde yüksek bir sesle Başbakan Yardımcısı'nı uyardı. "Bu aralar ordu tetikte, Giçki Sahib. Yurt sathında dürüst askerler pek çok şey görüyorlar ve bu gördüklerinden memnun değiller, efendim. Halk huzursuz, efendim. Saflık aradıklarında siyasetçilerde bulamıyorlarsa nereye dönecekler?"

Rıza Haydar, Giçki'yi –kısa, kırpık saçlı, yassı Çinli suratlı– asla veremeyeceği cevabını kotarmaya çalışırken bırakarak gazap içinde dışarı çıktı ve Mevlana Davud'u askerî aracın yanında beklerken buldu. Askerle din adamı arka koltuğa oturdular, sözlerini cam bir bölme şoföre karşı koruyordu. Ama bu bölmenin ardında o kutsal dilden, askerî kulağa bir ismin geçmiş olması muhtemel; rezalet imaları taşıyan bir isim. Mevlana Davud, Haydar'a Belkıs ile Sinbad'ın buluşmalarından mı söz etmişti? Sadece bunun mümkün göründüğünü söylüyorum. İnsanın suçluluğu kanıtlanana kadar masum olması harika bir kural.

O gece sinema müdürü Sinbad Mengal, Mengal Mahal'deki yazıhanesini her zamanki gibi arka kapıdan terk etti ve sinema perdesinin arkasında karanlık sokağa çıktı. Hüzünlü bir şarkı çalıyordu ıslıkla, dolunay çıktığı halde sevgilisiyle buluşamayan bir adamın ezgisi. Şarkıdaki yalnızlığa rağmen âdeti olduğu üzere iki dirhem bir çekirdek giyinmişti: Renkli Avrupa tarzı kıyafeti, ince gömleği, pileli pantolonu sokakta göz alıyor, melankolik ay ışığı saçlarının briyantininden sekiyordu. Sokaktaki gölgelerin üzerine kapanmaya başladığını fark etmemişti muhtemelen; ayın aydınlatacağı bıçak, belli ki son âna kadar çekilmemişti. Bunu biliyoruz çünkü Sinbad Mengal bıçak karnına girene kadar ıslık çalmaya devam etti, sonra da bir başkası onun kaldığı yerden devam etti, sokaktan geçen biri meraklanıp da bakmasın diye. Bıçak işini görürken bir el Sinbad'ın ağzını kapattı. Sonraki günlerde Mengal'in işyerinde bulunmayışı elbette dikkat çekti ama ancak çok sayıda sinema seyircisi sinemanın stereo ses düzeninin kalitesindeki bozulmadan şikâyet ettikten sonra makinist perdenin arkasındaki hoparlörleri kontrol etti ve Sinbad Mengal'in beyaz gömleğinin parçalarının, pantolonunun ve siyah Oxford ayakka-

bılarının oraya gizlenmiş olduğunu gördü. Bıçakla parçalanmış giysilerin içinde halen müdürün vücudunun o giysi bölümlerine denk düşen parçaları vardı. Cinsel organlar kesilip anüse sokulmuştu. Başı asla bulunamadı, katil de adalet önüne çıkarılamadı.

Hayat her zaman uzun değildir.

O gece Rıza, Belkıs'la, kadının çölde geçirdiği aylara yorduğu bir haşinlikle sevişti. İkisi arasında Mengal adı hiç zikredilmedi, bütün kasaba cinayet hikâyesiyle çalkalanırken bile, zaten çok geçmeden Rıza, İğne Vadisi'ne geri döndü. Belkıs sinemaya gitmeyi bıraktı ve bütün bu süre zarfında kraliçelere has vakarını korusa da bir uçurum üzerindeki sarsak bir iskelede duruyordu adeta çünkü baş dönmesi nöbetleri geçirmeye başlamıştı. Bir keresinde geleneksel saki oyununu oynamak için hasarlı kızını kucağına aldığında, su tulumu gibi sırtına attığında, içindeki suyu dökmeyi bitiremeden, keyifli çocuğun altında yere yığılmıştı. Kısa süre sonra hamile olduğunu haber vermek için Rani Harappa'yı aradı. Bu bilgiyi ona iletirken sol gözkapağı açıklanamaz bir biçimde seyirmeye başladı.

İnsanın avcu kaşınıyorsa para gelecek demektir. Ayakkabılar üst üste gelmişse yolculuğa çıkacaktır; ayakkabılar ters dönmüşse trajedi yakındır. Makasın boşlukta açılıp kapanması ailede kavga anlamına gelir. Sol gözün seyirmesi de yakında kötü haber alınacağını gösterir.

"Bir dahaki iznimde," yazmıştı Rıza, Belkıs'a, "Karaçi'ye gideceğim. Aileme karşı görevlerim var, hem Mareşal Evrengzib bir davet veriyor. İnsan başkomutanının davetini reddetmez. Ama sen bu vaziyetteyken dinlensen daha iyi olur. Bu mecburi olmayan zorlu yolculukta bana eşlik etmeni istemem düşüncesizlik olur."

Kibarlık bir tuzak olabilir, Belkıs da kocasının nezaketinin ağına yakalanmıştı. "Sen bilirsin," diye yazmıştı ona; bunu yazmasına neden olan sadece suçluluk duygusu değil, tercüme edilemez bir şeydi, onu Rıza'nın kelimeleri görünürdeki anlamlarından başka bir manaya gelmiyormuş gibi davranmaya zorlayan bir yasa. Bu yasaya *tekellüf* denir. Bir toplumun kilidini açmak istiyorsanız tercüme edilemeyen kelimelerine bakın. *Tekellüf* de o dünyaya yayılmış, dilsel hudutları aşmayı reddeden, muğlak kavramlar tarikatının bir üyesidir: bir tür dili biçimlendiren resmiyete işaret eden, öyle aşırı bir toplumsal kısıtlamadır ki kurbanın gerçekte ne demek istediğini ifade etmesini imkânsızlaştırır, biçimi korumak uğruna düz anlamıyla alınmakta ısrar eden bir tür zorunlu ironidir. Bir kadınla kocası arasına *tekellüf* girdi mi dikkat.

Rıza başkente tek başına gitti... Şimdi tercümesi mümkün olmayan bir kelime Haydar ile Harappa'yı, karılarının yükünden kurtulmuş vaziyette bir kez daha karşı karşıya gelmeye bu kadar yakınlaştırmışken durumu değerlendirmenin tam zamanı çünkü iki düellocumuz yakında kendilerini savaşırken bulacaklar. Daha şimdiden ilk tartışmalarının sebebi, bir hizmetçi kıza saçlarını yağlatıp ördürüyor. Yakınları tarafından "Pembiş" diye bilinen Atiye Evrengzib, serinkanlılıkla, neredeyse tamamıyla bunamış olan kocası, Genelkurmay Başkanı tintirik Mareşal Evrengzib adına düzenlediği geceyi düşünüyor. Pembiş Evrengzib otuzlu yaşlarının ortalarında, Rıza'yla İskender'den birkaç yaş büyük ama çekiciliğinden bir şey eksiltmiyor bu; gayet iyi bilindiği üzere olgun kadınların kendilerine has cazibeleri vardır. Bir bunakla yaptığı evlilikte hapis olan Pembiş kendine her yerden haz çıkarmaya çalışıyor.

Bu arada, ikisi de oğlan olması gereken kızlarıyla (küçük Ercümend Harappa'ya dair daha çok şey söyle-

mek lazım, zavallı ebleh Safiye Zeynep hakkında da elbette daha çok şeyler yazılacak) ayrı ayrı sürgünlerinde terk edilmiş durumdalar. İntikam meselesine iki farklı yaklaşımın anahatları belirleniyor. Bu arada İskender Harappa, zamparalık vs. amacıyla Ömer Hayyam Şakil adındaki şişko pigment fıçısıyla düşüp kalkıyor. Rıza Haydar, ordu limuzinlerinin arka koltuklarında ciddi sırlar fısıldayan, saçı sakalı ağarmış mühim bir şahsın etkisi altına girmiş gibi. Sinemalar, cadıların oğulları, alındaki izler, kurbağalar, tavuskuşları, şeref kokusunun her şeyi bastırdığı bir atmosfer yaratmaya yaramış.

Evet, rakiplerin sahaya çıkmasının zamanı.

Gerçek şu ki Pembiş Evrengzib, Rıza Haydar'ı tam iki kaşının ortasından vurmuştu. Onu öyle feci arzulamıştı ki alnındaki iz sızlamıştı ama hemen oracıkta, Mareşal'in davetinde İskender Harappa'ya kaptırmıştı; gösterişli kalabalığın bir köşesine itilmiş ihtiyar asker koltuğunda uyukluyor ama o uykulu, boynuzlu bunaklık halinde bile uyuyan elinde tuttuğu ağzına kadar dolu viski soda bardağını dökmüyordu.

İşte mukadderatı tayin eden bu toplantıda en azından iki kahraman da ölene kadar, belki daha fazla devam edecek bir düello başladı. İlk ödül Mareşal'in karısının vücuduydu ama sonra ödül yükseldi. Ama her şey sırayla: Pembiş'in, Doğu Kanadı'ndaki kadınlar gibi tehlikeli bir biçimde kalçasının aşağılarına sarılmış yeşil sarisiyle heyecan verici bir biçimde teşhir edilen vücudu; delik kulaklarından pırıl pırıl sarkan, ay yıldız şeklinde gümüş, elmas küpeler; karşı konmaz narinlikteki omuzları üzerinde ince bir şal, mucizevi işlemeleri ancak Ansu'daki efsanevi dokumacıların işi olabilir çünkü minicik arabeskleri arasında simle binbir hikâye resmedilmiş, öyle canlı ki küçük süvariler köprücükkemiği üzerinde dört-

nala giderken küçücük kuşlar omurgasının zarif boylamından aşağı uçuyor, gerçekten uçuyor... Bu vücut üzerinde durmaya değer.

Rıza, Pembiş Evrengzib'in etrafını sarmış genç fırlamaların ve kıskanç kadınların girdapları, burgaçları içinden kendine zar zor yol açıp yanına ulaştığında, bir numaralı şehir *playboy*'u, yarı sarhoş İskender Harappa'nın da bu vücut üzerinde durduğunu gördü; Rıza'nın kapıldığı tahrikin yoğun terini mumlu bıyığında donduracak bir sıcaklıkla İskender'e bakıyordu o güzellik numunesi, o adı çıkmış, yoz herif de kuzeni Mir'i bile mahcup edecek o iğrenç diliyle pis fıkralar anlatıyordu tanrıçaya.

Sıkıntılı bir hazır olda, dimdikti Rıza Haydar, şehvetinin esvabı *tekellüf* kolasıyla kaskatı kesilmişti... Ama İski hıçkırdı: "Bakın kimler gelmiş! Kahrolası kahramanımız, *tilyar*!" İskender görünmez tek gözlüğünü düzeltip profesyonel bir duruş aldı. "Sizin de muhtemelen bildiğiniz gibi, hanımefendi, *tilyar*, sıska küçük bir göçmen kuştur ve havada avlanmaktan başka işe yaramaz." Etraftaki fırlama girdaplarında merkezden dışarı doğru kıkırtı çırpıntıları yayıldı. Rıza'yı bir bakışıyla silen Pembiş, "Tanıştığımıza memnun oldum," diye mırıldandı ve Rıza bir de baktı ki mahvına sebep olacak beceriksiz ve tumturaklı bir resmiyetle cevap veriyor, "O şeref bana ait hanımefendi, izninizle bir fikrimi belirteyim, Tanrı'nın izniyle yeni nesil, yeni büyük ulusumuzu kuracak," ama Pembiş Evrengzib gülmemek için kendini zor tutuyormuş gibi yapıyordu. "Yapma be, *tilyar*," diye bağırdı İskender Harappa neşeyle, "parti bu, *yaar*, bize nutuk çekip kafamızı sikme Allah aşkına." Haydar'ın efendi davranışları altına gömdüğü öfkesi kabarcıklanarak daha yukarı çıkıyordu ama müstehcenliğe ve küfre izin veren, bir adamın arzusunu ve gururunu kurnaz kahkahalarla katleden bu seçkinlik karşısında iktidarsızdı. "Kuzen," dedi felaketi olacak bir

gayretle, "ben sadece basit bir askerim," ama artık ev sahibesi ona gülmemeye çalışma rolü yapmayı bırakmıştı, şalını omuzlarına iyice sardı, elini İskender Harappa'nın koluna koyup, "Bahçeye çıkar beni İski. Klima burayı çok soğutuyor, dışarısı güzel ve ılık," dedi.

"Madem öyle sıcağa, *pronto*!" diye bağırdı Harappa şövalye ruhuyla, bardağını da Rıza'nın eline tutuşturdu. "Senin için Cehennem alevlerine girerim, Pembiş, oraya gittiğinde korumaya ihtiyaç duyarsan tabii. Yeşilaycı akrabam Rıza'nın da cesarette benden aşağı kalır yanı yoktur," diye ekledi uzaklaşan omzu üzerinden, "ama o hanımlar için değil gaz için gider Cehennem'e."

İskender Harappa ödülünü bahçenin kuytu, mis kokulu loşluğuna çıkarırken, çeperlerdeki kahramanımız doktor Ömer Hayyam Şakil, katmer katmer Himalaya cüssesiyle onu kenardan seyrediyordu.

Atiye Evrengzib için çok da kötü düşünmeyin. İskender Harappa ciddileştikten ve onun hizmetlerine sırt çevirdikten sonra, tek kelime şikâyet etmeden özel hayatının çileci trajedisine çekilerek ona sadık kalacaktı Atiye, ta ki İskender ölene kadar, o zaman da nakışlı eski bir şalı ateşe verdikten sonra yirmi santimlik bir mutfak bıçağıyla kalbini mıhlayacaktı. İski de kendince ona sadık kalmıştı. Atiye metresi olduktan sonra karısı Rani'yle yatmayı hepten bırakmış, böylece başka çocuk dünyaya getirmemesini, soyadını taşıyan başka kimse olmamasını garanti altına almıştı, bu fikrin belli bir cazibesi olduğunu söylemişti Ömer Hayyam Şakil'e.

(Burada erkek-olması-gereken-kız-evlatlar meselesini açıklamam lazım. Safiye Zeynep "Yanlış Mucize"ydi çünkü babası oğlan istemişti; ama Ercümend Harappa'nın sorunu bu değildi. Ercümend, meşhur "Demir Donlu Bakire", ana babasıyla hiç alakası olmayan sebepler-

den, yeriniyordu cinsiyetine. "Bu kadın vücudu," demişti, yetişkin bir kadın olduğu gün babasına, "insana bebekten, sancıdan ve utançtan başka bir şey getirmiyor.")

Rıza gitmeye hazırlanırken İskender bahçeden döndü ve onunla barışma teşebbüsünde bulundu. Rıza'nınkine denk bir resmiyetle şöyle dedi: "Sevgili dostum, İğne Vadisi'ne gitmeden önce mutlaka Mohenco'ya gel; Rani çok sevinir. Zavallı kız, keşke şehir hayatını sevseydi... Senin Beluş'u da oraya çağır. Biz gün boyu *tilyar* avlarken hanımlar da iyice bir sohbet etsinler. Ne dersin?"

Tekellüf Rıza Haydar'ı şu cevabı vermeye mecbur bırakmıştı: "Teşekkür ederim, elbette."

İdam kararı çıkmadan bir gün önce İskender Harappa'nın telefonda kızıyla tam bir dakika konuşmasına izin verilecekti. Ona özel olarak söylediği son kelimeler o büzüşmüş zamanlara duyduğu umutsuz özlemle buruktu: "Ercümend, canım, bu manda siken Haydar'la kendini kazığa bağladığında gidip savaşacaktım. O işi yarım bıraktım; en büyük hatam bu oldu."

İskender'in *playboy*'luk döneminde bile tecrit edilmiş karısı yüzünden kendini kötü hissettiği olmuştu. Böylesi anlarda birkaç ahbabını toparlar, tren vagonlarına doldurur ve taşradaki mülküne bir şehir eğlencesi konvoyu taşırdı. Pembiş Evrengzib yokluğuyla göze çarpardı; Rani de bir günlüğüne kraliçe olurdu. Rıza Haydar, İski'nin Mohenco'ya gitme davetini kabul ettiğinde ikisi aynı arabaya bindiler, bol bol viski, film yıldızcığı, tekstil devlerinin oğulları, Avrupalı diplomat, soda ve eşlerle dolu diğer beş araç arkadan geliyordu. Belkıs, Safiye Zeynep ve *ayah*, Sir Mir Harappa'nın K.dan başkente uzanan demiryolu üzerine yaptırdığı özel istasyondan alındı. Bir gün boyunca da kötü bir şey olmadı.

İski Harappa'nın ölümünden sonra, Rani ve Ercümend Harappa senelerce Mohenco'da kilit altında tutuldu ve sessizlikleri doldurmaya çalışan anne kızına şalın hikâyesini anlattı. "Kocamı Küçük Mir'in kadınıyla paylaştığımı öğrenmeden önce işlemeye başlamıştım şalı ama sonradan anlaşıldı ki bambaşka bir kadına hazırlıkmış." O sırada Ercümend Harappa babası hakkında söylenen kötü şeyleri dinlemeyi reddetme safhasına ulaşmıştı çoktan. Hemen cevabı yapıştırdı: "Allah Allah, anne, Başbakan'ı çekiştirmekten başka bir şey yapmıyorsun. Seni sevmediyse bunu hak edecek bir şey yapmış olmalısın." Rani Harappa omzunu silkti. "Başbakan İskender Harappa, daima sevdiğim baban," diye cevap verdi, "dünya utanmazlık şampiyonuydu; uluslararası zamparanın, piçin daniskasıydı. Sana bir şey diyeyim mi kızım ben o günleri gayet iyi hatırlıyorum, Rıza Haydar'ın boynuzlu kuyruklu bir Şeytan olmadığı zamanları, İski'nin de aziz olmadan önceki zamanlarını biliyorum."

Haydarlar oradayken Mohenco'da vuku bulan kötü şeyi fazlaca içki içen şişman bir adam başlatmıştı. Misafirliğin ikinci akşamında, Küçük Mir'in adamları evini yağmalarken Rani'nin elinde nakışıyla oturduğu verandada gerçekleşmişti olay; o saldırının sonuçları halen görülmekteydi, kenarlarından amerikan bezi parçaları görülen boş çerçevelerde, kesilmiş deri kaplamalarından dolgu malzemeleri taşan divanlarda, yemek masasındaki birbirini tutmayan gümüş takımlarda, holde kireç badana katları altından hâlâ seçilen müstehcen sloganlarda. Mohenco'daki evin kısmi harabiyeti misafirlere bir felaketin göbeğinde kutlama yapıyorlarmış hissi veriyor, daha başka belalar da beklemelerine neden oluyordu; film yıldızı Zehra'nın tiz kahkahasının isterik bir hal alması ve bütün erkeklerin içkilerini fazlaca hızlı içmesi bundandı. Rani Harappa bütün misafirlik boyunca salla-

nan sandalyesinde oturup şalını işlemiş, Mohenco'nun organizasyonunu, üç yaşındaymış ya da bir ilahmış ya da ikisi birdenmiş gibi İskender'in üzerine titreyen *ayah*'a bırakmıştı. Sonunda bela geldi çattı, Ömer Hayyam Şakil'in çeperdeki konumundan, ana karakterleri başka insanlar olan ama toplamda kendi hayatını teşkil eden büyük olayları tetiklemesi kaderi icabı olduğundan, o akşamki nevrotik içmelerin gevşettiği diliyle Bayan Belkıs Haydar'ın şanslı bir kadın olduğunu söyledi; İskender, Pembiş Evrengzib'i Rıza'nın elinden kapmakla ona büyük kıyak geçmişti. "İski orada olmasaydı belki bizim kahramanın Begüm'ü kendini çocuklarıyla avutmak zorunda kalacaktı çünkü yatağını dolduracak bir erkek olmayacaktı." Şakil, tanınmış kumarbaz ve film yapımcısı Ekber Junejo denen adamın kendisine bakan aşırı parlak gözleriyle daha ilgili görünen yıldız Zehra'nın dikkatini çekmek için fazla yüksek sesle konuşmuştu; Zehra bahane uydurma zahmetine katlanmadan çekildiğinde Şakil, kızını yatırdıktan sonra henüz verandaya çıkmış olan ve hamileliği daha şimdiden kendini belli eden, gözleri kocaman açılmış Belkıs'la yüz yüze geldi... Belkıs'ın öyle kalakalmasının nedeni bu muydu yoksa kendi suçunu, sadakati dedikodu konusu edilen kocasının omuzlarına mı yıkmak istiyordu, kim bilir? –Neyse, olan şu: Ömer Hayyam'ın sözlerinin verandada cascavlak duran kadın tarafından duyulduğundan ve anlaşıldığından misafirler emin olunca ortalığa bir sessizlik, partiyi bir korku tablosuna dönüştüren bir durgunluk çöktü ve o durgunlukta Belkıs Haydar kocasının ismini haykırdı.

Bütün giysileri vücudundan uçup gittiğinde bile kadınlık onurunun *dupatta*'sı üzerinde kalan bir kadın olduğu unutulmamalı; aleni iftiralara kulak tıkayacak türden bir kadın değil. Belkıs uzun tırnaklı işaretparmağını Ömer Hayyam Şakil'in kalbine doğru uzattığında Rıza

Haydar ve İskender Harappa tek kelime etmeden birbirlerine baktılar.

"Bu adamın ne dediğini duyuyor musun herif? Bak beni nasıl yerin dibine geçiriyor."

Ah o sessizlik, suskunluk, ufku örten bir bulut gibi! Baykuşlar bile ötmeye çekiniyordu.

Rıza Haydar hazır ola geçti çünkü şeref ifriti bir kere uykusundan kaldırıldı mı tatmin edilene kadar bir yere gitmez. "İskender," dedi Rıza, "evinde dövüşmeyeceğim." Sonra tuhaf ve çılgınca bir şey yaptı. Verandadan indi, ahıra girdi, tahta bir kazık, bir kürek ve sağlam bir iple geri döndü. Kazığı sert toprağa çaktı; sonra Albay Haydar, müstakbel cumhurbaşkanı, kendini ayak bileğinden kazığa bağlayıp küreği fırlattı.

"Ben buradayım," diye bağırdı, "şerefime dil uzatan karşıma çıksın." Bütün gece de orada kaldı; çünkü Ömer Hayyam Şakil alkolden ve korkudan bayılmak üzere içeri kaçmıştı.

Haydar bir boğa gibi halkalar çiziyor, ayak bileğinden kazığa bağlı olan ip geriliyordu. Gece koyuldu; misafirler sıkıntıyla yatmaya gittiler. Ama budalalığı yapan şişman adam olsa da esas kavganın Albay ile kendisi arasında olduğunu bilen İskender Harappa verandada kaldı. Yıldız Zehra yatağına giderken (o yatağın çoktan dolmuş olduğunu söylersem bağışlanmaz bir çenesi düşüklük etmiş olurum, iyisi mi bu konuda hiçbir şey söylemeyeyim) ev sahibini uyardı. "Sakın abuk sabuk fikirlere kapılma İski hayatım, beni duyuyor musun? Sakın oraya çıkayım deme. Adam asker, baksana, tank gibi, seni kesin öldürür. Bırak sakinleşsin. Tamam mı?" Ama Rani Harappa kocasına hiç nasihat vermemişti. ("Ya, Ercümend," diyecekti kızına yıllar sonra, "ben babanın ilacını bir erkek gibi içemeyecek kadar tırsak olduğu zamanları bilirim.")

Nasıl bitti: Kötü, olması gerektiği gibi. Tam şafaktan

önce. Anlarsınız: Rıza bütün gece uyumamış, gururunun halkasında dolanmıştı, gözleri öfke ve bitkinlikten kıpkırmızıydı. Kanlı gözler pek iyi göremez –ışık da azdı– hem uşakların geldiğini kim görür? Demek istediğim, Gülbaba erken uyanmıştı, abdest almak için elinde pirinç bir maşrapayla avludan geçiyordu; Albay Haydar'ı kazığa bağlanmış görünce, efendim burada ne yapıyorsunuz, şu ipi çözseniz daha iyi olmaz mı demek için arkasından usulca sokuldu. İhtiyar uşaklar başına buyruk davranabilir. Yaşlarının imtiyazı. Ama uykusuzluktan sağırlaşmış olan Rıza sadece ayak seslerini duydu; omzunda bir el hissetti; hızla arkasına döndü ve tek bir korkunç yumrukla Gülbaba'yı çırpı gibi yere serdi. Şiddet ihtiyar adamın içinde bir şeyleri açığa çıkarmıştı; hadi buna hayat diyelim çünkü ihtiyar Gül bir aya kalmadan, önemli bir eşyasını kaybetmiş ama onun ne olduğunu hatırlamayan birinin şaşkın yüz ifadesiyle ölecekti.

O ölümcül yumruğun sonrasında Belkıs yumuşamış, evin gölgesinden çıkarak Rıza'yı kendisini kazıktan çözmeye ikna etmeye gitmişti. "Zavallı kız, Rıza, ona bu manzarayı gösterme." Rıza verandaya geri döndüğünde kendisi de uyumamış ve tıraş olmamış olan İskender Harappa onu kucaklamak için kollarını açmış ve Rıza muazzam bir vakarla İski'yi kucaklamış, anlatılanlara bakılırsa boynunu boynuna değdirmişti.

Rani Harappa ertesi gün kocasıyla vedalaşmak için odasından çıktığında İskender omuzlarındaki şalı gördü ve rengi attı; bitmiş şal Ansulu kadınların elinden çıkmış gibi incelikle işlenmişti, bu şaheserin minicik arabeskleri arasında binbir hikâye resmedilmişti hem de öyle büyük bir sanatla ki yakasında atlılar dörtnala gidiyor, omurgasının yumuşak boylamında küçücük kuşlar uçuyordu. "Güle güle İskender," dedi karısı, "bazı kadınların aşkının kör olmadığını da unutma."

Biliyorum Rıza ile İskender arasındaki şey için arkadaşlık kelimesi uygun değil ama kazık olayından sonra uzun bir süre ikisi de bu kelimeyi kullandılar. Bazen uygun kelime bulunamaz.

Belkıs, hep kraliçe olmak istemişti ama şimdi, Rıza Haydar sonunda bir nevi prens olduğunda bu hırsı dudaklarında acılaşmıştı. İkinci bebek altı hafta erken doğmuş, Rıza şüphelendiğine dair tek kelime etmemişti. Bir kız daha ama bundan da şikâyet etmemişti, sadece ilkinin erkek ikincisinin kız olmasının uygun olduğunu bu yüzden de ablasının hatası yüzünden yeni geleni suçlamamak gerektiğini söylemişti. Kıza Nevid yani Müjde adı verildi, pek güzel bir bebekti. Ama anne doğumda sorun yaşamıştı. İçinde bir şeyler yırtılmış, doktorlar başka çocuk doğurmaması gerektiğini söylemişti. Rıza Haydar'ın asla oğlu olmayacaktı. Cadıların evinin penceresindeki dürbünlü oğlandan sadece bir kere bahsetmiş ama bu konu da kapanmıştı. Zihninin koridorlarında Belkıs'tan uzaklaşıyor, kapıları arkasından kapatıyordu. Sinbad Mengal, Mohenco, aşk: bütün bu kapılar kapanmıştı. Belkıs yalnız uyuyor bu yüzden de eski korkularının insafına kalmış, işte tam da bu sıralarda geçmişinden celalli celalli esen sıcak ikindi rüzgârından korkmaya başlıyor.

Sıkıyönetim ilan edilmiş, Rıza, Başbakan Yardımcısı Giçki'yi tutuklamış ve bölge yöneticisi ilan edilmiş. Karısı ve çocuklarıyla bakanlık konutuna taşınmış; son eğitimli maymunun yemek salonunun kuruyan palmiyeleri arasında biteviye dolaştığı, yaşlanan müzisyenlerin boş masalara çürüyen kemanlarını gıcırdattığı köhne oteli kendi anılarına bırakmış. Belkıs son zamanlarda Rıza'yı pek görmüyor. Rıza'nın yapacak işleri var. Doğalgaz boru hattı hızlı ilerliyor, artık Giçki de devreden çıktığı için yakalanan aşiret üyelerini ibretlik yapma programı haya-

ta geçirilmiş. Asılan adamların cesetlerinin K. ahalisini kocasının aleyhine döndüreceğinden korkuyor ama bunu ona söylemiyor. Rıza sağlam bir yol izliyor, Mevlana Davud ona ihtiyacı olan bütün öğütleri veriyor.

Pakistan'a son gittiğimde bana bir fıkra anlattılar. Tanrı, işlerin nasıl gittiğini görmek için Pakistan'a inmiş. General Eyüb Han'a ortalığın neden böyle keşmekeş içinde olduğunu sormuş. Eyüb şöyle demiş: "Hep şu işe yaramaz, rezil siviller yüzünden, efendim. Siz onları ortadan kaldırın ben gerisini hallederim." Bunun üzerine Tanrı siyasileri ortadan kaldırmış. Bir süre sonra geri dönmüş; durum eskisinden bile daha kötüymüş. Bu sefer Yahya Han'dan bir açıklama istemiş. Yahya, Eyüb'ü, oğullarını ve avanelerini suçlamış. "Siz gerekeni yapın," diye yakarmış Yahya, "ben ortalığı toparlarım." Bunun üzerine Tanrı'nın yıldırımları Eyüb'ü dünya üzerinden silmiş. Üçüncü ziyaretinde tam bir felaket bulmuş ve demokrasinin geri dönmesi gerektiği konusunda Zülfikâr Ali Bhutto'ya hak vermiş. Yahya'yı hamamböceğine dönüştürüp halının altına süpürmüş; ama birkaç yıl sonra durumun hâlâ feci olduğunu fark etmiş. General Ziya'ya gidip mutlak güç teklif etmiş; tek bir şartla. "Her şeye varım, Tanrım," demiş General, "yeter ki söyleyin." Bunun üzerine Tanrı şöyle demiş: "Tek bir soruya cevap verirsen Bhutto'yu *çapati* gibi yamyassı ederim." Ziya: "Buyrun sorun." Tanrı kulağına fısıldamış: "Baksana ben bütün bunları bu ülke için yaptım ama anlamadığım bir şey var: İnsanlar neden artık beni sevmiyor?"

Pakistan Cumhurbaşkanı'nın Tanrı'ya tatminkâr bir cevap verdiği aşikâr. O cevap neydi merak ediyorum.

III

Utanç, müjde ve bakire

7

Kızarma

Çok geçmedi, Londra'nın Doğu Yakası'nda, Pakistanlı bir baba tek çocuğunu, kızını öldürdü çünkü kızı beyaz bir oğlanla sevişmekle ailesinin namusunu kirletmişti ve bu lekeyi ancak kan temizleyebilirdi. Babanın doğradığı çocuğuna duyduğu muazzam ve aşikâr sevgi, dostlarıyla akrabalarının (şu sıkıntılı zamanların kafa karıştırıcı terimiyle hepsi "Asyalıydı") onun bu hareketini lanetlemekteki endişeli gönülsüzlükleri trajediyi iyice artırıyordu. Üzüntüyle, radyo mikrofonları ve televizyon kameralarına adamın bakış açısını anladıklarını söylüyorlardı, kızın erkek arkadaşıyla hiç "sonuna kadar gitmediği" ortaya çıktıktan sonra bile adamı desteklemeye devam ettiler. Duyduğumda bu hikâye beni dehşete düşürdü, nedeni de malum. Ben de daha yeni baba oldum, bu yüzden de bir adamın kendi evladına bıçak çekebilmesi için ne kadar büyük bir gücün gerektiğini daha yeni anlayabiliyordum. Ama beni esas dehşete düşüren, adamın röportaj yapılan arkadaşları vs. gibi kendimin de katili anladığının farkına varmaktı. Haber bana yabancı görünmemişti. Bir namus ve utanç diyetiyle büyüyen bizler, Tanrı'nın ve trajedinin ölümü sonrasında yaşayan halklara akıl almaz gelebilecek bir şeyi, adamların en sevdiklerini, gururlarının merhametsiz sunaklarında kurban edeceklerini halen

havsalamıza sığdırabiliyoruz. (Hem sadece adamlar da değil. Bir kadının da benzer sebeplerle benzer bir cinayet işlediğini duydum yenilerde.) Utançla utanmazlık arasında, etrafında döndüğümüz mihver uzanıyor; bu iki kutuptaki meteorolojik koşullar da aşırı uçlarda. Utanmazlık, utanç: şiddetin kökleri.

Benim Safiye Zeynep'im o katledilen kızın cesedinden çıktı ama (korkmayın) o, Rıza Haydar tarafından doğranmayacak. Utanca dair bir şey yazmak istediğimde ilk önce o ölü bedenin hayalimdeki görüntüsü musallat oldu üstüme, gırtlağı helal tavuk gibi kesilmiş, bir Londra gecesinde yaya geçidinde yatıyor, altında siyah beyaz çizgiler, üzerinde bir trafik lambası yanıp sönüyor turuncu, yok turuncu, turuncu. Cinayetin tam orada işlendiğini düşündüm, alenen, ayin gibi, pencereden bakan gözlerin önünde. Engellemek için tek bir ağız açılmamıştı. Polis kapıları çaldığında ne tür bir yardım umut edebilirdi? Düşmanın gözleri altındaki "Asyalı" yüzün seçilemezliği. Uykusuzluk çekenler bile anlaşılan pencereleri başında gözlerini kapamış ve hiçbir şey görmemişlerdi. Baba, kanla temizlenmiş adı ve kederiyle gitmişti.

Hatta ölen kıza bir isim verecek kadar ileri gittim: Anahita Muhammed, herkes ona Anna derdi. Hayalimde Doğu Londra aksanıyla konuşuyordu ama bacaklarını gösterme konusunda atalardan kalma isteksizliği yüzünden kot giyiyordu, mavi kahverengi pembe. Şüphesiz annesiyle babasının evde konuştukları dili anlıyordu ama kendisi inatla tek kelime söylemeyi reddediyordu. Anna Muhammed: hayat dolu, kuşkusuz çekici, on altısında biraz tehlikeli bir çekicilik. Onun için Mekke, dans salonlarıydı, dönen gümüş küreler, yanıp sönen ışıklar, gençlik. Gözlerimin gerisinde dans ediyordu, her gördüğümde mizacı değişerek: kâh masum, kâh orospu, kâh şu, kâh bu. Ama sonunda beni atlattı, hayalete dönüştü

ve ona dair, utanca dair yazmak için Doğu'ya geri dönmem, fikrin en sevdiği havada nefes almasını sağlamam gerektiğini fark ettim. Hiç görmediği bir ülkeye sınırdışı edilen, iade edilen, havale geçiren ve eblehleşen Anna.

Bunu ona neden yaptım? –Belki de havale bir yalandı, Belkıs Haydar'ın hayal gücünün ürünü, kafaya tekrar tekrar vurulan darbeleri örtbas etmek için uydurulmuş: nefret yanlış-çıkan-mucizeyi sepete döndürebilir. Hem o hekim iksiri meselesi de pek ikna edici gelmiyor. Gerçeği yakalamak ne zor, özellikle de insan dünyayı dilim dilim görmek zorundaysa; fotoğraf kareleri, gösterdikleri kadar gizliyor da.

Bütün hikâyelere olabilecekleri hikâyelerin hayaletleri musallat olur. Bu kitaba musallat olan Anna Muhammed'in hayaleti; artık asla ona dair bir şey yazmayacağım. Hem başka hayaletler de var burada, utançla şiddeti bağlayan daha eski, şimdi ektoplazma halini almış imgeler. Bu hayaletler Anna gibi öte tarafla hiç alakası olmayan bir ülkede ikamet ediyorlar: hayali bir "Pekkavistan"da değil, Londra'nın göbeğinde. İki tanesinden bahsedeceğim: İlki, geç saatlerde bir metro treninde bir grup ergen çocuğun saldırısına uğrayan kız. Kız yine "Asyalı", oğlanlar da tahmin edileceği gibi beyaz. Sonradan yediği dayağı hatırladığında öfke değil utanç hissediyor. Olanlardan bahsetmek istemiyor, resmî bir şikâyette bulunmuyor, hikâyenin duyulmamasını umut ediyor: tipik bir tepki, bunu yapan kız bir değil, pek çok. Televizyonumda duman içindeki şehirlere bakarken sokaklarda koşan genç insanlar görüyorum, alınlarında yanan utançla dükkânları, polis kalkanlarını, arabaları ateşe veriyorlar. Bana isimsiz kızımı hatırlatıyorlar. İnsanları uzun süre aşağıladın mı içlerinden vahşet fışkırıyor. Sonradan, öfkelerinin enkazını gözden geçirirken şaşkın, inanamaz, genç görünüyorlar. Bunları biz mi yaptık? Biz? Ama biz

sıradan çocuklarız, iyi insanlarız, böyle bir şey yapabileceğimizi... Sonra ağır ağır gurur baş gösteriyor, güçlerinden, karşı saldırıda bulunmayı öğrenmekten duyulan gurur. O metro trenindeki kızda böylesi bir öfke açığa çıkmış olsa neler olabileceğini hayal ediyorum; bu şiddetin nereden geldiğini anlamadan, kendisi gibi narin birinin bu ürkütücü gücü nereden topladığını bilmeden, beyaz çocukların nasıl canını çıkaracağını, kollarını, bacaklarını, burunlarını, taşaklarını ufalayacağını. Peki onlar, ya onlar ne yapardı? Tek bir kız tarafından, hepsine karşı tek bir zayıf dişi tarafından dövüldüklerini polise nasıl anlatırlardı? Arkadaşlarının yüzüne nasıl bakarlardı? Bu düşünce bana sevinç veriyor: nasıl da ayartıcı, ipeksi bir şey şu şiddet, öyle evet.

Bu ikinci kıza isim vermedim hiç. Ama o da benim Safiye Zeynep'imin içinde şimdi, meydana çıktığında onu tanıyacaksınız.

Kahramanımın içindeki son hayalet erkek, bir gazete kupüründeki bir oğlan. Ona ya da prototipine dair bir şeyler okumuşsunuzdur herhalde: bir otoparkta yanarken bulunmuştu, teni alev almıştı. Yanarak ölmüştü, vücudunu ve olay mahallini inceleyen uzmanlar bile imkânsız gibi görünen bir şeyi kabul etmek zorunda kalmışlardı: yani oğlanın üzerine benzin dökmeden ya da kendini ateşle tutuşturmadan kendiliğinden alev aldığını. Enerjiyiz biz; ateşiz; ışığız. Anahtarı bulan, o hakikate adım atan bir oğlan yanmaya başlamıştı.

Yeter. Ben böyle hayaletler görürken hikâyemde on yıl geçti. –Ama bu konuda son bir söz daha: Oturup Anahita Muhammed hakkında ilk düşündüğümde Franz Kafka'nın *Dava*'sının son cümlesini hatırladım, Joseph K.nın bıçaklanarak öldürüldüğü cümleyi. Benim Anna'nın da Kafka'nın Joseph'i gibi bıçaklanarak öldürüldüğünü. Safiye Zeynep Haydar öyle ölmeyecek; ama o cüm-

le, bir kitabenin hayaleti yine de hikâyenin üzerinde asılı duruyor:

"Köpek gibi," dedi; sanki bunun utancının kendisinden uzun yaşayacağını söylemek istemişti.

Haydarların K.dan döndüğü sene başkent büyümüş, Karaçi şişkolaşmıştı, öyle ki baştan beri orada oturanlar artık bu obez acuze metropolise baktıklarında gençliklerinin dal gibi genç kız şehrini tanıyamıyorlardı. Sonu gelmez yayılmasının muazzam, yağlı katmerleri, ezelden beri varolan tuzlu bataklıkları yutmuştu, kumsal boyunca zenginlerin rengârenk sahil evleri çıban gibi patlamıştı. Fazla abartılmış cazibesi yüzünden bu boyalı hanıma koşa koşa gelen, sonra da fiyatının onlar için fazla yüksek olduğunu gören genç adamların asık suratlarıyla doluydu sokaklar; alınlarına müsamahasız, vahşi bir şey oturmuştu ve sıcakta hayal kırıklıkları arasında yürümek ürkütücüydü. Motorlu *rikşa*'larla[1] sahile giden kaçakçıları barındırıyordu gece; ve elbette iktidarda Ordu vardı.

Rıza Haydar, batıdan gelen trenden şayialar kuşanmış vaziyette indi. Delil yetersizliğinden salıverilen sabık Başbakan Yardımcısı Aladdin Giçki'nin ortadan kayboluşunun hemen sonrasıydı; Giçki karısı ve köpeğiyle haftalarca sakin bir hayat sürmüştü, ta ki Alman çoban köpeğini yürüyüşe çıkarıp geri dönmediği o güne kadar, halbuki Begüm Giçki'ye son sözleri, "Aşçıya söyle öğle yemeğine bir düzine fazla köfte yapsın, bugün açlıktan ölüyorum," olmuştu. Gündüz birden gece on ikiye kadar köftelerin tabakta beklentiyle dumanları tütüyordu ama bir şey Giçki'nin iştahını kaçırmış olacaktı çünkü onları asla yemedi. Açlığa dayanamayıp köpeği yemişti herhal-

1. Çekçek.

de, çünkü köpeği de bulamadılar, kuyruğunun tek bir tüyünü bile. Giçki muamması konuşmalarda habire kendini gösteriyor, Haydar'ın adı da sık sık bu sohbetlere giriyordu, belki Giçki ile din adamı Mevlana Davud arasındaki karşılıklı nefret gayet iyi bilindiği, Davud'un Haydar'a yakınlığı da sır olmadığı için. K.dan Karaçi'ye tuhaf hikâyeler süzülüyor ve klimalı şehir havasında asılı kalıyordu.

Haydar'ın batıdaki iktidar döneminin resmî versiyonu su katılmamış bir başarı olduğu ve kariyerinin yükselişe devam ettiği yönündeydi. Eşkıyalar alt edilmiş, camiler doldurulmuş, devlet organları Giçki'cilikten, yolsuzluk hastalığından temizlenmiş, ayrılıkçılık nalları dikmişti. Bizim Zır Cesaret artık tuğgeneraldi... Ama kafaları tütsüledikleri zamanlarda İskender Harappa' nın, Ömer Hayyam Şakil'e sıkça söylediği gibi: "Ağzına sıçayım, *yaar*, Haydar, masum insanları taşaklarından asıp durduğu için oradaki aşiretlerin kontrolden çıktığını herkes biliyor." Haydar'ın hanesinde evlilik sorunları olduğuna dair de fısıltılar dolaşıyordu. Sürgündeki Rani Harappa bile anlaşmazlık söylentilerini, annesinin "Utanç" dediği ve çamur muamelesi yaptığı ebleh çocuğu, erkek evladı imkânsız kılan ve Belkıs'ı karanlık koridorlardan sinir buhranına götüren içteki hasarı duymuştu; ama Rahi bu konularda Belkıs'la nasıl konuşacağını bilmediğinden telefon ahizesi kancasında ilişilmeden duruyordu.

Bazı şeylerden konuşulmaz. Kimse Sinbad Mengal adında dolgun dudaklı bir delikanlıdan bahsetmemiş ya da Haydarların küçük kızının gerçek babası üzerine yorum yapmamıştı... Tuğgeneral Rıza Haydar istasyondan doğrudan doğruya, Cumhurbaşkanı Feldmareşal Muhammed A.nın özel odasına götürülmüş, söylentilere bakılırsa şefkatle kucaklanmış ve yanakları dostlukla sıkılmıştı, yine başka söylentilere bakılırsa o odanın anahtar delikle-

rinden sızan öfkeli hava öyle sıcaktı ki öfkeli Cumhurbaşkanı'nın karşısında hazır olda duran Rıza Haydar'ın epeyce tütsülenmiş olması lazımdı. Kesin olan bir şey varsa o da Cumhurbaşkanı'nın huzurundan Milli Eğitim, Enformasyon ve Turizm Bakanı olarak çıktığı, başka birinin de K. valiliği yapmak üzere batıya giden trene bindiğiydi. Rıza Haydar'ın kaşları sağlam kalmıştı.

Sağlam bir şey daha vardı: Rıza ile Mevlana Davud arasındaki ittifak; Davud, Karaçi'ye kadar Haydarlara eşlik etmiş ve yeni bakanın resmî ikametgâhına yerleştikten sonra, iri karideslerin ve mavi karınlı yengeçlerin tüketilmesine karşı şamatalı bir kampanya başlatarak hemen kendini göstermişti; leş yiyen bu hayvanlar da domuzlar kadar murdardı ve uzaklardaki K.da beklenecegi üzere bulunmadıkları halde deniz kıyısındaki başkentte hem boldular hem de çok seviliyorlardı. Mevlana, derinlerdeki bu zırhlı canavarların balık pazarlarında serbestçe satılmasına çok bozulmuş ve nasıl itiraz edeceklerini bilmeyen şehirli din adamlarının da desteğini arkasına almıştı. Şehrin balıkçıları bir de baktılar kabuklu deniz ürünlerinin satışları ciddi biçimde düşüyor, ithali yasaklanmış ürünlerin kaçakçılığını yapmaya verdiler kendilerini iyice. Teknelerin livarlarında mavi yengeçlerin yerini yasak içki ve sigara aldı. Ama Haydar'ın ikametgâhına tek bir içki ya da sigara giremiyordu. Davud, Tanrı'nın işbaşında olup olmadığını denetlemek için hizmetkâr odalarına habersiz baskınlar düzenliyordu. "İflah olmaz canavarlıklarla dolu bir şehir bile," demişti Rıza Haydar'a güvenle, "Yaradan'ın yardımıyla temizlenebilir."

Rıza Haydar'ın, K.dan dönüşünden üç yıl sonra yıldızının gizliden gizliye inişe geçtiği açığa çıktı çünkü K.dan gelen söylentiler (Mengal, Giçki, taşaklarından asılmış aşiret üyeleri) asla tümüyle kesilmemişti; bu yüz-

den de başkent Karaçi'den alınıp kuzeye, temiz dağ havasına aktarıldığında ve bu amaç için inşa edilmiş iğrenç yeni binalara yerleştirildiğinde Rıza Haydar deniz kıyısında kalmıştı. Eğitim, Enformasyon ve Turizm Bakanlığı yönetimin geri kalanıyla birlikte kuzeye gitmişti; ama (açık söylemek gerekirse) Rıza Haydar sepetlenmişti. Askerliğe geri döndü ve askerî akademi komutanlığı gibi geleceği olmayan bir işe getirildi. Evinde kalmasına izin verdiler ama Mevlana Davud ona şöyle dedi: "Mermer duvarların duruyor da ne oluyor yani? Seni bu mermer kabuk içinde yengeç yaptılar. *Na-pak*: temiz değil." Fazla ileri atladık; söylentiler ve kabuklu yaratıklarla ilgili sözlere son vermenin zamanı. Safiye Zeynep, ebleh, kızarıyor.

Bunu ona ben yaptım sanırım, onu saflaştırmak için. Sözde Pakların Ülkesi'nde saflığı yaratmanın başka bir yolunu düşünemedim... Ne de olsa eblehler tanımları gereği masumdurlar. Zihinsel özrü fazla mı romantik kullanıyorum? Belki; ama böyle şüpheler için çok geç. Safiye Zeynep büyüdü, zihni vücudundan daha yavaş ve bu yavaşlık sayesinde benim için kirli bir dünyanın ortasında bir şekilde temiz *(pak)* kalabiliyor. Bakın büyürken nasıl da okşuyor bir çakıltaşını elinde, bu pürüzsüz düz taşın içinde neden iyilik varmış gibi göründüğünü söylemekten aciz; nasıl da keyifle ışıldıyor sevgi sözcükleri duyduğunda, neredeyse her seferinde başka birine yöneltilmiş olsalar bile... Belkıs bütün şefkatini küçük kızı Nevid'e boca etmişti. "Müjde" –lakap da rüzgârda gerilmiş bir yüz gibi öyle kalmıştı– bir sevgi musonuna ilikle-rine kadar batmıştı; öte yanda ailesinin yükü, annesinin utancı Safiye Zeynep çöl gibi kuruydu. Homurtular, hakaretler, hatta sert öfke darbeleri yağıyordu kafasına; ama böylesi bir yağmurun nemi yoktur. Şefkat eksikliğinden ruhu kupkuru kaldığı halde, civarda sevgi oldu-

ğunda sırf bu kıymetli şeyin yakınında olmanın mutluluğuyla gülümsemeyi başarabiliyordu.

Aynı zamanda kızarıyordu da. Doğduğunda kızardığını hatırlarsınız. On yıl sonra bu kızarmalara, bu petrol ateşlerini andıran bozarmalara hâlâ şaşıyordu ana babası. Safiye Zeynep'in ürkütücü ışıması görünüşe göre K.daki çöl yıllarında artmıştı. Haydarlar, Bariamma ve kabilesine mecburi nezaket ziyaretinde bulunduğunda antik kadın kızları öpmeye eğilmişti ve Safiye Zeynep'in yanağındaki ani ısı artışıyla dudakları hafifçe yanınca telaşa kapılmıştı; bir hafta boyunca günde iki kere dudak merhemi sürmeyi gerektirecek kadar kötüydü yanık. Çocuğun termostat mekanizmasındaki bu münasebetsizlik annesinde talim edilmiş olduğu anlaşılan bir gazap uyandırmıştı: "Moron," diye bağırdı Belkıs, Dünyazat Begüm ve geri kalanların alaylı bakışları altında, "buna bakmayacaksınız bile! Ne bu? Birisi ona bakmayagörsün, iki çift laf etmeyegörsün kızarıyor, biber gibi kızarıyor! Valla öyle. Hangi normal çocuk böyle pancar kesilir, kıyafetleri bile yanık kokacak kadar ateş basar? Ama yapacak bir şey yok, olmadı işte, gülüp sineye çekeceğiz." Haydarların büyük kızlarından duydukları hayal kırıklığı çölün öğlen vakti sertleşmiş, gölgeyi kavuran güneşi kadar amansız bir şeye dönüşmüştü.

Bu musibet gayet gerçekti. Belkıs'ın Karaçi'ye döndükten sonra tuttuğu Parsi *ayah* Bayan Şahbanu, ilk gününde Safiye Zeynep'i yıkarken suyun ellerini yaktığından şikâyet etmişti, illetli kızın saçlarının dibinden, kıvrık ayak parmaklarının ucuna kadar yayılan kızıl, utanç aleviyle kaynama noktasına yaklaşmıştı su.

Açık konuşmak gerekirse, Safiye Zeynep Haydar dünyadaki varlığı ne zaman başkaları tarafından fark edilse kontrolsüzce kızarırdı. Ama aynı zamanda, bence, dünya için de kızarırdı.

İzninizle şüphemi dile getireyim: Safiye Zeynep'i doğaüstü bir biçimde boşlukta yüzen her şeye açık hale getiren beyin humması, pek çok hissedilmemiş duyguyu sünger gibi emmesine imkân tanımıştı.

Sizce nereye giderler? –Hissedilmesi gerekirken hissedilmeyen duyguları kastediyorum– mesela haşin bir sözden duyulan pişmanlık, bir cürümden duyulan suçluluk, utanç, edep, mahcubiyet? – Utancı sıvı olarak hayal edin, diyelim ki otomatik makineye konmuş tatlı, kabarcıklı, diş çürüten bir içecek. Doğru düğmeye basınca fışırdayan bir sıvının altına bir bardak düşüveriyor. Düğmeye nasıl basılıyor? Bir zorluğu yok. Bir yalan söyle, beyaz bir oğlanla yat, yanlış cinsiyetle dünyaya gel. Kabarcıklanan duygu dışarı akıyor, insan da payına düşeni içiyor... Ama bu basit talimatları uygulamayı reddeden ne çok insan var! Utanç verici şeyler yapılıyor: yalanlar, serbest hayat, büyüklere saygısızlık, ulusal bayrağı sevmemek, seçimlerde yanlış oy kullanmak, aşırı yemek, evlilik dışı cinsellik, otobiyografik romanlar, kâğıt oyununda hile yapmak, kadınlara kötü davranmak, sınavda çakmak, kaçakçılık, milli maçın en kritik ânında kriket kalesini dağıttırmak; bütün bunlar *utanmadan* yapılıyor. Peki sonra bütün o hissedilmemiş utanca ne oluyor? İçi dolmamış gazoz bardakları ne olacak? Tekrar otomatik makineyi düşünün. Düğmeye basılıyor; ama tam o sırada utanmaz el gelip bardağı atıyor! Düğmeye basan payına düşeni içmiyor; utanç sıvısı dökülüyor, köpüklü bir göl halinde yere saçılıyor.

Ama soyut, tümüyle farazi bir makineden bahsediyoruz; bu yüzden de dünyanın hissedilmemiş utançları boşluğa gidiyor. Oradan da, bana kalırsa, görünmezin birkaç talihsiz kapıcısı tarafından temizleniyor, bunların ruhları da dökülenlerin paspaslarla toplandığı birer kova. Bu kovaları özel dolaplarda saklarız. Kirli sularımızı temizleseler de onlar hakkında pek düşünmeyiz.

Nerede kalmıştık: Moron Safiye kızarmıştı. Annesi orada toplanmış akrabalara şöyle dedi: "Kendisiyle ilgilenilsin diye yapıyor. Ah, nasıl bir şey olduğunu bilemezsiniz, onca müşkülat, onca üzüntü ne için? Hiç. Hava cıva. Tanrı'ya şükürler olsun Müjdem var." Ama mankafa olsun olmasın –annesi ne zaman yan yan babasına baksa kıpkırmızı kesilen– Safiye Zeynep, ailenin izleyen gözlerine, bu ikisinin arasında bir şeylerin yığıldığını açık ediyordu. Evet. Budalalar böyle şeyleri hissedebilir, o kadar.

Kızarmak usulca yanmaktır. Ama aynı zamanda başka bir şeydir: *psikosomatik bir olay*. Alıntılıyorum:

> Yüzün atardamar anastomozlarının aniden kapanmasıyla kılcal damarlar kanla dolarak bu duruma has kırmızı rengi oluşturur. Psikosomatik olaylara ve zihnin doğrudan sinirsel patikalar vasıtasıyla vücudu etkileyebileceğine inanmayanlar kızarma üzerine düşünmelidir. Hassasiyeti fazla olan insanlarda eski bir mahcubiyeti hatırlamakla bile kızarma gerçekleşebilir – zihnin madde üzerindeki etkisinin çok açık bir örneğidir bu.

Yukarıdaki kelimelerin yazarı gibi kahramanımız Ömer Hayyam Şakil de tıpla iştigal ediyor. Dahası zihnin madde üzerindeki etkisiyle ilgileniyor: mesela hipnoz altındaki davranışlarla; İskender Harappa'nın aşağılayarak "tahtakuruları" dediği o fanatik Şiilerin trans halindeyken kendilerini yaralamalarıyla; kızarmayla. Yani Safiye Zeynep ile Ömer Hayyam'ın, hastayla doktor, müstakbel karıkoca olarak bir araya gelmeleri fazla uzun sürmeyecek. Hem buna mecburlar; çünkü anlatmam gereken hikâye –başka türlü tanımlanamaz– bir aşk hikâyesi.

O yıl, Rıza Haydar gibi İski Harappa'nın da hayatlarının kırkıncı yılında meydana gelenlerin dökümü, herhalde İskender'in, kuzeni Küçük Mir'in, Cumhurbaşkanı A.nın gözüne girdiğini ve yüksek bir mevkiye getirilmek üzere olduğunu duymasıyla başlamalı. İskender bu haberi duyduğunda "zıp" diye yataktan fırlayıvermişti ama yatağın sahibi ve bu malumatın kaynağı Pembiş Evrengzib, bir buhranın başına patladığını ve İskender'in pikeyi bırakmadan yataktan fırlayarak meydana çıkardığı kırk üçlük vücudunun artık erkeklerin akıllarını meşgul oldukları şeylerden alacak türden bir ışık yaymadığını bildiği halde yerinden kıpırdamadı. "Annem mezarında dönsün," diye bağırdı iskender Harappa, "önce Haydar bakan oldu şimdi de bu. İnsan kırkına yaklaşınca hayat ciddileşiyor."

"Eski tadı kalmadı," diye düşündü Pembiş Evrengzib, İskender pikeye sarınmış vaziyette odada volta atarken zincirleme on bir sigara içerek yatmıştı. İski dalgınlıkla pikeyi bıraktığında on ikinci sigarasını yaktı. Sonra o sessizce şimdiyle bağlarını koparıp istikbale dönerken, tam tavındaki çıplaklığını seyretti. Pembiş dul kalmıştı; ihtiyar Mareşal Evrengzib nihayet kuyruğu titretmişti, bu yüzden artık verdiği davetler pek elzem sayılmıyor, şehir dedikoduları kulağına geç ulaşıyordu. "Antik Yunanlılar," dedi İskender damdan düşer gibi, Pembiş'e sigarasının ucundaki külü düşürterek, "Olimpik oyunlarda ikincileri asla kayda geçirmezlerdi." Sonra çabucak ama Pembiş'in oldum olası sevdiği o titiz züppelikle giyindi ve onu sonsuza kadar terk etti; o cümle tek açıklaması oldu. Ama Pembiş yalnız geçirdiği yıllar boyunca bunun anlamını çözecekti, Tarih'in İskender Harrapa'nın O'nu fark etmesini bekleyedurduğunu ve Tarih'le göz göze gelen bir adamın o andan sonra bir daha hiç kaçamayacağı bir metrese bağlandığını anlayacaktı. Tarih doğal ayıklanmadır.

Geçmişin dönüşüme uğramış versiyonları üstün gelmek için mücadele eder; yeni gerçek türleri çıkar, eski sürüngen hakikatler duvarın önüne dikilir, gözleri bağlı, ağızlarında son bir sigara. Sadece dönüşümden güçlü çıkanlar baki kalır. Zayıflar, isimsizler, yenikler pek az iz bırakır: arazilere çizilmiş izler, balta başları, halk hikâyeleri, çömlek parçaları, tümülüsler, gençlik güzelliklerinin solan anısı. Tarih sadece ona hükmedenleri sever: karşılıklı bir kölelik ilişkisidir. Onda Pembişlere yer yoktur; ya da İski'nin açısından Ömer Hayyam Şakil gibilere.

Yeniden doğan İskenderler, müstakbel Olimpiyat şampiyonları en sıkı talim rutinlerinden geçmelidir. Bu yüzden de Pembiş Evrengzib'i terk ettikten sonra İskender Harappa azmini köreltecek her şeyden uzak durmaya da yemin etti. Kızı Ercümend, babasının açık poker, bakara, özel rulet gecelerini, at yarışı şikelerini, Fransız yemeklerini, esrar ve uyku haplarını bıraktığı zaman olarak hatırlayacaktı bunu daima; gümüşten bel vermiş ziyafet masaları altında sosyete güzellerinin heyecanlı ayak bileklerini ve uysal dizlerini arama alışkanlığını bıraktığı; sekiz milimetrelik bir Palliard Bolex kamerayla, tek başlarına ya da ikişer üçer, kendisi ya da Ömer Hayyam üzerinde o bezgin ayinlerini icra edişlerini filme çektiği fahişelerden ayağını kestiği zaman. Bizzat ölüme karşı zafer kazanmasıyla zirveye çıkacak efsanevi siyasi kariyerinin başlangıcıydı bu. Sadece kendine karşı kazandığı zaferler olan bu ilk başarılar elbette daha küçüktü. Aleni, medeni söz dağarcığından, ansiklopedik, rezil köy küfürleri repertuvarını, adamların ellerinden ağzına kadar dolu kesme cam sürahileri düşürüp daha yere düşmeden parçalayan lafları çıkarmıştı. (Ama pisliğin oy getirme potansiyelini bildiğinden köylerde seçim kampanyasında ortalığın yine müstehcenlikten bozbulanık olmasına izin veriyordu.) Güvenilmez *playboy* benliğinin tiz kıkırtısını

sonsuza kadar bastırmış, onun yerine gür, genizden gelen, devlet adamlarına has bir kahkaha koymuştu. Şehirdeki evinde hizmetçilerle oynaşmayı bırakmıştı.

Hiç kimse halkı için bu kadar fedakârlıkta bulunmuş mudur? Horoz dövüşlerini, ayı güreşlerini, yılan gelincik düellolarını bırakmıştı; diskoda dans etmeyi ve ayda bir film sansür şefinin evinde, yabancı filmlerin en leziz bölümleri eklenerek oluşturulan özel karışımları seyretmeyi de.

Aynı zamanda Ömer Hayyam Şakil'i de bırakmaya karar vermişti. "O yoz herif gelirse," diye tembihledi İskender, bekçiye, "kepazeyi şişko kıçının üzerine fırlat, sonra da nasıl zıpladığını seyret," Sonra "Savunma"daki malikânesinin, dışı taş kaplı kuvvetlendirilmiş betondan yapılma, farklı seviyelerde Telefunken marka bir pikabı andıran binanın merkezindeki yaldızlı, beyaz rokoko yatak odasına çekilip derin düşüncelere daldı.

Ama tuhaftır Ömer Hayyam uzun müddet eski arkadaşını ne ziyaret etti ne de aradı. Doktorun, İski'nin gamsız, utançsız dünyasındaki değişimden haberdar olması kırk günü buldu...

Pembiş Evrengzib boş bir evde ihtiyarlamaktayken babasının dizi dibinde oturan kim? Ercümend Harappa: On üç yaşında ve yüzünde muazzam bir memnuniyet ifadesiyle, rokoko yatak odasının mermer zeminine bağdaş kurmuş, İski'nin kendini baştan yaratma sürecini seyrediyor; hayatının büyük bölümünde üzerine yapışıp kalacak o kötü lakabı ("Demir Donlu Bakire") henüz almamış Ercümend. Yaşından önce olgunlaşan zekâsıyla babasının içinde başka bir adam olduğunu bilmiş hep, büyüyen, bekleyen ve nihayet eski İskender kavurucu güneş altında buruşan bir yılan derisi gibi hışırdayarak bir kenara atılırken ortaya çıkan bir adam. Bu dönüşümden, nihayet hak ettiği babayı bulmaktan nasıl da zevk

duyuyor! "Bunu ben yaptım," diyor İskender'e, "o kadar çok istedim ki sonunda gördün." Harappa kızına gülümseyerek saçlarını okşuyor. "Bazen böyle olur." "Artık Ömer Amca da yok," diye ekliyor Ercümend. "O pislikten kurtulduğun iyi oldu."

Ercümend Harappa, Demir Donlu Bakire hep aşırı uçlarda olacak. Daha on üçünde tiksinme kabiliyeti var; aynı zamanda pohpohlama. Tiksindiği kim: Şakil, babasının omuzlarında oturup onu çamura çeken şişko maymun; bir de kendi annesi, baykuşları toprağa yuva kazan Mohenco'daki Rani, yenilginin ta kendisi. Ercümend babasını, onun şehirde yaşamasına ve okula gitmesine izin vermeye ikna etmiş; babasına karşı putperestliğe varan bir hürmet besliyor. Artık tapınması kendine yaraşır bir nesne edindiğinden Ercümend sevincine hâkim olamıyor. "Yapamayacağın şey yok!" diye bağırıyor. "Bekle de gör!" Ömer Hayyam'ın namevcut cüssesi kendisiyle birlikte geçmişin gölgelerini de alıp götürmüş.

Yaldızlı beyaz yatakta uzanan ve çılgın bir hayale gömülmüş olan İskender ani bir uzak görüşlülükle şöyle diyor: "Burası erkeklerin dünyası Ercümend. Büyürken cinsiyetinin üzerine çık. Kadınlara göre bir yer değil bu." Bu cümlelerin gamlı nostaljisi İskender'in Pembiş Evrengzib'e aşkının son can çekişmelerine işaret ediyor ama kızı onu ciddiye alıyor; memeleri kabarmaya başladığında onları patiska bandajlarla sımsıkı saracak, acıdan rengi kızaracak kadar sıkı. Vücuduna karşı giriştiği savaştan, yumuşak, aşağılık ten üzerindeki ağır, geçici zaferden hoşlanmaya başlayacak... Ama onları orada bırakalım, baba kız, Ercümend ancak babasının ölümünden sonra açığa vuracağı İskendersi bir tanrı miti oluşturmaya başlamış Harappa için kalbinde, babasıysa yeni temizliğinin konseylerinde gelecek zaferinin, çağa yapacağı kurun stratejilerini geliştiriyor.

Ömer Hayyam Şakil nerede? Çeperdeki kahramanımıza ne oldu? O da yaşlandı; Pembiş gibi kırklı yaşlarının ortalarında şimdi. İlerleyen yıllar ona iyi davranmış, saçlarını ve keçisakalını gümüşlemiş. Zamanında iyi bir öğrenci olduğunu ve akademik başarısının aynen devam ettiğini hatırlayalım; sefih ve hovarda olsa da şehrin en iyi hastanesinin bir numaralı doktoru, aynı zamanda uluslararası şöhreti hiç de küçümsenemeyecek bir immünolog. Biz görmeyeli Amerika'da seminerlere katılmış, vücudun bağışıklık sisteminde psikosomatik olayların vuku bulması olasılığı üzerine makaleler yayımlamış, mühim adam olmuş. Hâlâ şişko ve çirkin ama artık pek havalı giyiniyor; İski'nin son moda ısmarlama giysiler diktirme alışkanlığı ucundan ona da bulaşmış. Ömer Hayyam gri giyiniyor: gri takımlar, şapkalar, kravatlar, gri süet ayakkabılar, gri ipek donlar; bu rengin suskunluğunun fizyonomisinin cafcaflı etkisini yumuşatacağını düşünüyor sanki. Arkadaşı İskender'in bir hediyesini taşıyor: Ansu Vadisi'nden, içinde kılıç olan, kabzası gümüş bir baston, oymalı ceviz içine saklanmış otuz santimlik paslanmaz çelik.

Artık geceleri sadece iki buçuk saat uyuyor ama dünyanın ucundan düşme rüyası hâlâ ara sıra yüreğini hoplatıyor. Bazen uyanıkken musallat oluyor ona çünkü çok az uyuyan insanlar, uyku ve uyanıklık ülkeleri arasındaki sınırlarda asayişi sağlamakta zorlukla karşılaşabilirler. Başında muhafız beklemeyen direklerin arasından bazı şeyler gümrüğe görünmeden geçebilir... Böylesi zamanlarda ufalanan bir dağın tepesindeymiş gibi korkunç bir yükseklik korkusuna tutuluyor, düşmesini engellesin diye de bütün kuvvetini kılıç-gizli bastonuna veriyor. Mesleki başarısı ve İskender Harappa'yla dostluğunun bu baş dönmelerini azaltma, kahramanımızın ayaklarını biraz daha sağlam yere bastırma etkisi yarattığı söylenebilir. Ama hâlâ zaman zaman baş dönmesi geri dönerek

ona kenara ne kadar yakın olduğunu, hep de öyle kalacağını hatırlatıyor.

Peki nereye gitmesi gerekmiş? Neden telefon etmemiş, ziyarete gitmemiş, kıçının üstüne oturtulmamış? –Onu K.da buluyorum, üç annesinin kale evinde ve hemen bir felaketin vuku bulduğunu anlıyorum çünkü başka hiçbir şey Ömer Hayyam'ı memleketine geri dönmeye ikna edemezdi. Ayakları buz kalıbının üzerinde ayrıldığından beri "Nişabur"a bir kez olsun gitmedi; onun yerine banka çekleri yollandı malikâneye. Yokluğunun bedelini parasıyla ödedi... ama başka bedeller de var. Hem hiçbir kaçış da nihai değildir. Geçmişinden gönüllü olarak kopuşu gecelerinin kendi seçtiği uykusuzluğuyla karışıyor: bunların toplam etkisi ahlaki konumunu perdahlamak, onu bir nevi etik zombiye dönüştürmek olmuş, öyle ki bu uzaklaşma edimi bile annelerinin o eski emrine uymasına yardımcı oluyor: Adam hiç utanç duymuyor.

Uyutucu gözlerini, tekdüze hipnozcu sesini muhafaza ediyor. Senelerdir İskender Harappa o gözlere, o sese eşlik ederek Intercontinental Oteli'ne gitmiş ve onun adına çalışmalarına izin vermiş. Ömer Hayyam'ın azman çirkinliği, gözleri-ve-sesiyle birleştiğinde onu belli türden beyaz kadınlar için cazip bir hale getiriyor. Flörtle karışık hipnoz tekliflerine, dile getirmediği Doğu gizemi vaatlerine karşı koyamıyorlar; onları otelin bir süitine götürüp uyutuyor. Belli ki zaten kıt olan sınırlamalarından kurtulduklarında İski ve Ömer'e infilak seviyesi yüksek seks sunuyorlar. Şakil bu davranışını şöyle savunuyor: "Hipnoz altındaki birini istemediği bir şey yapmaya ikna etmek imkânsızdır." Halbuki İskender Harappa'nın bahane bulmak gibi bir derdi yoktu... Bu da İski'nin –Ömer Hayyam'dan habersiz– feda ettiği bir şeydi. Tarih uğruna.

Ömer Hayyam "Nişabur"da, çünkü kardeşi Babür ölmüş. Hiç görmediği kardeşi yirmi üç yaşını doldurmadan ölmüş ve ondan geri kalan yegâne şey bir tomar kirli defter; kırk günlük yastan sonra Karaçi'ye dönen Ömer Hayyam onları da yanında götürecek. Çiziktirilmiş kırık sözlerden ibaret kalmış bir kardeş. Babür vurulmuş, vur emrini veren de... ama yok, önce defterler:

Çürüme ve keçi kokan cesedini İmkânsız Dağları'ndan indirdiklerinde ceplerinde buldukları defterleri, pek çok sayfası eksik vaziyette ailesine vermişler. Bu yağmalanmış ciltlerin yırtık pırtık kalıntıları arasında, Babür Şakil'in tanışmış olması imkânsız, ünlü bir *playback* şarkıcısına yazılmış aşk şiirlerini seçmek mümkündü. Sesinin ruhaniliğine yazılmış ilahilerle, açıkça pornografik bir duyumsallığın serbest ölçüsünü hemhal eden soyut aşkının düzensiz vezinli ifadeleri arasına, daha önceki bir Cehennem'de olan misafirliğinin dökümü, Ömer Hayyam'ın küçük kardeşi olmanın azabı serpiştirilmişti.

Büyük ağabeyinin gölgesi "Nişabur"un her köşesine musallat olmuştu. Artık doktorun gönderdiği paralarla geçinen ve tefeciyle işleri kalmayan üç anneleri minnettarlıktan, duvarları, uzaktaki başarılı büyük oğula sakladıkları alkışlara doymuş, değişmeyen bir tapınak içindeki hareketsiz bir yolculuğa çevirmişlerdi Babür'ün çocukluğunu elbirliğiyle. Ömer Hayyam ondan çok daha büyük olduğu için ve son zamanlarda sokaklarında sarhoş gaz sahası işçilerinin, kömür, boksit, oniks, bakır ve krom madencileriyle ağız dalaşına girdiği, çatılarına Flashman's Hotel'ın çatlak kubbesinin gittikçe artan bir matemle hükmettiği bu taşra tozundan kaçalı uzun zaman geçtiği için Babür küçük çocuk olarak, ikinci bir babanın hem baskısına maruz kalmış hem de onun tarafından terk edilmiş gibi hissetmişti kendini; dünlerin körelttiği ka-

dınlarla dolu o evde, müthiş ağabeyinin karnelerini, altın madalyalarını, gazete kupürlerini, eski okul kitaplarını, mektuplarını, kriket sopalarını, kısacası bütün yadigârlarını orta avlunun gölgeli ışıksızlığına götürüp üç annesinin durdurmasına fırsat vermeden yakarak kutlamıştı yirminci doğum gününü. Sıcak küllerin arasında yanık fotoğraf parçaları, ateşin sıcaklığıyla altından kurşuna dönmüş madalyonlar arayan kocakarıların sevimsiz görüntüsüne sırtını dönerek asansör vasıtasıyla K. sokaklarına çıkmıştı Babür, yeni yaşında geleceğe dair şüpheleriyle yavaşlamıştı düşünceleri. İmkânlarının darlığına dertlenerek amaçsızca dolanıyordu ki deprem başladı.

İlk başta bunu kendi vücudundan gelen bir sarsıntı zannetti ama dalışa geçmiş keskinliğin küçük bir kıymığının yanağına attığı kesik, kendine gömülmüşlüğün sislerini müstakbel şairin gözlerinden savuşturdu. "Cam yağıyor," diye düşündü şaşkınlıkla, ayaklarının onu farkında olmadan götürdüğü hırsız pazarının tezgâhlarına baktı gözlerini kırpıştırarak, iç sarsıntısı sandığı şeyin birbirine kattığı derme çatma tezgâh sıralarına: Karpuzlar ayaklarının dibinde patlıyor, sivri uçlu terlikler titreyen raflarından yuvarlanıyor, değerli taşlar, ipekliler, seramikler, taraklar karman çorman cam tozu kaplanmış sokaklara dökülüyordu. Kırık camların o saydam sağanağı altında aptal aptal dikiliyordu, kendi özel sarsıntılarını etrafındaki dünyaya dayattığı hissini üzerinden atamamıştı, paniğe kapılmış koşuşturan yankesici, satıcı ve müşteri kalabalığından herhangi birini, önüne geleni tutup çevirmek, sebep olduğu keşmekeşten dolayı özür dilemek için duyduğu akıldışı arzuya direniyordu.

"O deprem," diye yazmıştı Babür Şakil defterine, "içimde bir şeyleri açığa çıkardı. Küçük bir titreşim ama belki bir şeyleri de yerine oturttu."

Dünya tekrar hareketsiz kaldığında ucuz bir meyha-

nenin yolunu tuttu, cam parçaları ve ev sahiplerinin aynı ölçüde kesici haykırışları arasından içeri girerken (defterlerde yazılıydı) sol gözünün ucuyla bir çatıdan ona bakan kanatlı ve altın renkli bir adam gördü; ama başını meleğe çevirdiğinde ortadan kaybolmuştu. Sonra, ayrılıkçı aşiret gerillalarıyla dağdayken, melekler, depremler ve yer altındaki Cennet'in hikâyesi anlatılacaktı ona; altın meleklerin onlardan yana olduğu inancı gerillalara davalarının haklı olduğuna dair sarsılmaz bir his veriyordu ve o dava uğruna ölmelerini kolaylaştırıyordu. "Ayrılıkçılık," diye yazmıştı Babür, "Cehennem'in pençelerinden kaçabilecek kadar iyi olduğuna inanmaktır."

Babür Şakil doğum gününü o kırık şişelerle dolu meyhanede, ara sıra ağzından uzun cam kırıkları çıkararak sarhoş olmakla geçirdi, akşam olduğunda çenesi kan içindeydi; ama ağzından sızan içki, yaraları dezenfekte etmiş, tetanoz riskini en aza indirmişti. Meyhanede: aşiret üyeleri, şaşı bir fahişe, davullu borazanlı gezici hokkabazlar. Gece ilerledikçe patlatılan esprilerin dozu yükselmiş ve mizahla içkinin karışımından oluşan kokteyl Babür'ü öyle bir çarpmıştı ki bir daha hiç kendine gelemedi.

Ne espri ya! Hi-hi-sen-ne-diyorsun-birisi-duyacak küfürleri: – Baksana *yaar*, çocuklar sünnet edildiğinde sünnetçi dua okur bilir misin? – Bilmem mi. – Peki Bizim Zır Cesaret'inkini kestiğinde ne demiş biliyor musun? – Bilmem, ne demiş? – Tek bir kelime, *yaar*, tek kelime, sonra da onu evden atmışlar! – Hadi yav, kötü bir laf etti herhalde, söylesene. – "Tüh," demiş.

Babür Şakil tehlikeli bir alkol tülüne bürünmüş. Komedi kan dolaşımına girip kalıcı bir değişim yaratıyor. – Hey bayım, biz aşiret üyeleri için ne derler bilirsin, azıcık vatanseverlik, bol bol cinsellik, doğrudur da, nedenini söyleyeyim mi? – Evet. – Vatanseverliği ele alalım. Biiir, hükümet pirincimize orduya vermek için el koyu-

yor, aslında gurur duymamız lazım ama bize kalmadı, diye şikâyet ediyoruz. İkiii, hükümet madenlerimizi işletiyor, ekonomi patlıyor ama burada kimsenin para yüzü gördüğü yok. Üüüç, İğne Vadisi'nden çıkan gaz ülke ihtiyacının yüzde altmışını karşılıyor ama yine de mutlu değiliz, gaz buralarda evlere girmedi diye dertleniyoruz. İnsan bu kadar mı vatansevmez olur. Ama neyse ki hükümetimiz bizi hâlâ seviyor, öyle ki cinsel dürtümüzü ulusal öncelikler arasına koyuyor. – O nasıl oluyor öyle? – Açık değil mi? Bizi kıyamet kopana kadar sikmeye seve seve devam ediyor. – Ooo, bak bu iyiydi *yaar*, çok iyi.

Ertesi sabah Babür şafak sökmeden gerillalara katılmak için evi terk etti ve ailesi bir daha onu sağ göremedi. "Nişabur"un dipsiz dolaplarından eski bir tüfekle fişeklerini, üç-beş kitap, bir de Ömer Hayyam'ın ateşten baz metale dönüşmüş madalyasını almıştı; kuşkusuz kendine kendi ayrılıkçılık hareketinin sebeplerini, depreme sebep olacak kadar güçlü nefretinin kökenlerini hatırlatmak için. İmkânsız Dağları'ndaki sığınağında Babür sakal bırakmış, dağ kabilelerinin karmaşık yapısını incelemiş, şiir yazmış, askerî karakollara, su rezervlerine ve demiryollarına yapılan akınlar arasında dinlenmiş ve sonunda, altüst olmuş hayatının zaruretleri yüzünden koyunlar ve keçilerle çiftleşmenin görece üstünlüklerini tartışmaya başlamıştı. Bazı gerillalar koyunların pasifliğini tercih ediyorlardı; bazıları içinse keçilerin oynaklığı dayanılmazdı. Babür'ün yoldaşlarının çoğu dört bacaklı metreslerine âşık olacak kadar ileri gitmişlerdi ve hepsi aranan adamlar oldukları halde sevdiklerine hediye almak uğruna K. pazarlarında hayatlarını tehlikeye atıyorlardı: postları taramak için fırçalar, kurdeleler, çıngıraklar, hep minnettarlıklarını ifade etmeye tenezzül etmeyen sevgili yavukluları için. Babür'ün (bedeni olmasa da) ruhu bunların üstündeydi; harcanmamış tutku biri-

kimini, yüzünü ölene kadar göremediği popüler bir şarkıcıya boca etmişti çünkü şarkılarını ancak hışırtılı bir transistorlu radyoda duyabiliyordu.

Gerillalar Babür'e onu fazlasıyla gururlandıran bir lakap takmışlardı: "İmparator" diyorlardı ona, tahtı gasp edilen, dağılmış bir orduyla dağlara çıkan ve sonunda (namı halen film krallarına verilen onurlu bir unvan olarak kullanılan) şu ünlü hanedanı kuran Babür Han'ın anısına. Babür, İmkânsız Dağları'nın Moğolu... Rıza Haydar'ın K.dan ayrılmasından iki gün önce, büyük komutanın bizzat yönettiği bir akın sorumluydu Babür'ü yıkan kurşunun ateşlenmesinden.

Ama önemi yoktu çünkü meleklerle birlikte çok uzun zaman geçirmişti; değişken, hain dağların tepesinde seyretmişti onları, altın göğüslü, yaldızlı kanatlı. Başmelekler kafasının üzerinden uçmuşlardı, o haşin bir kaya uzantısına oturmuş nöbet tutarken. Evet, belki Cebrail'in ta kendisi altın bir helikopter gibi süzülmüştü şefkatle üzerinde, o bir koyunun ırzına geçerken. Ölümünden kısa süre önce gerillalar sakallı yoldaşlarının teninin sarı bir ışık yaymaya başladığını fark etmişlerdi; omuzlarında yeni kanatların küçük tomurcukları seçiliyordu; İmkânsız Dağları'nın sakinleri için bildik bir dönüşümdü bu. "Burada fazla uzun kalmayacaksın," demişlerdi Babür'e, seslerinde kıskançlıkla, "gidiyorsun İmparator, artık yünlü sikmek yok." Babür'ün melekleşmesi, öldüğünde, gerilla birimi görünüşe göre yolda kalmış bir yük trenine saldırdığında ve böylece Rıza Haydar'ın tuzağına düştüğünde tamamlanmıştı herhalde çünkü geceleyin giysileri altından sarı sarı parladığı için kolay bir hedef teşkil eden vücudunu on sekiz kurşun deştiği halde teninden sıyrılıp ışıklar saçarak yükselmiş ve dağların sonsuzluğuna kanat açmıştı; dünya sarsılıp gürlerken bir melek bulutu havalanmış, kutsal kamış flütlerin, ilahi

yedi telli sarangilerin, üç telli *tamburi*'lerin müziği eşliğinde yerin cennet bağrına kabul edilmişti. Vücudu aşağı indirildiğinde tüy gibi ağırlıksız olduğu söyleniyordu, çıkarılmış bir yılan gömleği gibi, kobraların ve *playboy*'ların üstlerini değiştirdiklerinde geride bıraktıkları gibi; gitmiş, ebediyen yok olmuştu, budala.

Elbette ölümü defterlerin hiçbirinde anlatılmıyordu; üç annesinin yaslı hayal güçlerinde sahneye konmuştu çünkü, oğullarının meleğe dönüşümünü Ömer'e anlatırlarken şöyle demişlerdi: "Ona iyi bir ölüm hediye etmeye hakkımız var, yaşayanların tahammül edebilecekleri bir ölüm." Bu felaketin darbesiyle Çanni, Manni ve Banni içten içe ufalanmaya başlamış, sadece cepheden ibaret kalmış, oğullarının üzerinden çıkardığı cesedi gibi maddesiz yaratıklara dönüşmüşlerdi. (Ama sonunda kendilerini toparladılar.)

Ceset onlara, içine on sekiz kurşunun girmesinden birkaç hafta sonra geri verilmişti. Aynı zamanda antetli kâğıda yazılmış resmî bir mektup almışlardı. "Oğlunuzun büyük suçunun sonuçlarından sizi sadece ailenizin eski prestijinin anısı korumaktadır. Bizce bu kanun kaçaklarının ailelerinin hesabını vermesi gereken çok şey var." Mektubu ayrılmadan önce sabık Vali Rıza Haydar bizzat imzalamıştı; dolayısıyla, seneler önce onu Kışla'yla çarşı arasındaki kilitli malikânenin üst kat pencerelerinden dürbünle seyreden oğlanın ölümüne sebep olduğunu biliyor olmalıydı.

Ömer Hayyam Şakil'e acıdığım için –diyelim ki onun nasıl kızardığını görmemek için– doktor nihayet elinde kardeşinin defterleriyle bir taksi içinde çıkageldiğinde Harappa'nın şehir malikânesinin kapısında olanları anlatmayacağım. Zaten yeterince çamura bulanmıştı; şu kadarını söylemekle yetinelim, İskender'in reddinin soğuk

ağırlığı altında Ömer Hayyam öyle feci bir baş dönmesine kapıldı ki taksinin arka koltuğuna kustu. (Bunun üzerine de titiz bir perde çekiyorum.) Bir kere daha başkaları eylemde bulunmuş ve böylelikle onun hayatının hikâyesine şekil vermişlerdi: Babür'ün kaçışı, Haydar'ın kurşunları, Mir Harappa'nın terfii ve bunun sonucu İskender'de meydana gelen değişiklik birbirine eklenmiş ve ucu kahramanımıza dokunmuştu. Sonradan, taksi şoförünün öfkesi yüzünden, leş gibi ve yayan gittiği kendi evinde (Şakil ikametgâhını henüz ziyaret etmedik: Şehrin eski imar bölgelerinden birinde gösterişsiz bir apartman, içinde en gerekli eşyalar dışında hiçbir şey olmayan dört oda, Şakil annelerinin evindeki acayip eşya yığınına isyan etmiş de kendine seçtiği babanın, ortadan kaybolan, kuş kafesli Eduardo Rodrigues'in çıplak duvarlı çileciliğini seçmişti sanki. Bir baba hem ikazdır hem de tuzak) titreyerek yatağına yattı, başı hâlâ dönüyordu; komodinin üzerine bir tomar yırtık pırtık defter koydu ve uykuya dalarken, "Babür, hayat uzun," dedi.

Ertesi gün işine döndü, ondan sonraki gün de âşık olmaya başladı.

Bir zamanlar bir arsa vardı. Savunma Hizmetleri Memurları Yapı Kooperatifi'nin birinci parselinin göbeğinde pek cazip bir konumdaydı; sağında duvarları kırmızı damarlı yeşil oniks mermerle kaplı heybetli bir bina olan, Eğitim, Enformasyon ve Turizm Bakanı'nın konutu vardı, solundaysa merhum Genelkurmay Başkan Yardımcısı Mareşal Evrengzib'in dul karısının evi. Ancak konumuna ve komşularına rağmen bu arsa boş kalmaya devam ediyordu; temel kazılmamış, arasına kuvvetlendirilmiş beton dökülecek demir iskelet dikilmemişti. Sahibinin şanssızlığı, arsa çukurdaydı; bu yüzden de şehre senede iki gün düşen sağanak yağmur yağdığında boş arsa su do-

luyor, çamurlu bir göle dönüşüyordu. Senede iki gün ortaya çıkan, sonra da ardında suyun taşıdığı çöplerden ve dışkılardan ince bir tabaka bırakarak güneşte kuruyan bu alışılmadık göl olgusu bütün muhtemel müteahhitleri yıldırmaya yetiyordu; arsanın yukarıda sözünü ettiğimiz mükemmel konumuna rağmen; yakındaki tepenin üzerindeki malikâne Ağa Han'ındı, Cumhurbaşkanı Feldmareşal Muhammed A.nın büyük oğlu da bu yakınlarda oturuyordu. İşte Pembiş Evrengzib bu işe yaramaz toprak parçasında hindi yetiştirmeye karar vermişti.

Ölü kocasının yanı sıra diri sevgilisi tarafından da terk edilen Mareşal'in Dulu, iş hayatına atılmak niyetindeydi. Ulusal havayollarının kısa süre önce havaalanı arazisinin bir köşesinde başlattığı tavuk çiftliği projesinin kazandığı başarıdan etkilenen Pembiş daha büyük kuşlara göz dikmişti. Kooperatif memurları Bayan Evrengzib'in (solmakta olsa da onlara hâlâ fazla gelen) cazibesine karşı koyamadıklarından duvarlarla çevrili boş araziye saldığı gulu gulu yapan kuş sürüsüne göz yumuyorlardı. Hindilerin gelişi Bayan Belkıs Haydar tarafından bir hakaret olarak algılanmıştı. Evliliğindeki sorunların beynini sürekli artan bir stres altına soktuğu söylenen fazlasıyla asabi bir hanım olduğundan pencerelerden sarkıp gürültücü kuşları kışkışlamaya vermişti kendini. "Kıışşt! Kesin sesinizi deli mahluklar! Bir bakanın evinin yanında hindiler ortalığı birbirine katıyor! Gırtlaklarınızı koparıyor muyum koparmıyor muyum görürsünüz!"

Belkıs, sürekli gulu gulu çekerek huzur ve sükûnundan arta kalanı da mahveden kuşlar konusunda bir şeyler yapmasını rica ettiğinde Rıza Haydar hiç istifini bozmadan şöyle dedi: "O bizim büyük Mareşalimizin dulu, hanım. Sineye çekmek lazım." Eğitim, Enformasyon ve Turizm Bakanı yoğun geçen bir iş gününün ardından yorgundu; Batı'da yazılmış bilimsel ders kitaplarının

devlet tarafından korsan baskılarının yapılmasını meşrulaştıran düzenlemeyi onaylamış; İngiltere'den dönme, yabancı fikirlerle zehirlenmiş bir güzel sanatlar mezununun bodrum katında bulunan ve yasadışı yollarla devlet karşıtı propaganda metinleri basan, küçük taşınabilir baskı makinelerinden birinin imha edilmesine bizzat nezaret etmiş; şehrin önde gelen sanat galerisi sahipleriyle ülkenin arkeolojik kazı alanlarından antik eserlerin kaçırılması sorununu tartışmıştı – şunu da ekleyelim, konuyu öyle büyük bir duyarlılıkla tartışmıştı ki galeri sahipleri duygulanarak bu tavrının şerefine, ona Takshaşila'dan, Büyük İskender'in kuzey seferinden kalma küçük bir taştan büst hediye etmişlerdi. Kısacası Rıza Haydar hindi havasında değildi.

Belkıs, şişko bir adamın yıllar önce Mohenco'daki verandada kocasıyla Bayan Evrengzib hakkında ima ettiklerini unutmamıştı; kocasının onun uğruna kendini bir kazığa bağlamaya gönüllü olduğu zamanları hatırlıyordu; aynı zamanda otuz iki yaşında şirretliği gittikçe artıyordu. Lu'nun her zamankinden daha kuvvetli estiği yıldı bu, humma ve delilik vakaları yüzde dört yüz yirmi artmıştı... Belkıs ellerini kalçasına dayayıp iki kızının yanında Rıza'ya bağırdı: "Ne gün ama! Şimdi de beni kuşlarla küçük düşürüyorsun." Geri zekâlı olan büyük kızı kızarmaya başladı çünkü gulu gulu çeken hindilerin, Pembiş Evrengzib'in başka adamların karıları üzerindeki bir diğer zaferini temsil ettiği açıktı, kazananın hiç mi hiç farkında olmadığı bir zaferi.

Bir zamanlar ağır zekâlı bir kız vardı, on iki yıl boyunca annesinin utancının cisimleşmiş hali olduğu kakılmıştı kafasına.

Evet, artık sana gelmem lazım Safiye Zeynep, muşamba çarşaflı aşırı büyük bebek karyolasında, mermer

duvarlı o bakanlık konutunda, pencerelerinden hindi sesleri gelen üst kattaki bir yatak odasında, oniks mermerinden bir tuvalet masasına oturmuş kız kardeşinin saçlarını çeksin diye *ayah*'a bağırdığı odada.

Safiye Zeynep on iki yaşında saçlarını yolmak gibi sevimsiz bir alışkanlık edinmişti. Parsi *ayah* Şahbanu koyu kahverengi buklelerini yıkarken sürekli tepinir, bağırırdı; *ayah* daima bütün sabun durulanmadan bırakmak zorunda kalırdı. Sandalağacı kokulu şampuanın saçında kalması Safiye Zeynep'in saçlarının nahoş bir biçimde kırılmasına neden olurdu, annesiyle babasının onun için yaptırdıkları (muşamba çarşafları ve büyük boy bebek yorganlarıyla birlikte ta K.dan buraya taşıdıkları) devasa karyolaya oturur, kırılmış her saçı ta köküne kadar ikiye ayırırdı. İskender Harappa'nın tahtakurularından biriymişçesine, Muharrem ayının onuncu günündeki Şii dervişleri gibi kendine törenle zarar verircesine sistematik biçimde, büyük bir ciddiyetle yapardı bunu. Çalışırken gözleri donuk donuk parlardı, her zamanki opak yüzeylerinin altında uzak bir buz ya da ateş ışıldar gibi; ikiye ayrılmış saçlar yüzünün etrafında bulut gibi kabarır ve güneş vurduğunda bir tahrip halesi oluştururlardı.

Belkıs, Haydar'ın hindi çıkışının ertesi günüydü. Safiye Zeynep karyolasında saçlarını yoluyordu; ama *çapati* gibi yuvarlak yüzlü Müjde müthiş gür yelesinin üzerine oturacak kadar uzadığını kanıtlamaya kararlıydı. Başını iyice arkaya eğmiş, solgun Şahbanu'ya bağırıyordu: "Çek! İyice asıl! Ne bekliyorsun, aptal. *Çek!*" Gözleri çökmüş, sıska *ayah*, saçların uçlarını Müjde'nin kuru kıçının altına sokuşturmaya çalışıyordu. Kızın kararlı gözleri acıdan yaşarmıştı: "Bir kadının güzelliği," dedi zorlukla nefes alarak, "başından aşağı doğru gelişir. Erkeklerin, kadınların üzerine oturabildiği parlak saçlar için deli olduğunu herkes bilir." Şahbanu sıkıntılı bir sesle, "Yok,

bibi, oraya yetişmiyor," dedi. Müjde *ayah*'ı iterek gazapla ablasına döndü: "Sen. Mahluk. Şu haline bak. Beynin olsa bile o saçlarla seninle kim evlenir? Şalgam. Pancar. *Angrez* turbu. Yoluna yoluna benim de işimi zorlaştırıyorsun. Büyük kardeş önce evlenir ama bunu istemeye kim gelir *ayah*? Ah ne bahtsızım, halimden anlayan yok. Gel hadi, tekrar asıl, bu sefer yetişmiyormuş gibi yapma; hayır, bırak o budalayı, bırak kızarsın, altına işesin. Anlamıyor, anlayabileceği ne var zaten, hiç." Nevid Haydar'ın saldırılarına bağışıklık kazanmış olan Şahbanu omzunu silkiyor: "Ablan hakkında böyle kötü konuşma *bibi*, yoksa dilin kararıp düşer."

Dışarıda sıcak rüzgâr esmeye başladığında iki kardeş aynı odada. Aniden patlayan boraya karşı panjurlar kapatılıyor ve duvarın öte yanında rüzgârın ateşli pençelerine yakalanan hindiler paniğe kapılıyor. Lu'nun öfkesi arttıkça ev uykuya teslim oluyor. Şahbanu, Safiye Zeynep'in karyolasının yanında yere serilmiş bir döşekte; saç çektirmekten bitkin düşmüş Müjde on-yaş-çocuğu yatağında sere serpe.

İki kız kardeş uykuda: Dinlenirken uyanıkkenki güzel görünme kararlılığından kurtulmuş küçük kızın yüzü çirkinliğini ortaya çıkarmış; öte yandan saf kız ifadesindeki mülayim boşluğu kaybetmiş, klasik yüz hatlarının keskinliğini kim görse hoşuna gider. Bu kızlarda ne zıtlıklar var! Safiye Zeynep utanç verecek ölçüde ufak tefek (hayır, her ne pahasına olursa olsun minyatüre benzetmekten kaçınmalıyız onu) Müjde uzun, ince. Safiye ve Nevid, utanç ve müjde: biri ağır ve sessiz, diğeri sesten yana çabuk. Müjde büyüklerine küstahça bakardı; Safiye gözlerini kaçırırdı. Ama Nevid Haydar annesinin küçük meleğiydi, ne yapsa yakayı sıyırırdı. "Bir düşün," diyecekti Ömer Hayyam yıllar sonra, "o evlilik skandalı Safiye Zeynep'in başına gelseydi! Derisini yüzerlerdi."

Bir şey diyeyim: Müjde Haydar'ın içindeki bütün kardeş sevgisini alıp bir zarfa koysanız, dünyanın neresine gönderseniz postaneye en fazla bir rupi verirdiniz, ağırlığı o kadardı... nerede kalmıştım? Ha evet, sıcak rüzgâr esiyordu, uluması diğer bütün rüzgârları yutan bir ses kursağıydı, kum keskini kanatlarında hastalık ve delilik taşıyan o kuru bora, gelmiş geçmiş o en beter Lu, dünyaya iblisleri salıveriyor, panjurların arasından geçip Belkıs'ı geçmişinin dayanılmaz hayaletleriyle taciz ediyordu, öyle ki başını yastığın altına gömdüğü halde hâlâ gözlerinin önünde, korkunç anlaşılmaz *Excelsior* kelimesi yazılı flamayı taşıyan altın süvariyi görüyordu. Dünya sığınacak yer ararken hindilerin sesleri bile duyulmuyordu rüzgârdan; sonra rüzgârın yakıcı parmakları iki kız kardeşin uyudukları odaya nüfuz etti ve içlerinden biri kıpırdamaya başladı.

Suçu rüzgâra yıkmak kolaydır. Belki o belalı boranın parmağı vardı bu işte –belki Safiye Zeynep'e dokunduğunda o korkunç elin temasıyla kızarmış, yanmıştı ve süt gibi boş gözlerle kalkıp odadan çıkmasının sebebi buydu– ama ben rüzgârın bir raslantıdan, bir bahaneden ibaret olduğuna inanmayı tercih ediyorum; on iki yıl boyunca hiç sevilmeden hakarete uğramak bir budalada bile derin izler bıraktığı için, bardağı taşıran son damla her seferinde teşhis edilemese bile, (Müjde'nin evlilik endişelerinden mi? Yoksa çığlık çığlığa haykıran Belkıs karşısında Rıza'nın sükûnetinden mi? Kim bilir?) her şeyin bir kırılma noktası olduğu için meydana geldi bu olanlar.

Uykusunda geziyor olmalıydı çünkü onu bulduklarında güzel bir uyku çekmiş gibi dinlenmiş görünüyordu. Rüzgâr dindiğinde ve ev ahalisi huzursuz öğle uykusundan uyandığında Şahbanu boş karyolayı hemen fark etti ve ortalığı ayağa kaldırdı. Sonradan kızın nasıl kaçabildiğini, hükümet mobilyaları ve nöbetçilerle dolu bir

evi uykuda nasıl katedebildiğini kimse çözemeyecekti. Şahbanu o gün rüzgârın bir acayip olduğunu söyleyecekti hep, kapıdaki askerleri uyutmuş ve öyle etkili bir uyurgezer mucizesi yaratmıştı ki Safiye Zeynep'in evden geçişinin, bahçeye çıkışının, duvardan atlayışının gücü yanından geçtiği herkesi etkisi altına alıp rüzgâr sarhoşu bir transa sokmuştu. Ama bence bu gücün kaynağı, bu mucizenin yaratıcısı bizzat Safiye Zeynep'ti; suçun rüzgâra yıkılamayacağı başka olaylar da olacaktı...

Onu Lu kesildikten sonra, yakıcı güneşin altında, dul Evrengzib'in hindi bahçesinde, hindi cesetleri arasında dertop olmuş usul usul horlarken buldular. Evet, Pembiş'in yalnızlığının iki yüz on sekiz hindisinin topu birden ölmüştü ve herkes öyle afallamıştı ki koca bir gün leşleri kaldırmayı unuttular, ölü kuşlar ikindi sıcağında, akşamın alacakaranlığında, buzsıcağı yıldızlar altında çürümeye terk edildi, asla fırınlara giremeyecek, yemek masalarına konamayacak iki yüz on sekiz kuş. Safiye Zeynep hayvanların kafalarını koparmış, sonra minicik, silahsız ellerini gırtlaklarından içeri sokup iç organlarını boyunlarından çıkarmıştı. Onu ilk bulan Şahbanu yanına yanaşmaya cesaret edememişti; sonra Rıza ile Belkıs geldi, derken herkes, kız kardeşi, hizmetkârlar, komşular ve ağızları bir karış açık kanlar içindeki kızla kafalarının yerinde iç organları duran mahluklara bakakaldılar. Pembiş Evrengzib boş gözlerle katliama baktıktan sonra Belkıs'ın gözlerindeki manasız nefretten şaşkına dönmüştü; iki kadın, her biri farklı bir dehşetin pençesinde sessiz kaldılar, bu yüzden de ilk konuşan kara halkalı, ıslak gözlerini, kızının dudakları kanlı yüzünden ayıramayan Rıza Haydar oldu, hem hayranlık hem de tiksinti dolu bir sesle, "Çıplak elleriyle," dedi yeni bakan titreyerek, "çocuk bu gücü nereden bulmuş?"

Sessizliğin demir kelepçeleri kırıldığından *ayah* Şah-

banu avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı: "Vay bana vaylar bana!" bu feryat figan Safiye Zeynep'i ölümcül uykusundan uyandırdı; su katışmış süt gözlerini açtı ve etrafındaki fecaati görünce bayıldı, çok zaman önce kendini kalabalığın içinde çırılçıplak bulup utançtan bayılan annesi gibi.

On iki yaşındaki bedeni içinde uyuyan üç yaşındaki zihni, hindilerin dişisini erkeğini topyekûn imha etmeye yönlendiren güç neydi? İnsan ancak tahminde bulunabilir: Safiye Zeynep hayırlı bir evlat olarak annesini gulu gulu illetinden kurtarmak mı istemişti? Yoksa Rıza Haydar'ın hissetmesi gereken ama Pembiş'i hoş görmeyi tercih ederek hissetmeyi reddettiği öfke, mağrur hiddet onun yerine kızında mı ortaya çıkmıştı? – Kesin olan bir şey varsa o da, uzun zamandır yanlış çıkan mucize, ailenin ete kemiğe bürünmüş utancı olmanın ağırlığını taşıyan Safiye Zeynep'in, bilindışı benliğinin labirentlerinde *şarım*'ı şiddete bağlayan gizli patikayı keşfetmiş olmasıydı; uyandığında da geminden boşanmış bu şeyin gücü karşısında herkes kadar hayrete düşmüştü.

Güzelin içindeki çirkin. Bir masalın zıt unsurlarının tek bir karakter içinde toplanmış hali... Belkıs bu sefer bayılmadı. Kızının yaptıklarının utancı, bu son ayıbın soğuğu haline tavrına bir donukluk vermişti. "Kes sesini," buyurdu yanıp yakılan *ayah*'a, "git makas getir." *Ayah* bu gizemli emri yerine getirene kadar Belkıs kimsenin kıza dokunmasına izin vermedi; etrafında öyle ürkütücü bir biçimde daireler çiziyordu ki Rıza Haydar bile yanına sokulmaya cesaret edememişti. Şahbanu makas getirmeye koşturduğunda Belkıs alçak sesle mırıldanmaya başladı, onu seyreden kocasına, dula, küçük kızına, hizmetkârlara, yoldan geçenlere kadar süzülen yegâne kelimeler şunlardı, "... Saçlarını yol... doğum hakkı... kadın gururu... *habeş* karıları gibi taraş taraş... ucuz... serbest...

deli," sonra makas geldi, Belkıs kızının darmadağın saçlarını tutam tutam keserken yine kimse araya girmeye cesaret edemiyordu. Sonunda nefes nefese ayağa kalktı ve dalgın dalgın makası açıp kapayarak arkasını döndü. Safiye Zeynep'in saçları yanmış mısır tarlasına benziyordu; perişan, kara tutamlar, ana öfkesinin ürünü feci bir tahribat. Rıza Haydar sonsuz hayretinden doğan bir şefkatle kızını kucağına aldı ve Belkıs'ın kontrolsüz elinde hâlâ havayı doğrayan makastan uzağa, eve taşıdı.

Makasın havayı kesmesi ailede sorun anlamına gelir.

"Ah anne!" diye korkuyla kıkırdadı Müjde. "Ne yaptın? Tıpkı..."

"Hep oğlumuz olsun istemiştik," dedi Belkıs, "ama Allah'ın dediği olur."

Safiye Zeynep, Şahbanu tarafından ürkekçe, Müjde tarafından hoyratça sarsıldığı halde ayılmamıştı. Ertesi akşam ateşi yükseldi, başının tepesinden ayaklarının topuklarına kadar al bastı. Çökük gözleri yüzünden kırk üç yaşında gösteren ama aslında sadece on dokuz yaşında olan sıska Parsi *ayah*, Safiye'nin alnına soğuk kompres getirmeye gittiği zamanlar haricinde, parmaklıklı koca karyolasının yanından bir an olsun ayrılmadı. "Siz Parsilerin," dedi Müjde, Şahbanu'ya, "delilere karşı bir zaafınız var gibime geliyor. Bu konuda deneyimlisiniz de ondan herhalde." Belkıs soğuk kompres uygulamasıyla hiç alakadar olmuyordu. Parmaklarına yapışmış gibi görünen makasla odasında oturmuş havayı kesiyordu. "Rüzgâr humması," demişti Şahbanu çocuğun kırpılmış kafasını kavuran bu adsız illete; ama ikinci gece ateş düştü, Safiye gözlerini açtı ve iyileştiği düşünüldü. Ama ertesi sabah Şahbanu, kızın küçücük bedeninde korkunç bir şeyin vuku bulmaya başladığını fark etti. Ortasında küçük, sert sivilceler olan kırmızı ve mor lekeler belir-

mişti teninde; ayakparmaklarının arasında çıbanlar çıkıyor, sırtında acayip kırmızı kabartılar peydahlanıyordu. Safiye Zeynep aşırı tükürük salgılıyordu; dudaklarının arasından şakır şakır salyalar akıyordu. Koltuk altlarında iltihaplı kara şişkinlikler oluşmaya başlamıştı. Sanki o ufak beden içinde açığa çıkan şiddet içeri dönmüş, hindileri bırakıp kızın kendisine yönelmişti; boş sinemada oturup çifte faturasını ödemeyi bekleyen dedesi Kadın Mahmut gibi ya da kendini kendi kılıcının üzerine bırakan bir asker gibi Safiye Zeynep de kendine bir son seçmişti. Utanç illeti –bunun etrafındakilerin utancını, mesela Rıza Haydar'ın Babür Şakil'i vurduğunda hissetmediği utancı da kapsadığında ısrar ediyorum tabii kendi varlığının ve kırpılmış saçlarının dinmeyen utancı da var– bence bu illet, en belirgin özelliği küçük düşme basiline aşırı duyarlılığı olan bu trajik varlığın içinde hızla yayılmıştı. Yaralarından iltihaplar akar, idrarını tutamaz vaziyette, ağzından salyalar akıtarak kafasında annesinin nefretinin kırpık kanıtıyla kaldırdılar onu hastaneye.

Aziz nedir? Bizim yerimize acı çeken insandır.

Bunun meydana geldiği gece Ömer Hayyam Şakil, kısa uykusu sırasında geçmişe dair canlı rüyaların hücumuna uğramıştı, hepsinde de itibarı iki paralık olan öğretmeni Eduardo Rodrigues'in beyazlara bürünmüş figürü başroldeydi. Rüyalarında Ömer Hayyam küçüktü. Eduardo nereye gitse peşinden gidiyordu, tuvalete, yatağa, öğretmenini bir yakalayabilse onun içine atlayabileceğine ve sonunda mutlu olacağına inanıyordu; ama Eduardo beyaz fötr şapkasıyla onu kovalıyor, tokatlıyor, uzaklaşmasını, ortadan kaybolmasını, defolup gitmesini işaret ediyordu. Günlerce doktorun kafasını kurcaladı bu rüyalar, ta ki küçük yaştaki dişilere âşık olup peşlerin-

den dünyanın bir ucuna gitmenin tehlikelerine karşı bir erken uyarı olduklarını fark edene kadar; peşlerinden gittin mi mutlaka seni bir kenara atarlar, redlerinin hortumu insanı kaldırıp yerçekimi ve sağduyunun ötesindeki yıldızlı hiçliğe atar. Rüyanın sonunu hatırlıyordu, beyaz kıyafeti kirlenmiş, yırtılmış ve yanmış olan Eduardo uçarak ondan kaçıyordu, bir eli veda eder gibi başının üzerine kaldırılmış, ateş bulutunun üzerinde süzülüyordu... Baba ikazdır; ama aynı zamanda tuzaktır da, karşı konması imkânsız bir örnek teşkil eder, bu yüzden de Ömer Hayyam rüyalarının şifresini çözdüğünde öğütlerini tutmak için çok geç kalmıştı çünkü kısmetini bulmuştu, Safiye Zeynep Haydar, üç yaş zihni olan on iki yaşında bir kız, kardeşini öldüren adamın kızı.

Ömer Hayyam Şakil'in bu davranışının nasıl canını sıktığını tahmin edersiniz. Bir kere daha soruyorum: Bu nasıl kahraman? En son kusmuk kokuları arasında, intikam yemini ederek bilincini kaybederken görüldü; şimdi de Haydar'ın kızı için deli oluyor. Böyle bir karakterin nesini savunacaksın? Tutarlılık çok mu büyük bir talep? Bu sözde kahramanı başımı çok feci ağrıtmakla itham ediyorum.

Elbette (ağır ağır ilerleyelim; ani hareket yapmayalım lütfen) çalkantılı bir ruh hali içindeydi. Kardeşi ölmüş, en iyi arkadaşı tarafından reddedilmiş. Bunlar hafifletici sebepler. Bunları hesaba katmalıyız. Aynı zamanda taksideki baş dönmesinin sonraki günlerde de ona musallat olup dengesini iyice bozduğunu varsaymak adil olur. Yani savunma için elimizde cılız da olsa malzeme var.

Şimdi adım adım gidelim. Hayatının boşluğuna gömülmüş, şafağın uykusuzluğunda uyanıyor. Yıkanıp giyiniyor, işe gidiyor; kendini vazifesine gömerek ayakta kalabildiğini görüyor; baş dönmesi atakları bile askıya alınıyor.

Uzmanlık alanı ne? Şu kadarını biliyoruz: immünolog. Bu yüzden de Haydar'ın kızının onun çalıştığı hastaneye getirilmesi onun suçu değil; bir bağışıklık krizi yaşayan Safiye Zeynep ülkenin bu alandaki bir numaralı uzmanına getirilmiş.

Aman dikkat. Sesi yükseltmeyelim. Zorlu, uğraştırıcı çalışmanın verdiği huzuru arayan bir immünolog için Safiye Zeynep, Allah tarafından gönderilmiş bir vaka. Sorumluluklarının olabildiğince büyük kısmını başkalarına devreden Ömer Hayyam vücudunun savunma mekanizmaları, tam da korumaları gereken hayata savaş ilan etmiş olan saf kıza neredeyse bütün zamanını adıyor. Çok hakiki bir ilgi bu (savunma çekilmeyi reddediyor); ileriki haftalarda kızın tıbbi geçmişiyle ilgili bütün bilgileri topluyor, sonradan "Bayan H. Vakası" adlı makalesinde zihnin "doğrudan sinirsel patikalar vasıtasıyla" bedeni etkileme gücüne dair ortaya çıkardığı yeni, önemli bulgulardan bahsedecek. Vaka tıp çevrelerinde meşhur oluyor; doktorla hastası bilim tarihinde sonsuza kadar birbirlerine bağlanıyorlar. Diğer, daha şahsi bağlantıları biraz katlanılabilir kılıyor mu bu? Şu anda hüküm vermekten kaçmıyorum. Bir adım daha atalım:

Safiye Zeynep'in kendine zarar vermek istediğine ikna oluyor. Vakanın özelliği bu: Kusurlu bir zihnin bile makrofaj ve granülosit üretmeye muktedir olduğunu gösteriyor; güdük kalmış bir zekânın bile bir saray devrimi yapabileceğini, insan vücudu yeniçerilerinin kalenin kendisine intiharvari bir isyan başlatabileceğini gösteriyor.

"Bağışıklık sistemi tümüyle çökmüş," diye not alıyor hastayı ilk muayene ettikten sonra, "gördüğüm en korkunç başkaldırı."

Şimdilik bunu olabildiğince özenle bir kenara koyalım. (Başka ithamlarım da var ama bekleyecekler.) Sonradan, belleğinin zehirli kuyularından o günlerin en ufak

ayrıntılarını bile bulup çıkarmaya çalışarak dikkatini ne kadar yoğunlaştırırsa yoğunlaştırsın mesleki heyecanının trajik aşka dönüştüğü anı saptayamayacak. Safiye Zeynep'in ona azıcık da olsa cesaret verdiğini iddia etmiyor; o koşullarda bunu söylemek elbette saçma olur. Ama bir noktada, belki yazdığı bağışıklık düzenleyici ilaçların etkilerini takip ederek yatağının yanında tuttuğu uzun gece nöbetlerinde, steril şapka, önlük, eldiven, maske takmaya razı olan ama kızı erkek doktorla yalnız bırakmayı kesinlikle reddeden *ayah* Şahbanu'yla birlikte tuttuğu nöbetlerde –evet, belki o manasızca refakatçili geceler sırasında ya da belki daha sonra zafer kazandığı, muhafızların isyanının bastırıldığı, ayaklanmanın eczanın paralı askerleri tarafından sona erdirildiği kesinleştiğinde, Safiye Zeynep'in illetinin iğrenç tezahürleri vücudundan silinip yanaklarına renk geldiğinde– ikisi arasında bir yerlerde. Ömer Hayyam aptal gibi, dönüşsüzce âşık oluyor.

"Hiç mantığı yok," diye ayıplıyor kendini ama hisleri, bilim milim tanımadan onu görmezden geliyor. Kızın yanında bir acayip davrandığını fark ediyor, rüyalarında dünyanın ucuna kadar peşinden gidiyor, Eduardo Rodrigues'in kederli kalıntısı gökyüzünden acıyarak saplantısına bakıyor. O da hafifletici sebepleri düşünüyor, içinde bulunduğu müşkül psikolojik durum yüzünden bir akıl hastalığına kurban düştüğünü söylüyor kendine ama yardım almayı düşünemeyecek kadar utanıyor... hayır, kahretsin! Baş ağrısı olsun olmasın elimden bu kadar kolay kurtulmasına izin vermeyeceğim. Dışı kadar içinin de çirkin olmasıyla itham ediyorum onu, Çirkin, aynen Farah Zerdüşt'ün yıllar önce sezdiği gibi. Onu Tanrı'yı, en azından Pygmalion'u oynamakla itham hakkı olduğunu hissetmekle, o şişko domuzu, güzel bir eş edinmesinin tek şansının bir yarım akıllıyla evlenmek olduğunu

düşünmekle, bir eşin zekâsını tenin güzelliğine feda etmekle itham ediyorum.

Ömer Hayyam, Safiye Zeynep saplantısının baş dönmesini iyileştirdiğini iddia ediyor. Yok artık! Daha neler! Melunu, toplumsal basamakları utanmazca tırmanmaya teşebbüs etmekle suçluyorum (Bunu yaparken başı dönmedi ama!); dönemin bir büyük şahsiyeti tarafından sepetlenince bir diğer yıldızına yamanmaya çalışıyor. Öyle midesiz, öyle arlanmaz ki babasına yaranmak için bir budalaya kur yapabiliyor. Babür Şakil'in vücuduna on sekiz kurşun saplayan emri veren bir babaya hem de.

Ama mırıldandığını duymuştuk: "Hayat uzun Babür." – Benim buna karnım tok. Bir intikam planı mı geliyor aklınıza? – Evlenmesi mümkün olmayan çocuğuyla evlenerek Haydar'ın senelerce yakınında kalmayı başarıyor Ömer Hayyam, cumhurbaşkanlığı döneminde ve sonrasında zamanını kolluyor çünkü intikam sabırlıdır, doğru zamanı bekler, öyle mi? – Ha hay! Gülerim buna! İçi geçmek üzere olan balinanın, o hastalıklı (ve kuşkusuz viskiye batmış) sözleri, kahramanımızın sabık hamisi, zamparalık ortağı ve kankası Bay İskender Harappa'nın en sevdiği tehdidin boş bir yankısından öte bir şey değildi. Öyle demek istememişti tabii ki; intikamcı bir tip değil. Hiç tanımadığı kardeşinin ölümü onda herhangi bir his yarattı mı? Şüpheli, üç annesinin de bundan şüphe ettiğini göreceğiz. Ciddiye alınacak bir olasılık değil. İntikam ha? Tabii! Ne demezsin! Ömer Hayyam kardeşinin ölümünü düşünüyorsa bile muhtemelen şöyle düşünüyordu: "Aptal, terörist, gangster. Ne ummuştu ki?"

Son ve çok kıyıcı bir ithamım daha var. Geçmişlerini inkâr eden adamlar geçmişlerinin gerçek olduğunu da düşünemez hale gelirler. K.nın hudut evrenini bir kez daha çok gerilerde bırakıp koca orospu-şehre karışan Ömer Hayyam Şakil'in memleketi ona şimdi kötü bir

rüya, masal, hayalet gibi görünüyor. Şehirle hudut asla bağdaşamayacak dünyalar; Karaçi'yi seçen Şakil diğerini reddediyor. Onun için tüyümsü, ağırlıksız bir şeye, üzerinden atılmış bir deriye dönüşüyor. Artık orada olanlardan, oranın mantığından ve taleplerinden etkilenmiyor. Evsiz; bu da demek ki iliklerine kadar metropolitan. Şehir bir mülteci kampıdır.

Allah cezasını versin! Ona takıldım kaldım; ona ve hastalıklı aşkına.

Neyse; devam edelim. Bu baş ağrısı kafamı zonklatıp dururken hikâyemde bir yedi yıl daha geçti. Yedi yıl, gidilecek düğünler var şimdi. Zaman nasıl da akıp geçiyor!

Görücü usulü evliliklerden hoşlanmam. İnsan zavallı ana babasını suçlayamayacağı bazı hatalar yapabilmeli.

8

Güzel ve çirkin

"Orana bir balık girdiğini hayal et, sağa sola tüküren bir yılanbalığı," dedi Belkıs, "o zaman zifaf gecesinde bir kadına neler olduğunu sormana gerek kalmaz." Kızı Müjde bu takılmalara ve gıdıklanan ayak tabanlarına kınayla şekiller yapılmasına, korkunç bir sır saklayan birinin vakur inadıyla katlanıyordu. On yedi yaşındaydı ve düğün arifesiydi. Bariamma'nın ailesinin kadın taifesi onu hazırlamak için toplanmıştı; Belkıs kınayı sürerken, ana kızın etrafını ellerinde tene sürülecek yağlar, taraklar, rastık, gümüş cilası ve ütülerle hevesli akrabalar sarmıştı. Mumyaya dönmüş Bariamma, şerefine Şiraz halısı serilmiş tahtının üzerinden kör gözleriyle her şeyi yönetiyordu; evli barklı kadınların Müjde'ye eziyet etmek için uydurdukları korkunç, cesaret kırıcı evlilik hayatı tariflerine gülerken yere yuvarlanmasını büyük yastıklar engelliyordu. "Sıcak, pişmiş, yağ damlatan bir şişkebap getir gözünün önüne," dedi Dünyazat Begüm, gözlerinde eski kavgaların parlaklığıyla. Ama bakireler daha iyimser imgeler sunuyorlardı. "Seni aya götüren bir roketin üzerine oturmak gibi," dedi bir genç kız ve karşılığında bu zındıklığı yüzünden Bariamma'dan roket gibi bir laf işitti çünkü din açıkça aya seyahatin imkânsız olduğunu belirtiyordu. Kadınlar Müjde'nin nişanlısını, Küçük Mir Ha-

rappa'nın en büyük oğlunu aşağılayan şarkılar söylüyorlardı: Patates suratlı! Domates derili! Yürüyüşü fil gibi! Pantolonundaki muz mini mini." Ama o akşam Müjde ilk ve son olarak konuştuğunda kimse verecek cevap bulamadı.

"Anneciğim," dedi Nevid infialli sessizliğe, "o aptal patatesle evlenmeyeceğim, gör bak."

Yirmi altı yaşındaki Harun Harappa kötü şöhrete alışıktı, çünkü bir *Angrez* üniversitesinde geçirdiği bir yıl sırasında, uçsuz bucaksız Daro malikânesinde babasının insanları bazen senelerce kapadığı özel zindanları anlatan bir makale yayımlatmıştı okul gazetesinde. Aynı zamanda Mir Harappa'nın bir keresinde kuzeni İskender'in evine düzenlediği ceza seferinden de bahsetmişti, aynca babasının devlet parasını büyük meblağlarda aktardığı yabancı banka hesabından da (numarasını vermişti). Makale *Newsweek*'te de yayımlanmıştı, bu yüzden anavatandaki yetkililer bu tahripkâr sayının hepsine el koyup muzır sayfaları her nüshadan yırtmışlardı; yine de içerikten herkes haberdar olmuştu. Harun Harappa, üç dönem boyunca iktisat eğitimi aldığı halde arz ve talep kavramlarını sökemediği gerekçesiyle yıl sonu okulundan atıldığında makalesini, belli ki ailesinin feraseti ve gücüyle yabancıları etkilemek için, hakiki ve masum salaklıktan yazdığı kanaatine varıldı. Üniversite hayatının neredeyse tümünü Londra kumarhaneleri ve kerhanelerinde geçirdiği biliniyordu, tevatüre bakılırsa o yaz sınav salonuna girdiğinde hiç oturmadan soru kâğıdına bakmış, omzunu silkmiş, neşeyle, "Burada bana göre bir şey yok," dedikten sonra, fazla uzatmadan dışarı çıkıp iki kapılı Mercedes-Benz'ine binmişti. "Maalesef oğlan süzme salak," demişti Küçük Mir, Cumhurbaşkanı A.ya, "sanırım tedbir almaya gerek yok. Geri dönüp kendine bir hayat kuracak."

Küçük Mir, Harun'un üniversitesini onu atmamaya ikna etmek için bir teşebbüste bulundu. Öğretim Görevlileri Dinlenme Odası'na büyük, gümüş, telkâri bir sigara kutusu hediye etti. Ancak üniversite hocaları, Mir Harappa gibi seçkin bir şahsın kendilerine rüşvet verdiğine inanmayı reddettiklerinden hediyeyi kabul edip oğlunu kulağından tuttukları gibi kapının önüne koydular. Harun Harappa eve bol bol *squash* raketleri, Arap prenslerinin adresleri, viski sürahileri, ısmarlama takım elbiseler, ipek gömlekler ve erotik fotoğraflarla ama diplomasız geri döndü.

Ama fitneci *Newsweek* makalesi Harun'un aptallığının ürünü değildi. Oğlanın babasına duyduğu derin ve ölmez nefretten doğmuştu, Mir Harappa'nın korkunç ölümü bile dindiremeyecekti bu nefreti. Küçük Mir fazlasıyla otoriter bir baba olmuştu ama bu kendi başına olağandışı bir şey değildi, hatta köpek meselesi olmasa sevgi ve saygıyla bile sonuçlanabilirdi. Harun'un onuncu yaş gününde, Daro'da babası ona yeşil kurdele bağlanmış büyük bir paket verdi, içinden boğuk bir havlama net bir biçimde duyuluyordu. Başka kardeşi olmayan Harun içe kapanık, yalnızlıktan hoşlanan, bir çocuktu; paketten çıkan uzun tüylü İskoç çoban köpeği yavrusunu istemiyordu aslında ve asık suratla, âdet yerini bulsun diye teşekkür etmesi Küçük Mir'in çok feci sinirine dokunmuştu. Sonraki günlerde Harun'un köpeğin bakımını hizmetkârlara bırakmak niyetinde olduğu iyice anlaşıldı; bunun üzerine Mir asabiyetinin cüretkâr inadıyla kimsenin köpeğe parmağını bile dokundurmamasını emretti. "Allah'ın belası köpek senin," dedi Mir çocuğa, "sen bakacaksın." Ama Harun da babası kadar inatçıydı ve yavruya isim bile takmadı, Daro güneşinin kavurucu sıcağında yavrunun kendi yemeğini ve suyunu bulması gerekiyordu, uyuz olmuş, saldırganlaşmış, dilinde tuhaf yeşil

benekler belirmişti, uzun tüyleri onu delirtiyordu, nihayet evin kapısı önünde acıklı iniltiler çıkararak ve arkasından koyu sarı bir sıvı sızdırarak öldü. "Göm onu," dedi Mir Harun'a ama oğlan dişlerini sıkıp uzaklaştı ve isim konmamış hayvanın kokuşan leşi, oğlanın o günden sonra zihninde daima çürüyen köpeğin kokusuyla özdeşleştirdiği babasına duyduğu nefretin gelişiminin aynası oldu.

Ondan sonra Mir Harappa hatasını anladı ve oğlunun sevgisini tekrar kazanmak için yapmadığını bırakmadı. Duldu (Harun'un annesi doğumda ölmüştü) ve oğlan onun için hakikaten önemliydi. Harun aşırı şımartılmıştı çünkü oğlan babasından yeni bir yelek bile istemediği halde Mir sürekli oğlanın yüreğinden geçeni tahmin etmeye çalışıyordu, bu yüzden de Harun hediyeye boğuluyordu, buna altı hedef sopası, dört yatay çubuğu, on iki omuzluğu, yjrmi iki beyaz flanel gömleği ve pantolonu, farklı ağırlıklarda on bir sopası ve bir ömür yetecek kadar kırmızı topuyla tam takım kriket malzemesi de dahildi. Hatta beyaz hakem ceketleriyle skor defterleri bile mevcuttu ama Harun kriketle ilgilenmiyordu ve bu pahalı hediye Daro'nun unutulmuş bir köşesinde kullanılmadan pineklemeye terk edilmişti, polo malzemeleri, çadır çivileri, ithal gramofonlar, ev sineması kamerası, projektörü ve perdesiyle birlikte. Oğlan on iki yaşına geldiğinde ata binmeyi öğrendi, ondan sonra da İskender amcasının Mohenco malikânesinin bulunduğu ufka özlemle bakmaya başladı. Ne zaman İski'nin baba evini ziyarete geldiğini duysa Harun hiç durmadan atını sürer, gerçek babası olması gerektiğine inandığı adamın dizinin dibinde oturmaya koşardı. Harun Karaçi'ye taşınmak istediğini söylediğinde Mir Harappa karşı çıkmadı; mantar gibi biten şehirde büyüyen Harun'un amcasına duyduğu aşk da mantar gibi çoğaldı, öyle ki İski'nin büyük dönüşümünden önce alametifarikası olan aynı

züppeliği, küfürlü konuşmayı ve Avrupa kültürü hayranlığını taklit etmeye başladı. Delikanlının dışarıda eğitim görmek için ısrar etmesinin sebebi buydu, Londra'daki zamanını kadınlar ve kumarla geçirmesinin sebebi de. Geri döndükten sonra da aynı şekilde davranmaya devam etti; artık alışkanlığa dönüşmüştü ve taptığı amcası böyle devlet adamına yaraşmayan faaliyetleri inkâr ettiğinde alışkanlığını bırakamadı Harun, bu yüzden de şehirde bayrağı büyük İski'nin bıraktığı yerden küçük İski'nin devraldığı dedikodusu yayıldı. Mir Harappa oğlunun hayasız hareketlerinin faturasını ödemeye devam ediyordu, hâlâ yegâne varisinin sevgisini geri kazanmak umudundaydı; boşuna. Harun her zamanki sarhoşluğuyla, hem de gevşek ağızlı tiplerin yanında biraz fazla konuşmaya başlamıştı. Dışarıda bulunduğu o bir yıl zarfında Avrupalı öğrenciler arasında yaygın olan devrimci siyasi fikirleri yumurtluyordu sarhoş sarhoş. Askerî yönetimi ve oligarşilerin iktidarını, söylediği her sözden nefret eden ama daha da çok nefret ettiği babasını yaralayacağını uman birinin coşkulu boşboğazlığıyla kınıyordu. Molotof kokteylerinin seri üretilmesinin mümkün olduğunu söyleyecek kadar ileri gittiğinde ahbaplarının hiçbiri onu ciddiye almamıştı çünkü bunu, döllenmemiş yumurtalarını bırakmak için kendini kumda sürükleyen bir ağlayan Galápagos kaplumbağasının sırtında giderken söylemişti; ama toplantıdaki muhbir raporuna yazmış ve yönetimi biraz sallantılı bir hal alan Cumhurbaşkanı A. öyle müthiş bir öfkeye kapılmıştı ki Küçük Mir'in önünde yerlere kapanması ve başına buyruk oğlunun bağışlanması için yalvarması gerekmişti. Bu olay Mir'i, Harun'la o çok korktuğu yüzleşmeye zorlayabilirdi ama Harun'un son rezilliğini öğrenen kuzeni İskender onu bu zahmetten kurtardı. Harun, İski'nin pikaba benzeyen evine çağrıldı, amcası o sakin, acımasız ses tonuyla konu-

şurken Ercümend Harappa'nın küçümsemeyle parlayan nazarları altında ağırlığını bir o bacağına bir bu bacağına vererek dikildi. İskender Harappa, Pierre Cardin'in Çin Kızıl Muhafızlarını örnek alarak tasarladığı yeşil kıyafetler giymeye vermişti kendini, çünkü Cumhurbaşkanı A. hükümetinin Dışişleri Bakanı olarak Başkan Mao'yla yapılan dostluk anlaşmasının mimarı namını kazanmıştı. Amcanın yeğenine malumat verdiği odanın duvarında İski'nin büyük Zedong'a sarılırken çekilmiş bir fotoğrafı vardı: "Yaptıkların yüzümü kızartıyor. Artık durulmanın zamanı geldi. Evlen." Ercümend Harappa ürkütücü bakışlarıyla Harun'u babasının dediğini yapmaya zorluyordu. "Peki kiminle?" diye sordu kem küm ederek, İski eliyle geçiştirmeci bir hareket yaptı. "Namuslu bir kızla," dedi, "bol bol var."

Konuşmanın sona erdiğini fark eden Harun gitmek için arkasını döndü. İskender Harappa arkasından seslendi: "Siyasetle ilgileniyorsan deniz kaplumbağalarına binmeyi bırakıp benim için çalışmaya başlasan iyi edersin."

İskender Harappa'nın siyaset arenasındaki en etkili yeni güce dönüşmesi artık tamamlanmıştı. Ercümend'in baştan beri onda mevcut olduğunu bildiği o hesapçı zekâyla inşa etmeye koyulmuştu yükselişini. Uluslararası ilişkilerin gösterişli âlemine yoğunlaşarak ülkenin büyük güçlerden, İslam dünyasından ve Asya'nın geri kalanından beklentilerini analiz eden bir dizi makale yazdı, bunları karşı konması imkânsız tezlerle dolu yoğun bir konuşma programı takip etti. "İslami sosyalizm" ve Çin' le sıkı ittifak fikri, onu kabineye bile girmeden dışişleri politikasını yönetme konumuna getirecek kadar büyük halk desteği bulduğunda Cumhurbaşkanı A.nın onu hükümete davet etmekten başka seçeneği kalmamıştı. Muazzam kişisel cazibesi, ziyarete gelen dünya liderlerinin destekli sutyen giyen, çirkin eşlerine kendilerini Greta Garbo gibi

hissettirmesi ve hitabet dehası onu ânında gözbebeği yaptı. "En hoşuma giden ne biliyor musun," demişti kızına, "artık bizi Çin'e bağlayacak Karakurum Karayolu'nun inşaatına başlandı ya Bayındırlık Bakanı'nı biraz itip kakabilirim." Bayındırlık Bakanı Küçük Mir Harappa'ydı, Cumhurbaşkanı'yla eski dostluğu İskender'in popüleritesiyle başa çıkamamıştı. "O hıyarağası," demişti İskender hınçla Ercümend'e, "artık avcumun içinde."

A. rejimi halkın gözünden düşmeye başladığında İskender Harappa bakanlıktan istifa etti ve dipsiz servetinden finanse edip ilk başkanı olduğu Halk Cephesi Partisi'ni kurdu. "Eski dışişleri bakanı olmasına rağmen," diyordu Küçük Mir, Cumhurbaşkanı'na hınçla, "sizin gözdeniz içişlerine fazlaca yoğunlaşıyor." Cumhurbaşkanı omzunu silkti. "Ne yaptığını biliyor," dedi Feldmareşal A. "maalesef."

Hükümetteki yolsuzluklara dair söylentiler ateşleyici güç olmuştu; ama İski'nin demokrasiye dönüş kampanyası her halükârda kaçınılmazdı belki. Köyleri dolaşıyor ve her köylüye bir dönüm toprak, bir de kuyu vaat ediyordu. Tutuklandı; büyük gösteriler yapılınca salıverildi. Yerel aksanlarla ülkeye şişko kediler ve *tilyar*'lar tarafından tecavüz edildiğini haykırıyordu ve dilinin gücü ya da belki Mösyö Cardin'in terzilik kabiliyeti o kadar büyüktü ki hiç kimse İski'nin Sind'in fazlasıyla obez bir parçasının sahibi olduğunu hatırlamıyordu... İskender Harappa, Harun'a kendi memleketinde siyasi çalışmalarda bulunmayı teklif etmişti. "Yolsuzluğa karşı olduğunun kanıtları var," dedi gence. "Onlara *Newsweek*'teki makaleden bahset." Babasını kendi memleketinin toprağında yerle bir etmek gibi altın bir fırsat yakalayan Harun Harappa işi hemen kabul etti.

"Ya, *Abba*," diye düşündü sevinçle, "hayat uzun."

Harun'un yumurtlayan bir kaplumbağaya devrim nutku atmasından iki gün sonra Rani Harappa'yı Mohenco'dan bir erkek sesi aradı, öyle alçak, özürlerle ve utançla öyle malul bir sesti ki bu, evinin yağmalanmasından beri bütün teması kopardığı –ama oğlu Harun evine sık sık geliyordu– Küçük Mir'e ait olduğunu anlaması birkaç dakika aldı. "Kahretsin, Rani," diye nihayet itirafta bulundu Küçük Mir, yerin dibine geçmişliğin tükürük yüklü bulutlarını yararak, "bana bir iyilik yapar mısın?"

Kırk yaşındaki Rani Harappa, İskender'in baskıcı *ayah*'ına, ondan uzun yaşamak gibi gayet basit bir yöntemle galip gelmişti. İç çamaşırlarını karıştırarak saygısızca kıkırdayan köylü kızları dönemi çok geride kalmıştı; sarsılmaz sükûneti sayesinde Mohenco'nun gerçek hanımı olmuştu. O sükûnetle verandada birbiri ardına şallar işlemiş, köylüleri onların kaderini işlediğine, isterse o büyülü şallara kötü bir desen ekleyerek hayatlarını mahvedebileceğine inandırmıştı. Saygı kazanan Rani garip bir biçimde hayatından memnundu ve yanında uzun süreler, yatağındaysa hiç göremediği kocasıyla samimi ilişkisini sürdürüyordu. Pembiş macerasının sona erdiğini biliyordu ve kalbinin gizli odalarında, siyasi kariyere atılan bir adamın er ya da geç podyumda karısını da yanında isteyeceğini seziyordu; kendisinin gayret göstermesine gerek kalmadan İski'yi ona getirecek istikbale duyduğu güvenle ona duyduğu aşkın ölmeyi reddettiğini, sükûnet ve güçten ibaret bir şeye dönüştüğünü görünce hiç şaşırmamıştı. Onunla Belkıs Haydar arasındaki büyük fark buydu: İki kadının da kocaları onlardan uzaklaşarak kaderlerinin gizemli saraylarına çekilmişti ama Belkıs delilik demesek bile acayipliğe gömülürken Rani onu önce güçlü sonra da tehlikeli kılan bir aklıselime bürünmüştü.

Küçük Mir telefon ettiğinde Rani, beyaz cariyelerin alacakaranlıkta *badminton* oynadıkları köyden tarafa ba-

kıyordu. O günlerde köylülerin çoğu bir müddet çalışmak için batıya gitmiş, geri dönenler de yanlarında beyaz kadınlar getirmişlerdi; bu kadınlar için köylük yerde ikinci eş olarak yaşama fikrinin sonsuz bir erotik cazibesi vardı herhalde. Bir numaralı eşler bu kızlara taşbebek ya da evcil hayvan muamelesi yapar, eve bir *guddi*[1], beyaz bir taşbebek getirmeyi beceremeyen kocalar karıları tarafından yerin dibine geçirilirdi. Beyaz bebekler köyü, etrafta meşhur olmuştu. Temiz, ütülü elbiseler giymiş, kıkırdayıp çığlık atarak toplara sıçrarken fırfırlı iç donlarını gösteren kızları seyretmek için kilometrelerce ötedeki köylerden insanlar geliyordu. Bir numaralı eşler kumalarına tezahüratta bulunuyor, çocuklarının başarılarından nasıl gurur duyuyorlarsa onların zaferlerinden de öyle gurur duyuyor, yenildiklerinde avutuyorlardı. Rani Harappa bebeklerin oyunlarını seyretmekten öyle büyük keyif alıyordu ki Mir'i dinlemeyi bile unutmuştu. "Kafamı sikeyim, Rani," diye bağırdı en sonunda, bastırılmış gururunun öfkesiyle, "anlaşmazlıkları unut. Bu iş çok önemli. Hemen bir eşe ihtiyacım var."

"Anlıyorum."

"Allah Allah! Rani işimi zorlaştırma, Allah aşkına. Kendim için mi istiyorum sanıyorsun? Harun'a. Başka yolu yok."

Küçük Mir'in, başıbozuk oğluna çekidüzen vermek için iyi bir kadına ihtiyaç duyduğunu kekelerken sesindeki ümitsizlik Rani'nin ilk başta hissettiği isteksizliği kırdı ve hiç düşünmeden, "Müjde," dedi. "Bu kadar mı çabuk?" diye sordu Küçük Mir, onu yanlış anlamıştı. "Siz kadınlar hiç zaman kaybetmiyorsunuz!"

Bir yuva nasıl çatılır: Rani, kızını evlendirmenin Bel-

1. Evde, kızlara seslenmek için kullanılan bir kelime.

kıs'a iyi geleceğini düşünerek Nevid Haydar'ı önermişti. Artık iki kadın arasındaki telefon bağlantısı Rani'nin şehirde olup biteni öğrenme vasıtası değildi, arkadaşının sohbetindeki hayat kırıntılarını tevazuyla kapan Rani'ye, Belkıs'ın tenezülle dedikoduları aktarmasına bahane değildi. Artık güçlü olan Rani'ydi; Rıza'nın hükümetten sepetlenmesinden beri eski kraliyet hayalleri viran olan, desteğe ihtiyaç duyan ve gittikçe artan kafa karışıklığında Rani Harappa'nın şaşmaz sağlamlığından güç alan Belkıs'tı. "Tam da böyle bir şeye ihtiyacı var," diye düşündü Rani memnuniyetle, "çeyiz, davet çadırları, tatlılar, düşünecek bir sürü şey. Hem kızı da koca diye damlara tırmanıyor."

Küçük Mir bu evliliğe rıza göstermeden önce Cumhurbaşkanı'na danıştı. Haydar ailesi son zamanlarda pek netameli olmuştu: Eski K. rivayetleri hâlâ ortalıkta dolanıyordu, hem hindilerin öldürülmesini de gazetelere çıkartmamak zor olmuştu. Ama artık yeni kuzey başkentinin dağlık serinliğinde Cumhurbaşkanı gözden düşüşünün serin rüzgârlarını hissetmeye başlamıştı ve evliliği onayladı çünkü artık Ansu kahramanını, kalın bir battaniye ya da şal gibi yine yakınına çekme zamanı geldiğine karar vermişti. "Uygundur," dedi A., Küçük Mir'e, "Mutlu çifti tebrik ederim."

Mir Harappa ayrıntıları konuşmak için Rani'yi Mohenco'da ziyaret etti. Mahcubiyetten kaskatı vaziyette atından indi ve konuşma boyunca aksi bir alçakgönüllülükle davrandı. "Bir babanın oğlu için yapmayacağı yok!" dedi Rani'ye hiddetle, Rani yalnızlığının bitmeyen şalını işleyerek verandada oturuyordu. "Oğlum da baba olduğunda bir babanın neler hissettiğini anlayacak. İnşallah senin şu Müjde doğurgan bir kızdır."

"Tohum iyiyse hasat da iyi olur," dedi Rani sükûnetle. "Çay."

Rıza Haydar nişana karşı çıkmadı. Yegâne sorumlu-

luğunun askerî okula yeni girenleri kaydetmek ve eğitmek olduğu o yıllarda, yıldızının söndüğü gerçeğiyle her gün yüz yüzeyken, süngünün hangi tarafının iş gördüğünü bilmeyen sakar gençler bu gerçeği her gün çoğaltarak yansıtmaktayken İskender Harappa'nın yükselişini, zor bastırdığı bir hasetle seyrediyordu. "Gün gelecek," diye kehanette bulunmuştu kendi kendine, "bir yıldız için şu herife dilenmeye gideceğim." Hükümet istikrarsızlığının çalkantılı ortamında Rıza Haydar ne yana zıplayacağını bilemiyor, Halk Partisi'nin seçim talebini mi desteklesin, yoksa şöhretinden arta kalanı göze girme umuduyla hükümetin arkasına mı koysun karar veremiyordu. Damat olarak teklif edilen Harun Harappa ona her iki taraftan da yararlanma şansı sunuyordu. Cumhurbaşkanı bu birleşmeden memnundu: o kadarı açıktı. Ama Rıza, Harun'un babasına olan nefretini de biliyordu, bu nefret oğlanı İski Harappa'nın koltuğunun altına sokmuştu. "İki yakada da bir ayağın olacak," diye düşündü Rıza, "işin anahtarı bu."

Rıza'nın Müjde'yi başından attığına sevinmesi de mümkündü çünkü kız büyüdükçe merhum Sinbad Mengal'in o dolgun dudaklı gailesizliğine kapılmıştı. Harun'un dudakları da dolgun ve yayvandı, soyaçekim. "İki dolgun dudak," dedi Rıza Haydar karısına, normalde onunla konuşurken kullanmadığı şakacı bir sesle, "tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş. Bebekler balık gibi olacak." Belkıs, "Olsun varsın," dedi.

Bir yuva nasıl çatılır: Söz konusu gençlerin fikirlerinden bahsetmeyi her nasılsa unutmuşum. Fotoğraf değiştokuşu yapılmıştı. Harun Harappa kendi kahverengi zarfını amcasının evine götürüp İskender ile Ercümend'in yanında açmıştı: delikanlıların ailelerinden destek almak istedikleri bazı zamanlar vardır. Tek renkli fotoğraf üzerinde bir-iki sanatsal oynama yapılarak Müjde'ye kurut-

ma kâğıdı kadar pembe bir ten ve mürekkep kadar yeşil gözler kazandırılmıştı.

"Fotoğrafçının saç örgüsünü uzattığı belli oluyor," dedi Ercümend.

"Bırak oğlan kendi kararını kendisi versin," diye çıkıştı İskender ama yirmisindeki Ercümend resme karşı tuhaf bir hoşnutsuzluğa kapılmıştı. "Tabak gibi surat," dedi, "hem göründüğü kadar açık tenli de değil."

"O olmasa başkası olacak," dedi Harun, "hem ben bir kusur göremiyorum." Ercümend bağırdı: "Bunu nasıl söylersin? O kafandakiler göz mü yoksa pinpon topu mu?" Bu noktada İskender kızına sessiz olmasını buyurdu ve uşaktan kutlama için tatlı ve limonata getirmesini istedi. Harun, Nevid Haydar'ın fotoğrafına bakmaya devam ediyordu; hiçbir şey, işgüzar bir fotoğrafçının fırçası bile Müjde'nin doymak bilmez güzel görünme kararlılığını perdeleyemediğinden nişanlısı çabucak selüloit gözlerindeki demir iradenin etkisi altına girdi ve onun dünyanın en şirin gelini olduğunu düşünmeye başladı. Tümüyle Müjde'nin hayal gücünün ürünü, zihnin madde üzerindeki etkisinin sonucu olan bu yanılsama her şeyden, düğün rezaletinden bile uzun ömürlü olacaktı; ama İskender Harappa'nın ölümünden daha uzun ömürlü olmayacaktı.

"Ne kız," dedi Harun Harappa, Ercümend'in tiksintiyle odadan çıkmasına neden olmuştu.

Müjde'ye gelince, "O salak fotoğraflara bakmama gerek yok," dedi Belkıs'a, "Ünlü, zengin koca, hemen kapalım." "Şöhreti kötü," dedi Belkıs, örnek bir anne gibi kızına çekilme şansı tanıyarak, "hayırlı bir evlat da değil."

"Ben onu adam ederim," dedi Müjde.

Sonra Şahbanu'yla yalnız kaldıklarında, *ayah* saçlarını tararken Müjde başka fikirler de yumurtladı. "Bana bak, gözleri kuyu dibinden bakan," dedi "evlilik bir kadın için ne demektir bilir misin?"

"Ben bakireyim," dedi Şahbanu.

"Evlilik güçtür," dedi Nevid Haydar. "Özgürlüktür. Birinin kızı olmaktan kurtulup birinin annesi olursun, şip şak, hemen. O zaman sana ne yapacağını söyleyecek kimse kalır mı? –Sen ne demek istiyorsun," aklına korkunç bir fikir gelmişti, "ben de bakire değil miyim sence? O pis çeneni kapa, tek kelimemle kendini sokakta bulursun."

"Öye şey olur mu, *bibi*, ben onu demedim."

"Bu evden uzaklaşmak harika olacak. Harun Harappa. Harika, *yaar*. Harika."

"Biz modern insanlarız," demişti Belkıs kızına. "Madem kabul ettin oğlanı tanıman lazım. Bu bir aşk evliliği olacak."

Bayan Ercümend Harappa, "Demir Donlu Bakire" öyle çok talip reddetmişti ki daha yirmi yaşında olduğu halde şehrin çöpçatanları onun evde kaldığını düşünmeye başlamışlardı. Bu teklifler seli bütünüyle, hatta öncelikle, Başkan İskender Harappa'nın tek çocuğu olarak son derece revaçta olmasının sonucu değildi; zihnine baş kaldıran bedeninin (ona öyleymiş gibi geliyordu) o olağanüstü, cüretkâr güzelliğinden kaynaklanıyordu. Akıllara zarar güzellerle dolu o ülkedeki bütün güzel kadınlar arasında kimin birinci olduğuna şüphe yoktu. Sıkı sıkı bağlı, elma büyüklüğündeki memelerine rağmen Ercümend ortalığı silip süpürmüştü.

Cinsiyetinden nefret eden Ercümend güzelliğini saklamak için yapmadığını bırakmamıştı. Saçlarını kısacık kestirmişti, hiç makyaj yapmaz, parfüm sürmezdi, babasının eski gömleklerini ve bulduğu en bol pantolonları giyerdi, kambur şapşal bir yürüyüş edinmişti. Ama o ne kadar çabalarsa tomurcuklanan bedeni de o kadar büyük bir ısrarla perdelemeleri gölgede bırakıyordu. Kısa saçlar ışık saçıyordu, makyajsız yüz, kontrol edemediği sonsuz

kösnüllükteki ifadeler öğrenmişti, kendini ne kadar kamburlaştırırsa o kadar uzuyor, iyice cazip bir hal alıyordu. On altısında savunma sanatlarında uzmanlaşmak zorunda kalmıştı. İskender Harappa onu erkeklerden uzak tutmaya çalışmamıştı hiç. Diplomatik seyahatlerinde babasına eşlik ederdi; elçilik resepsiyonlarının çoğunda yaşını başını almış büyükelçiler karınlarını tutmuş tuvalette kusarken bulunmuştu, zira mıncıklayan ellerine nereye vuracağını bilen bir diz karşılık vermişti. On sekiz yaşına geldiğinde şehrin en gözde bekârlarının Harappa malikânesinin kapısı önünde oluşturdukları kalabalık öyle büyümüştü ki trafiği aksatmaya başlamıştı, bunun üzerine Ercümend kendi isteğiyle Lahor'a, hanımlar için yatılı bir Hıristiyan okuluna gönderildi; okulun erkek karşıtı kuralları öyle sertti ki babası bile onu önceden randevu alarak, kuruyan güller ve kelleşen çimenliklerden ibaret bakımsız bir bahçede görebiliyordu ancak. Ama hepsini cinsiyetleri yüzünden küçük gördüğü dişilerin ikamet ettiği bu hapishanede de rahat edemedi; kızlar da ona erkekler gibi sırılsıklam âşık oluyorlardı, yanından geçtiği son sınıf öğrencileri kıçına el atıyordu. Umutsuzca Demir Donlu Bakire'nin bakışlarını yakalamaya çalışan aşk sarhoşu, on dokuzundaki bir kız uyurgezer gibi dolaşırken boş yüzme havuzuna düşmüş ve kafatası birkaç yerinden çatlayarak hastaneye kaldırılmıştı. Aşktan deliye dönen bir diğeri duvarın üzerinden atlayarak okuldan kaçmış, Ercümend'in kalbini kazanamazsa fahişe olmaya karar verdiğinden meşhur fuhuş merkezi Heera Mandi'de bir kafeye oturmuştu. Perişan haldeki kız civardaki pezevenkler tarafından kafeden kaçırılmış, bir tekstil kralı olan babasından, sağ salim eve dönmesi için yüz bin rupi fidye alınmıştı. Kız hiç evlenmedi çünkü pezevenkler kendilerinin de bir onuru olduğunda ısrar etseler de kimse kıza dokunmadığına inanmadı ve tıbbi muayenenin ardından okulun Ka-

tolik müdiresi, biçarenin kendi antiseptik müştemilatı içinde bekâretinin bozulmuş olabileceğini kesinlikle reddetti. Ercümend Harappa babasına yazıp kendisini okuldan almasını rica etti. "Faydası yok," yazıyordu mektupta. "Kızların oğlanlardan beter olacağını tahmin etmem gerekirdi."

Harun Harappa'nın Londra'dan dönüşü Demir Donlu Bakire'de bir içsavaş başlattı. Babasının yirmi altı yaşındaki fotoğraflarına olan çarpıcı fiziksel benzerliği Ercümend'in azmini kırıyordu, hem kadına, kumara ve sefahatin diğer biçimlerine düşkünlüğü, yeniden doğuşun Haydarlar tarafından putperestler ülkesinden ithal edilmiş çılgın bir fikirden ibaret olmadığına ikna ediyordu onu. Harun'un sefih dış görünüşünün altında neredeyse babasına denk ikinci bir büyük adamın gizli olduğu ve Ercümend'in yardımıyla, tıpkı Başkan gibi kendi gerçek mizacını keşfedebileceği fikrini bastırmaya çalışıyordu... Böyle şeyleri odasında tek başınayken kendi kendine fısıldamayı bile reddederek Harun'un yanında onu hakir gören bir tavır geliştirdi ve bu tavrı onu başkalarının başaramadığı şeyi denemenin bir anlamı olmadığına çabucak ikna etti. Harun onun ölümcül güzelliğine duyarsız değildi ama Demir Donlu Bakire namı o korkunç ve daima tiksinti dolu bakışla bir araya geldiğinde onu başka yerlere göndermeye yetiyordu; Nevid Haydar'ın fotoğrafı onu büyüledikten sonra da Ercümend yaklaşımını değiştirmek için çok geç kalmıştı. Harun Harappa, Ercümend'in babası dışında sevdiği tek erkekti, o nişanlandıktan sonra kapıldığı öfke korkunçtu. Ama İskender o günlerde çok dalgındı ve çocuğunun içindeki savaşı gözünden kaçırdı.

"Kahretsin," dedi Ercümend aynasına, bilmeden Mohenco'daki yalnız annesinin eski alışkanlığını tekrarlayarak, "hayat amma boktan."

Dünyanın En Büyük Yaşayan Şairlerinden biri bir keresinde bana dedi ki –Biz basit nesir yazarları bilgeliklerinden yararlanmak için şairlere başvururuz, bu kitabın onlarla dolu olmasının nedeni de bu; başaşağı asılıp içindeki şiir silkelenen arkadaşım vardı, şair olmak isteyen Babür Şakil, şair adı verilen ama asla şair olamayan Ömer Hayyam– klasik *Güzel ve Çirkin* masalı aslında görücü usulü evlilik hikâyesidir.

"Bir tüccarın şansı yaver gitmez, kızını zengin ama münzevi bir toprak ağasına, Çirkin Sahib'e vermeyi vaat eder ve karşılığında yüklü bir başlık parası alır, içi altın külçe dolu koca bir sandık. Güzel *Bibi* vazife icabı *zamindar*'la evlenir, böylece babasının mali durumunu düzeltir ve doğal olarak ilk başta tam bir yabancı olan kocası ona korkunç, hatta canavar gibi görünür. Ama zamanla, kızın itaatkâr sevgisinin iyicil etkisi altında adam bir Prense dönüşür."

"Yani," dedim bir cesaret, "unvan ona aileden mi miras kalıyor?" Büyük Yaşayan Şair hoşgörüyle bana baktı ve omuzlarına uzanan gümüşi saçlarını geri attı.

"Burjuva bir laf bu," diye azarladı beni. "Hayır, tabii ki ne sosyal konumunda ne de esas, cismani benliğinde bir değişim gerçekleşiyor, sadece kızın onu algılayışı değişiyor. Birbirlerine yakınlaştıklarını gözünün önüne getir, yıllar içinde birbirine zıt Güzellik ve Çirkinlik kutuplarından ortaya doğru hareket ettiklerini ve sonunda, ne mutlu, Bay Koca ve Bayan Karı olduklarını."

Büyük Yaşayan Şair radikal fikirleri ve evlilik dışı aşk hayatının kaotik karmaşasıyla ün salmıştı, ben de hoşuna gitmek için şöyle bir yorumda bulundum: "Neden masallar evliliği hep bir son gibi ele alır? Hep de çok mutlu bir son?"

Ama umduğum (çok gençtim) erkeklere mahsus bir göz kırpışı ya da kahkaha yerine Büyük Yaşayan Şair cid-

di bir ifade takındı. "Bu eril bir soru," diye cevap verdi, "hiçbir kadın buna şaşmaz. Masalın hissesi açık. Kadın kaderinden çıkarabileceğinin en fazlasını çıkarmak zorundadır; çünkü Adam'ı sevmezse adam ölür, Çirkin yok olur ve Kadın dul kalır, yani bir kızdan, bir eşten daha aşağı bir şeye dönüşür, değersizleşir" Usulca *scotch*'unu yudumladı.

"Ya, ya," diye kekeledim, "yani, amca, ya kız kendisi için seçilen kocaya gerçekten tahammül edemezse?" Alçak sesle Farsça şiirler mırıldanmaya başlamış olan Şair mesafeli bir hayal kırıklığıyla kaşlarını çattı.

"Sen fazla Batılı olmuşsun," dedi. "Kendi köyünde biraz zaman geçirmen lazım, yedi yıl kadar, daha fazla değil. O zaman bunun tümüyle Doğulu bir hikâye olduğunu anlarsın ve 'ya, ya' diye saçmalamayı bırakırsın."

Büyük Şair maalesef artık hayatta değil, bu yüzden de ona, ya Müjde Haydar'ın hikâyesi gerçek olsa ne olurdu, diye soramıyorum; çok daha hassas bir konuda ona akıl da danışamıyorum: Ya Güzel Bibi'nin içinde de bir şekilde bir Çirkin varsa ne olacak? Ya güzelin kendisi çirkinse? Ama sanırım işleri karıştırdığımı söylerdi: "Mr. Stevenson'ın *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde*'da gösterdiği gibi, erkekler söz konusu olduğunda böyle aziz-ve-canavar karışımları mümkün; heyhat! Doğamız böyle. Ama Kadının bütün özü böyle bir olasılığı inkâr ediyor."

Son yalanından anlatacak iki evliliğim olduğunu sezmiş olabilir okur; birincinin çeperlerinde bekleyen ikinci evlilik de elbette ipucunu ne zamandır verdiğim Safiye Zeynep ve Ömer Hayyam Şakil Nikâhı.

Ömer Hayyam, kız kardeşinin nişanlandığını duyunca nihayet Safiye Zeynep'i isteme cesaretini toplayabildi. Saçları kır, ellisinde, saygın bir adam olarak Safiye'nin mermer evine vasıl olup, olağandışı teklifini yap-

tığında, inanılmaz yaşlı, elden ayaktan düşmüş Mevlana Davud öyle bir bağırış bağırdı ki Rıza Haydar cin gördü zannedip etrafına bakındı. "Edepsiz cadıların dölü," dedi Davud, Şakil'e, "analarının günah cihazıyla toprağa adımını attığın günden beri tanıyorum seni. İçinde Allah sevgisi olan insanların evinde böyle pis tekliflerde bulunmaya nasıl gelirsin! Cehennem'de bin hayattan daha fazla kalasıca." Mevlana Davud'un öfkesi Belkıs'ta sapkın bir inat yaratmıştı. O günlerde kendini ikindi rüzgârının tasallutundan korumak için kapıları sıkı sıkı kilitliyordu hâlâ; gözlerindeki ışık biraz fazla parlaktı. Ama Müjde'nin nişanı ona yeni bir hedef vermişti, tam da Rani'nin umduğu gibi; bu yüzden de Ömer Hayyam'la eski saldırganlığına yakın bir tavırla konuştu: "Anladığımız kadarıyla aile büyükleriniz olmadığı için kızımızı istemeye kendiniz geldiniz. Bu uygunsuzluğu hoş görebiliriz ama teklifinizi kendi aramızda görüşmemiz lazım. Kararımızı zamanı geldiğinde size bildiririz." Eski Belkıs'ın böyle yeniden ortaya çıkıvermesinden dili tutulan Rıza Haydar, Şakil gidene kadar aleyhte bir şey söyleyemedi; gri şapkasını kır saçları üzerine koyarak ayağa kalkan Ömer Hayyam, teninin solgunluğu altında ani bir kızarmayla mahcup oldu. "Kızarmışmış," diye haykırdı Mevlana Davud, sivri tırnaklı parmağını uzatarak, "hile bu. Böylelerinde utanç mutanç olmaz."

Safiye Zeynep, hindi katliamını takip eden bağışıklık felaketinden kurtulduktan sonra Rıza Haydar artık kızını cinsiyetinin verdiği hayal kırıklığı ardından görmediğini fark etmişti. Onu uyurgezer şiddetinin mahallinde kucağına alırken hissettiği şefkat Rıza'nın yakasını bırakmamıştı, hasta olduğunda hissettiği ancak evlat sevgisi olarak tanımlanabilecek duygular da. Kısacası Haydar geri zekâlı çocuğu hakkındaki fikrini değiştirmiş ve onunla oynamaya, küçük ilerlemelerinden gurur duymaya başla-

mıştı. Büyük savaş Kahramanı, *ayah* Şahbanu'yla birlikte trencilik, silindircilik, vinççilik oynuyor, gerçekten de beyninin kaldığı yaştaki bir çocukmuş gibi onu kaldırıp havalara atıyordu. Bu yeni davranış tarzı, sevgisi küçük kızında odaklanmaya devam eden Belkıs'ı şaşırtmıştı... Ne olursa olsun Safiye Zeynep'in durumunda gelişme vardı. Yedi-sekiz santim boy atmış, biraz kilo almış ve zekâ yaşı yaklaşık altı buçuğa çıkmıştı. On dokuz yaşındaydı ve kendini yenilerde sevmeye başlayan babasına karşı, Ercümend Harappa'nın babası Başkana duyduğu bağlılığın çocuklara has versiyonunu hissediyordu.

"Erkekler," demişti Belkıs telefonda Rani'ye, "onlara hiç güven olmaz."

Ömer Hayyam'a gelince: güdülerinin karmaşıklığı daha önce tartışılmıştı. Onu baş dönmelerinden kurtaran bu saplantıya derman bulmayı başaramadan yedi yıl geçirmişti ama o mücadele yılları boyunca Safiye Zeynep'i düzenli aralıklarla muayene etmiş ve Rıza'nın, kızının hayatını kurtardığı için duyduğu minnettarlığı ilk basamak olarak kullanıp babasının gözüne girmişti. Ama evlenme teklifi başka bir şeydi ve o sağ salim evden çıktıktan sonra Rıza Haydar şüphelerini dile getirmeye başladı.

"Adam şişman," dedi Rıza. "Hem de çirkin. Sefih geçmişini de unutmamalı."

"Sefih insanların çocuğu elbet sefih hayat sürecek," diye ekledi Davud, "kardeşi de siyasi diye vuruldu."

Ama Belkıs, Mohenco'daki sarhoş Şakil'in anısından bahsetmedi. Bunun yerine, "Kıza bundan iyi talibi nereden buluruz?" dedi.

Rıza, kendisi onun sevgili Müjde'sinin kapıdan çıktığını görmek için nasıl can atıyorsa, karısının da bu sorunlu çocuktan kurtulmak için öyle can attığını sonunda anlamıştı. Burada bir tür simetri, adil bir değiştokuş olduğunu görmek kararlılığını zaafa uğratmıştı, bu yüzden

de, "Ama özürlü bir çocuk; onu kocaya vermek doğru mu? Sorumluluğu biz üstlensek daha iyi değil mi hanım? Böyle bir kız söz konusu olduğunda evlilik de neyin nesi?" sorularını sorduğunda sesinde bir kararsızlık sezdi Belkıs.

"Artık o kadar aptal değil," dedi Belkıs, "kendi kendine giyinebiliyor, tuvaletini yapabiliyor, yatağını ıslatmıyor."

"Allah aşkına," diye bağırdı Rıza, "bu onu bir eş yapmaya yeter mi?"

"O kurbağa yumurtası," diye ünledi Davud, "Şeytan'ın elçisi. Bu mübarek evi bölmek için kız istemeye geldi buraya."

"Söz dağarcığı genişliyor," diye ekledi Belkıs, "Şahbanu'yla birlikte oturuyor ve *dhobi*'ye neleri yıkayacağını söylüyor. Giysilerini sayabiliyor, paranın değerini biliyor."

"Ama o hâlâ çocuk," dedi Rıza umutsuzca.

O zayıfladıkça Belkıs güçleniyordu. "Ama kadın vücudu içinde," diye karşılık verdi, "bakınca çocuk gibi görünmüyor. Bir kadının safi beyin olmasına gerek yok. Pek çoklarına göre evli bir kadın için beyin basbayağı bir dezavantaj. Mutfağa girip *hansama*'ya[1] yardım etmeyi seviyor. Pazarda sebzenin tazesini seçebiliyor. *Çatni*'lerini[2] sen kendin övdün. Hizmetkârların iyi toz alıp almadıklarını anlıyor. Sutyen takıyor, hem vücudu başka bakımlardan da yetişkin bir kadın vücudu halini aldı. Hem kızarmaları bile kesildi."

Bu doğruydu. Safiye Zeynep'in tedirgin edici kızarmaları geçmişte kalmış gibiydi; hem ona hindileri katlet-

1. *Dhobi:* çamaşırcı; *hansama:* erkek aşçı.

2. Çeşitli baharat ve sebzelerle sos ya da turşu olarak hazırlanan yiyecek.

tiren şiddet de tekrar etmemişti. Kız her şeyi yok eden o tek utanç patlamasıyla temizlenmiş gibiydi.

"Belki de," dedi Rıza ağır ağır, "ben biraz fazla endişeleniyorum."

"Hem," dedi Belkıs bitirici bir edayla, "bu adam onun doktoru. Hayatını kurtardı. Safiye'yi teslim edecek bundan daha emin eller bulabilir miyiz? Bence bulamayız. Bu teklif bize Allah tarafından geldi."

"Ağzından çıkanı kulağın duysun," diye bağırdı Davud, "Tövbe, tövbe! Ama Allah büyüktür, senin bu küfrünü de bağışlar."

Rıza Haydar yaşlı ve mahzun görünüyordu. "Şahbanu'yu da onunla göndermeliyiz," dedi ısrarla. "Sakin bir düğün olsun. Fazla şamata onu ürkütebilir."

"Hele bir Müjde'nin işini halledeyim," dedi Belkıs sevinçle, "Safiye'ye öyle sakin bir düğün yaparız ki sadece kuş şakımaları duyulur."

Mevlana Davud mağlubiyet sahnesinden çekilmişti. "Kızlar sırasına göre evlenmiyor," dedi giderken. "Ayakkabı gerdanlığıyla başlayan bir şeyin sonu iyi gelmez."

Ordu ve Polis takımları arasındaki polo maçının yapıldığı gün Belkıs, Müjde'yi erkenden uyandırdı. Maç akşam beşte başlayacaktı ama Belkıs, "Müstakbel kocanla buluşmadan önce on bir saat süslendin mi bu iş çantada keklik sayılır," dedi. Ana kız, polo sahasına gittiklerinde Müjde öyle şık şıkırdımdı ki herkes bir gelinin oyunu seyretmek için düğün yemeğinden kalkıp geldiğini düşündü. Harun Harappa onları, maç yorumcusunun mikrofonlarla çevrili vaziyette oturduğu küçük masada karşıladı ve ayırdığı sandalyelere buyur etti; Müjde'nin kılık kıyafeti öyle göz alıcıydı ki Harun oyunun skorundan ziyade kızın burnundaki mücevherlerin tasarımı üzerine daha net bir izlenim edinmişti. O ikindi boyunca sık sık

yanlarından ayrılmış, kolları *samosa*[1] ya da *calebi*[2] yığılı kâğıt tabaklar ve kolalarla dolu geri dönmüştü. O gittiğinde Belkıs kızını atmaca gibi izliyordu, başka erkeklere göz süzmek gibi bir saçmalık yapıyor mu diye; ama Harun geri döndüğünde Belkıs kendini tümüyle oyuna veriyordu. Polis takımının büyük yıldızı Yüzbaşı Talvar Ülhak adında biriydi ve Ordu'nun gözden düştüğü bir dönemde, o akşamüzeri polo takımlarını tarumar ederek bir nevi milli kahramana dönüşmüştü, özellikle de bütün kahramanlık vasıflarına sahip olduğu için, uzun boylu, yakışıklı, bıyıklı, boynunda tam da aşk ısırığına benzeyen küçük bir yara izi. Bu Yüzbaşı Talvar, pekâlâ da bütün bir geleceği şekillendirdiği iddia edilebilecek düğün rezaletinin sebebi olacaktı.

O gün Harun'la yaptığı kekelemeli ve mahcup sohbetten, maalesef müstakbel kocasının hiç hırsı olmadığı, iştahının da pek kapalı olduğu sonucuna varmıştı Müjde. Çocuk sahibi olmak için de acelesi yoktu. Nevid Haydar'ın, "Ben onu adam ederim," derken içinde beliren kendine güven, bu pudingvari genç adamın fiziksel mevcudiyeti karşısında çekilivermişti, o yüzden belki de gözlerinin şaha kalkmış atının üzerindeki o dimdik, kaygısız, efsanevi Talvar Ülhak figürüne mıhlanıp kalması kaçınılmazdı. Belki onun aşırı giyim kuşamının, şehrin en başarılı aygırı olmakla ün yapmış genç polis yüzbaşısının dikkatini çekmesi de kaçınılmazdı –yani belki bütün bunlar kızını öyle süsleyip püsleyen Belkıs'ın suçuydu– her ne olursa olsun, onca uyanıklığına rağmen Belkıs gözlerinin buluştuğu ânı kaçırmıştı. Müjde'yle Talvar, tozun, toynakların ve polo sopalarının arasından birbirleriyle göz

1. İçi baharatlı patates, soğan, bezelye, mercimek ve tavuk / kuzu eti dolu kızartılmış hamur işi.

2. Şerbete batırılmış, halka şeklinde hamur kızartması.

göze geldiler ve o anda kız oralarına bir sancı girdiğini hissetti. Dudaklarından kaçan titrek iniltiyi, kimse fark etmeden şiddetli bir hapşırığa sonra da öksürüğe dönüştürmeyi başardı, bu örtbas gayretine polo sahasındaki karmaşa da yardımcı olmuştu; Yüzbaşı Talvar'ın atı anlaşılmaz bir biçimde şaha kalkmış ve onu uçuşan toynaklarla sopaların tehlikesi ortasına fırlatmıştı. "Kaskatı kesilmiştim," diyecekti Talvar sonradan Nevid'e, "at da bana sinir oldu."

Oyun kısa süre sonra bitti ve Müjde, Harun Harappa'yla milyon yıl bile geçse evlenmeyeceğini bilerek Belkıs'la birlikte eve döndü. O gece yatak odasının penceresini çakıltaşlarının tıkırdattığını duydu, çarşafları birbirine bağlayıp polo yıldızının kolları arasına indi ve polis arabasıyla Balıkçı Koyu'ndaki sahil kulübesine gittiler. Sevişmeyi bitirdiklerinde hayatının en mütevazı sorusunu sordu: "O kadar da müthiş değilim," dedi, "neden beni seçtin?" Talvar Ülhak yatakta doğrulduğunda yüzü küçük bir öğrenci kadar ciddiydi. "Rahminin açlığı yüzünden," dedi. "Sen iştahsın, ben de yemek." Artık Talvar'ın kendini pek beğendiğini algılayan Müjde, acaba yutamayacağım kadar büyük bir lokma mı ısırdım diye düşünmeye başlamıştı.

Sonradan Talvar Ülhak'ın çocukluğundan beri geleceği görme yetisi olduğu ortaya çıkacaktı; bu yetenek polislik alanında çok işine yaramıştı çünkü daha hırsızlar planlarını bile yapmadan suçun nerede işleneceğini biliyordu, bu yüzden de tutuklama rekoru ondaydı, kırılacağa da benzemiyordu. Nevid Haydar'da hep en büyük hayali olan çocukları görmüştü; bu çocuk bolluğu onun gururla koltuklarını kabartırken sayılarının korkunç kaosu karşısında Nevid'in darmadağın olmasına neden olacaktı. Bu görüntü, son derece tehlikeli bir biçimde davranmasına neden olmuştu çünkü Rıza Haydar'ın kızının

Başkan İskender Harappa'nın en sevdiği yeğeniyle nişanlı olduğunu, davetiyelerin bile gönderildiğini ve normal koşullar altında halinin umutsuz olduğunu biliyordu. "İmkânsız diye bir şey yoktur," dedi Nevid'e, giyindi ve üzerine binecek bir deniz kaplumbağası bulmak için tuzlu geceye çıktı. Nevid biraz sonra çıktığında onu bir kaplumbağanın üzerine çıkmış neşeyle bağırırken buldu, o bu basit zevkin tadını çıkarırken balıkçılar gelip onlara sırıttılar. Sonradan Nevid Haydar, bunun Talvar'ın planının bir parçası olup olmadığını, ağlayan kaplumbağanın sırtından balıkçılara işaret edip etmediğini, bütün her şeyi planlamak için koya önceden gelip gelmediğini hep merak edecekti çünkü ne de olsa kaçakçılık işlerinde bir danışıklı dövüş halinde olan balıkçılarla polislerin arasından su sızmadığı herkesin malumuydu... Ancak Talvar olanlar için asla sorumluluk kabul etmeyecekti.

Olan da şuydu, çürüksüz bembeyaz dişleri ay ışığında inanılmaz bir biçimde parlayan, dürüst, açık yüzlü bir aile babası olan balıkçıların lideri, hoş bir tavırla çifte, arkadaşlarıyla birlikte onlara şantaj yapmak niyetinde olduğunu söylemişti. "Böyle hayasızlıklar," demişti ihtiyar balıkçı üzüntüyle, "vicdanımızı yaralıyor. Bir telafisi olmalı, bizi rahatlatacak bir şey."

Talvar Ülhak tartışmadan paralarını verdi ve Müjde'yi arabasıyla evine götürdü. Müjde onun yardımıyla yakalanmadan çarşaflardan yapılma halata tırmandı. "Nişanını bozana ve takdiriilâhinin gerçekleşmesine izin verene kadar seni görmeyeceğim," dedi ayrılırken.

Altıncı hissi Müjde'nin bu isteği yerine getireceğini söylüyordu, o da düğüne ve besbelli kopacak fırtınaya hazırlanmak için eve döndü.

Müjde (tekrar hatırlayalım) annesinin sevgili kızıydı. Bu konumunu kaybetme korkusu içinde bunun eşidi ve zıddı olan, balıkçıların şantaja devam etmeleri korku-

suyla çarpışıyordu; Talvar Ülhak'a duyduğu delice aşk, ailesinin seçtiği oğlana borçlu olduğu vazifeyle boğuşuyordu; bekâretini kaybetmiş olması onu endişeden çıldırtıyordu. Ama düğünden önceki son geceye kadar sessiz kaldı. Talvar Ülhak sonradan, onun bu eylemsizliğinin kendisini delirmenin eşiğine getirdiğini, Nevid'in bu işi tamamına erdirmeye niyet etmiş olması halinde, sonuçlarını düşünmeden düğünü basıp Harun Harappa'yı vurmaya karar verdiğini söyleyecekti. Ama saat on birde Müjde annesine, "O aptal patatesle evlenmeyeceğim," deyince kızılca kıyamet koptu çünkü anlaşmayı bozması beklenen son şey aşktı.

Gizlenmesi imkânsız rezalet karşısında kadın akrabaların o gaddarlığı! Ah o timsah gözyaşları, samimiyetsiz bağır dövmeler! Belkıs'ın şerefinin cesedi üzerinde tepinen Dünyazat Begüm'ün keyifli vahlanmaları! Çatal dilli teselliler: Kim bilir, konuş onunla, kızların çoğu düğün arifesi paniğe kapılır, evet, aklı başına gelir, sen bir dene, sağlam durma zamanı, tatlı dil zamanı, biraz döv, güzelce bir kucakla, Tanrım, ne korkunç, misafirlere nasıl haber verilecek?

Kızın nuh deyip de peygamber demediği kesinleştiğinde, bütün bu işlerin enfes dehşeti ortalıklara döküldüğünde, Müjde Başka Biri olduğunu itiraf ettiğinde, işte o zaman Bariamma minderlerin üzerinde kımıldandı ve bütün oda hükmünü duymak için sessizliğe gömüldü.

"Bir anne olarak bu senin hatan," dedi Bariamma vızıltılı bir sesle, "şimdi babayı çağırın. Gidip Rızamı getirin, hadi koşun."

İki tablo. Gelin odasında Nevid Haydar kımıltısız, katır gibi oturuyor, etrafındaki kadınlar keyiften canlı heykellere dönüşmüş, ellerinde taraklar, fırçalar, gümüş

cilası, antimon tutan, felaketin kaynağı Nevid'e taşlaşmış bir sevinçle bakan kadınlar. Bariamma'nın dudakları sahnede hareket eden yegâne şeyler. Zamanın sınavından geçmiş kelimeler dökülüyor o dudaklardan: şırfıntı, şıllık, orospu. Rıza'nın yatak odasında, Belkıs pantolonunu giymeye çalışan kocasının bacaklarına sarılmış.

Rıza Haydar bir rüyadan bu felakete uyanmış; rüyasında başarısızlığının resmî geçidinde, her biri kendisinin tıpatıp aynı olan bir bölük acemi erin karşısında, kendisinden tek farkları beceriksiz olmaları, uygun adım yürüyemiyor, soldan hizaya giremiyor, kemer tokalarını doğru düzgün parlatamıyorlar. Kendi kifayetsizliğinin gölgelerine umutsuzca bağırıp durmuştu rüyasında, rüyadaki öfke uyanırkenki ruh halini de etkilemişti. Belkıs'ın geçit vermeye direnen dudakları arasından zorla çıkardığı habere ilk tepki kızı öldürmekten başka çaresinin olmadığıydı. "Ne büyük utanç," dedi, "ailenin planlarına indirilmiş ne büyük darbe." Aile üyelerinin önünde kafasından vurmaya karar vermişti onu. Bacaklarına sarılan Belkıs o yürümeye başlayınca aşağı kaydı ve tırnaklarını ayak bileklerine geçirip peşi sıra sürüklenmeye başladı. Alnındaki soğuk ter kalemle çizilmiş kaşlarını yüzüne akıtıyordu. Sinbad Mengal'in hayaletinden bahsedilmemişti ama o da oradaydı. Rıza Haydar elinde beylik tabancasıyla Müjde'nin odasına girdi; onu girişte kadınların çığlıkları karşıladı.

Ama bu benim gözden çıkarılmış Anna M.min hikâyesi değil; silahını kaldıran Rıza tetiği çekemediğini fark etti. "Onu sokağa atın," dedi ve odadan çıktı.

Gece müzakerelerle dolu. Rıza karargâhında kullanmadığı tabancaya bakıyor. Arabulucular gönderiliyor; kararından dönmüyor. Sonra Haydar'ın gözlerine benzeyen kara halkalı gözlerinden uykuyu silen *ayah* Şahbanu, Bel-

kıs tarafından Müjde için yalvarmak üzere gönderiliyor. "Safiye Zeynep'e iyi davrandığın için seni sever. Belki beni dinlemese de seni dinler." Belkıs gözle görülür ölçüde dökülüyor, hizmetkârlara yalvaracak kadar düşmüş.

Şahbanu, Müjde'nin geleceğini ellerinde tutuyor –onu tekmeleyen, aşağılayan, döven Müjde'nin– "Tamam giderim, Begüm Sahib," diyor Şahbanu. *Ayah* ile baba kapalı kapılar ardında görüşüyor; "Böyle konuşmamı bağışlayın efendim ama utanç üstüne utanç yığmayın."

Sabaha karşı üçte Rıza yumuşuyor. Bir düğün yapılmalı, kız kocaya verilmeli, kim olursa. Böylece hem ondan kurtulunmuş olur hem de sokağa atmaktan daha az çalkantı yaratır. Belkıs'la, "Evinin çatısı altındaki bir orospu, sokaktaki bir orospudan iyidir," mesajını yolluyor. Nevid annesine adamın adını söylüyor; hem de gururla, bütün herkese: "Yüzbaşı Talvar Ülhak olacak. Başkası olmaz."

Telefon konuşmaları. Mir Harappa plan değişikliğinden haberdar edilmek için uyandırılıyor. "Siktiğimin ailesi. Size bunu ödettirmezsem bana da Mir demesinler." İskender Harappa haberi sükûnetle karşılıyor, geceliğiyle telefonun yanında bekleyen Ercümend'e iletiyor. Kızın gözlerinde bir şey parlıyor.

Harun'a, İskender haber veriyor.

Son bir telefon daha, tıpkı Rıza gibi geceyi bir tabancayı evirip çevirerek geçirmiş, gözünü bile kırpmamış bir polis yüzbaşısına. "Senin hakkında düşündüklerimi söylemeyeceğim," diye telefona gürlüyor Rıza, "yarın postunu buraya getir de şu beş para etmez karıyı elimden al. Tek kuruş çeyiz yok, sonra da bir daha gözüme görünmeyin."

"Kızınızla evlenmekten onur duyarım," cevabını veriyor Talvar kibarca. Haydar hanesinde, şanslarına inana-

mayan kadınlar bir kez daha büyük gün için hazırlık yapmaya girişiyorlar. Nevid Haydar kendini yatağa atıp yüzünde masum bir ifadeyle uykuya dalıyor. O dinlenirken ayak tabanlarındaki kara kına kızıla dönüyor.

"Ailede utanç ve rezalet," diyor Şahbanu sabahleyin Safiye Zeynep'e. "Bibi, neler kaçırdın bir bilsen."

O gece başka bir şey daha vuku bulmaktaydı. Üniversite kampüslerinde, şehir pazarlarında, karanlıktan faydalanarak insanlar toplanıyordu. Güneş yükseldiğinde hükümetin düşeceği kesinlik kazanmıştı. O sabah insanlar sokaklara dökülüp hoşnutsuzluklarını ifade etmek için arabaları, okul otobüslerini, ordu kamyonlarını, British Council ve Birleşik Devletler Haberalma Servisi kütüphanelerini ateşe verdiler. Feldmareşal A. düzeni tekrar tesis etmek için birliklere sokakları tutma emri verdi. Saat on biri çeyrek geçe herkesin "Saçaklı Köpek" lakabıyla tanıdığı, Başkan İskender Harappa'ya yakınlığıyla bilinen bir general onu ziyarete gitti. General Saçaklı Köpek, perişan haldeki Cumhurbaşkanı'na Silahlı Kuvvetler'in sivillere ateş etmeyi kesinlikle reddettiğini, askerlerin vatandaşlarındansa subaylarını vurmayı tercih edeceklerini haber verdi. Bu beyanat Cumhurbaşkanı A.yı zamanının dolduğuna ikna etti, öğle yemeği saati geldiğinde yerini General Saçaklı almış, A.yı ev hapsine kapatmış ve yeni televizyon kanalında boy göstererek başa geçmesinin tek amacının ülkeyi tekrar demokrasiye kavuşturmak olduğunu söylemişti; on sekiz ay içinde seçim yapılacaktı. Öğleden sonrayı bütün halk neşeli kutlamalarla geçirdi; Datsun'lar, taksiler, Alliance Française binası ve Goethe Enstitüsü hararetli mutluluklarına yakıt temin etti.

Mir Harappa, Cumhurbaşkanı Köpek'in kansız darbesini Mareşal A.nın istifasından sekiz dakika sonra öğrenmişti. Prestijine indirilen bu ikinci darbe Küçük

Mir'in içindeki bütün mücadeleciliği söndürdü. Masasının üzerine bir istifa mektubu bırakarak gelişmeleri beklemeye zahmet etmeksizin Daro'daki malikânesine kaçtı ve orada öyle sefil bir ruh haline girdi ki hizmetkârları, fısıltıyla günlerinin sayılı olduğunu mırıldandığını duyabiliyorlardı. "İki şey oldu," diyecekti, "bir üçüncünün de eli kulağındadır."

İskender ile Ercümend o günü Harun'la birlikte Karaçi'de geçirmişlerdi. İskender gün boyu telefondaydı, Ercümend son haberlerden öyle büyük bir heyecana kapılmıştı ki iptal edilen düğünü yüzünden Harun'u teselli etmeyi unutmuştu. "Öyle alık alık bakma," dedi ona, "gelecek başladı." Rani Harappa, Müjde'nin düğününde gamsız bir gün geçireceğini zannederek trenle Mohenco'dan gelmişti ama İski'nin şoförü Jokio ona istasyonda dünyanın değiştiğini haber verdi. Onu şehirdeki malikâneye götürdüğünde İskender sıcak bir tavırla kucaklayıp, "Gelmen iyi oldu. Artık insanların karşısında birlikte durmalıyız; zamanımız geldi," dedi. Rani hemencecik bütün düğünleri unutup kırkında tek kızı kadar genç görünmeye başladı. "Biliyordum," dedi içinden. "Bizim Saçaklı Köpek."

O gün yaşanan heyecan öyle büyüktü ki Haydar hanesindeki olaylar tümüyle gölgede kalmıştı, halbuki başka gün olsa rezaleti örtbas etmek mümkün olmazdı. Yüzbaşı Talvar Ülhak düğüne tek başına geldi; arkadaşlarıyla ailesini utanç verici düğününe çağırmak istememişti. Kalabalığın elinden her nasılsa kurtulmuş polis cipiyle yanan arabalardan ısınmış sokaklarda zar zor ilerledi ve Rıza Haydar tarafından buz gibi bir resmiyet ve küçümsemeyle karşılandı. "En samimi dileğim," dedi Rıza'ya, "hayal edebileceğiniz en mükemmel damat olmaktır, böylece ileride kızınızı hayatınızdan çıkarma kararınızı yeniden gözden geçirebilirsiniz." Rıza bu cesur konuş-

maya olabilecek en kısa cevabı verdi: "Polo oyuncuları beni ırgalamaz."

Sokaklardaki dengesiz coşku içinden geçerek Haydar ikametgâhına ulaşmayı başaran misafirler önlem olarak en eski, lime lime giysilerini giymişlerdi; mücevher filan da takmamışlardı. Bu çirkin paçavraları giymelerinin nedeni, genelde zenginlere tahammül eden ama belki de bu coşkuyla şehrin seçkinlerini de ateşe verilecek simgeler koleksiyonuna eklemiş olabilecek halkın dikkatini çekmemekti. Tuhaflıklarla dolu günün en tuhaf yönlerinden biri misafirlerin perişan haliydi; yağlanmış kınalanmış mücevherlenmiş Müjde Haydar, o korkmuş kutlamacılar arasında, kaçınılmaz kaderinin polo maçında göründüğünden çok daha aykırı görünüyordu. "Dilencilerle dolu bir sarayda evlenmek gibi," diye fısıldamıştı, boynundaki çiçeklerden örülme girlantla ayna işlemeli ışıl ışıl otağın altında yanında oturan Talvar'a. Tatlılar ve Belkıs'ın analık gururunun diğer lezzetleri beyaz örtülü uzun masaların üzerinde, o korkulu ve çivisi çıkmış zamanın acayip atmosferinde dokunulmadan bekleşiyordu.

Misafirler yemeyi neden reddetmişti: Sokaklardaki tehlikelerden zaten dengesi bozulmuş olan misafirler, Belkıs'ın saatlerdir yazdığı ve ellerine tutuşturduğu küçük düzeltme notlarından, gelinin gerçekten de beklendiği gibi Müjde olduğu ama damat hususunda bir son dakika değişikliği meydana geldiği haberini alınca iyice şaşkına dönmüşlerdi. "Kontrolümüz dışındaki sebeplerden ötürü," yazıyordu küçük beyaz yerin-dibine-geçme kırpıklarında, "koca mevkiinde Polis Yüzbaşı Talvar Ülhak bulunmaktadır." Belkıs bu satırı beş yüz elli beş kere yazmak zorunda kalmıştı ve her tekrarı utancının tırnaklarını kalbine daha bir gömmüştü, öyle ki misafirler gelip de hizmetkârlar düzeltme kâğıtlarını ellerine tutuşturduklarında, utancından kazığa oturtulmuş gibi kaskatıydı. Mi-

safirlerin yüzlerinde darbe şokunun yerini Haydarların başına gelen felaketin büyüklüğünün idrakı alınca, alenen rezil rüsva olmanın anestezisi altındaki Rıza da büsbütün uyuşup kaldı. Yenmemiş yemek Himalayalarının varlığı utanç ürpertisini *ayah* Şahbanu'nun iliklerine işletmişti, Safiye Zeynep'in yanında öyle melul melul oturuyordu ki Ömer Hayyam Şakil'i karşılamayı unutmuştu. Doktor, bahçıvan kılığındaki milyonerlerin toplantısına yuvarlanıverdi; kafası, saplantılarının yarım akıllısıyla nişanının müşkülatlarıyla o kadar doluydu ki geçmişten gelen bir seraba, üç Şakil kardeşin K.daki eski evlerinde verdikleri efsanevi partinin hayalet imgesine adım attığını fark edemedi. Düzeltme kâğıdı sıktığı tombul yumruğunda okunmadan durdu, ta ki sonradan sonraya yenmeyen yiyeceklerin ne manaya geldiği kafasına dank edene kadar.

Çok eskilerde kalmış o partinin tam bir kopyası değildi. Hiç yemek yenmese de bir nikâh kıyılmıştı. Hiç kimsenin hiç kimseyle flört etmediği, tutulan müzisyenlerin vaziyetin ağırlığı altında tek bir nota bile çalmadığı başka bir düğün olmuş mudur? Kuşkusuz, kürsüsünde oturan son dakika damadının yeni edindiği baldızı tarafından öldürülmesine ramak kalan bir düğün ziyafetinin eşine fazla rastlanmamıştır.

Ah, evet! Üzüntüyle bildiriyorum ki (adeta günün fecaatine damgayı vurur gibi) hindilerin boyunlarını kopardığı gün Safiye Zeynep'e musallat olan uyurgezer utanç iblisi, ayna ayna parıldayan kepazelik çadırının altında bir kere daha ortaya çıktı.

Uyurgezerliğin sütlü opaklığını alan gözleri cilalandı. O ezalı çadırdaki müthiş utanç bolluğu aşırı hassas ruhuna boşaldı. Teninin altında bir yangın çıktı, öyle ki tepeden tırnağa yanmaya başladı, yanağındaki allığı, el ve ayak tırnaklarındaki boyaları gölgede bırakan altın bir alev... Ömer Hayyam Şakil ne olduğunu anlamıştı ama

çok geç, o katatonik toplantıda, "Dikkat!" diye bağırana kadar iblis Safiye Zeynep'i partinin ortasına savurmuştu ve kimse parmağını bile kıpırdatamadan Yüzbaşı Talvar Ülhak'ın kafasını tutup çevirmeye başladı, öyle kuvvetle çeviriyordu ki adam avazı çıktığı kadar bağırıyordu çünkü boynu bir çırpı gibi kırılmak üzereydi.

Müjde Haydar ablasını saçlarından tutup bütün gücüyle çekerken o doğaüstü tutkunun parmaklarını yaktığını hissetti; sonra Ömer Hayyam, Şahbanu, Rıza Haydar, hatta Belkıs ona katıldılar, günün bu son akıl almaz uçukluk ifadesinden nutku tutulan misafirlerse dilsiz durgunluklarına daha bir gömülmüşlerdi. Var gücüyle uğraşan beş insanın ortak çabası, Talvar Ülhak'ın başı bir hindininki gibi kopmadan Safiye Zeynep'in ellerini başından çektirebildi; ama o zaman da dişlerini boynuna gömerek, şu meşhur aşk ısırığını dengeleyecek ikinci bir yara izi kazandırdı ona ve kanını salonun dört bir köşesine fışkırttı, öyle ki bütün ailesi ve kamuflajlı misafirlerin çoğu mezbaha işçilerine döndüler. Talvar domuz gibi ciyaklıyordu ve nihayet Safiye Zeynep'i ondan uzağa sürüklediklerinde etinden bir parça dişlerinin arasından sallanıyordu. İyileştikten sonra bir daha başını asla sola çeviremeyecekti. Ailesinin utancının ete kemiğe bürünmüş hali ve bir kez daha başlıca sebebi olan Safiye Zeynep Haydar nişanlısının kolları arasına yığıldı; Ömer Hayyam hem saldırganı hem de kurbanı derhal hastaneye kaldırdı; Talvar Ülhak yüz bir saat boyunca hayati tehlikeyi atlatamadı; Safiye Zeynep'in kendiliğinden girdiği transtan çıkması içinse Ömer Hayyam'ın hipnoz ustalığını had safhada kullanması gerekti. Müjde Haydar düğün gecesini, hastanedeki bekleme odasında, annesinin omzunda teskin edilemez bir biçimde ağlayarak geçirdi. "Canavar," diye hıçkırıyordu kinle, "doğurur doğurmaz boğduracaktın onu."

Düğün rezaletinin etkilerinin kısa bir envanteri: Talvar Ülhak'ın boynunun hareketsiz kalması bir polo yıldızı olarak kariyerini sona erdirdi; kızının öldürmesine ramak kalan bir adama küs kalmakta zorlanan Rıza Haydar'ın içinde bir bağışlama ve uzlaşma ruhunun doğmasını sağladı, böylece Talvar ile Müjde neticede o lanetli ailenin bağrından kopmamış oldu; aynı zamanda geçirdiği sinir buhranı artık daha fazla saklanamayan Belkıs Haydar'ın çöküşünü de hızlandırdı, gerçi Rıza onu cemiyetten uzakta, bir nevi gayri resmi ev hapsinde tuttuğu için ileriki yıllarda sadece bir fısıltı, bir söylenti halini alacaktı Belkıs.

Başka? – İskender Harappa'nın Halk Partisi'nin seçimlerde büyük başarı kazanacağı kesinleştiğinde Rıza, İski'yi ziyarete gitti. Belkıs saçı başı dağınık, kocasının, Rıza'sının daima istediği her şeyi elde eden o köfte dudaklının önünde kendini küçük düşüreceğini söyleyip feleğe küfrederek evde kaldı. Haydar düğün fiyaskosundan dolayı özür dilemeye zorladı kendini ama İskender ona neşeyle karşılık verdi, "Tanrı aşkına Rıza, Harun başının çaresine bakabilir, senin şu Talvar Ülhak'a gelince, adamın yaptığı darbeye hayran kaldım. Bir şey diyeyim mi, tam bana göre bir adam!" Bu toplantıdan kısa süre sonra, seçim çılgınlığı geçip Cumhurbaşkanı Saçaklı Köpek özel hayatına çekildiğinde Başbakan İskender Harappa, Talvar Ülhak'ı ülkenin en genç polis şefi yaptı, Rıza'yı da general rütbesine yükseltip genelkurmay başkanlığına getirdi. Haydarlar ve Harappalar kuzeye, tepelerdeki yeni başkente taşındılar; İski, Rani'ye, "Artık Rıza'nın benim adamım olmaktan başka şansı yok. Tepesine çökmüş onca rezaletle, ben imdadına yetişmesem eski mevkiini bile muhafaza edemezdi," dedi.

Müjde tarafından kalbi kırılan Harun Harappa kendini İskender'in verdiği parti işlerine vakfetmiş, Halk

Partisi'nde önemli bir konuma gelmişti; günün birinde Ercümend ona ilanıaşk ettiğinde kabaca, "Elimden bir şey gelmez. Asla evlenmemeye karar verdim," dedi. Demir Donlu Bakire'nin, Müjde'nin terk ettiği nişanlısı tarafından refüze edilmesi, bu haşin genç kadında bütün Haydarlara karşı asla silinmeyecek bir nefret uyandırdı; Harun'a vermek istediği sevgiyi alıp bir adak gibi babasının üzerine boca etti. Başbakan ile kızı, İskender ile Ercümend, "Zaman zaman," diye geçiriyordu içinden Rani, "asıl karısı ben değilmişim de oymuş gibi görünüyor." Harappa cephesinde dile getirilmeyen bir gerilim de Harun Harappa ile Talvar Ülhak arasındaydı, birlikte çalışmak zorunda olan bu ikili, senelerce birbirlerine tek kelime etmeyi gerekli görmemişlerdi.

Bu arada Ömer Hayyam Şakil ve Safiye Zeynep'in sakin evliliği, başka vukuat meydana gelmeden gerçekleşmişti. Peki ya Safiye Zeynep? – Şimdilik şu kadarını söyleyeyim, içinde yeniden uyanan şey yeniden sonsuza kadar uykuya dalmamıştı. Bayan Haydar'lıktan, Bayan Şakil'e dönüşümü (göreceğimiz gibi) son kalıcı değişiklik olmayacaktı...

İskender, Rani, Ercümend, Harun, Rıza, Belkıs, Davud, Nevid, Talvar, Şahbanu, Safiye Zeynep ve Ömer Hayyam'la birlikte hikâyemiz de kuzeye taşınıyor, yeni başkente ve zirve döneminin antik dağlarına.

Bir zamanlar iki aile vardı, kaderlerini ölüm bile ayıramadı. Başlamadan önce, elimdekinin neredeyse tümüyle erkeksi bir hikâye olduğunu düşünmüştüm, cinsel rekabet, hırs, iktidar, himaye, ihanet, ölüm, intikam hikâyesi. Ama onu kadınlar ele geçirmiş gibi görünüyor; hikâyenin çeperlerinden içeri dalıp kendi trajedilerinin, tarihlerinin, komedilerinin de dahil edilmesini talep ettiler, anlatımı yılankavi karmaşıklıklarla donatmaya zorladılar beni, de-

yim yerindeyse "eril" olay örgümü, karşıt ve "dişil" tarafının prizmalarında kırmaya zorladılar. Bana öyle geliyor ki kadınlar ne yaptıklarını gayet iyi biliyorlardı; kendi hikâyelerinin erkeklerinkini açıkladığını hatta bastırdığını. Baskı dikişsiz bir giysi; sosyal ve cinsel kodları otoriter olan, kadınlarını dayanılmaz şeref ve namus yükleriyle ezen bir toplum başka baskılar da üretir. Tersten bakarsak: Diktatörler daima –en azından alenen, başka insanlar adına– püritendirler. Yani "erkek" ve "dişi" olay örgülerimin aslında aynı hikâye olduğu ortaya çıkıyor buradan.

Umarım, ne kadar baskıcı olursa olsun hiçbir sistemin bütün kadınları ezemeyeceği tartışmasız kabul edilir. Pakistan için kadınlarının erkeklerinden çok daha etkileyici olduğu söylenir hep, bence doğrudur da... Yine de zincirleri kurgudan ibaret değil. Hakikaten var. Gittikçe de ağırlaşıyorlar.

Bir şeyi aşağı çekersen onun bağlı olduğu şeyi de çekmiş olursun.

Sonunda hepsi elinde patlar ama.

IV

XV. yüzyılda

9

Büyük İskender

İskender Harappa önde duruyor; şafak vakti siluet halinde, parmağını geleceğe uzatmış. Aristokrat profili üzerinde mesaj kıvrımlanıyor; sağdan sola, altın harflerle. YENİ YÜZYILA YENİ ADAM. XV. yüzyıl (Hicri takvime göre) ufuktan başını çıkarmış, ziyalı uzun parmaklarını bu erken göğe uzatıyor. Güneş tropik bölgelerde hızlı yükselir. İski'nin parmağında güneşi yankılayan bir güç yüzüğü var... Poster her yerde mevcut, camilerin, mezarlıkların, kerhanelerin duvarlarına yapışıp zihni lekeliyor: Büyücü İski, güneşi denizin kara derinliklerinden çıkarıyor.

Doğan ne? – Bir efsane. İski Harappa yükseliyor, düşüyor; İski idam cezasına çarptırılmış, dünya dehşete kapılmış, celladı telgraflara boğulmuş ama üzerlerine çıkıyor, onları silkeliyor, merhametsiz bir cellat, çaresiz, korkmuş. Derken İski ölmüş, gömülmüş; şehidin mezarına giden körlerin gözleri açılıyor. Çölde binlerce çiçek açıyor. İktidarda altı yıl, iki yıl hapiste, yer altında sonsuz... Güneş çabuk da batıyor. Kumsalda durup denize dalışını seyredebilirsiniz.

Başkan İskender Harappa, ölmüş, Pierre Cardin'den ve tarihten soyunmuş, gölgesini düşürmeye devam ediyor. Sesi düşmanlarının gizli kulaklarında mınldanıyor,

beyinlerini kurt gibi kemiren nağmeli, kesintisiz bir monolog. Yüzüklü bir parmak ithamlarını parlatarak mezardan işaret ediyor. İskender yaşayanlara musallat oluyor; o güzel, o altın ses, şafağın ışınlarını taşıyan ses durmadan, susmadan fısıldıyor. Ercümend bundan emin. Sonra, posterler yırtıldıktan, ona bir göbekbağı gibi sarılıp şahsına duyduğu saygıdan boynunda hiç iz bırakmayan ilmikten sonra; nine gibi görünen ve ölmüş kocasının kutsallığını kabul etmeyen annesiyle birlikte Ercümend, bir kez daha yağmalanan Mohenco'ya kapatıldığında; onu yad ediyor Ercümend, ayrıntılara konsantre oluyor, kendi kendine İskender'in tarihe iade edileceği zamanın geleceğini söylüyor. Efsanesi kızına emanet. Ercümend evin tahrip edilmiş koridorlarında dolaşıyor, ucuz aşk romanları okuyor, kuş kadar yiyor, müshil kullanıyor, anılara yer açmak için içindeki her şeyi boşaltıyor. Anılar dolduruyor içini, bağırsaklarını, ciğerlerini, burun deliklerini; babasının mezar kitabesi o, bunun farkında.

Baştan başlayalım madem. İskender Harappa'yı iktidara getiren seçimler (doğrusu) benim anlatmamdan anlaşıldığı kadar sağlam değildi. Birbirinden binlerce kilometre uzaktaki Kanatlara bölünmüş o ülkede, araya en büyük düşmanının toprak kütlesi girmiş, Tanrı'dan başka hiçbir şeyin birleştirmediği, gövdesiz, iki Kanatlı o masal kuşuvari memlekette başka nasıl olsun... O ilk günü hatırlıyor Ercümend; oy sandıkları çevresindeki gürleyen kalabalıkları. Askerî idare altında çok uzun yaşamış, demokrasiye dair en basit şeyleri unutmuş insanların karmaşası! O keşmekeş okyanusuna kapılan, değil sandıkları oy pusulalarını bile bulamayan, oylarını veremeyen binlerce kadın ve erkek. Tercihlerini on iki, on üç kere ifade etmeyi başarmış bu denizlerin yüzme erbapları. Seçim adabının eksikliğine üzülen Halk Partisi çalışanları günü kurtarmak için ellerinden geleni yapmışlardı.

Batı-Kanadı-çapındaki oylama şablonuna uymayan seçim sonuçları veren şehirlerdeki üç-beş seçim bölgesini de geceleyin ateşli parti üyeleri ziyaret etmiş, sayım memurlarının oyları yeniden saymasına yardım etmişti. Neyin ne olduğu böyle daha açıktı. Başıboş oy istasyonlarının dışında çok sayıda demokrat toplanmış, sayım işlemine ışık tutma umuduyla başlarının üzerinde tuttukları meşalelerle beklemişlerdi. Kalabalıklar yüksek sesle, ritmik tezahüratlarda bulunarak sayım memurlarını fişteklemekteyken sokaklarda şafak tutuşmuştu. Sabahleyin halkın iradesi ifade edilmiş, Başkan İski yeni Millet Meclisi'nde Batı sandalyelerinin büyük ve mutlak çoğunluğunu ele geçirmişti. *İhkakıhak*, diye hatırlıyor Ercümend, *yine de hak.*

Ancak esas mesele Doğu Kanadı'nda, o kokuşmuş bataklıkta patlak vermişti. Kimler yaşıyordu orada? –Durmadan üreyen vahşiler, jüt ve pirinç yetiştirmekten, birbirlerini bıçaklamaktan, havuzcuklarında hain üretmekten başka işe yaramayan orman kaçkınları. Doğu'nun hıyaneti: Halk Partisi'nin orada tek bir sandalye kazanamamasıyla kanıtlanmıştı, meşhur kifayetsiz Şeyh Bismillah'ın yönettiği burjuva namemnunlardan oluşan bölgesel bir parti olan Halkın Birliği öyle ezici bir zafer kazanmıştı ki Harappa'nın Batı'da kazandığından daha fazla sandalye kazanmışlardı Mecliste. *İnsanlara demokrasiyi getiriyorsun, kalkıp onunla ne yapıyorlar!* Batı şoke olmuş, hükümeti, tam manasıyla yabancı sayılmasalar da besbelli dışarlıklı bataklık yerlilerinin, telaffuzu imkânsız çarpık ünlüler ve salyalı ünsüzlerden oluşan dilleriyle o ufak kara adamların partisine bırakmak gibi korkunç bir fikirle bağlanan tek Kanadı çırpınıyor. Cumhurbaşkanı Saçaklı Köpek, Doğu'nun aklını biraz olsun başına getirmek için elemle devasa bir orduyu üzerlerine salıyor.

Ercümend'in düşünceleri bunu takip eden savaş

üzerinde fazla oyalanmıyor, sadece Kanatlar arasındaki o putperest ülkenin, malum böl ve yönet maksadıyla sonuna kadar Doğulu puştlara arka çıktığını hatırlıyor. Korkunç bir savaş. Batı'da petrol rafinerileri, havaalanları, Allah'tan korkan sivillerin evleri, kâfir bombalarıyla bombalanıyor. Besbelli yabancıların (taş yıkayıcılarla, kahrolası yankilerin) marifeti olan Batı'nın nihai yenilgisi, Doğu Kanadı'nın özerk *(ha ha)* bir ulus ve uluslararası bir çöp sepeti olarak yeniden yapılanmasına yol açmıştı. Başkan, Birleşmiş Milletler'e gidip o hötöröflere hadlerini bildirmişti: "Ben yaşadığım müddetçe bizi yok edemeyeceksiniz." Büyük toplantı salonundan hışım gibi çıkmıştı, yakışıklı, tahammülsüz, muazzam: "Ülkem bana kulak kesilmiş! Bu travesti orospuların hareminde neden durayım?" ve vatana dönüp Tanrı'nın ülkesinden arta kalanın hükümet dizginlerini ele almıştı. Bölünmenin mimarı Şeyh Bismillah orman kaçkınlarının reisi olmuştu. Sonra, bekleneceği üzere, sarayına doluşup onda ve ailesinde bol bol delik açtılar. Tam da o tiplerden beklenecek bir hareket.

Felaket: savaş boyunca saat başı haber bültenleri Batı birliklerinin Doğu'daki muhteşem zaferlerini anlatıyordu. Son gün, saat on birde, radyo Silahlı Kuvvetler'in bu başarılarının sonuncusunu ve en görkemlisini duyurdu; öğle haberlerindeyse dinleyicilerine aniden imkânsızın haberini verdi: koşulsuz şartsız teslim, küçük düşme, yenilgi. Şehir sokaklarında trafik durmuştu. Ulusun öğle yemeği pişmeden kalmıştı. Köylerde sığırlar aç kaldı, sıcağa rağmen mahsule su verilmedi. Başkan İskender Harappa, başbakan olduktan sonra, ulusun bu afallatıcı teslim karşısındaki tepkisini, utancın ateşlediği haklı öfke olarak tanımlamıştı isabetle. Bir ordu böyle bir felakete nasıl bu kadar çabuk uğrardı? Topu topu altmış dakikada zaferi felakete dönüştürebilecek kadar ani ve mutlak ak-

silik neydi? "O kritik saatin sorumluluğu," demişti İskender, "elbette en üst mevkide aranmalıdır." Bu beyanattan on beş dakika sonra polisler ve köpekler sabık Cumhurbaşkanı Saçaklı'nın evinin etrafını sardı. Savaş suçuyla yargılanmak üzere hapse atıldı; ama sonra yenilgiden midesi bulanan ve uzlaşmayı, utancın çözümlemelerinin sona ermesini arzulayan halkın ruh halini dikkate alan Başkan, ev hapsini kabulü karşılığında Saçaklı'dan özür diledi. "Sen bizim kirli çamaşırımızsın," dedi İskender beceriksiz, ihtiyar adama, "ama şansına, halk senin taşa vurula vurula temizlendiğini görmek istemiyor."

Bu özre dudak büken kinikler vardı; her ulusun nihilisti olduğuna göre bunu söylemeye bile gerek yok. Bu unsurlar İskender Harappa'nın, ülkesini ikiye bölen savaştan en büyük çıkarı elde eden kişi olduğunu söylüyorlardı; bu acı hezimette payı olduğunu yayıyorlardı kulaktan kulağa. "Saçaklı Köpek," diye mırıldanıyorlardı dökük meyhanelerde, "baştan beri Harappa'nın adamıydı; İski'nin beslemesiydi." Böyle olumsuz unsurlar hayatın çirkin bir gerçeğidir. Başkan onları hakir görmüştü. İki milyon insanın katıldığı bir mitingde İskender Harappa gömleğinin düğmelerini açmıştı. "Gizleyecek neyim var?" diye bağırmıştı. "Benim çıkar elde ettiğimi söylüyorlar; sevgili vatanımın yarısını kaybeden benim. Söyleyin bana, bu kazanç mıdır? Bu kâr mıdır? Şans mıdır? Halkım, yürekleriniz kederden yaralı; bakın, benim yüreğimde de sizinkiyle aynı yara var." İskender Harappa gömleğini çekip yarısını yırtmıştı; kılsız göğsünü bağıran, ağlayan kalabalığa açmıştı. (Genç Richard Burton da aynı şeyi bir filmde yapmıştı, *Büyük İskender*'de. Askerler İskender'i onlara savaş yaralarını gösterdiği için severlerdi.)

Bazı adamlar o kadar büyüktür ki onları ancak kendileri mahvedebilir. Yenik ordunun yeni lidere ihtiyacı vardı; İski, gözden düşen eski muhafızı erken emekliye

ayırdı ve başa Rıza Haydar'ı geçirdi. "Benim adamım olur. Hem böyle şaibeli bir liderle ordu fazla güçlenemez." İşte bu tek hata, devlet başkanı namına pek trajik bir bahtsızlığı olan lanetli ülkenin başına geçmiş en yetenekli devlet adamının işini bitirecekti.

Sevgi uyandırma kudreti yüzünden onu asla bağışlayamadılar. Mohenco'da anılarla tıka basa dolu Ercümend hatırlayan zihninin, geçmişin korunmuş parçalarını efsanenin altınına dönüştürmesine göz yumuyor. Seçim kampanyası sırasında kadınların karısıyla kızının gözleri önünde ona gelip ilanıaşk etmeleri vakayı adiyedendi. Köylerde nineler ağaçlara tüner o geçerken aşağı bağırırlardı: "Ah otuz yaş genç olacaktım ki!" Erkekler onun ayaklarını öptüklerinde hiç utanmazlardı. Onu neden seviyorlardı? "Ben umudum," demişti İskender kızına... Sevgi kendini başkalarında tanıyan bir histir. İnsanlar İski'nin sevgiyle ağzına kadar dolu olduğunu görebiliyorlardı, sevgi ondan taşıp üzerlerine dökülüyor, onları temizliyordu. —Nereden geliyordu? Ercümend biliyor; annesi de. Yönü değiştirilmiş bir akarsu. Nehirle boşaldığı yer arasına bir baraj inşa etmişti. Kendisiyle Pembiş Evrengzib arasına.

Başlangıçta Ercümend, Pembiş'in gizlice fotoğraflarını çekmeleri için fotoğrafçılar tutmuştu, Pembiş pazarda yolunmuş tavuklarla, Pembiş bahçede bir sopaya yaslanmış, Pembiş nicedir kuruyan bir hurma gibi duşta çıplak. Bu fotoğrafları Başkan'ın görebileceği yerlere bırakırdı. "Baksana, elli yaşında, yüz gibi görünüyor, en azından yetmiş, nesi kalmış?" Fotoğraflarda kadının yüzü şiş şişti, bacakları damarlı, saçı dağınık, beyaz, seyrelmiş. "Bana bu resimleri gösterip durma," diye bağırmıştı İskender kızına (hatırlıyor çünkü babası ona neredeyse hiç sinirlenmezdi) "ona ne yaptığımı bilmediğimi mi sanıyorsun?"

Büyük bir adam insana dokundu mu insan çok çabuk yaşlanır, çok fazla şey yaşar ve tükenir. İskender Harappa hayatındaki kadınların yaşlanmasını hızlandırma gücüne sahipti. Ellisinde Pembiş hindileri unutmuştu, hatta güzelliğinin hatırasını bile. Rani de bundan mustaripti ama o kadar fazla değil çünkü kocasını daha az görmüştü. İlk başta umutlanmıştı tabii; ama onu sadece seçim kürsülerinde yanında dursun diye istediği, artık zamanının geçtiği ve bunun dönüşü olmadığı açıklığa kavuştuğunda hiç tartışmadan Mohenco'ya geri döndü, bir kez daha tavuskuşlarının, av kuşlarının, *badminton* oynayan metreslerin ve boş yatakların efendisi oldu, bir insandan ziyade malikânenin bir özelliği, mekânın iyicil tanıdık ruhu; tıpkı yaşlanan ev gibi dökük ve örümcek ağlı. Ercümend'in kendisi de hep aceleciydi, çok küçükken olgunlaşmış, zekâsı erken gelişmişti, lüzumsuzca çabuk. "Sevgin bizim için çok fazla," demişti Başkan'a, "hepimiz senden önce öleceğiz. Bizden besleniyorsun."

Ama hepsi ondan uzun yaşadılar, hayatın cilvesi. Yolundan çevrilmiş aşkı (çünkü Pembiş'i bir daha asla görmemiş, telefon etmemiş, mektup yazmamış, adı dudaklarından hiç çıkmamıştı; fotoğrafları görmüştü hepsi bu) halkın üzerine saçılıyordu, günün birinde Haydar bu pınardan su içerken tıkanana kadar.

Ercümend'in de üzerine saçılıyordu; ona fazla bile geliyordu. Onunla birlikte yeni kuzey başkentindeki başbakanlık konutuna taşınmıştı. Rani bir müddet ona mektup yazmayı, damat adayları önermeyi, hatta fotoğraflar göndermeyi sürdürdü; ama Ercümend mektupları ve fotoğrafları küçük parçalara ayırarak annesine geri gönderiyordu. Koca adaylarını ikiye bölmekle geçen yılların ardından Demir Donlu Bakire nihayet Rani'nin umutlarını söndürdü ve seçtiği yolda yürümesine izin verildi. İski başbakan olduğunda Ercümend yirmi üç ya-

şındaydı, daha büyük gösteriyordu ve halen kendi işine gelmeyecek kadar güzel olduğu halde zaman şanslarını aşındırmış, sonunda talipsiz kalmıştı. Ercümend ile Harun arasında başka bir konuşma geçmemişti. O *beni çoktan ikiye böldü.*

Ercümend Harappa hukuk okumuş, yeşil devrimde etkin olmuş, *zamindar*'ları saraylarından kovmuş, zindanları açmış, film yıldızlarının evlerine baskınlar yapmış, uzun iki ağızlı bir bıçakla döşeklerini yırtmış, yayların arasına sotalanmış kara para yerlere saçılırken kahkahalarla gülmüştü. Mahkemede devlet düşmanlarını titiz bir gaddarlıkla dava etmiş, böylece lakabı yeni ve eskisi kadar müstehcen olmayan bir anlam kazanmıştı; bir keresinde odasına girdiğinde bir şakacının geceleyin gizlice içeri girip odanın ortasına alaylı bir hediye bıraktığını görmüştü: antika, paslı bir zırhın alt kısmı, halının üzerinde topuklarını birleştirerek hazır ola geçmiş bir çift satirik madenî bacak. Açıktaki bel kısmının üzerine itinayla kilitli bir bekâret kemeri konmuştu. Ercümend Harappa, Demir Donlu Bakire.

O gece babasının çalışma odasında yere oturup başını onun dizlerine dayayarak ağladı: "Benden nefret ediyorlar." İskender onu tutup hayretten gözleri kuruyana kadar sarstı. "Senden kim nefret ediyor?" dedi, "bunu sor. Senin düşmanların benim düşmanlarım, bizim düşmanlarımız halkın düşmanları. O pezevenklerin senden nefret etmesinde utanacak ne var?" Ercümend o zaman sevginin nasıl nefret doğurduğunu anladı. "Ben bu ülkeyi inşa ediyorum," dedi İskender sükûnetle, "bir adamın bir evliliği inşa ettiği gibi. Özen kadar güçle de. Bana yardım edeceksen ağlamanın sırası değil." Ercümend gözlerini silip gülmüştü. "Poligamist," dedi bacağına vurarak, "içten içe amma eski moda, geri kafalı adamsın! Tek istediğin evlilikler, metresler. Kıçımın modern adamı."

"Bay Harappa," diye soruyor *Angrez* televizyon muhabiri, "pek çok yorumcunun da söyleyeceği gibi, genel kanı uyarınca, kamuoyunun bazı kesimlerinin savunduğu, muhaliflerinizin birleştiği şu iddiaya ne diyeceksiniz, yani bazı standartlarla, bazı bakış açılarından, bir bakıma, sizin hükümet tarzınız belki de bir açıdan..."

"Anlaşılan artık benimle röportaj yapmaya çocukları gönderiyorlar," diye lafını kesiyor İski. Muhabir terlemeye başlamış. Kameraya alınmıyor ama Ercümend hatırlıyor.

"... aristokrat," toparlıyor, "otokratik, tahammülsüz, baskıcı olarak tanımlanabilir mi?"

İskender Harappa gülümsüyor, Louis Quinze koltuğunda arkasına yaslanıyor, kesme kristal bir bardaktan *ruhafza*[1] yudumluyor. "Şöyle denebilir," diye cevap veriyor, "ahmaklara tahammül etmeye bayılmıyorum. Ama gördüğünüz gibi tahammül edebiliyorum."

Ercümend, Mohenco'da babasının videolarını seyrediyor. Yapıldığı odada seyredilen bu konuşma, uzaktan kumandayla bu elektronik diriliş onu kahrediyor. Evet, onlara tahammül etmişti. İsmi tarihe yalazlı altın harflerle kazınmıştı; neden takardı şu arsız tiplere? İşte teypteler, Batılı bir gazeteciyi lağım çukuruna sok, elinde avuç avuç bokla dışarı çıksın. Bana işkence etti diye vızıldarlardı, beni kovdu, beni hapse attı, hayatımı kurtarmak için kaçtım. İyi televizyon: yabancı ülkelerde eğitim almış olsalar da, şık takım elbiseler giyseler de liderlerimizi ilkel adamlar, vahşiler gibi gösterirler. Evet, hep memnuniyetsizlerin peşindedirler.

Tartışmayı hiç sevmezdi. Emrini yerine getir, hemen, şipşak yoksa tuttuğu gibi atardı. Öyle de olması gerekirdi.

1. Çeşitli meyve ve baharatlar ile hazırlanan alkolsüz içecek.

Ne koşullarda çalıştığına bir baksana... bakanları bile. Dönekler, küpünü dolduranlar, hainler, çıkarcılar, hepsi. Bunların hiçbirine güvenmezdi, bu yüzden de Federal Güvenlik Kuvvetleri'ni kurup başına Talvar Ülhak'ı getirdi. "Bilgi ışıktır," demişti Başkan İskender Harappa.

Talvar Ülhak'ın geleceği görmesi sayesinde, kimin kime rüşvet verdiği, kumpaslar, vergi kaçakçılığı, akşam yemeklerindeki tehlikeli konuşmalar, öğrenci dernekleri, homoseksüellik, ihanetin kökleri üzerine kapsamlı dosyalar biriktirmişti. Geleceğin görülmesi, müstakbel bir haini daha ihanet etmeden tutuklamasını ve böylece hayatını kurtarmasını sağlıyordu. Olumsuz unsurlar FGK'ya saldırmışlardı, o büyük arıtıcı ışığı söndüreceklerdi, bu yüzden de hapse atıldılar, memnuniyetsizler için en iyi yere. Ulusal yenilenme döneminde böyle tiplerle zaman kaybedilemez. "Bir ulus olarak kendini mahvetmek konusunda büyük bir dehamız var," demişti bir keresinde İskender, Ercümend'e, "kendimizi kemiriyoruz, çocuklarımızı yiyoruz, yukarı çıkan herkesi aşağı çekiyoruz. Ama ben bizim bunları atlatacağımıza eminim."

"Kimse bana çelme takamaz," diyor İski'nin hayaleti *Angrez* gazetecinin elektronik gölgesine, "ne kalantorlar, ne Amerikalılar, ne de sen: Kimim ben? Halkın sevgisinin cisim bulmuş haliyim."

Kitlelere karşı sınıflar, asırlık karşıtlık. Onu kim severdi? "Halk", romantik bir soyutlamadan ibaret değil halk: onlar için neyin iyi olduğunu bilecek kadar duyarlı ve zekiler. Onu kim severdi? Pembiş Evrengzib, Rani Harappa, Ercümend, Talvar, Harun. Bu beşli arasında ne uyuşmazlıklar vardı! – Eşle metres arasında, anneyle kız arasında, terk edilen Ercümend ile terk eden Harun arasında, terk edilen Harun ile gaspçı Talvar arasında... Belki düşüşü bizim suçumuzdu, diye düşünüyor Ercümend.

Bizim bölünmüş saflarımız arasından sürdüler onu yenecek birlikleri.

Onlar. Kalantorlar, kaçakçılar, rahipler. Vur patlasın çal oynasın gençliğini hatırlayan ve o sefih kozanın içinden büyük bir adamın çıkmış olmasına katlanamayan şehir sosyetesi. İşçilerinin maişetine asla ithal ettikleri tezgâhların bakımı kadar ilgi göstermemiş fabrika patronları, Başkan'ın akla hayale gelmeyecek bir şeyi, sendikalaşmayı kabule zorladığı patronlar. Tefeciler, dolandırıcılar, bankalar. Amerikan büyükelçisi.

Büyükelçiler: Altı yılda dokuzunu eskitmişti. Ayrıca beş İngiliz, üç de Rus misyon şefini. Ercümend ile İskender her yeni gelenin ne kadar dayanacağına bahse girerlerdi; sonra yeni bir çember ve değnek almış bir oğlan gibi onların canına okumaya koyulurdu İskender. Görüşme yapmak için haftalarca bekletir, cümlelerini böler, av izni vermezdi. Onları Rus büyükelçisine kuş yuvası çorbası ve Pekin ördeği, Amerikalılaraysa borç çorbası ve *blini* servis edilen ziyafetlere çağırırdı. Kanlarıyla flört etmeyi reddederdi. İngiltere Büyükelçisi'ne köyden şehre yeni inmiş bir delikanlı gibi davranır, sadece anlaşılmaz yerel şiveyle konuşurdu; ancak ABD karşısında farklı bir taktiğe başvurur, temsilcilerine anlaşılmayacak ölçüde akıcı bir Fransızcayla hitap ederdi. Elçilikler sık sık elektrik kesintilerine maruz kalırdı. İski, diplomatik çantaları açar ve büyükelçi raporlarına kendi elleriyle çileden çıkarıcı ifadeler eklerdi, mesela Ruslardan biri önde gelen çeşitli Politbüro şeflerinin neseplerine dair olağandışı teorilerini açıklamak üzere geri çağırılmış, bir daha da dönmemişti. Amerika'da, Jack Anderson'ın sütununda yer alan sızdırılmış bir belgede İskender'in sarayındaki ABD delegesi, Dışişleri Bakanı Kissinger'a karşı uzun zamandır güçlü bir cinsel çekim hissettiğini itiraf ediyordu. O büyükelçinin sonu olmuştu bu. "Hızımı al-

mam zaman aldı," demişti İskender, Ercümend'e, "ama istimi aldığımdan beri bunların gözüne uyku girmiyor."

Telefonlarına iki yönlü dinleme cihazları yerleştirtmişti, ondan sonra Sovyet büyükelçisi ne zaman telefonu eline alsa bitmez tükenmez *Çok Yaşa Şef* kayıtlarıyla, Amerikalı da Başkan Mao'nun komple fikriyatıyla bizar oluyordu. Bir dizi güzel, genç oğlanı gizlice İngiltere büyükelçisinin yatağına sokmuş, karısını hadi keyif demeyelim, hayret içinde bırakmış, ondan sonra kadın her ihtimale karşı odasına erken çekilmeyi âdet haline getirmişti. Kültür ataşelerini ve tarım ataşelerini sınırdışı etmişti. Büyükelçileri sabahın üçünde ofisine çağırır şafak sökene kadar bağırır, aşırı dincilerle ve hükümet düşmanı tekstil krallarıyla işbirliği yapmakla suçlardı. Lağımlarını tıkar, gelen mektuplarını sansürler, İngilizleri at yarışı dergilerinin, Rusları *Playboy*'un, Amerikalıları başka her şeyin abonelik formlarından mahrum bırakırdı. Dokuz Amerikalıdan sonuncusu sadece sekiz hafta dayanmış, İski'yi tahttan indirip oyunu sona erdiren darbeden iki gün önce kalpten gitmişti. "Yeterince uzun dayanabilirsem," diye düşünürdü Başkan, "belki bütün uluslararası diplomasi ağını çökertebilirim. Benim istimim kesilmeden onların büyükelçileri biter."

XV. yüzyılda iktidara büyük bir adam geldi. Evet, her şeye kadir görünüyordu, güçlülerin elçileriyle dalga geçebiliyordu, *bakın bana*, diyordu, *yakalayamazsınız beni.* Ölümsüz, yenilmez Harappa. Halkı gururlandırırdı... Onuncu Amerikan Büyükelçisi, İskender tutuklandıktan sonra yüzünde büyük bir rahatlama ifadesiyle geldi. Rıza Haydar'a itimatnamesini sunarken usulca mırıldandı: "Kusura bakmayın efendim ama umarım selefinizin mizah duygusu sizde yoktur."

"Milli istikrar meselesi," dedi Haydar, "şakaya gelmez."

Bir keresinde Ercümend babasını Cehennem kuyu-

suna benzeyen hücresinde ziyarete gittiğinde, dizanteriye yakalanmış, yaralı, bitkin İskender zorla gülümsedi. "Bu onuncu pezevenk anasının gözü galiba," dedi acıyla. "Keşke çift haneli rakamlara ulaşabilseydim."

XV. yüzyılda... ama posterlere rağmen yüzyıl onun iktidara geldiği sene başlamamıştı. Daha sonraydı. Ama gelişinin etkisi öyle büyüktü ki bin üç yüzlerden bin dört yüze asıl geçiş nihayet vuku bulduğunda adeta hüsran uyandırmıştı. *Büyüklüğü Zamanın kendisini gölgede bırakmıştı.* YENİ YÜZYILDA YENİ ADAM... Evet, yeni yüzyılı o getirdi. Zamandan önce. Ama bu işini bitirdi. Zamanın intikamı: Onu kurusun diye astı.

Onu gece yarısı astılar, ipini kesip indirdiler, bir beze sardılar ve Talvar Ülhak'a verdiler, o da onu uçağa koyup iki kadının muhafızların gözetiminde beklediği Mohenco'ya götürdü. Naaş uçaktan çıkarıldığında pilot ve Fokker Friendship'in mürettebatı uçaktan inmeyi reddetti. Uçak Talvar'ı Mohenco'ya giden yolun başında bekledi, bu yerde gerektiğinden bir dakika fazla durmaya tahammülü yokmuş gibi asabi bir duman çıkararak. Rani ile Ercümend askerî araçla Sikandra'ya götürüldü, Mohenco'nun dışında bütün Harappaların gömüldüğü yere. Mezarların mermer şemsiyeleri arasında yeni, derin bir çukur gördüler. Talvar Ülhak beyaz kefenli naaşın yanında hazır oldaydı. Pembiş Evrengzib'in hayaleti gibi artık saçları ağarmış olan Rani Harappa ağlamayı reddetti. "Demek bu o," dedi. Boynu kımıldamayan Talvar belinden eğilerek onayladı. "Kanıtla," dedi Rani Harappa. "Bana kocamın yüzünü göster."

"Görmeseniz daha iyi," dedi Talvar. "Asıldı." "Sus," dedi Rani. "Örtüyü kaldır."

"Çok üzgünüm," dedi Talvar Ülhak tekrar eğilerek, "ama emir aldım."

"Ne emri?" Rani sesini yükseltmemişti. "Böyle bir şeyi benden kim esirgeyebilir?" Ama Talvar tekrar etti "Gerçekten. Çok üzgünüm," ve hain gözlerini yere indirdi. Talvar ile Rıza, polis ile asker: İski'nin adamları.

"O zaman bu cesette bir şey var," dedi Rani, bunun üzerine Talvar kasıldı. "Kocanız öldü," dedi sertçe, "artık ne olabilir ki?" "O zaman onu örtünün üzerinden öpmeme izin verin," diye fısıldadı Rani ve sarmalanmış bedenin üzerine eğildi. Talvar onu durdurmaya kalkışmadı ta ki neyin peşinde olduğunu anlayana kadar ama o zaman da tırnakları kumaşta büyük bir delik açmıştı ve İskender'in kül grisi yüzü açık gözleriyle oradan ona bakıyordu.

"Gözlerini bile kapamamışsınız, "Ercümend ilk kez konuşuyordu. Ama annesi susmuştu, dolgun dudaklara, kır saçlara bakakaldı, ta ki adamlar onu çekene kadar... "Hadi," dedi Rani, "utancınızın kanıtını gömün. Gördüm artık." Onlar İskender'i mezara indirirlerken güneş ufkun üzerine sıçradı.

"Bir adam asıldı mı," dedi Rani Harappa geri dönerken arabada, "gözleri pörtler. Yüzü morarır. Dili çıkar."

"*Amma*, Tanrı aşkına."

"Bağırsakları açılır ama onu temizlemiş olabilirler. Biraz dezenfektan kokusu aldım."

"Duymak istemiyorum bunları."

"Hatta yüzünü bile düzeltmiş olabilirler, bu işleri yapacak adamları var, dudaklar kapansın diye dili kesen adamları. Belki makyajcı tutmuşlardır."

Ercümend Harappa kulaklarını kapadı.

"Ama geriye bir şey kalıyor. Asılan bir adamın boynunda ip izi kalır. İskender'in boynunda hiçbir şey yoktu."

"Bu iğrenç," dedi Ercümend, "midem bulanıyor."

"Anlamıyor musun?" diye bağırdı Rani Harappa. "İp

iz bırakmadığına göre demek zaten ölmüştü. Göremeyecek kadar aptal mısın? *Bir cesedi astılar.*"

Ercümend'in elleri kucağına düştü. "Tanrım." İzsiz boyun: ölümün vizite kartının eksikliği. Birden fevrileşen Ercümend bağırdı: "Neden böyle bol keseden atıyorsun *Amma*? Sen asılmaktan ne anlarsın?"

"Unutuyorsun," dedi Rani sükûnetle, "Küçük Mir'i de gördüm ben."

O gün Rani Harappa son bir kez eski arkadaşı Belkıs Haydar'ı telefonla aramaya çalışmıştı.

"Kusura bakmayın," dedi bir ses, "Begüm Haydar konuşmaya gelemiyor."

"Demek doğru," diye düşündü Rani, "zavallı Belkıs. Demek onu da kapattırmış."

Rani ile Ercümend tam altı yıl ev hapsinde tutuldular, İskender Harappa'nın idamının öncesinde iki yıl, sonrasında dört yıl. Bu süre zarfında anılarındaki uyuşmazlıklar yüzünden birbirlerine hiç mi hiç yakınlaşamamışlardı. Ama tek bir şeyde ortaktılar, ikisi de İskender'in ölümüne ağlamamıştı. Rıza Haydar'ın bir zamanlar kendini kazığa bağladığı avluya adeta depremle saçılmış gibi duran ordu çadırlarının küçük kanvas dağ silsilesinin Mohenco'daki varlığı kuru tutmuştu gözlerini. Gaspedilmiş, işgal altındaki topraklar üzerinde oldukları manasına geliyordu bu ve işgalcilerin gözyaşlarını görmemesinde kararlıydılar. Başgardiyan, dudağının üzerinde ısrarla kalınlaşıp bıyığa dönüşmeyi reddeden ince tüyler ve fırça gibi saçları olan, genç, fıçı gibi Yüzbaşı Hicaz ilk başta onları ağlatmaya teşebbüs etmişti. "Siz ne biçim kadınsınız Allah bilir," deyip omzunu silkmişti. "Zengin orospular. Erkeğiniz öldü ama mezarını bile ıslatmıyorsunuz." Rani Harappa tahrik olmayı reddetmişti. "Haklısın," diye cevap verdi, "Allah bilir. Üniforma giyen genç

adamları da iyi bilir. Pirinç düğmeler ondan hiçbir şeyi saklayamaz."

Askerlerin şüpheli gözleri altında geçirilen o yıllar boyunca ve kızının yalnızlığının soğuk rüzgârları altında yün şallarını işlemeye devam etti Rani Harappa. "Ev hapsi fazla bir şey değiştirmedi," diye itiraf etmişti en başlarda Yüzbaşı Hicaz'a, "en azından benim için. Sadece artık arada bir-iki çift laf edecek yeni yüzler var etrafta."

"Sakın benimle arkadaş olabilirmişsin gibi bir fikre kapılma," diye bağırdı Hicaz, tüylü dudağında parlayan terle. "O pezevengi öldürür öldürmez bu eve el koyacağız. Bütün bu altına, gümüşe, çıplak kadınların ve yarısı at olan adamların, pis yabancı tablolarına. Hepsi gidecek."

"Benim odamdaki resimlerle başla," diye tavsiyede bulunmuştu Rani. "En çok onlar para eder. Gerçek gümüşlerle sahtesini ayırt etmek için yardım istersen haber ver."

Yüzbaşı Hicaz, Mohenco'ya geldiğinde on dokuzunda yoktu ve gençliğin kafa karışıklığıyla, böyle şöhretli hanımlara gardiyanlık etmeye gönderilmesinin utancından doğan heyheylilikle yaşının kifayetsiz, beceriksiz mahcubiyeti arasında savruluyordu. Rani Harappa, Mohenco'nun yağmalanmasında ona yardımcı olmayı teklif ettiğinde utancının kıvılcımı gururunun kavını tutuşturmuş ve adamlarına, Rani'nin ifadesiz dalgın bir yüzle oturup şalını işlediği verandanın önüne kıymetli eşyaları yığmalarını emretmişti. Kısa süren gençliğinde Babür Şakil de bir yığın yadigârı yakmıştı; meleğe dönüşen delikanlıdan hiç haberi olmayan Yüzbaşı Hicaz da aynı ateşi, insanların geçmişten üzerlerine çullanan şeyleri yaktıkları ateşi Mohenco'da tekrar yaktı. O ateş günü boyunca Rani Harappa, en kıymetli mobilyaların ve sanat

eserlerinin ateşe atılmasını sağlamak için yağmacı askerlere kılavuzluk etti.

İki gün sonra Hicaz, her zamanki gibi sallanan sandalyesinde oturan Rani'nin yanına gelip fevri hareketi için sertçe özür diledi. "Gerek yok, iyi bir fikirdi," dedi Rani, "o eski şeyleri sevmiyordum zaten ama kaldırıp atmaya kalksam İski deliye dönerdi." Mohenco'nun ateşle imtihanından sonra Hicaz, Rani Harappa'ya saygı göstermeye başladı; altı yılın sonunda onu ebeveynlerinden biri gibi görmeye başlamıştı çünkü onun gözleri önünde büyümüştü. Normal hayattan ve kışladaki asker arkadaşlığından mahrum kalan Hicaz, içini Rani'ye dökmeye alışmıştı, kadınlara ve kuzeyde küçük bir çiftliğe dair yarı şekillenmiş hayallerini.

"Benim kaderim," diye düşündü Rani, "herkesin beni annesi sanması." İskender'in bile sona doğru bu hatayı yaptığını hatırlıyordu. Mohenco'ya son gelişinde eğilip ayaklarını öpmüştü.

Kadınların ikisi de gardiyanlarından intikam alıyordu. Rani, Hicaz'ın kendisini sevmesini sağlamış, böylece adamın kendinden nefret etmesine yol açmıştı; ama Ercümend hayatında hiç yapmadığı bir şeyi yapmaya başladı yani işkence amacıyla süslenip püslendi. Demir Donlu Bakire kalçasını sallıyor, kıçını titretiyor, askerlere ama en çok da şeftali suratlı Yüzbaşı Hicaz'a göz süzüyordu. Bu davranışının etkisi dramatik oldu. Küçük kanvas Himalayalarda kavgalar çıktı, dişler kırıldı, askerler tertiplerini bıçakla yaraladılar. Hicaz'ın kendisi, ona renkli suyla dolu bir balon gibi patlayacağını düşündürecek kadar şiddetli bir ihtirasın pençesinde içinden haykırıyordu. Bir öğleden sonra annesi uykudayken Ercümend'i köşeye sıkıştırdı. "Neyin peşinde olduğunu bilmiyorum sanma," diye uyardı onu, "sizi milyoner orospular. Her şeyi yapabileceğinizi sanıyorsunuz. Benim köyümde bir kız senin yaptıklarını

yapsa taşlanır, bu ne ucuzluk, ne dediğimi bal gibi anlıyorsun."

"Öyleyse taşlat beni," diye diklendi Ercümend, "Haddinse yap."

Bir ay sonra Hicaz onunla tekrar konuştu. "Adamlar sana tecavüz etmek istiyor," diye inildedi çaresizce, "yüzlerinden okuyorum. Onları neden durdurayım? İzin vereceğim; bu utancı kendin davet ediyorsun."

"Bırak hepsi gelsin," dedi Ercümend, "ama ilk sen gel."

"Şırfıntı," diye küfretti eli kolu bağlı, "bizim insafımıza kaldığının farkında değil misin? Sana ne olduğu kimsenin zırnık umrunda değil."

"Biliyorum," dedi kız.

Ev hapsinin sonunda, Ercümend, Yüzbaşı Hicaz'ı hapsedip ağır ağır işkence ederek öldürdüğünde adam yirmi dört yaşındaydı; ama saçları merhum İskender Harappa gibi bembeyaz kesilmişti. Onu işkence odasına götürdüklerinde bağırmaya başlamadan önce dört kelime söyledi: "Ne var ne yok?"

Verandasında sallanan Rani Harappa, altı yıllık nakış esnasında toplam on sekiz şal bitirmişti, yarattığı en müstesna parçalar; ama eserlerini kızına ya da askerlere göstermek yerine, bitirdiği her şalı naftalin toplarıyla dolu, siyah, madenî bir sandığa koyuyor ve kapağını kilitliyordu. Sadece bu sandığın anahtarının onda kalmasına izin verilmişti. Yüzbaşı Hicaz geri kalanları, büyük bir halka üzerinde belinde taşıyordu, bu da Rani'ye Belkıs Haydar'ı hatırlatıyordu, ikindi rüzgârının etkisiyle elinde olmadan kapıları kilitleyen Belkıs'ı. *Zavallı Belkıs.* Telefon konuşmalarını özlemişti Rani. Erkeklerin yaptıkları, kadınlar arasındaki bağı kopartmıştı, farklı zamanlarda görünmez kasılmalarla önce bir istikamete

sonra diğerine destek mesajları taşıyan o besleyici kordonu.

Elden ne gelir. Rani, serinkanlılıkla mükemmel şallar üzerinde çalışıyordu. İlk başta Yüzbaşı Hicaz ondan iğne ipliği esirgemişti ama Rani onu çabucak mahcup etmişti. "Seni zor durumda bırakmak için kendimi bıçaklayacağımı sanma, çocuk," demişti ona. "Ne sanıyorsun? Kendimi nakış ipliğiyle asacağımı mı?" İskender'in karısının serinkanlılığı (o ölmeden önceydi bu) günü kurtarmıştı. Hicaz onun istediği renk ve miktarda yün çilelerini askerî mağazalardan temin etmeyi bile kabul etmişti; sonra bir kez daha çalışmaya, şallarını dokumaya, o yumuşak tarlaları örüp sonra üzerlerine büyücülük sanatının canlı ve sihirli mahsullerini ekmeye başladı.

Bir sandıkta kilitli on sekiz şal: Rani de anıları yaşatıyordu. Şehit Harappa, yarı tanrı Harappa kızının düşüncelerinde yaşıyordu; ama anılar asla birbirini tutmaz, aynı kişiye dair olsalar bile... Rani seneler sonra sandığı Ercümend'e hediye gönderene kadar eserlerini kimseye göstermedi. Çalışırken kimse omzunun üzerinden bakmamıştı. Ne askerler ne de kızı, Bayan Harappa'nın hayatını doldurmak için yaptığı işle ilgilenmemişti.

Yünden bir kitabe. On sekiz anı şalı. Her sanatçının eserine isim verme hakkı vardır, Rani de yeni güç kazanmış kızına göndermeden önce sandığın içine bir parça kâğıt koyacaktı. Bu kâğıda seçtiği başlığı yazmıştı: "Büyük İskender'in Utanmazlığı". Bunun altına şaşırtıcı bir imza atacaktı: *Rani Hümayun.* Geçmişin naftalinlerinden çıkarılmış kendi adı.

O on sekiz şal neyi anlatıyordu?

Sandıklarında kilitli, kimsenin duymak istemediği ağza alınmaz şeyler söylüyorlardı: *badminton* şalı, limoni yeşil bir zemin üzerinde, çaprazlanmış raketler, tüylü

toplar, dantelli iç donları, büyük adam çıplak uzanıyor; etrafında pembe tenli metresler, spor kıyafetleri üzerlerinden dökülerek oynaşıyorlar; rüzgâra kapılmış giysilerin kıvrımları nasıl da ustaca resmedilmiş, ışık gölge oyunları ne incelikli! – Kadın figürleri beyaz gömleklerin, sutyenlerin, spor ayakkabıların sınırlarına tahammül edemiyormuş gibi görünüyordu, hepsini fırlatıp atıyorlardı, dirseği üzerine yaslanmış, ağırlığını sola vermiş uzanan İski'yse onların hizmetlerinden faydalanıyordu, *evet, biliyorum, onu aziz mertebesine yükselttin kızım, pişirdiği bütün yemekleri yuttun, perhizini, Doğulu Papa havasındaki bekârlığını ama Vazife hizmetkârı kılığındaki o zevk adamı, derebeylik haklarında ısrar eden o aristokrat kadınsız duramazdı fazla, günahlarını gizlemekte üzerine yoktur ama ben onu tanırdım, benden hiçbir şey gizlemezdi, köydeki beyaz kızların hamile kalıp doğurduklarını gördüm, onlara gönderdiği cüzi ama düzenli harçlıkları bilirdim, Harappa çocukları aç kalmasın diye, o hapse düşünce de kadınlar bana geldiler,* tokat şalı, İskender binlerce kere elini kaldırıyor, bakanlara, büyükelçilere, diklenen din adamlarına, değirmencilere, hizmetkârlara, arkadaşlara, adeta attığı her tokat oradaydı, *öyle çok yaptı ki bunu, Ercümend, sana değil, sana yapmazdı, bu yüzden de inanmazsın ama kendi yaşıtlarının yanaklarında onun avcunun yarattığı o silinmez kızarıklıkları gör,* tekme şalı, insanların kıçlarını tekmeleyip onlarda sevgi dışı duygular uyandıran İskender; tıslama şalı, İskender haşmetli zamanlarında ofisinde, oda en küçük ayrıntısına kadar aslına uygun, öyle ki insan o görkemli yerin kokusunu bile duyacak neredeyse, sivri uçlu beton kemerler, duvarlarda çerçevelenmiş kendi Düşünceleri, masasının üzerinde kara alpler gibi Mont Blanc kalemleri, titiz iğne beyaz yıldızlarını bile ihmal etmemiş; gölgelerin ve gücün odası, tek bir gölgesi boş değil, her karanlık bölgede

parlayan gözler var, uzanan kırmızı diller, gümüşi iple resmedilmiş fısıltılar kumaşı katediyor: İskender ve casusları, o kulak kabartanlar ve fısıldayanlar odasının ortasında baş örümcek –Rani ağın gümüşi iplerini de işlemişti– İskender'in yüzünden çıkıyorlardı, gümüşi iplikle o günlerin eklembacaklı dehşetini ortaya koymuştu, adamların oğullarına yalan söylediği, kızgın kadınların sevgililerinden korkunç bir intikam almak için rüzgâra fısıldamalarının yeterli olduğu günler, *sen asla onun bildiklerini merak etmenin korkusunu hissetmedin Ercümend;* işkence şalı, İskender'in hapishanelerinin kötü kokular yayan şiddetini işlemişti bu şala Rani, gözleri bağlı sandalyelere bağlanmış tutukluların üzerine kova kova su atan gardiyanlar, bir kaynar su (iplikten dumanlar), bir buz gibi soğuk su, ta ki kurbanlarının bedenleri kendini şaşırıp soğuk su tenlerinde yanıklar oluşturana kadar; şalın üzerinde yara gibi kabaran kırmızı nakışlar; beyaz şal, beyaz üzerine beyazla işlenmiş, öyle ki sırlarını ancak en dikkatli ve meraklı gözlere ifşa ediyordu; polisleri gösteriyordu çünkü İski onlara yeni üniformalar giydirmişti, tepeden tırnağa beyaz, gümüşi kenarlı beyaz kasklar, beyaz deri tabanca kılıfları, dize kadar beyaz postallar, içkinin su gibi aktığı diskotekleri işleten polisler, beyaz etiketli beyaz şişeler, beyaz eldivenlerin üzerinden burna çekilen beyaz tozlar, *bunları görmezden geldi, anlarsın ya, polisin güçlü ordunun zayıf olmasını istiyordu, beyazdan gözü kamaşmıştı kızım;* küfür şah, İskender'in ağzı uçurum gibi açık, küfürler dudaklarından saçılan zararlı hayvanlarla resmedilmiş, kızıl hamamböcekleri, mor kertenkeleler, turkuaz sülükler, sarı akrepler, mavi örümcekler, albino fareler, *çünkü küfrü de hiç kesmedi Ercümend, kulakların nasıl da seçici;* uluslararası utanç şalları, İski pembe Çinli ayaklarına kapanmış, İski Pehlevi'yle işbirliği yaparken, Amin Dada'ya sarılırken; Mahşerin at-

lısı İskender, atom bombasının üzerinde; Harappa ile Saçaklı Köpek zalim oğlanlar gibi zümrüdi bir tavuğun gırtlağını kesiyor ve Doğu Kanadı'nın tüylerini tek tek yoluyor; seçim şalları, saltanatını başlatan seçim günü için bir tane, çöküşüyle son bulan için bir tane, figürlerle dolup taşan şallar, her biri Cephenin bir üyesinin insanın nefesini kesecek kadar aslına sadık bir portresi, mühürleri kıran, oy sandıklarını dolduran, kafa kıran figürler, oy kullanan köylüleri izlemek için seçim kabinlerine dalan figürler, sopa sallayan, silah doğrultan, yangın çıkaran kitleler, ikinci seçimin şalında birinciden üç kat fazla figür vardı ama Rani'nin sanatının kalabalık meydanına rağmen tek bir yüz bile anonim değildi, her küçük varlığın bir adı vardı, düşünülebilecek en büyük ölçekte bir itham eylemiydi bu, *elbette her halükârda kazanacaktı kızım, kuşkusuz saygın bir zafer ama dahasını istedi, rakiplerinin yok olmasını istedi, çizmesinin altında hamamböceği gibi ezmek istedi onları, evet, imha etmek ama sonunda kendisine döndü, şaşırmadı sanma, sadece insan olduğunu unutmuştu;* alegorik şal, İskender ve Demokrasinin Ölümü, İskender'in boğazına yapışmış, gırtlağını sıkan elleri altında Demokrasinin gözleri pörtlemiş, yüzü morarmış, dili fırlamış, pijamasına sıçmıştı, elleri rüzgâra tutunmaya çalışan kancalar gibiydi, İskender gözleri kapalı sıktıkça sıkıyordu, arka planda generaller onu seyrediyordu, cinayet nakışçı kadının mucizesi sayesinde hepsinin taktıkları aynalı gözlüklerden yansıyordu, sadece birinin gözlüğü yoktu, gözlerinin etrafında koyu siyah halkalar, yanaklarında kolayca akıveren gözyaşları olan birinin ve generallerin arkasında, onların üniformalı omuzlarının, apoletlerinin üzerinden, koltuklarının altından bakan başka figürler vardı, Amerikan tıraşlı Amerikalılar, bol takım elbiseli Ruslar, hatta büyük Zedong'un ta kendisi, hepsi seyrediyordu, parmaklarını bile kımıl-

datmalarına gerek yoktu, *babanın arkasına bakmana gerek yok Ercümend, kumpasçı avına çıkmana gerek yok, onların işini gördü, osurmalarına bile gerek kalmadı, ben umudum derdi, öyleydi de ama o pelerini çıkarıp başka bir şeye dönüştü*, imkânların katili İskender bir kumaş üzerinde ölümsüzleşmiş, sanatçı kurbanını genç, ufak tefek, çelimsiz, zihinsel özürlü bir kız olarak resmetmiş: kendine model olarak ebleh, dolayısıyla masum bir çocuğun anısını seçmiş, Safiye Zeynep Haydar (artık Şakil) İskender'in gevşemeyen parmakları arasında soluksuz, morarmış; otobiyografik şal, sanatçının bir kocakarı olarak portresi, bu otoportrede Rani kendisini evle aynı malzemelerden resmetmişti, tahta, tuğla, teneke, vücudu Mohenco'nun dokusuyla iç içe geçiyordu, topraktı, çatlaklar ve örümceklerdi ve ince bir unutuş sisi sahneyi bulandırıyordu; bu on dördüncü şaldı, on beşinciyse XV. yüzyılın şalıydı, ipliklerle yeniden yaratılmış şu meşhur afiş, İskender geleceğe işaret ediyordu ama ufukta hiçbir şey yoktu, şafağın parmakları filan, sadece gecenin dalgaları vardı; sonra Pembiş'in şalı, intiharının; son iki tanesi en kötüleriydi: Cehennem şalı, Ömer Hayyam Şakil'in çocukluğunda keşfettiği gibi ülkenin batısında, K. civarlarındaydı Cehennem, Doğu'nun ayrılışının ardından ayrılıkçı hareketin çığrından çıktığı, koyun düzenlerin arttıkça arttığı yerde ama İskender başka-ayrılık-olmaması için, başka-bir-Doğu-Kanadı olmaması uğruna ne gerekiyorsa yapmıştı, kırmızıydı, tepeden tırnağa kırmızı, şalın üzerine cesetler saçılmıştı, cinsel organları olmayan adamlar, bacakları kopmuş, yüzlerinin yerinde iç organları, yabancı ölüm tugayı Rıza Haydar'ın valiliğinin anısını silmiş, hatta geri dönüp bakıldığında o döneme ılımlı, hoşgörülü bir hava bile kazandırmış, *çünkü eşi menendi görülmemişti kızım, senin halk adamın, halkın seviyesine inme ustan, şalımda cesetlerin sayısını unuttum, yirmi bin mi, elli bin mi,*

yüz bin mi, kim bilir, bütün dünyada o kanı göstermeye yetecek kırmızı ip yoktur; açık karınlarına köpekler dadanmış başaşağı asılı adamlar, kurşunların açtığı ikinci ağızlarıyla cansız cansız sırıtan insanlar, o et ve ölüm şalındaki solucan ziyafetinde bir araya gelmiş insanlar; şalların sonuncusunda Küçük Mir Harappa, bir sandığın dibine gömülü Küçük Mir ama kuzenini hayalet parmaklarıyla yakalamak için, İskender'i Cehennem'e çekmek için doğrulmuş... On sekizinci şalı ve şaheseri, panaromik bir manzara, kumaşın üzerinde sürgününün sert toprakları uzanıyor, Mohenco'dan Daro'ya, sırtlarındaki değneklerin iki ucunda kovalar taşıyan köylüler, başıboş atlar, toprağı kazan kadınlar, pembe mavi nakışların mucizesinde parlayan şafak ışığı: Daro uyanıyordu ve kocaman verandasında, basamakların yanında, uzun ve ağır bir şey rüzgârda sallanıyordu, on yedinci şaldaki kan banyosundan sonra tek bir ölüm, baba evinin saçakları altında bir ipin ucunda sallanan Küçük Mir Harappa, Başkan'ın rejiminin ilk aylarında ölmüş, görmeyen gözleri bir zamanlar sevilmemiş bir köpeğin leşinin çürümeye bırakıldığı yere dikilmiş, evet, Rani onun bedenini insanın yüreğini durduran bir sadakatle resmetmişti, hiçbir şeyi atlamamıştı, ne dökülmüş bağırsakları, ne Mir'in kalbinin sökülüp alındığı koltuk altındaki kesiği, ne koparılmış dili, hiçbir şeyi, cesedin yanında bir köylü duruyordu, hayretle söylediği söz siyah harflerle başının üzerine yazılmıştı, "Vücudu da ev gibi yağmalanmış sanki."

Küçük Mir Harappa cinayetinde işbirliği yaptığı iddiasıyla idamla yargılanmıştı İskender elbette. Ölen adamın oğlu Harun da bu cinayeti bizzat işlemekle itham edilmişti. Ama o gıyabında yargılandı çünkü ülkeden kaçtığına inanılıyordu, gerçi ortadan kaybolmuştu, yer altına girmiş olması da mümkündü.

Rani'nin on sekizinci şalında katil yoktu... ama artık şalların on sekizi de serilip takdir edildiğine göre Harappaları, suyun bile paslanmış çeşmelerden kan rengi damladığı o viran eve hapsedilmiş Rani ile Ercümend'i bırakalım. Saatleri geri alma zamanı, İskender mezarından çıkıyor ama aynı zamanda hikâyenin arka planına çekiliyor. Harappalar yükselip çökerken başka insanlar da kendi hayatlarını yaşıyordu.

10

Peçeli kadın

Bir zamanlar "Utanç" diye de bilinen genç bir kadın vardı, Safiye Zeynep. Çelimsizdi, çamfıstıklarına karşı zaafı vardı ve yürürken kollarıyla bacakları birbirini tutmazdı. Ama yürüyüşündeki bu tuhaflık dışında bir yabancıya öyle çok da anormal gelmezdi; hayatının ilk yirmi bir yılında fiziksel özelliklerin normal tamamlayıcılarını edinmişti, onu olağanüstü olgun gösteren ve beyin namına sadece yedi yıllık bir gelişim gösterebildiğini gizleyen küçük ciddi bir yüz de bunlara dahildi. Hatta bir kocası bile vardı, Ömer Hayyam Şakil ve ailesinin ona, kendisinden otuz bir yaş büyük, yani babasından daha yaşlı bir adamı koca olarak seçmesinden yakınmamıştı hiç. Ama görüntü bir yana, bu Safiye Zeynep'in gerçekte o doğaüstü yaratıklardan biri olduğu ortaya çıkmıştı, şu imha ya da intikam meleklerinden ya da hikâyelerde okumaktan hoşlandığımız kurtadamlardan, vampirlerden, sadece soyut şeyler, hayal ürünleri olduklarını düşünerek şükranla hatta gururla içimizi çektiğimiz, ödümüzü patlatan mahluklardan; çünkü onların varlık ihtimalinin dahi hayatımızı düzenleyen kanunları, dünyayı anlamamızı sağlayan süreçleri tümüyle altüst edeceğini biliriz (ama söylemeyiz).

Safiye Zeynep Şakil'in içinde bir Hayvan pusuday-

dı. Bu korkunç canavarın gelişimini bir nebze olsun gördük; bazı duygulardan beslenerek kızı nasıl tutsak aldığını gördük. İki olayda da çok fena hasta oldu, ölmesine ramak kaldı; belki iki hastalık da, beyin humması ve bağışıklık sisteminin çöküşü, kendi hayatı pahasına o hayvanı yenmek için kendi sıradan benliğinin, Safiye-Zeynep'liğinin gayretleriydi. Ama Hayvan ortadan kalkmamıştı. Eniştesine saldırdıktan sonra geriye kalan Hayvanharici kısımlarının içerideki kana susamış mahluka direnme kabiliyetini yavaş yavaş kaybettiği tahmin edilebilir belki. Ama Ömer Hayyam'ın fısıldayan sesi nihayet onu transtan çıkarmanın yolunu bulduğunda taptaze ve rahat uyandı, Talvar'ın polo kariyerini sona erdirdiğinden habersiz görünüyordu. Hayvan tekrar yenilmişti ama kafesinin parmaklıkları hasar görmüştü. Yine de genel bir rahatlama oldu. "Zavallı kız, o kadar üzüldü ki kendini kaybetti, o kadar," demişti *ayah* Şahbanu, Ömer Hayyam'a, "ama Allah'a şükür iyileşti."

Rıza Haydar, görüşmek için Şakil'i çağırdı ve mertçe, evlilik teklifini geri alma fırsatı tanıdı ona. Bunu duyan ve kendisi orada mevcut bulunan antika din adamı Mevlana Davud sessiz kalamadı. İlk baştaki itirazı muazzam yaşının sisli labirentlerinde kaybolmuş olan ihtiyar kem bir mermi gibi vınladı. "O dişi şeytanla, bu dişi şeytanların oğlu," diye bağırdı, "bırak buradan başka nereyi cehenneme çevireceklerse çevirsinler." Ömer Hayyam vakarla cevap verdi: "Beyefendi, ben bilimadamıyım; bu şeytan muhabbetinin canı cehenneme. Sevdiğim birini hastalandı diye yüzüstü bırakamam; onu iyileştirmek benim vazifem. Yaptığım da bu."

Kahramanımdan duyduğum hayal kırıklığında bir azalma yok; saplantılı tiplerden olmadığımdan onun bu saplantısını anlamakta güçlük çekiyorum. –Ama özürlü kıza duyduğu sevginin samimi görünmeye başladığını

kabul etmeliyim... ama eleştirilerimi hükümsüz kılmaz bu. İnsanoğlunun, aslen çıkarcı, sahte, bayağı olan bazı eğilimlerinin samimiyetine ve asaletine kendisini inandırmaya karşı büyük kabiliyeti vardır.– Neyse: Ömer Hayyam bu evliliği gerçekleştirmekte ısrarlıydı.

Müjde'nin düğününde olanlar yüzünden aklı pek başında olmayan Belkıs Haydar ikinci bir düğün havasına girecek halde değildi. Safiye Zeynep hastaneden çıktıktan sonra annesi onunla konuşmayı reddetti; ama düğün arifesinde, Şahbanu'nun kızı yağladığı, saçlarını ördüğü yere gelip öyle büyük bir bezginlikle konuşmaya başladı ki her kelimenin vazife bilincinin dipsiz kuyusundan çektiği ağır bir yük olduğu belliydi. "Kendini okyanus gibi düşün," dedi Safiye Zeynep'e. "Evet, onu, adamı da bir deniz mahluku gibi düşün çünkü erkekler öyledir, yaşamak için içinde, gizli etinin gelgitleri arasında boğulmaları gerekir." Gözleri rastgele kızının yüzünde dolaşıyordu. Safiye Zeynep annesinin bu anlaşılmaz soyutlamaları karşısında suratını astı ve hem yedi yaşındaki kızın sesiyle, hem de uyuyan canavarın tekinsizce kılık değiştirmiş sesiyle, "Balıklardan nefret ederim," dedi inatla.

İnsanoğlunun gece, tehlike, bilinmeyen karşısındaki en güçlü itkisi nedir? – Koşup kaçmak; gözlerini çevirip sıvışmak; musibet, yedi arşınlık postallarıyla ardından koşmuyormuş gibi yapmak. Bilmezden gelme arzusudur bu, bilincin tahammül edemediğini ondan kovalamaya yarayan demir budalalık. Bu itkiye sembolik bir biçim vermek için devekuşundan dem vurmaya gerek yok; insanlığın gönüllü körlüğü her türlü uçamayan kuşunkinden fazladır.

Safiye Zeynep'in düğününde (aile arasında; misafir yok, otağ yok; K.daki üç anne gelmemişti, Davud da or-

tadan kaybolmuş, geriye sadece Haydarlar, avukatlar ve Şakil kalmıştı) Rıza Haydar, Ömer Hayyam'ı nikâh akdine bir madde sokmaya zorlamıştı, buna göre Ömer'in önceden izin almadan eşini ailesinin evinden alması yasaktı. "Bir baba," diye açıklamıştı Rıza, "yüreğinin kıymetli parçaları olmadan yapamaz," bu sözden Safiye'ye duyduğu yeni sevginin her zamankinden daha harlı olduğu anlaşılıyordu ama bu ateşin harı gözlerini, kızının gerçeğine kör etmişti. İleriki yıllarda karısını eve kapatarak, onu duvarların ve panjurlu pencerelerin içine hapsederek ailesini onun kanının kötücül mirasından, tutkularından ve işkencelerinden (zira Safiye Zeynep'in ruhu ıstırap içindeyse bunda delirmiş bir kadının çocuğu olmasının da payı vardı, belki bu da bir açıklama sayılabilirdi) koruyabileceğine ikna etmişti kendini.

Ömer Hayyam da reddetmişti görmeyi. Bilimden kör olmuş vaziyette Haydar'ın kızıyla evlendi. Safiye Zeynep gülüyor, gümüş varakla süslenmiş bir tabak *laddu*[1] yiyordu. *Ayah* Şahbanu etrafında annesi gibi fır dönüyordu.

Tekrar ediyorum: Medeni bir toplumda canavarlara yer yoktur. Böyle yaratıklar dünyada boy gösterse bile en kıyısında dolaşırlar, inanmazlık teamüllerinin dayattığı çeperlerde... Ama kırk yılda bir bazı şeyler ters gidebilir. Adabı muaşeret surları içinde bir Hayvan doğmuştur, bir "yanlış mucize". Safiye Zeynep'in tehlikesi buydu: bir şahmaranlar, iblisler çölünde değil saygın dünyanın göbeğinde vücut bulmuştu. Bunun neticesinde o dünya Safiye'nin gerçekliğini görmezden gelmek için büyük gayret gösterdi, onunla, karmaşanın tecessümüyle uğraşmaktan, onu dışlama raddesine gelmekten kaçınmak

1. Süt, un, şeker, hindistancevizi, kaju, safran vb.nin iyice yoğrularak, misket şeklinde yuvarlanmasıyla hazırlanan tatlı.

için, çünkü dışlanması hiçbir-şekilde-bilinmemesi-gerekeni, yani barbarlığın kültür topraklarında gelişebileceği, seçkinliğin ütülü gömleği altında vahşetin yatabileceği gibi imkânsız bir gerçeği açığa koyacaktı. Annesinin de dediği gibi utançlarının ete kemiğe bürünmüş haliydi o. Safiye Zeynep'i anlamak, bu insanların kendilerine dair düşüncelerini parçalayacaktı, kristal bir bardak gibi; bu yüzden de yapmıyorlardı, yapmamışlardı, senelerce yapmayacaklardı. Hayvan güçlendikçe varlığını inkâr etme gayretleri artmıştı... Safiye Zeynep aile efradının çoğundan uzun yaşadı. Onun uğruna ölenler bile oldu.

Artık başarısızlık rüyaları yok, acemi askerlerle meydan dayağı yok; Rıza Haydar terfiini İskender Harappa'dan almış, Ömer Hayyam Şakil de herkesle birlikte kuzeye taşınmayı kabul etmişti. Tıp alanındaki büyük şöhreti ve Haydar'ın yenilenen nüfuzu Ömer'e, yeni başkentteki Hıra Dağı Hastanesi'nde başhekimlik kazandırmıştı, sonra yola düzüldüler, döşekler, *ayah*'lar, falan feşmekân; çok geçmeden iki büyük nehir arasındaki kuzey platosunun üzerinden uçuyorlardı, Potvar Platosu, denizden iki yüz elli metre yükseklikte, büyük oyunların sergileneceği sahne.

Gözenekli yığışım kayası üzerinde ince toprak katmanı... ama toprağın inceliğine rağmen platodan yağmurun yardımıyla inanılmaz ölçüde ürün alınıyordu; öyle umulmayacak bereketi olan bir topraktı ki bu koskoca bir şehrin, eski bir kasabanın kıçındaki sivilce gibi kabarıvermesine imkân tanımıştı. *Ravalpindi*'nin kaburgasından doğan (çekinmeyin söyleyin) *İslamabad*.

Gökyüzünden aşağı bakan ve uzakta parlayan şehirleriyle Potvar Platosu'nu gören Mevlana Davud, salyalı, yarı bunak bir keyifle uçağın penceresine vuruyordu. "Arafat," diye bağırdı avazı çıktığı kadar, hostesi tedirgin

ederek, "Arafat'a geldik," ve hiç kimse, ne dostu Rıza ne düşmanı Belkıs ona doğruyu söyleyecek cesareti kendinde bulabildi çünkü ihtiyar adam, Mekke-i Şerif'in dışındaki Arafat ovasının kutsal topraklarına inmek üzere olduklarına inanmayı seçmişse bu da bir nevi körlüktü, yaşlılarda mazur görülebilecek bir hayal.

General Rıza Haydar selefinden, Binbaşı Şuja adında iki metre on santimlik kederli bir ADC[1], ayrıca sabık Doğu Kanadı'ndaki yenilgisi yüzünden bir futbol maçını bile kazanamayacak kadar moral çöküntüye uğramış bir ordu miras almıştı. Sporla savaş arasındaki yakın ilişkinin farkında olan yeni başkomutan, takımlara varlığıyla ilham vermek umuduyla evlatlarının katıldığı her türlü spor müsabakasında boy göstermeyi vazife edinmişti. Bu yüzden de elebaşlığının ilk aylarında Rıza Haydar, ordu spor tarihinin en büyük hezimetleri serisinin büyük kısmında mevcut bulunmuştu; bu hezimetlerin ilki, ordu sınıfları arasındaki efsanevi kriket maçında, Kara Kuvvetleri'nin ilk on vuruş sırasında tek sayı bile alamamasıydı. Rakipleri Hava Kuvvetleri ezici bir üstünlük sağlamıştı çünkü savaş büyük ölçüde Kara Kuvvetleri'nin felaketiydi bu yüzden de havacılar genelde bu kepazelikten o kadar etkilenmemişti. Kara Kuvvetleri sonunda oyunu bir vuruş sırası ve 420 sayıyla kaybetti; aslında 419 olacaktı ama Kara Kuvvetleri'nin ikinci vuruş sırasında yaptığı koşulardan biri yarım kaldı, çünkü söz konusu oyuncu koşunun orta yerinde adeta iştiyakını kaybetti, durdu, kafasını kaşıdı, şaşkın şaşkın etrafına bakındı ve yanından rakip takım oyuncusunun geçtiğini bile fark edemedi... Haydar Denizcilerin seksen dakikada

1. (İng.) Air Defence Commander'ın (Hava Savunma Subayı) kısaltması.

kırk sayı attıkları hokey maçına da şahitlik etmişti, bu arada kendi askerleri tıpkı Doğu'daki o kıyamet gününde teslim olan askerler gibi bön bön, ucu kıvrık sopalarına bakmışlardı; yeni milli yüzme havuzlarında kendi gözleriyle çifte trajediyi görmüştü, bir Kara Kuvvetleri yüzücüsü, bir atlayışı eline yüzüne bulaştırdıktan sonra utancının sularından çıkmak yerine boğulmayı tercih etmiş, bir diğeriyse ondan da beterini yapıp kuleden atladıktan sonra top patlaması gibi bir sesle göbeğinin üzerine düşmüş, içi boya dolu bir balon gibi patlamış, yetkililer bağırsaklarını toplamak için havuzu boşaltmak zorunda kalmıştı. Bunun ardından Binbaşı Şuja'nın kederli yüzü General'in ofisinde belirmiş ve affınıza sığınarak, efendim, Başkomutan Sahib'in bu müsabakalardan uzak durmasının daha iyi olacağını söylemişti, zira onun varlığı askerlerin utancını artırıyor, işleri iyice çıkmaza sokuyordu.

"Yazıklar olsun," diye bağırdı Rıza, "nasıl oldu da koca ordu bir gecede mahcup tazelere dönüştü?"

"Savaştan efendim," diye cevap verdi Şuja, öyle derin bir yılgınlığın kuyusundan konuşuyordu ki artık terfi bile umrunda değildi, "kusura bakmayın ama General, o dalaşta siz yoktunuz."

Artık Rıza birliklerinin paylaştıkları hezimetin korkunç dayanışmasıyla birbirlerine kenetlendiklerini anlamıştı ve sonunda meslektaşlarının neden bir kez olsun ordu evinde ona alkolsüz bir içki ısmarlama teklifinde bulunmadığını tahmin etmişti. "Kıskançlıktan sanmıştım," diye kınadı kendini ve küstahlığı yüzünden hak ettiği rütbe tenzilini bön bön bekleyerek hazır olda duran Şuja'ya döndü: "Peki Binbaşı; sence çözüm ne?"

Bu beklenmedik soru Şuja'yı dürüstlüğe teşvik etti. "Açık açık konuşmama izin var mı efendim?" Haydar başını salladı: "Erkek erkeğe. Sadece ikimizin arasında."

"O zaman kusura bakmayın efendim ama askerî yönetime geri dönmek lazım. Sıkıyönetim ilan edin efendim."

Haydar şaşırmıştı. "İnsanlar bu şehirde ihanetten başka şeyden bahsetmez mi?"

ADC'yi kuşatan kasvet iyice koyulaşmıştı. "General Sahib sordu ben de söyledim efendim. Genç subaylar huzursuz efendim, burası bir ordu şehri, ordu iktidara alışık efendim, herkes bu siyasilerin ne menem olduğunu biliyor, beş para etmezler, bu işe uygun değiller, subaylar saygı gördükleri zamanları hatırlıyor ama şimdi moralleri öyle bozuk ki bu aralar Kara Kuvvetleri'ni herkes şamar oğlanına çevirebilir. Özür dilerim efendim."

"Darbene başlatma," dedi Haydar öfkeyle, "şu halinizle İski Harappa'nın eski metreslerinden bir düzinesi bile bütün orduyu teslim alabilir."

"Evet efendim," dedi Şuja ve şayanı hayret, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. General Haydar bu genç devin on sekizini fazla geçmemiş olduğunu hatırlattı kendine; sonra kendi meşhur, aşırı faal göz pınarları sempatiyle dolmaya başladı, bu yüzden de hemen konuşmaya başladı, "Allah aşkına sus be adam. Kimse seni askerî mahkemeye filan çıkarmayacak. Sadece öncelikleri belirle yeter. Ülkeyi ele geçirmeyi düşünmeden önce birkaç polo maçı kazanalım."

"Pekâlâ efendim," Şuja kendini kontrol etmişti, "Generalin fikrini polo takımına iletirim efendim."

"Ne hayat," dedi Rıza Haydar tek başına kaldığında. "Ne kadar yükseğe tırmanırsan koduğumun çamuru o kadar fazlalaşıyor." Bizim Zır Cesaret'in kendi ayakları üzerinde durmaya alışık olmasının ülkenin hayrına olduğunu düşündü.

Kara Kuvvetleri'nin moralinin düzeltilmesi, doğrusunu söylemek gerekirse, Rıza Haydar'ın kariyerinin en

büyük başarısıydı; bence cumhurbaşkanı olduğunda üstlendiği her türlü işten daha zordu. Bunu nasıl mı yaptı? – Güreş maçlarını kaybederek.

Binbaşı Şuja'yla yaptığı görüşmeden sonraki sabah, ADC'ye kendisi için rakipler seçmesini istedi, özellikle de sıradan askerler arasından ama aynı zamanda subayların da bir kesiti arasından. "Güreşe çok meraklıyımdır," diye uydurdu, "bizim ordu pehlivanları nasılmış görelim bakalım."

General Rıza Haydar yüz on bir askerle güreşti ve hepsine yenildi. Kazanmak için hiç teşebbüste bulunmadı, esasen kazanmanın mümkün olduğunu unutmuş rakipleri karşısında kaybetmek gibi çok daha zorlu bir iş üzerine yoğunlaşmıştı; dahası bütün gücüyle zafer kazanmaya çabalıyormuş izlenimi vererek kaybediyordu. "Faydaları görülüyor," dedi her güreşten önce ve sonra ona özel doktorluk eden ve kırk dokuz yaşındaki bu vücuda verilen tahribattan paniğe kapılan Ömer Hayyam Şakil'e. "Evet," diye cevap vermişti Ömer Hayyam, sızlayan kemikleri, gökkuşağı renklerinde bereleri tedavi ederken, "ne demezsin." Rıza Haydar, Şakil'in orasına burasına bastıran parmakları altında yatarken bol bol ağlıyordu ama bunlara sevinç gözyaşları diyordu.

Rıza Haydar'ın güreş stratejisi ona çifte zafer kazandırmıştı. Liderliğini, ordunun kabul etmesini sağlamıştı çünkü artık o som utanç yoldaşlığında adamlarıyla aynı saftaydı. Bizim Zır Cesaret, çenesine tekme yerken, ayak bilekleri boynuna düğümlenmiş vaziyette mindere çalınırken, bir piyadenin kolu tarafından soluğu kesilirken, kaburgaları çatlayıp kolları çıkarken Ansu kahramanının eski popülerliği yeniden doğmuştu; Harp Akademisi'nin tozu ve isimsizliğinden temizlenerek bir kez daha yeni gibi parıldamaya başlamıştı. Evet, Zır Cesaret dönmüştü, her zamankinden büyük... Ama Rıza bundan fazlası-

nı hedefliyordu ve ikinci amacına da nail olmuştu çünkü birbiri ardına ordugâhlarda, Kara Kuvvetleri'nde kalmış son gerçek savaş kahramanının tuzla buz olmasına katkıda bulunan ya da gürleyen minder kenarlarından şahitlik eden askerler kendilerine yeniden inanmaya başlıyorlardı; General'i yere çalacak kadar iyilerse zannettikleri kadar zavallı dövüşçüler olmadıklarına inanıyorlardı. Güreşle geçen bir yılın ardından Rıza Haydar mola istedi. Üstteki iki kesici dişini kaybetmiş, daha başka sayısız yaralanmaya maruz kalmıştı. "Artık bunlara katlanmam gerekmiyor," dedi Şuja'ya, (artık biraz azalmış olan) daimi kahır vaziyetinin sadece kaybedilmiş ve neredeyse unutulmuş savaşın sonucu olmadığı, bir kişilik özelliği olduğu ortaya çıkmıştı artık.

"O hıyarağalarına söyle," dedi Rıza, "bundan böyle bütün personelin girdiği bütün müsabakaları kazanmasını bekliyorum yoksa ne yapacağımı bilirim." Bunu Kara Kuvvetleri'nin maç sonuçlarında müthiş bir iyileşme takip etti.

Ordunun morali meselesinde böyle oyalanmamın sebebi, Rıza Haydar'ın başkomutan olduğu yıllar zarfında, kızı Safiye Zeynep'in geceleri yaptıklarıyla gerektiği gibi ilgilenecek zamanı ve zihinsel enerjisi olmadığını göstermekti.

Siyasiler ve diplomatlar yeni şehri idare ediyordu ama eski şehrin hâkimi orduydu. Yeni başkent, zevksiz bir geçicilik havası yayan çok sayıda beton binadan oluşuyordu. Cuma Camii'nin küresel kubbesi çatlamaya başlamıştı bile, çevresindeki resmî binalar da onun gibi dökülmeye başladıkları halde kurum satıyorlardı. Klimalar bozulmuştu, elektrik tesisatı kısa devre yapıyordu, lavabolar tıkanıyor, tesisatçılar çileden çıkıyordu... Ah şehirlerin en çirkini! O binalar aslında bir nevi önceden vurgulanmış

nostalji olan bir modernizmin nihai zaferini temsil ediyordu, işlevsiz biçim, İslam mimarisinin kalpsiz bir sureti, Moğolların hayal bile edemeyeceği kadar fazla Moğol kemeri olan binalar, ön gerilimli betonla duvarlardaki sivri tepeli oyuklardan ibaret kalmış kemerler. Yeni başkent aslında dünya üzerindeki havaalanı terminallerinin en büyük koleksiyonuydu, istenmeyen transit ve gümrük salonları çöplüğü ama belki de münasibi buydu çünkü demokrasi o cenahlarda asla göçmen bir kuştan öteye geçememişti ne de olsa... Halbuki eski şehirde yaşının verdiği güvenli bir taşralılık vardı. Eski, geniş, ağaçlık caddeler, kaotik pazarlar, kenar mahalleler, çekip gitmiş *Angrez* idarecilerin aşırı büyük, sağlam malikâneleri. Başkomutan'ın resmî ikametgâhı, taş revaklarla, Yunan taklidi frezli alınlıkları taşıyan, kalın yivli sütunlarla bezeli neoklasik bir saraydı ve ön kapıya çıkan muazzam basamakların iki yanında küçük gülle yığınları göze çarpıyordu; yemyeşil çimenliği koruyan tekerlekli topa uydurma "Küçük Zamzama" ismi takılmıştı. Ev çok büyük olduğundan bütün aile itirazsız oraya yerleşmişti, bu yüzden de Rıza ile Belkıs'ın yanı sıra Müjde ile Talvar Ülhak, Ömer Hayyam ile Safiye Zeynep, Davud ile *ayah* Şahbanu da farklı kaderlerini o devasa çatının altında yaşayacaklardı, yüksek mavi göğün altında taşlaşmış pozlar veren yabancı Yunan ve Roma tanrılarının kibirli bakışları altında.

İşler iyi gitmiyordu.

"Bu manyak ordu yetmiyormuş gibi," demişti Rıza, kuzeydeki ilk günlerinde kendi kendine, "benim evim de delilerle dolup taşıyor." O çağını şaşırmış sarayın sakinleri de onun bu öfkeli mübalağasını hakikatin ta kendisine dönüştürmeye niyet etmişti adeta.

Mevlana Davud, bir sabah üzerinde geleneksel hacı kıyafetiyle, biri beline sarılmış, diğeri rastgele omzuna

atılmış iki kumaş parçasıyla boy gösterdiğinde General Rıza Haydar, fosilleşmiş din adamının kuzeye yaptıkları yolculuk sırasında yükselmeye başlayan bunaklık gelgitine nihayet tümüyle gömüldüğü olasılığını dikkate almak zorunda kaldı. İlk başta eski müttefikine tatlılıkla yaklaşmayı denedi. "Mevlanacım," dedi, "hacca gitmek istiyorsan söyle yeter, ben her şeyi ayarlarım, Arabistan'a uçak biletini filan," ama Davud, "Zaten bu mübarek toprak üzerinde yürüyorum uçağa ne lüzum var?" diye cevap verdi. O günden sonra Mevlana, elleri önünde kitap gibi açılmış, aklını kaybetmesi sebebiyle başka, kaba lehçelerle saflığını bozduğu bir Arapçayla Kuran'dan sureler okuyarak şehirde dolaşmaya başladı; ona şehrin ardında uzaklardaki Ebu Kubeys, Sebir ve Hıra dağlarının doruklarını gördüğünü zannettiren, bisiklet fabrikasını Peygamber'in karısının gömülü olduğu mezarlık gibi gösteren bunaklığın pençesinde şehir ahalisini, elbette erkekler usulünce giyinmedikleri için kadınlar da kepaze halde oldukları için, zındıklık suçlamasıyla taciz etmeye başladı; kadınlara orospu diye bağırdığında yüzüne gülüyorlardı. Kâbe'nin yolunu soran deli, yaşlı bir adamdı, balıkçı dükkânlarının önünde yerlere kapanıp Mekke'deki kutsal yerlermiş gibi "Ya Allah!" çeken, çocuklaşmış sakallı bir budala. Sonunda cesedi bir eşek arabasında Haydar malikânesine getirildi, arabanın şaşkına dönmüş sahibi ihtiyar adamın son nefesinde, "İşte orada! Üzerine bok atıyorlar," dediğini söylemişti. Eski şehrin dışına gitmişti, yeni su arıtma tankları lağım suyuyla doldurulmuştu; Rıza Haydar, Mevlana'nın son sözlerinin açık, bariz sebebi buymuş gibi yapmak için çok zorlamıştı kendini; ama aslında içten içe bayağı rahatsızdı çünkü dindar bir adam olduğu için Mevlana Davud'un acayipliklerini bunaklık deyip geçiştirmeyi başaramamıştı hiç; Rıza'nın alnındaki *gatta* izi sızlıyor ve belki de ihtiyar

Mevlana'nın gerçekten Mekke'yi görmüş olduğunu düşündürtüyordu ona, bu kâfir şehrin ortasında bir kutsallık görüntüsü, bu yüzden de son sözleri korkunç, şifreli bir uyarı içeriyor olabilirdi. "Kâbe," diye fısıldamıştı Rıza'nın kendi sesi titrek titrek kulağına, "sonunda gördü demek ve üzerine bok atıyorlardı." Sonra, cumhurbaşkanı olduğunda bu imgeyi zihninden atamayacaktı.

Sivil idarenin ilk yılının sonunda General Rıza Haydar dede oldu. Müjde güzel, sağlıklı, ikiz oğlanlar doğurmuştu; General öyle sevindi ki Sinbad Mengal'i tamamen unuttu. Tam bir yıl sonra Müjde tekrar anne oldu; bu sefer üçüz doğurdu. Rıza Haydar biraz tedirgin olmuştu, şakayla karışık Talvar Ülhak'a, "Mükemmel bir damat olacağını söylemiştin ama beş erkek torun yeter, belki de vazifeyi biraz abartıyorsun," dedi. Tam on iki ay sonra Müjde, güzel kız dördüzler dünyaya getirdi ve Haydar onları o kadar sevdi ki artan beşikler, emzikler, çamaşır ipleri, çıngıraklar konusundaki kaygılarını dile getirmemeyi tercih etti. Bir yıl sonra, günü gününe beş kız torun daha çıkagelince artık Haydar bir şey demeden duramadı. Çifti karşısına alıp olabildiğince sert, "On dört çocuk, hepsinin doğum günü aynı," dedi, "siz neyin peşindesiniz? Nüfus patlaması diye bir sorundan haberiniz yok mu? Belki de bazı önemler almalısınız," ama bunu duyan Talvar Ülhak, bütün vücudu boynu gibi kaskatı kesilene kadar dikildi ve "Efendim, sizin ağzınızdan böyle bir şey duymayı hiç beklemezdim. Dini bütün bir adam olduğunuzu sanıyordum. General Haydar'ın böyle Allahsız uygulamaları tavsiye ettiğini duysa Mevlana Davud'un hayaleti kıpkırmızı kesilirdi," dedi. Haydar utandı ve çenesini kapadı ve beşinci yıl Müjde'nin rahmi altı yeni can daha çıkarttı, üçü kız üçü erkek çünkü Talvar Ülhak erkeklik gururuyla, Haydar'ın çok fazla erkek

torunu olduğu yönündeki sözünü görmezden gelmeye karar vermişti; İskender Harappa'nın hapse düştüğü sene çocuk sayısı toplam yirmi yediye yükselmişti ama artık kimse kaçının erkek, kaçının kız olduğunun hesabını tutmuyordu.

Begüm Nevid Talvar, sabık Müjde Haydar bacaklarının arasından fışkıran sonsuz insanlık pınarıyla başa çıkamıyordu. Ama kocası durmuyor, doymak bilmiyordu; çocuk hayalleri serpilerek hayatında eskiden polonun kapladığı yeri almıştı şimdi ve geleceği görme becerisi sayesinde hamilelik için en uygun gecelerin hangileri olduğunu daima biliyordu. Senede bir gün Müjde'nin yanına gidiyor, hazırlanmasını emrediyordu çünkü tohumu ekme zamanı o zamandı, öyle ki bereketli toprağını aşırı çalışkan bir bahçıvanın fakirleştirdiği bir bostan gibi hissediyordu Müjde kendini ve dünyada kadınlar için umut diye bir şey olmadığını anlıyordu çünkü ister saygın ol ister olma erkekler her halükârda sana sahip oluyordu, en kusursuz hanımefendi olmak için sen istediğin kadar uğraş bir erkek gelip içini yabancı, istenmeyen canla dolduruyordu. İsimlerini bile unutacak kadar çok sayıdaki çocuğun varlığı eski kişiliğini ezmişti, bir *ayah* ordusu tutmuş, çocuklarını kaderlerine terk etmişti, sonra kendini hepten bıraktı. Saçlarının üzerine oturmaya çalışmıyordu artık: önce Harun Harappa'yı sonra Yüzbaşı Talvar'ı büyüleyen mutlak güzel olma kararlılığı hatlarından silindiğinden, aslında baştan beri içinde olan o çirkin, dikkate değmez anaç kadın açığa çıkmıştı. Müjde'ye duyduğu nefret senelerle azalmayan Ercümend Harappa düşmanının çöküşünün haberlerini takip ediyordu. Eskiden Pembiş Evrengzib'in resimlerini çeken fotoğrafçı Müjde'yi de görüntülemek için tutulmuştu; Ercümend bu slaytları, hiç önemleri yokmuş gibi kayıtsızca Harun Harappa'ya gösteriyordu. "Zavallı moruk

bekârım benim," diye takılıyordu ona, "o layığını bulmuş olmasa bütün hayatını bu korkunç hamam anasıyla geçireceğini düşünüyorum da."

Lu kuzeyde esmez, yine de bazı ikindiler Belkıs uçup gitmesinler diye mobilyaları tutardı. Yeni, saray yavrusu evinin koridorlarında bir şeyler fısıldayarak dolanırdı ama günün birinde sesini Rıza Haydar'ın duyacağı kadar yükseltti. "Bir roket nasıl yıldızlara yükselir?" diye sordu dalgın dalgın çünkü aslında kendi kendine konuşuyordu. "Dünyadan ayrılmak hiç de kolay değil. Makine yükselirken parçalarını kaybediyor, dünyaya geri düşüyorlar, sadece başı, başı yerçekiminden kurtarabiliyor kendini." Rıza Haydar kaşlarını çattı, "Allah bilir ne saçmalıyorsun, kadın," dedi ama bu sözüne ve Ömer Hayyam'a, Belkıs'ın ayakları gibi kafasının da dolanmaya başladığını söylemiş olmasına rağmen onun ne demek istediğini anlamıştı; Belkıs'ın kehanetindeki gibi mesleğinin en üst mevkiine yükselmiş olduğu halde yükseldikçe çevresindeki insanları kaybediyordu; omuz yıldızlarına doğru uçuşunun işi biten safhalarıydı diğer insanlar: Davud, Müjde, Belkıs. "Neden utanacak mışım?" diye sordu kendine. "Onlara hiçbir şey yapmadım ki ben."

Senelerdir Belkıs'ı kemiren şeyler vardı, sıcak rüzgârlar, flamalı şövalyeler, öldürülen sinema müdürleri, erkek evlat doğuramamak, kocasının sevgisini kaybetmek, beyin humması, hindiler, düzeltme yazıları ama en kötüsü burada, bu sarayda, hep hayalini kurduğu kraliçelere layık yerde olmak ve onun da işe yaramadığını, hiçbir şeyin işe yaramadığını, her şeyin kül olduğunu görmekti. Zaferinin boşluğundan harap olan Belkıs'a son darbeyi gözdesi Müjde'nin perişanlığı vurmuştu, kızcağız çocuklarının yumuşak çığı altında nefessiz yatıyor, teselli kabul etmiyordu... Bir sabah hepsi Belkıs'ın siyah

bir burka giydiğini gördüler, içeride olduğu, evde de sadece aile efradı ve hizmetkârlar olduğu halde peçesini de indirmişti. Rıza Haydar ona ne halt ettiğini sorunca sadece omzunu silkip, "Çok sıcak oluyor ben de perdeleri kapattım," dedi çünkü artık ancak metaforlarla konuşabiliyordu. Mırıltıları perdelerle, okyanuslarla, roketlerle doluydu ama çok geçmeden herkes buna ve tekbenciliğinin peçesine alıştı çünkü herkesin kendi dertleri vardı. Belkıs Haydar o yıllarda neredeyse görünmez olmuştu, kaybettiği bir şeyi, belki de koptuğu bedeni koridorlarda arayan bir gölge. Rıza Haydar onun dışarı çıkmaması için tedbir almıştı... Ev kendi kendini idare ediyordu, her şey için bir hizmetkâr vardı, Başkomutan'ın evinin hanımı bir şahıs olmaktan çıkmış, neredeyse bir seraba, sarayın kuytularındaki bir fısıltıya, peçeli bir şayiaya dönüşmüştü.

Rani Harappa ara sıra telefon ederdi. Belkıs telefona kâh gelir kâh gelmezdi; geldiğinde de öyle alçak sesle, öyle yuvarlayarak konuşurdu ki Rani söyleneni anlayamaz, sadece derin bir kırgınlık sezerdi, sanki Belkıs arkadaşına gücenmişti, Haydar'ın neredeyse gözden çıkardığı karısında, İskender'in kocasını seçip büyük adam yapmasına bozulacak kadar gurur kalmıştı sanki. "Senin kocan Rani," demişti bir keresinde yüksek sesle, tane tane, "Rıza yere yatıp pabuçlarını yalayana kadar rahat etmeyecek."

General Haydar, savunma bütçesini konuşmak için İskender Harappa'yı görmeye gittiği ve zahmetleri karşılığında suratına tokat yediği günü ölene kadar unutmayacaktı. "Harcamalar kabul edilebilir seviyenin altına düşüyor İski," diye bilgilendirmişti Başbakan'ı, bunun üzerine Harappa masasının üzerine öyle sert bir yumruk indirmişti ki Mont Blanc kalemler yerlerinde sıçramış, köşe-

lerdeki gölgeler telaşla tıslamıştı. "Kimin için kabul edilebilir?" diye bağırdı İskender Harappa. "İşlerin nasıl yürüyeceğine ordu karar vermez bayım. Artık değil. Bunu kafana sok. Size senede elli kuruş tahsis edersek onunla idare edersiniz. Önce bunu kafana sok sonra da defol git."

"İskender," dedi Rıza sesini yükseltmeden, "dostlarını unutma."

"Benim konumumdaki bir adamın dostu olmaz," dedi Harappa. "Sadece karşılıklı çıkarlar üzerine kurulu geçici ittifaklar vardır."

"Demek artık insan değilsin," dedi Rıza ve düşünceli düşünceli ekledi: "Allah'a inanan biri insanlara da inanmalı." İskender Harappa daha da ürkütücü bir öfkeye kapıldı. "Dikkat, General," diye haykırdı, "çünkü seni tekrar o bulduğum çöp kutusuna atabilirim." Masanın arkasından kalkmış, tükürüklerini General'in yanaklarına saçarak doğrudan Rıza'nın suratına bağırıyordu. "Seni Allah affetsin İski," diye mırıldandı Rıza, "senin hizmetkârın olmadığımızı unutmuşsun." İşte tam o anda tükürüklerden nemlenmiş yanağına tokadı indirmişti Harappa. Ona tokatla karşılık vermemiş, yumuşak bir sesle, "Bu tokatların kızarıklığı kolay geçmez," demişti. Seneler sonra Rani Harappa, o kızarıklıkları şalında ölümsüzleştirerek bu dediğini doğrulayacaktı.

İleriki yıllarda, İskender Harappa sağlam tarafından toprağın altını boyladığında ve erkek kılıklı kızı annesiyle birlikte kilit altına alındığında Rıza Haydar rüyalarında o tokadı ve İski Harappa'nın kendisine pislik muamelesi yaptığı yılları görmeye başlayacaktı. Hele Ercümend ondan da beterdi, öyle açık bir nefretle bakıyordu ki Rıza onun her şeyi yapabileceğine inanıyordu. Bir keresinde İski, bir resmi geçide kendisi yerine kızını göndermişti, sırf bir kadını selamlatarak askerleri aşağılamak için, hem de hükümette hiçbir resmî statüsü olmayan bir kadını;

Rıza da Demir Donlu Bakire'ye endişelerini açmak gibi bir hatada bulunmuştu. "Belki de hanelerimizin arasına tarih girdi," dedi, "işler yolunda gitmedi ama unutma biz yabancı değiliz Ercümend, mazimiz var."

"Biliyorum," dedi Ercümend tüyler ürpertici bir sesle, "annem kuzeninizmiş sanırım."

Ya Safiye Zeynep?

Karısıydı ama karısı değildi. Karaçi'de düğün gecesi Ömer Hayyam, akitteki bir cümleyle karısını alıp götürmekten men edilmişti; onu tek yataklı bir odaya sokmuşlardı, Safiye Zeynep de ortalıklarda yoktu. *Ayah* Şahbanu onu içeri sokmuş sonra da kasları gergin, inatla kapıda dikilmişti. "Doktor Sahib," dedi sonunda, "bana niyetinizi söyleyin." Şahbanu'yu toplum kanunlarını, efendi-hizmetkâr ilişkisini böyle görülmemiş bir biçimde çiğnemeye iten Safiye Zeynep'e duyduğu muazzam şefkat Ömer Hayyam'ın sinirlenmesine de engel oldu. "Merak etme," diye teskin etti *ayah*'ı, "kızın saf olduğunu biliyorum. Benim dayatmak gibi, yani zorla, yani evlilik hakkımı talep etmek gibi bir niyetim yok." Bunun üzerine Şahbanu başını sallayarak, "Şimdilik mesele yok Sahib ama daha ne kadar bekleyeceksiniz? Erkek erkektir," dedi.

"Karım razı olana kadar bekleyeceğim," diye cevap verdi Ömer Hayyam öfkeyle, "ben orman kaçkını değilim." (Ama bir keresinde –hatırlayalım– kendine kurt çocuk demişti.)

Şahbanu gitmek için arkasını döndü. "Sakın unutmayın, sabırsızlığa kapılırsanız," dedi rastgele bir şeyden bahsediyormuş gibi, "onu zorlarsanız sizi öldürürüm."

Kuzeye taşınıldığında Ömer Hayyam'ın alışkanlıklarını değiştirdiği artık iyice anlaşılmıştı. Tıpkı İskender Harappa gibi ama farklı sebeplerden eski sefih hayatına

son vermişti: çünkü Rıza Haydar başka türlüsüne razı olmazdı. Ömer Hayyam Şakil'in yeni, kuzey versiyonu sade bir hayat sürüyor ve çok çalışıyordu: Hıra Dağı Hastanesi'nde günde on dört saat; güreş maçları esnasında General'in köşesinde durduğu zamanlar hariç. Başkomutan'ın ikametgâhına sadece yemek ve uyumak için dönüyordu ama bütün ıslah, perhiz ve bağlılık kanıtlarına rağmen Şahbanu onu atmaca gibi izlemeye devam ediyordu, zaten heybetli olan cüssesinin son günlerde daha da etlenmesi de bu dikkati azaltmıyordu, bu yüzden de *ayah*'a, "Eee Banu, uslu çocuk muyum değil miyim söyle?" diye takıldığında, kadın ciddi ciddi, "Ömer Sahib Allah bilir sizi böyle şişiren ne, o kadar az yiyorsunuz ki yemekten olamaz, bence kontrolünüzü kaybetmenize ya da patlamanıza çok az kaldı. Erkek olmak ne zor," demişti, gözlerinde ağırbaşlı bir anlayışla.

O gece Ömer, Şahbanu'nun yatak odasının kapısını tıklattığını duydu. Kendini zorla yataktan kaldırıp oflaya poflaya, kalbini tuta tuta kapıya gitti; *ayah* kapının önünde, elinde bir mum, saçları açık, tilyar kuşunu andıran sıska bedeni pamuklu geceliğinin altından yer yer kendini gösterir vaziyette duruyordu. "Aklından neler geçiyor?" diye sordu Ömer Hayyam hayretle ama kadın onu itip yanından geçerek ciddiyetle yatağa oturdu.

"Kimseyi öldürmek istemiyorum," dedi sakin bir sesle, "onun yerine bunu yapsam daha iyi olur diye düşündüm."

"Onu ne kadar çok seviyorsun," dedi Ömer Hayyam hayranlıkla. "Sizden daha fazla," dedi *ayah*, tenkit etmeden ve geceliğini hızla çıkardı.

İlerleyen saatlerde, "Ben ihtiyar bir adamım," dedi Ömer Hayyam, "bence arka arkaya üç kere biraz fazla. Belki beni öyle ya da böyle öldürmek istiyorsun, bu yöntem sana daha basit geldi."

"Basit değil, Ömer Sahib," dedi *ayah*, "hem siz de öyle söylediğiniz gibi işi bitmiş bir adam değilsiniz."

O geceden sonra âdet gördüğü zamanlar ve gebelik olasılığının yüksek olduğu zamanlar hariç her gece gelmeye başladı; gelmediği yedi-sekiz gecede Ömer kendi seçtiği uykusuzluğunun pençesinde yatar, kadının tele benzer vücudunun yanında uzandığını hayal eder ve onu bir kadınla evlendirip başka bir kadını karısı yapan tuhaf kadere hayret ederdi. Bir süre sonra kilo vermeye başladığını fark etti. Kilolar üzerinden sapır sapır dökülüyordu; Harappa iktidardan düştüğünde onun için tam manasıyla zayıf denemese de, çünkü asla öyle olmayacaktı, bütün kıyafetleri bol gelmeye başlamıştı (İski'yle hayatlarının bağlantılı olduğu buradan da anlaşılıyordu çünkü İski de kilo kaybetmişti... ama yine farklı sebeplerden. Farklı sebeplerden); Parsi *ayah*'ın büyüsü altında dikkate değer ölçüde normal boyutlara inmişti. "Film yıldızı olmayabilirim," demişti aynasına, "ama çizgi film karakteri de değilim artık." Ömer Hayyam ve Şahbanu: çeperlerdeki kahramanımız gölge bir gelin kazanmıştı ve bunun sonucunda kendi gölgesinin genişlemesi durmuştu.

Ya Safiye Zeynep?

... belki de asla gelmeyeceğini bildiği uykuyu yakalamak umuduyla parmaklarıyla gözkapaklarını sıkı sıkı birbirine yapıştırarak yatakta yatıyor. Gözkapaklarına Şahbanu'nun bakışının battığını hissediyor. *Ayah* döşekte, izliyor, bekliyor. Sonra Safiye Zeynep uyumanın imkânsız olduğuna karar veriyor, tümüyle rahatlıyor, ellerini indiriyor, rol yapıyor. Bu taklidin, bu uyku suretinin başkalarını mutlu ettiğini keşfetmiş. Artık otomatik olarak yapıyor, çok pratik yapmış, nefesi belli bir ritme kavuşuyor, bazı içgüdüsel aralarla vücudu kımıldatmanın

bir yolu var, gözkapakları altında göz yuvarlarının hareketinin belli bir şablonu. Bir süre sonra Şahbanu'nun döşeğinden kalktığını, odadan çıktığını, koridorda birkaç adım ilerleyip bir kapıyı çaldığını duyuyor. Uykusuzluk kulakları keskinleştirir. Yatak yaylarının sesini, Ömer'in soluklarını, *ayah*'ın kemikli çığlıklarını duyuyor. İnsanların gece yaptıkları bir şey var. Annesi ona okyanuslardan ve balıklardan bahsetmiş. Gözlerinin ardında Parsi *ayah*'ın dönüşüm geçirdiğini, sıvılaştığını, odayı doldurana kadar kabardığını görüyor. Erimiş Şahbanu, tuzlu, uçsuz bucaksız ve bambaşka bir şekle bürünen, pullar, kanatlar, solungaçlar çıkarıp o denizde yüzen Ömer. Sonradan, yine eski hallerine geldiklerinde neler olduğunu, ortalığı nasıl toparladıklarını, her şeyin nasıl kuruduğunu merak ediyor. (Bir sabah kocası hastaneye, Şahbanu da kirli çamaşırları saymak için *dobi*'ye gittiğinde gizlice Kocasının yatak odasına girmişti. Çarşaflara dokunmuş, nemli yerler bulmuştu. Ama bir okyanusun izini bırakması gerekirdi: Yerde denizyıldızları, yosunlar, midye kabukları aramıştı. Hiçbir şey bulamamıştı: bir muamma.)

Artık zaman zaman yalnız bırakılıyor ve bundan memnun, böylece kafasında bazı şeyler meydana gelebiliyor, orada kilitli tuttuğu en sevdiği şeyler; insanlar yanındayken onları çıkarıp oynamaya cesaret edemiyor, elinden alınır ya da yanlışlıkla kırılırlar korkusuyla. Her yer büyük, hantal insanlarla dolu, belki kasten kırmıyorlar bazı şeyleri ama kırıyorlar işte. Kafasının içinde kıymetli, kırılgan oyuncaklar. En güzel iç şeylerden biri babasının onu kucağına alması. Sarılması, gülmesi ve ona sarılıp ağlaması. Tam manasıyla anlamadığı ama kulağa hoş gelen şeyler söylemesi. Babasını kafasından çıkarıp bunu tekrar tekrar yaptırıyor, baştan sona, bir masalı arka arkaya altı kere anlattırmak gibi. İnsan bunu kafasının dışındaki şeylerle yapamaz. Bazen sadece bir kere gerçekle-

şiyorlar, acele edip hemen yakalamak, en sevdiğin yere kaldırmak gerekiyor. Bazen hiç gerçekleşmiyorlar. İçinde başka hiçbir yerde gerçekleşmemiş bir şey var: annesi onunla ip atlıyor. İpi Belkıs tutuyor ve ikisi birlikte zıplıyorlar, hızlı, daha hızlı, sonunda öyle hızlanıyorlar ki artık kimin kim olduğu anlaşılmıyor, ipin dairesi içine hapsedilmiş tek bir insan olabilirler. Bu oyuncakla oynamak onu yoruyor, ip atlamak yüzünden değil ama dışarıdan getirmediğin şeyleri içeride gerçekleştirmenin zorluğundan. Neden bu sadece-iç şeylerin yapılması çok daha zor? Durmadan tekrarlanması da neredeyse imkânsız.

Çoğu günler özel bir öğretmen geliyor, bundan hoşlanıyor. Öğretmen yeni şeyler getiriyor ve Safiye Zeynep bunların bazılarını da kafasının içine koyuyor. Dünya denen bir şey var üzerine vurunca kof bir ses çıkarıyor, bazen de kitaplarda yamyassı ve bölük pörçük görünüyor. Her yer denen çok büyük bir yerin resmi olduğunu biliyor bunun ama iyi bir resim değil çünkü içinde kendini göremiyor, büyüteçle bile. Kafasına çok daha iyi bir dünya koyuyor, orada istediği herkesi görebiliyor. Ömer Şahbanu Belkıs Rıza miniminnacık. Onlara el sallıyor, küçük karınca aile de ona el sallıyor. Yazabiliyor, bunu da yapabiliyor. Gizli yerinde en sevdiği harfler var, bombeli *sìn*, hokey sopası *lam*, göğsünü hindi gibi kabartmış *mim* kendi kendilerine tekrar tekrar yazılıyor.

Kafasını hep iyi şeylerle dolduruyor, ötekilere, nefret ettiği şeylere yer kalmasın diye.

Kendisinin ölü kuşlarla bir resmi. Onu oraya kim koymuş? Bir tane daha; birini ısırıyor, bütün kuvvetiyle. Bazen bu fenalıklar takılmış plak gibi kendilerini tekrarlamaya başlıyor ve onları uzaklaştırıp babasının gülüşünü ya da ip atlamayı getirmek zor oluyor. Hasta olduğunu biliyor, belki bu kötü oyuncaklar da hastalıklardan kalmadır.

Hiçbir yerden gelmiyormuş gibi görünen başka şey-

ler de var. Genellikle uykusuz gecelerde geliyorlar, onu ağlamaklı yapan şekiller ya da tavandan başaşağı asılmış insanların olduğu yerler. İçine giren şeylerin kendi suçu olduğunu hissediyor. İyi biri olsa kötü şeyler başka yere giderdi, bu da onun iyi olmadığını gösteriyor. Neden bu kadar kötü? Onu kötü yapan ne? Yatağında dönüyor. İçinden dışarı korkunç yabancı şekiller boşalıyor.

Sık sık *koca'yı* düşünüyor. *Koca*'nın ne olduğunu biliyor. Babası *koca*, Talvar Ülhak da, şimdi kendisinin de var. Bu ne manaya geliyor, *kocası olmak*? Ne işe yararlar? Bir sürü işini kendisi görebiliyor, geri kalanlara da Şahbanu yardım ediyor. Ama bir *kocası var*. Bu da bir başka muamma.

Evlenmeden önce bunu Şahbanu'ya sormuş, cevapveren-Şahbanu'yu kafasına kaydetmişti. *Ayah*'ı dışarı çıkarıp dediklerini dinliyor, tekrar tekrar: "Para ve bebek içindirler. Ama sen üzülme *bibi*, para mühim değil, bebek yapmak da sana göre değil." Görüntüyü ne kadar seyrederse seyretsin bunu anlayamıyor. Para mühim değilse insanın bunun için kocaya ihtiyaç duymaması lazım. *Bebek yapmak da sana göre değil*. Neden? "Öyle de ondan." Ama neden? "Aaaa. Neden neden neden, yesin seni deden." Hep böyle biter, hiçbir şey açıklamadan. Ama bu koca işi önemli. Onda bir tane *var*. Başka herkes biliyor olmalı ama o bilmiyor. Yine kendi aptallığından.

Son zamanlarda olan en iyi şey bebekler, kız kardeşinin bebekleri. O, Safiye, onlarla sık sık oynuyor. Onların emeklemesini, yuvarlanmasını, komik sesler çıkarmasını seviyor, onlardan daha fazla şey biliyor olmayı seviyor. Onlar için ip atlıyor: Aman gözlerindeki hayreti görmeli. Onları kafasına koyuyor ve uyku gelmediğinde dışarı çıkarıyor. Müjde bebeklerle oynamıyor hiç. Neden? Sormanın faydası yok. "Neden neden neden, sakalın oldu keten." Kafasında bebekler gülüyor.

Sonra yine kötü şekiller çünkü bir kocası varsa ve koca bebek içinse ama bebekler-sana-göre-değilse bir bozukluk olmalı. Bu ona bir his veriyor. Baştan aşağı kızarmak gibi, sıcak sımsıcak. Ama teni batsa yanakları yansa da sadece içeriden; kimse bu yeni iç kızarmaları fark etmiyor. Bu da tuhaf. Hissi daha kötüleştiriyor. Bazen, "Bir şeye dönüşüyorum," diye düşünüyor ama bu kelimeler kafasında belirdiğinde ne anlama geldiklerini bilmiyor. İnsan nasıl bir şeye dönüşebilir? Kötü, yanlış kelimeler, hissi de daha keskin daha acılı yapıyor. Git git git. Git.

Kadınların gece kocalarıyla yaptıkları bir şey var. O yapmıyor, onun yerine Şahbanu yapıyor. *Balıklardan nefret ediyorum.* Kocası geceleri onun yanına gelmiyor. Sevmediği iki şey: birincisi onun gelmemesi, ikincisi de o şey, kulağa korkunç geliyor, öyle olmalı, çığlıklar, iniltiler, ıslak, garip kokan çarşaflar. Iıyh. İğrenç. Ama o bir *karı. Kocası var.* Bunu çözemiyor. O korkunç şey ve o-şeyi-yapmamanın korkunçluğu. Gözkapaklarını parmaklarıyla birbirine yapıştırıyor ve bebekleri oynatıyor. Okyanus yok ama batma duygusu var. Midesini bulandırıyor.

Okyanus var. Gelgiti hissediyor. Derinliklerinde bir yerde bir Hayvan kımıldanıyor.

Senelerdir ülkenin kenar mahallelerinde çocuklar ortadan kaybolup duruyordu. Bu kaybolmalara dair çeşitli teoriler vardı. Çocukların ucuz işçi olarak kullanılmak ya da Arap prensleri tarafından daha beter, ağza alınmayacak şekillerde sömürülmek üzere Körfez'e kaçırıldığı iddia edilmişti. Kimileri suçlunun ana babalar olduğunu söylemişti, aşırı büyük ailelerinin istemedikleri üyelerinden kurtuluyorlardı. Muamma asla çözülmedi. Ne birisi tutuklanmış ne köle ticareti bağlantıları açığa çıkarılmıştı. Hayatın bir gerçeği haline gelmişti:

çocuklar güpegündüz, puf diye ortadan kayboluveriyorlardı.

Sonra başsız cesetleri buldular.

Genel seçimin yapıldığı yıldı. İskender Harappa ve Halk Partisi altı yıllık iktidarın ardından yoğun bir kampanya yürütüyordu. Ama muhalefet sertti: İski'nin rakipleri birleşmiş ona kök söktürüyorlardı. Ekonomi eleştiriliyordu; ama aynı zamanda Allahsızlık-iddiaları, haddini bilmeme-iftiraları, yolsuzluk-imaları vardı. Cephe'nin hem kuzeybatıda hem de K. çevresinde, sınırdaki bütün seçim bölgelerinde kaybedeceği tahmin ediliyordu. Şehirlerde de pek çok sandalyeyi kaybedecekti. Kısacası insanların kafaları ölen üç-beş sokak çocuğunu düşünemeyecek kadar meşguldü.

Bulunan dört ceset de buluğ çağında, erkek ve irkilticiydi. Başları müthiş bir kuvvetle boyunlarından koparılmıştı: tam manasıyla omuzlarının arasından çekilip çıkarılmıştı. Yırtık pantolonları üzerinde meni izleri vardı. Bir gecekondu mahallesi yakınlarındaki çöplükte bulunmuşlardı. Dördü de hemen hemen aynı anda ölmüşe benziyordu. Başlar asla bulunamadı.

Seçim kampanyası en civcivli zamanındaydı. Cinayetler gazetelerde kendilerine zor yer buldular; radyo haberlerine geçmediler. Söylentiler, dedikodular çıktı ama insanlar çabucak sıkıldı. O kenar mahallelerde olmayacak şey yoktu.

Olan budur.

Peçeli kadın: bir korku hikâyesi.

Talvar Ülhak'ın kafasında bu görüntü belirdiğinde K.dan başkente geri dönen uçaktaydı. O günlerde Federal Güvenlik Kuvvetleri'nin şefi meşgul bir adamdı, neredeyse hiç uyumuyor, ülkenin bir ucundan bir ucuna koşuyordu. Seçim zamanıydı ve Talvar, İskender Harap-

pa'nın güvendiği yakın çevresi içindeydi, ihanetine daha çok vardı. Bu yüzden de çok meşguldü çünkü İski, muhaliflerinin bir adım önünde olmak, planlarını öğrenmek, karargâhlarına beşinci kolcular sokup işlerini bozmak, liderlerini tutuklama bahaneleri bulmak için FGK'ya güveniyordu. Uçakta böyle şeylerle meşgul olduğundan boynundaki hasarlı kaslar deli gibi atmaya başladığında dişlerini gıcırdatarak görmezden geldi çünkü aslen FGK'nın, ülkeleri için cesaret ve fedakârlıkla vazifelerini yapan, sadık çalışanları olan çekici genç adamlarla ayrılıkçı Sınır siyasilerinin yatakta çekilmiş bazı fotoğraflarını dikkatle incelemekteydi. Sonra o görüntü belirdi ve Talvar gözlerini işinden kaldırmak zorunda kaldı çünkü kabin bulanıp çözülmüş gibi geldi ona, bir gölge gibi Haydar ikametgâhının duvarının dibinde duruyordu, gece, her zamanki gibi tepeden tırnağa kara burkaya bürünmüş, karanlık koridorda ona gelen Belkıs Haydar'ı gördü. Ona hiç bakmadan yanından geçerken, Talvar burkasının su olamayacak kadar koyu bir şeyle sırılsıklam ıslanmış olduğunu irkilerek fark etti. Işıkları sönük koridorda kapkara görünen kan, ardında iz bırakmıştı.

Görüntü kayboldu. Talvar eve gittiğinde etrafı kolaçan etti ve Haydarların evinde bir acayiplik bulamadı, Belkıs hiç dışarı çıkmamıştı, herkes iyiydi, o da bu meseleyi zihninin gerilerine itip tekrar işine koyuldu. Sonradan General Rıza Haydar'a şu itirafta bulunacaktı: "Benim hatam. Ne olup bittiğini hemen anlamam gerekirdi ama aklım başka yerdeydi."

K.dan dönüşünün ertesi günü Talvar Ülhak tesadüfen dört başsız cesedi öğrendi: adamlarının iki tanesi, FGK kantininde cinayetlerle ilgili şakalar yapıyor, cinayetleri tanınmış homoseksüel muhalif işadamlarının üzerine yıkmaktan bahsediyorlardı.

Talvar buz kesip kendi kendine küfretti. "Budala," diye düşündü, "boynunun ağrımasına şaşmamak lazım."

Hemen ordu karargâhına gitti ve kimsenin dinlemediğinden emin olmak için Rıza'dan onunla bahçeye çıkmasını rica etti. Haydar, biraz da şaşırarak damadının ricasını yerine getirdi.

İkindi sıcağına çıktıklarında Talvar ona görünen görüntüyü anlattı ve utanarak bu figürün Belkıs olamayacak kadar ufak tefek olduğunu söyledi. Tekrar düşününce, yürüyüşünde biraz salaş ve dağınık bir hal vardı sanki... "Bağışlayın," dedi, "ama sanırım Safiye Zeynep tekrar uyurgezerliğe başladı." Geleceği görme gücüne duyduğu saygı öyle büyüktü ki, Talvar, Safiye Zeynep'in tıbbi muayeneye tabi tutulması halinde bakire çıkmayacağını, kocası yatağını paylaşmadığı için bunun son derece manidar olacağını söylerken Rıza içi kalkarak ama hiç kesmeden dinledi. "Kabalığımı bağışlayın efendim, ama başlarını koparmadan önce dört genç serseriyle cinsel ilişkiye girdiğine inanıyorum."

Zihinsel özürlü kızının bu çoğul bekâret bozumuna rıza göstermesi sonra da intikam almak için sevgililerini parça parça etmesi imgesi Rıza Haydar'ın midesini bulandırmıştı... "Lütfen anlayın, efendim," diyordu Talvar saygıyla, "bu konuda sizin talimatlarınız haricinde bir şey yapmak niyetinde değilim. Bu bir aile meselesi."

"Nasıl tahmin edebilirdim?" Rıza Haydar'ın sesi öyle uzaktan geliyordu ki neredeyse duyulmayacaktı. "Birkaç kuş, bir düğünde şuursuz hareketler, sonra senelerce bir şey yok. Hep mesele olmaz diye düşündüm. Geçer, geçmiştir. Kendimizi kandırdık. Ne salaklık," sonra dakikalarca sessiz kaldı. "Bu benim işimi bitirir," diye ekledi neden sonra, "tamam, bitti, elveda."

"Buna izin veremeyiz efendim," diye itiraz etti Talvar. "Ordunun size ihtiyacı var efendim."

"Çok iyisin, Talvar," diye mırıldandı Rıza, sonra yine dalıp gitti, ta ki damadı öksürüp, "Nasıl hareket edelim efendim?" diye sorana kadar.

General Haydar silkindi. "Ne demek istiyorsun?" diye sordu. "Hareket de ne demek? Kanıt var mı? Sadece teori ve mistik şeyler. Duymamış olayım. Böyle bir şeyden hareketle ithamlarda bulunmaya nasıl cüret edersin? Bu zırvaların canı cehenneme, bayım. Zamanımı harcamayın."

"Emredersiniz efendim." Talvar Ülhak hazır ola geçmişti. Genç adamın gergin omuzlarına kolunu atan General'in gözlerinde yaşlar vardı.

"Mesajı aldın mı oğlum Talvar? *Tıp:* Tek kelime etmek yok."

Okyanusun derinliklerinde deniz-Hayvanı kımıldanıyor. Ağır ağır şişiyor, yetersizlik, suçluluk ve utançla beslenerek su yüzüne çıkıyor. Hayvanın gözleri deniz feneri gibi, uykusuzları ele geçirip uyurgezere çevirebiliyor. Uykusuzluktan uyurgezerliğe, kızdan iblise. Zaman Hayvan için farklı akıyor. Seneler kuş gibi uçuyor. Kız büyüdükçe, idraki arttıkça Hayvanın yiyecek daha fazla şeyi oluyor... Yirmi sekiz yaşındaki Safiye Zeynep, zihinsel olarak yaklaşık dokuz buçuk yaşına gelmiş, bu yüzden de o sene *ayah* Şahbanu hamile kalıp ahlaksızlık sebebiyle işten çıkarıldığında Safiye neler olduğunu anlamıştı, gece seslerini, Ömer'in hırıltılarını, onun kuşu andıran çığlıklarını duymuştu. *Ayah* aldığı bütün tedbirlere rağmen hamile kalmıştı çünkü günleri yanlış hesaplamak kolaydı, bu yüzden suçu kimseye atmadan, tek kelime etmeden gitti. Ömer Hayyam onunla teması koparmamıştı, kürtajın parasını verdi, sonra da aç kalmamasını sağladı ama bu hiçbir şeyi halletmedi; olan olmuştu.

Safiye Zeynep yatakta tahta gibi kaskatı. Kafasından

güzel şeyleri çıkarmaya çalışıyor, bebekleri, babasının gülüşünü. Ama kafasında sadece Şahbanu'nun içindeki şey var, kocaların yaptığı şey, o bebeği bana vermediği için Şahbanu içine aldı. Kusurun ve utancın esiri olmuş Safiye. Beni seven o kadın. Kocam, onu kim suçlayabilir, asla bir karısı olmadı. Tekrar tekrar boş odasında; o bir gelgit dalgası, ortalığı basmak için yükseliyor, bir şeyin uğuldayarak geldiğini, onu ele geçirdiğini hissediyor, o şeyin, o selin, belki de selin içindeki şeyin, Hayvan dünyayı tarumar etmek için dışarı fırlıyor, Safiye ondan sonrasını bilmiyor, bir şey hatırlamayacak çünkü o, o şey özgür.

Uykusuzluktan uyurgezerliğe. Canavar yataktan kalkıyor, utancın vücut bulmuş hali, *ayah*'tan boşalmış odadan çıkıyor. Burka bir yerlerden geliyor, kim bilir nereden, o kasvetli evde bulunması zor kıyafetlerden olmamış hiç, sonra yürüyüş. Hindi felaketinin bir tekrarı gibi gece bekçilerini büyülüyor, Hayvanın gözleri onunkilerden dışarı bakıp nöbetçileri taşa çeviriyor ama sonra, uyandıklarında uyuduklarının farkında olmayacaklar.

Utanç gecenin sokaklarında yürüyor. Kenar mahallede dört genç, ölümcül sarı ateşi, peçenin kafes işi ardından rüzgâr gibi dışarı uğrayan o cerbezeli gözlere esir oluyor. Kavalcının peşine takılan fareler gibi kara talihin çöp yığınına gidiyorlar peşinden, kara peçeli gözlerden yayılan tüketici ışıkta dans eden robotlar. Yere yatıyor; ve Şahbanu'nun üstlendiği şey nihayet Safiye'ye yapılıyor. Dört koca gelip gidiyor. Dördü içeri dışarı, sonra elleri birinci oğlanın boynuna uzanıyor. Diğerleri kıpırdamadan durup kendi sıralarını bekliyor. Başlar havaya fırlıyor, dağınık bulutların arasına; kimse düştüklerini görmeyecek. Ayağa kalkıp eve gidiyor. Uyuyor; Hayvan sakinleşiyor.

General Rıza Haydar kızının odasını bizzat aramıştı. Burkayı bulduğunda kaskatıydı, kurumuş kanla kolalanmış gibi. Bir gazeteye sarıp yaktı. Sonra külleri hareket halindeki bir arabanın penceresinden dışarı savurdu.

Seçim günüydü, ortalık zaten yangın yeri gibiydi.

11

Asılmış bir adamın monoloğu

İstenmeyen havaalanı terminalleri başkentindeki evini cipler kuşatmadan otuz saniye önce Başkan İskender Harappa'nın dişi ağrımaya başlamıştı. Kızı Ercümend az önce şom ağızlılık etmişti ve biri ne zaman bunu yapsa İskender'in tembuldan kararmış dişleri batıl bir kaygıyla sızlardı, özellikle gece yarısından sonra, böyle şeyler gündüz göründüğünden çok daha tehlikeli olduğu zamanlarda. "Muhalefetin hızı kesildi," demişti Ercümend, babasını telaşa gark ederek. Yemek sonrası rehavetiyle, yaklaşık kırk kilometre uzaktaki Bagheeragali'nin ağaçlık tepelerinde avcılardan kaçtığı rivayet edilen albino panteri düşünüyordu; o hortlaklı ormandan düşüncelerini zorla alarak kızını azarladı, "Bu iyimserliğini üzerinden nasıl akıtacağız bilmem; seni Baraj Benti'nin arkasındaki gölete sokmam lazım." Sonra dişleri anasını ağlatmaya başladı, hem eskisinden de beter, o an aklına gelen şeyi şaşkınlıkla söyledi: "Hayatımın sondan bir önceki purosunu içiyorum." Bu kehanet daha dudaklarından yeni çıkmıştı ki davetsiz bir misafir geldi, dünyanın en kederli yüzüne sahip subayı Albay Şuja; kendisi altı yıldır General Rıza Haydar'ın ADC'liğini yapmaktaydı. Albay selam sabahtan sonra Başbakan'a darbe yapıldığını haber verdi. "Kusura bakmayın efendim ama hemen

benimle Bagheeragali dinlenme evine gelmeniz gerekiyor." İskender Harappa daldığı düşüncelerin manasını anlamakta kusur ettiğini fark etti ve kendi aptallığına güldü. "Bak Ercümend," dedi, "beni pantere yem etmek istiyorlar, öyle değil mi?" Sonra Şuja'ya dönüp bu emri kimin verdiğini sordu. "Sıkıyönetim Başkomutanı, efendim," dedi Albay. "General Haydar, efendim, özürlerini sunuyor."

"Sırtıma bak," dedi İskender kızına, "bir korkağın bıçağını göreceksin."

Otuz dakika sonra General Selman Tuğlak, Genelkurmay Başkanı, Doğu Kanadı bozgununun ağır çekim tekrarlandığı gürültülü bir kâbustan, telefon zilinin ısrarıyla uyandırıldı. Harappa'nın savunma teşkilatının yönetim kademesini darmadağın etmesi sırasında Cumhurbaşkanı Saçaklı Köpek'in yüksek komuta ekibinden geriye bir tek o kalmıştı ve bir an gördüğü kötü rüyanın etkisinden kurtulamayıp dalgınlıkla telefona, "Ne oldu? Teslim olduk mu?" diye bağırdı.

"Başardık," dedi Rıza Haydar'ın sesi, biraz şaşkın.

General Tuğlak da onun kadar şaşırmıştı: "Tanrı aşkına neyi başardık?"

"Allah Allah," dedi Rıza Haydar panikle, "sana kimse söylemedi mi?" Sonra kekelemeye başladı çünkü elbette Genelkurmay Başkanı üstüydü ve patron Kara Kuvvetleri'nin attığı bu adımı desteklemek için Deniz Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri'ni devreye sokmazsa işler epey tatsızlaşabilirdi. Haydar'ın korkusunun şifresi çözülemeyen kekelemesi ve General Tuğlak'ı saran uyku sisinin dağılmaması yüzünden, Başkan Vekili'nin o gece olanları anlaması beş dakikadan uzun sürdü.

"Eee?" dedi Tuğlak sonunda. "Şimdi ne olacak?"

Haydar'ın kekemeliği azalmıştı; ama tedbiri elden bırakmadı: "Kusura bakmayın, General," dedi geciktirme

taktiklerine başvurarak, "ne demek istiyorsunuz efendim?"

"Başlatma be adam," diye patladı Tuğlak, "ne emir vereceksin?"

Aradaki sessizlikte Rıza Haydar işlerin yoluna gireceğini anlamıştı; sonra tatlı bir sesle, "Tuğlak'çığım, bilirsin, senin önceki sıkıyönetim tecrübenle..."

"Çıkar baklayı," diye emretti Tuğlak.

"... açıkçası efendim, bize yardım edebileceğinizi ummuştuk."

"Salak amatörler," diye mutlulukla mırıldandı Tuğlak, "idareyi ele aldınız mı çakınızı çükünüzden ayırt edemezsiniz." Muhalefet seçim sonuçlarını asla kabul etmemişti. Şehirlerde kitleler yolsuzluk diye bağırıyordu; yangınlar, isyanlar, grevler gırla gidiyordu. Ordu sivillere ateş açmaya gönderiliyordu. Askerler ve genç subaylar ilk başlarda silah seslerinin boğduğu isyankâr heceler mırıldanıyordu. Üstüne üstlük Ercümend Harappa şom ağızlılık etmişti.

General Haydar'ın ilk başta harekete geçmekte isteksiz olduğu, ancak meslektaşları ona ya Harappa'nın karşısında ya da yanında olursun dediklerinde harekete geçtiği söyleniyordu. Ama Cumhurbaşkanı Haydar bunu inkâr edecekti: "Ben pisliği gören ama temizlenmesine yardım edemeyen tiplerdendim."

Darbenin ertesi sabahı Rıza Haydar devlet televizyonuna çıktı. Bir secdeye diz çökmüş, elleri kulaklarında, Kuran'dan sureler okuyordu; sonra ibadetten kalkıp ulusa seslendi. Şu meşhur "Operasyon Hakemi" lafının halk tarafından ilk kez duyulduğu konuşmaydı bu. "Şunu biliniz ki," dedi Rıza dinamik bir edayla, "Ordu dürüst bir hakem olmaktan fazlasını istemiyor."

Rıza konuşurken sağ eli neredeydi? Doksan gün içinde yeni seçim sözü verirken parmakları neyin üze-

rinde duruyordu? "Cesur savaşçı ve büyük siyasetçi" İskender Harappa'nın Halk Partisi de dahil bütün siyasi partilerin tekrarlanacak seçime katılmalarına izin verileceğini söylerken, verdiği bu sözü inanılır kılan deri kaplı, ipeklere sarılmış şey neydi? "Ben basit bir askerim," dedi Rıza, "ama rezalet rezalettir ve bu rezaletin ortadan kaldırılması gerekmektedir." Televizyon kamerası, *gatta*-izli yüzünden sağ kolu boyunca aşağı indi ta ki bütün ulus, sağ elinin neyin üzerinde durduğunu görene kadar: Kuran.

Harappa'nın hamisi Rıza Haydar, celladı olmuştu; ama aynı zamanda kutsal yeminini de bozmuştu, hem de dindar bir adamdı. Sonradan yaptıkları Tanrı'nın gözünde lekelenen adını temizleme arzusunun sonucu olabilirdi.

Her şey böyle başlamıştı. Ercümend Harappa, Mohenco'daki Rani'nin yanına postalanmış, ama Harun Harappa yakalanamamıştı. Ülkeden kaçmış ya da yeraltına inmişti... Hangisini yaptıysa o ilk günlerde gayet aşırı bir tepki gibi görünüyordu. Rıza Haydar, General Tuğlak'a espri yapmıştı: "Amma salak çocukmuş. Kızımla evlenecek kadar iyi olmadığı için dalgasını keseceğimi mi zannediyor?"

Başkan İskender Harappa, Bagheeragali'deki devlet konukevinde konfor içinde misafir ediliyordu, tabii panter tarafından yendiği filan yoktu. Hatta dışarıdan aramalar için kendisine telefon bile verilmişti; Batılı gazeteler numarayı öğrendiklerinden İskender pek çok deniz aşırı muhabire uzun ve belagatlı röportajlar veriyordu. Bu röportajlarda ayrıntılı ithamlarda bulunuyor, Rıza Haydar'ın inancını, ahlakını, cinsel iktidarını ve nesebinin meşruiyetini zan altında bırakıyordu. Rıza yine de hoşgörülüydü. "Şu İski," diye itirafta bulunmuştu Albay Şuja'ya, "ne asabi herif. Hep öyleydi. Doğuştan

aksi; onun yerinde olsam ben de öyle olurdum. Hem insan Hıristiyan basınında okuduğu her şeye inanmamalı."

"Diyelim ki seçim yaptınız yine o kazandı, efendim," dedi Albay Şuja cesaretini toplayarak, o mutsuz çehrede Rıza'nın gördüğü en hazin ifadeyi takınarak, "kusura bakmayın efendim, ama size neler yapmaz?"

Rıza Haydar şaşırmış görünüyordu. *"Yapmak* ne demek?" diye bağırdı. "Bana? Eski arkadaşına, karısı tarafından akrabasına? Ona işkence mi ettim? Hapishaneye mi attım? Neden bir şey yapacakmış bana?"

"Gangster ailesi bunlar, efendim," dedi Şuja, "Harappaların öyle olduğunu herkes bilir. İntikam cinayetleri, bilmemne, bunların kanında var, kusura bakmayın General."

O andan sonra Rıza Haydar'ın izli alnında derin düşünce kırışıkları oluştu, iki gün sonra da ADC'ye, "Hemen gidip o adamı göreceğiz ve her şeyi yoluna koyacağız," dedi.

Sonradan Albay Şuja, Rıza ile İskender arasındaki bu görüşmeye kadar General'in cumhurbaşkanlığını bir kez olsun düşünmediğine yemin edecekti. "O aptal adam," derdi, sorulduğunda, "kendi kaderini kendi yaptı." Şuja, Bagheeragali'ye General Haydar'la birlikte gitmişti, makam arabası dağ yollarına tırmanırken burunlarına çam kozalakları ve güzelliğin tatlı kokusu musallat olmuştu, en kasvetli yürekleri bile rahatlatan, insana hiçbir şeyin çözümsüz olmadığını düşündüren kokular. Bagheeragali'deki bungalovda, o meşum konuşma vuku bulurken ADC kabul salonunda beklemişti.

İskender Harappa'nın puro konusundaki sezgisi doğru çıkmıştı çünkü konukevindeki bütün klimalara, kesme cam sürahilere, Şiraz halılarına ve diğer konfora rağmen tek bir kül tablası bile yoktu; evinden en sevdiği

Havana purolarından bir paket gönderilmesini istemişti muhafızlardan ama kibarca bunun imkânsız olduğunu söylemişlerdi. Sigara yasağı İski'nin düşüncelerini ele geçirmiş, rahat yatak ve güzel yemeklerden duyduğu hoşnutluğu silmişti çünkü birinin muhafızlara onu sigaradan mahrum bırakma emri verdiği belliydi, yani ona "dikkat" mesajı veriliyordu ve bu hiç hoşuna gitmemişti, hayır efendim. Puro dumanının eksikliği ağzında kekre bir tat bırakmıştı. Hiç durmadan *betel* çiğnemeye başlamıştı, bunun suyunu özellikle paha biçilmez halıların üzerine tükürüyordu çünkü öfkesi gerçek mizacındaki titiz zarafete galip gelmeye başlamıştı. *Paan* dişlerini daha da sızlatıyordu bu yüzden de ağzının içi böyle berbat bir haldeyken kelimelerin de berbat çıkmasında şaşıracak bir şey yoktu... Rıza Haydar maruz kaldığı karşılamayı bekliyor olamazdı çünkü İskender'in odasına yüzünde bir uzlaşma gülüşüyle girmişti; ama daha kapıyı kapatır kapatmaz küfürler başladı, Albay Şuja anahtar deliğinden mavi bir dumanın çıktığını gördüğüne yemin edecekti, içeride yangın varmış gibi ya da aynı anda dört yüz yirmi Havana purosu içiliyormuş gibi.

Nenesinin melez kancığını ayartan, kızlarını pezevenklerin piçlerine ucuza satan, ishal olup Kuran'a sıçan kâfir; İski Harappa, Rıza'ya bir buçuk saat boyunca fasılasız küfretti. Tütün eksikliği ve *betel* suyu zaten engin olan küfür dağarcığına, serseri gençliğinde sahip olduğundan çok daha ölümcül bir hınç kazandırmıştı. Sustuğunda odanın duvarları baştan aşağı *betel* suyuna bulanmıştı, perdeler batmıştı, içeride bir hayvan sürüsü kesilmişe, hindiler ya da keçiler can çekişerek çırpınmışa, gırtlaklarındaki kızıl gülüşlerden kan saça saça ortalıkta koşuşmuşa benziyordu. Rıza Haydar kıyafetinden *betel* suyu damlar vaziyette dışarı çıktı, bıyıkları bu sıvıya bulanmıştı ve parmaklarından bu kırmızı sıvı damlayan elle-

ri titriyordu, sanki ellerini İskender'in kanıyla dolu bir çanağa sokmuştu. Yüzü kâğıt gibi bembeyazdı.

Makam arabası başkomutanlık ikametgâhı önünde durana kadar konuşmadı General Haydar. Sonra Albay Şuja'ya, lafın gelişi söylüyormuş gibi: "Bay Harappa'nın iktidar dönemiyle ilgili korkunç şeyler duyuyorum. Bu adam serbest bırakılmayı hak etmiyor. Ülke için zararlı."

İki gün sonra Talvar Ülhak, İskender Harappa'nın kuzeni Küçük Mir'i öldürmeye azmettirdiğini bildiren yeminli ifadeyi verdi. Albay Şuja bu belgeyi okuduğunda hayretle şöyle düşündü: "Ağız bozukluğu insanın başına neler getiriyor."

O günlerde sıkıyönetim başkomutanının evi bir hükümet ikametgâhından ziyade yetimhaneyi andırmaya başlamıştı, Müjde'nin karnından fışkıran yıllık çocuk selini durdurma başarısızlığı yüzünden. Bir ila altı yaş arası yirmi yedi çocuk altlarına yapıyor, salyalarını akıtıyor, emekliyor, duvarlara pastelle resim çiziyor, tuğlalarla oynuyor, çığlık atıyor, döküp saçıyor, uyuyor, merdivenlerden yuvarlanıyor, vazoları kırıyor, uluyor, kıkırdıyor, şarkı söylüyor, dans ediyor, ip atlıyor, altlarını ıslatıyor, ilgi talep ediyor, küfür denemeleri yapıyor, *ayah*'larını tekmeliyor, dişlerini fırçalamayı reddediyor, onlara yazmayı ve Kuran okumayı öğreten hocanın sakalını çekiştiriyor, perdeleri yırtıyor, divanları lekeliyor, kayboluyor, kendilerini yaralıyor, çiçek ve tetanos aşısı olmamak için debeleniyor, evcil hayvan alınması için yalvarıp sonra ilgilenmiyor, radyoları araklıyor ve o aklını oynatmış evde yapılan üst düzey toplantılara dalıyorlardı. Bu arada Müjde bir kez daha şişmişti ve karnı öyle büyüktü ki balina yutmuş gibi duruyordu. Herkes korkunç bir kesinlikle artışın devam ettiğini biliyordu, bu sefer en azından sekiz bebek doğacaktı, ertesi yıl dokuz, sonra

on, öyle öyle otuzuncu doğum gününe kadar yetmiş yedi çocuk doğuracaktı; ama sırada daha kötüsü vardı. Rıza ile Talvar kafalarını başka işlere vermemiş olsalar belki ne yapacağını tahmin edebilirlerdi; ama belki de onu hiçbir şey durduramazdı çünkü çocukların boğuntusu, kalabalıklarının gürültüsü içinde yaşayan herkesin sinirlerini oynatmaya başlamıştı.

Ah şu Talvar Ülhak: Federal Güvenlik Kuvvetleri'nin kazık boyunlu şefinin üzerinde ne müşkülatlar, ne muğlaklıklar vardı! Haydar'ın damadı, Harappa'nın sağ kolu... İskender Harappa'nın iktidardan düşüşünün ardından Rıza Haydar, kızının kocası konusunda bir şeyler yapması için büyük baskı görmeye başlamıştı. FGK pek sevilen bir örgüt değildi; Rıza'nın onu dağıtmaktan başka çaresi yoktu. Ama yine de Talvar'ın kellesini isteyenler vardı. Bu yüzden de eski polo yıldızının, mükemmel bir damat olmak için ettiği sadakat yemininin her hecesinin arkasında olduğunu kanıtlamak için bu zamanı seçmesi çok yerindeydi. Rıza Haydar'a, Mir Harappa cinayetine dair gizli, ayrıntılı dosyayı verdi, dosyada bu cinayeti babasına duyduğu kadim nefret sebebiyle Harun Harappa'nın işlediği açıkça görülüyordu; bu sevimsiz işin arkasındaki şeytani deha, bir keresinde sabırla, "Hayat uzun," diye mırıldanan Halk Partisi'nin başkanından başkası değildi.

"Ansu'da turizmi geliştirmek için halkın parasını kendi çıkarına kullandığına dair kanıtlar var," dedi Rıza Haydar, General Tuğlak'a, "ama bu çok daha iyi. İşini tümüyle bitirir bu."

Talvar Ülhak'ın sadakat ihaneti her şeyi değiştirmişti. Halk Partisi'nin seçime katılması yasaklandı; sonra seçim ertelendi; sonra tekrar ertelendi; sonra rafa kaldırıldı; sonra iptal edildi. İşte bu dönemde Sıkıyönetim Başkomutanı'nın kısaltması olan SBK harfleri yeni bir an-

lam kazandı. İnsanlar bunun *Son Beyanım Kadüktür* manasına geldiğini söylemeye başladılar.

Bir Kitap üzerine konmuş sağ elin anısı silinmeyi reddediyordu.

Başkan İskender Harappa, Bagheeragali konukevinden, Lahor'daki Kot Lahpat cezaevine götürüldü. Orada hücre hapsinde tutuluyordu. Sıtma ve bağırsak enfeksiyonundan mustaripti. Birkaç kere ağır grip geçirmişti. Dişleri dökülmeye başlamıştı; başka şekillerde de kilo kaybediyordu. (Eski fenalık ortağı Ömer Hayyam Şakil'in de aynı dönemde, Parsi *ayah*'ın iyicil etkisi altında kilo kaybetmekte olduğunu söylemiştik.)

Dava, Lahor'daki Yüksek Mahkeme'de, beş Pencaplı hâkim tarafından görüldü. Harappa'nın Sind'deki Mohenco malikânesinde doğduğu hatırlanacaktır. Eski FGK Şefi Talvar Ülhak'ın tanıklığı iddianın merkezindeydi. İskender Harappa, Talvar'ı kendi postunu kurtarmak için kanıt üretmekle suçlayarak lehine kanıtlar sundu. Bir noktada İskender, "Belasını versin," lafını kullandı ve mahkemede küfür ettiği için ihtar aldı. Özür diledi: "Akıl sağlığım pek yerinde değil." Başhâkim, "Bu bizi ilgilendirmez," dedi. Bunun üzerine İskender çileden çıktı. "Bıktım artık bu hakaretlerden, aşağılamalardan," diye bağırdı. Başhâkim polise emir verdi: "Bu adamı götürün, aklı başına gelmeden de getirmeyin." Başka bir hâkim ekledi: "Bu davranışlara hoşgörü gösteremeyiz. Eski başbakan olduğunu düşünüyor ama bu bizim için bir şey ifade etmiyor." Bütün bunlar kayıtlarda.

Altı ay süren davanın sonunda İskender Harappa ve gıyabında Bay Harun Harappa asılarak idam edilme cezasına çarptırıldılar. İskender hemen, Kot Lahpat'taki ölüm hücresine taşındı. Temyize başvurması için, âdet olan otuz gün yerine ona sadece yedi gün verildi.

İskender beyanatta bulundu: "Adaletin olmadığı yerde onu aramanın da manası yok. Temyize başvurmayacağım."

O gece Begüm Talvar Ülhak, eski Müjde Haydar, Haydar malikânesindeki odasında, asılı vaziyette bulundu. Sallanan ayaklarının altında, ilk denemesinin, hamileliğinin muazzam yükünden kopmuş ipi duruyordu. Ama bu onu durdurmamıştı. Saçlarına yaseminler takmış, odayı Jean Patou'nun Joy kokusuyla doldurmuştu, dünyanın en pahalı parfümü, ölürken boşalacak bağırsaklarının kokusunu bastırmak için Fransa'dan ithal edilmiş. Karnının müstehcen yuvarlağına bir bebek çengelliğnesiyle intihar notu tutturulmuştu. Rahminden çıkan bebeklerin aritmetik artışından duyduğu dehşetten bahsediyordu. Herhangi bir suçlamayla mahkemeye asla çıkarılmayacak olan kocası Talvar Ülhak hakkında düşündüklerinden söz etmiyordu.

Nevid Talvar'ın cenazesinde Rıza Haydar sürekli kara burkalı karısı Belkıs'ın gizemli, yabancı figürüne baktı; bir anda göçmenlerle dolu o uzak kalede onunla ilk karşılaşmasını, o zaman şimdi giyinik olduğu kadar çıplak olduğunu hatırladı; karısının tarihini o ilk baştaki çıplaklıktan çarşafın mahremiyetine doğru bir çekiliş olarak gördü.

"Ah Belkıs," diye mırıldandı, "hayatlarımıza ne oldu böyle?"

"Kendini kötü mü hissetmek istiyorsun?" diye cevap verdi kadın, fazlaca yüksek bir sesle. "O zaman kaybolan hayat için kötü hisset. Bunun için seni suçluyorum. Utan, utan, yazıklar olsun."

Belkıs'ın artık, başka bir evrende âşık olduğu o zeki kız olmadığını anladı, aklını kaybetmişti, bu yüzden de daha cenaze töreni bitmeden Albay Şuja'yı yanına katıp eve gönderdi.

Bazen duvarların nabız gibi attığını zannediyor, su lekeli beton bir tik geliştirmiş sanki, o zaman demir kalkanlar kadar ağır olan gözkapaklarını kapama izni veriyor kendine, kim olduğunu kendi kendine hatırlatmak için. Bu körlüğün zırhı içinde ezberden okuyor: Ben, İskender Harappa, Başbakan, Halk Partisi Başkanı, Rani'nin kocası, Ercümend'in babası, şeyin eski âşığı... Kadının adını unutmuş, gözkapaklarını zorla açmaya çalışıyor, itmek için parmaklarını kullanmak zorunda kalıyor, duvarlar hâlâ atıyor. Bu hareketin yerinden ettiği hamamböcekleri üzerine düşüyor; boyları yedi santim, onları yere attığında çıplak topuklarıyla ezmek zorunda kalıyor; betonun üzerinde çamfıstıkları gibi çıtırdıyorlar. Kulaklarında bir uğultu var.

Ölümün şekli nasıl? Ölüm hücresi üç metreye iki metre, yüksekliği iki buçuk metre, on beş metre küplük bir sonluluk, ardında bekleyen bir avlu, son bir puro, sessizlik. *Romeo y Julieta getirmelerinde ısrar edeceğim. O hikâye de ölümle biter...* Buna tecrit hücresi diyorlar ama yalnız değil, ayak tırnaklarına dışkılayan sinekler, bileklerindeki havuzlardan içen sivrisinekler var, ziyan olup gitmeden önce kanın birazını bir işe yaratıyorlar. Koridorda dört de muhafız var: kısacası bol bol ahbap. Bazen avukatlarının ziyaret etmesine de izin veriyorlar.

Demir parmaklıklı kapıdan kenef kokusu geliyor. Kışın üşüyor ama düşük ısı o kahverengi ve pis kokunun keskinliğini azaltıyor. Sıcak mevsimde tavandaki pervaneyi kapattıklarında koku köpürüp kabarıyor, kokuşmuş parmaklarını burnuna sokuyor, gözpınarları kuru olduğu halde gözlerini yuvalarından fırlatıyor. Açlık grevine başlıyor, neredeyse kıpırdayamayacak kadar zayıf düştüğünde, kenef kapısına bir battaniye gerip pervaneyi çalıştırıyorlar. Ama içmek için su istediğinde kaynar su getiriyorlar ve soğuması için saatlerce beklemesi gerekiyor.

Göğsünde ağrı var. Kan tükürüyor. Burnu da kanıyor. İktidardan düşmesinden asılmasına kadar iki yıl geçiyor ve bunun neredeyse tümünü ölümün tahditli mekânında geçiriyor. Önce Kot Lahpat, sonra şehir hapishanesi, bir penceresi olsa eski ihtişamının sarayını görebilirdi. Onu birinci ölüm hücresinden ikinciye aktardıklarında, kafasına geçirilen çuvala, itilip kakılmasına, arabada, uçakta gitmesine rağmen aslında böyle bir taşınmanın gerçekleşmediği gibi iç gıcıklayıcı bir kanaate kapılmıştı, bunu sadece aklını karıştırmak için yapmışlar sonra da başlangıç noktasına geri getirmişlerdi. Daha doğrusu bitiş noktasına. İki hücre birbirine o kadar benziyordu ki içeri bırakılan avukatları söyleyene kadar başkentte olduğuna inanmadı.

Yirmi dört saat boyunca zincirli tutuyorlar. Uykusunda aniden dönecek olsa metal halkalar bileklerini kesiyor. Günde bir saat zincirleri çıkarıyorlar; kakasını yapıyor, yürüyor. Tekrar prangalanıyor. "Moralim yüksek," diyor avukatlarına, "ben böyle şeylere pabuç bırakacak adamlardan değilim."

Ölüm hücresi, boyutları, içindekiler. Zihnini somut, elle tutulur şeylere odaklıyor. Bu sinekler, sivrisinekler, hamamböcekleri onun arkadaşları, onları sayıyor, ellenebiliyor, ezilebiliyor, taşınabiliyorlar. Onu hapseden şu demir parmaklıklar, altı tane. Beş aylık bir çaba sonucu alabildiği pire torbası döşek, bir zafer, belki sonuncusu. Bu zincirler, dokunulamayacak kadar sıcak suyla dolu bakır maşrapa. Burada bir kasıt var, bir maksat. Ölüm hücresi, ölümün gizeminin anahtarını barındırıyor. Ama kimse duvarlara şifre filan kazımamış.

Eğer bu bir rüyaysa –bazen ateşi çıktığında öyle düşünüyor– o zaman rüyayı gören başka biri (bunu da biliyor). O rüyanın içinde, yoksa rüya böceklerine dokunamazdı; rüya-suyu ağzını yakamazdı... Birisi onu rüyasın-

da görüyor. Tanrı mı peki? Hayır, Tanrı değil. Rıza Haydar'ın yüzünü hatırlamaya uğraşıyor.

Sondan önce idrak geliyor. O, Harappa getirmişti General'i ne idüğü belirsiz bir yerden dünyaya. Genel, her yerde hazır ve nazır, hepçil General'in küçük bir veçhesi bu hücre: zihninin içindeki bir hücre. Ölüm ve General: İskender bu iki terim arasında bir fark görmüyor. *Karanlıktan ışığa, hiçlikten bir şeyliğe. Onu ben yaptım, babasıydım, o benim tohumum. Şimdi ondan azım. Harun'u babasını öldürmekle suçluyorlar çünkü Haydar'ın bana yaptığı bu.*

Sonra onu böyle sancılı basitliklerin ötesine götüren bir adım daha. Babanın üstün, oğulun aşağı olması gerekir. *Ama şimdi ben aşağıdayım, o yüksekte.* Bir değişim: Çocuğa dönüşen baba. *Beni kendi oğlu yapıyor.*

Oğlu. Rahimden boynunda bir ilmikle çıkan. O *ilmik benim kaderimi mühürlüyor.* Çünkü artık hücreyi anlıyor, nabız gibi atan duvarları, dışkı kokusunu, hain görünmez bir kalbin tımbırtısını: ölümün karnı, tersine bir rahim, bir doğum yerinin karanlık aynası, maksadı onu içine emmek, zamanda geriye ve aşağı çekmek, kendi sularında bir cenin gibi asılı kalana kadar, boynuna dolanmış ölümcül göbek kordonuyla. Buradan ancak mekanizmaları işlerini bitirdiğinde ayrılacak, ölümün bebeği, ölüm kanalından ilerliyor, ilmik sıkıldıkça sıkılacak.

Bir adam intikam için ömür boyu bekler. İskender Harappa'nın öldürülmesi ölü doğmuş çocuğun öcünü alıyor. *Evet: İşim bitiyor.*

İskender Harappa avukatları tarafından, Yüksek Mahkeme'nin idam kararını temyize götürmeye ikna edilmişti. Temyiz talebi yeni başkentteki Yargıtay'da yedi hâkim tarafından değerlendirmeye alındı. Yargıtay ifadelere başvurmayı bitirdiğinde bir buçuk yıldır hapisteydi;

eski başbakanın cesedinin, mesleğine iade edilmiş olan Talvar Ülhak'ın nezaretinde Mohenco'ya gelmesi için bir altı ay daha geçecekti.

Seçim yapılmadı. Rıza Haydar cumhurbaşkanı oldu. Bütün bunlar gayet iyi biliniyor.

Ya Safiye Zeynep?

Zaman bir kez daha geriye gidiyor. Seçim günü, her yerde yangınlar var. Rıza Haydar hareket halindeki bir arabanın penceresinden külleri savuruyor. İski Harappa istikbalinin ölüm hücrelerinden bihaber. Ömer Hayyam Şakil müthiş bir panik içinde.

Parsi *ayah* Şahbanu'nun kovulmasının ardından Ömer Hayyam korkmaya başlamıştı çünkü küçüklüğündeki şeylerin hortlayıp yetişkinliğine musallat olduğunu görmüştü. Bir kez daha Parsi bir kız hamile bırakılmıştı; bir kez daha karnında babasız bir çocuk taşıyan bir anne vardı. Kaçış olmadığı düşüncesi sıcak bir havlu gibi başına sarılmış, soluk almasını zorlaştırmıştı; üstüne üstlük, *ayah* hamilelik suçuyla işten çıkarıldığı ve her gece kimin yatağına gittiği sırrını saklamak artık mümkün olmadığı için General Haydar'ın yapabileceklerinden endişeliydi. Her şey ortadaydı: Kusurların en büyüğü, bir kocanın, kayınpederinin çatısı altında karısına sadakatsizlik etmesi. Emanete hıyanet.

Ama Rıza Haydar da Ömer Hayyam kadar panikteydi ve emaneti memaneti düşünmüyordu. Kandan katılaşmış çarşafı yaktıktan sonra belki de Talvar Ülhak'ın ideal damat rolünün gerçek olamayacak kadar iyi olduğu düşüncesine kapılmıştı. Işınları kimin boynuydu? Kimin polo kariyeri vampirce sona erdirilmişti? Pekâlâ da zaman kollamış, intikam almayı beklemiş olabilecek kişi kimdi? "Amma aptalım," diye kendine küfretti Rıza, "kanı tahlil

ettirmeliydim. Belki keçi kanıydı; ama artık kül oldu gitti."

Bir babanın, kızının Hayvansılığını kabul etmekteki isteksizliği! Kül olup gitmişti: kesinlik, borçluluk, sorumluluk. Rıza Haydar bütün bunları unutma seçeneğini düşündü... Ama o gece rüyasında Mevlana Davud'u gördü; ölü din adamı, kızının içine bir iblisin girdiğine inanmasının zamanı geldiğini haykırıyordu çünkü bütün bunlar Tanrı tarafından inancını sınamak için yapılmıştı ve gerçekte neyi önemsediğine karar vermesi gerekiyordu, kızının hayatını mı yoksa Tanrı'ya duyduğu ebedi sevgiyi mi. Öldükten sonra da yaşlanmaya devam etmiş gibi görünen ve her zamankinden daha elden ayaktan düşmüş bir halde olan Mevlana Davud düşüncesizce şunu eklemişti, bir faydası olacaksa, Safiye Zeynep'in tuhaflıklarının hep daha kötüye gideceğini, sonunda Rıza'nın kariyerini bitireceğini garanti edebilirdi. Rıza Haydar uyandı ve gözyaşlarına boğuldu çünkü rüya ona gerçek mizacını göstermişti, her şeyini, çocuğunu bile Tanrı'ya feda etmeye hazır bir adamdı o. "İbrahim'i hatırla," dedi kendi kendine, gözlerini kurularken.

Bu yüzden de o sabah hem Haydar hem de Şakil, hayatlarının kontrolünü kaybetme duygusundan mustaripti; Kader'in boğucu mevcudiyetinden... Rıza, Safiye Zeynep'in kocasıyla konuşmaktan başka seçeneği olmadığını fark etmişti. Şu *ayah* saçmalığını boşver; bu ciddi meseleydi ve adamın da bilmeye hakkı vardı.

General'in ADC kendini Ömer Hayyam Şakil'e takdim edip hüzünle ve biraz şaşkınlıkla Başkomutan'ın doktorla birlikte balığa çıkma arzusunda olduğunu söylediğinde Ömer pabuçlarının içinde titremeye başladı. Şehir seçim sonrası havai fişek gösterileriyle patlamaktayken Haydar'ın günü onunla geçirmesini gerektirecek kadar önemli ne olabilirdi? "Buraya kadar," diye düşün-

dü, "*ayah* işimi bitirdi." Bagheeragali tepelerine çıkarlarken ağzını açamayacak kadar korkuyordu.

Rıza Haydar, hem çevresindeki ağaçlık yamaçların güzelliğiyle hem de efsanesiyle meşhur bir dereye gittiklerini söyledi ona. Efsaneye göre bu derenin sularına balıklardan nefret eden bir hayalet musallat olmuştu; hayalet öyle gaddardı ki tombul mahser alabalıkları suda kalmaktansa, ne kadar beceriksiz olurlarsa olsunlar balıkçıların iğnelerine atlamayı tercih ediyordu. Ama o gün ne Rıza ne de Ömer Hayyam tek bir balık bile yakalamayı başaracaktı.

Mahser alabalığının tepkisi: Balık neden oltaya vurmamıştı? Bu iki seçkin beyefendiyi hayalet balıktan daha korkunç kılan neydi? Bir alabalığın zihnine giremeyeceğimden kendi açıklamamı sunuyorum. Bir balık, oltada bir nevi emniyet arar, kanca kaçınılmazlığını balık dudaklarına iletir. Balık tutmak bir zekâ muharebesidir; balıkçıların düşünceleri misinalardan aşağı kayıp solungaçlı mahluklar tarafından sezilir. Balıklar bu sefer oltalardan inen çirkin düşüncelerdense hortlaklı sulara katlanmayı daha kolay bulmuşlardı... İster kabul edin, ister etmeyin, gerçek gerçektir. Uzun çizmeler içinde geçirilen bir gün, sonunda boş sepetler. Balıklar adamlar hakkındaki hükümlerini vermişlerdi.

Sudaki iki adam inanılmaz şeyler tartışıyordu. Etraflarındaki guguk kuşları, çamlar, kelebekler, sözlerine masalsı bir imkânsızlık katıyordu... İntikam planlarını aklından çıkaramayan Rıza Haydar, kaderini, kardeşini öldürttüğü bir adamın ellerine terk ettiğini düşünmekten kendini alamıyordu. Ah şüpheli damatlar! Haydar'ın kafası üzerinde şüphe ve kasvet asılı duruyor, balıkları kaçırıyordu.

Ama –ölüm hücresindeki İskender Harappa insanların intikam almak için ömür boyu bekleyeceğini düşündüğü halde– sırf Haydar'ın kafasında olduğu için ben

bu kapanmış olasılığı yeniden açtığım halde, kahramanımızı bir intikam trajedisinden fırlamış, kumpasçı, gününü bekleyen bir hain olarak göremiyorum. Safiye Zeynep saplantısının hakiki olabileceği sonucuna varmıştım; bunun ötesinde, hatta bu yüzden kanaatimde diretiyorum. Korkunç bir intikam eyleminin pusuda beklediğine dair Ömer Hayyam'da en ufak bir iz bile görmeyeli çok zaman oldu; bana öyle geliyor ki seçimini yaptı, Haydarları seçip ailesini reddetti; koca-Ömer, damat-Ömer, hiç tanımadığı kardeşinin yasını tutan, hiç renk vermeden fırsat kollayan ağabey-Ömer'in gölgesinden çoktan kurtuldu. –İnsanın karakterleri her şeyi kendisi kadar net görmeyince yorucu oluyor; ama üç annesi benden yana.– Rıza da kendi endişelerini fazla ciddiye almış olamazdı çünkü sonunda Ömer Hayyam'a her şeyi anlattı, kafası koparılmış oğlanları, meni izlerini, çarşafı. – O anlatmasaydı biz de anlatmazdık.

Hızla akan derenin içinde iki adam, başlarının üzerinde insan gözlerinin göremediği, balık gözlerine tehditkâr gelen fırtına bulutları. Ömer Hayyam'ın sidik torbası korkuyla sızlamaya başlamıştı, Rıza'nın Şahbanu meselesini görmezden geldiğini anladıktan sonra Rıza Haydar korkusunun yerini alan Safiye Zeynep korkusuyla; bir de üçüncü bir korkuyla, Rıza Haydar'ın teklif ettiği şeyin korkusuyla.

İbrahim'in adağından bahsedilmişti. Acısız, ölümcül bir iğne. Haydar'ın gözlerinden süzülen yaşlar suya damlayıp tuzlarıyla, zaten uzak duran balıkların cesaretini iyice kırdılar. "Hem doktorsun," dedi Haydar, "hem de kocası. Kararı sana bırakıyorum."

Zihnin madde üzerindeki etkisi. Hipnoz transındaki şahıs, insanüstü gibi görünen bir güç edinebilir. Acı hissedilmez, kollar demir çubuklar gibi kuvvetlenir, ayaklar rüzgâr gibi koşar. Olağandışı şeyler. Safiye Zeynep'in dı-

şarıdan yardım almadan böyle bir duruma girebildiği anlaşılıyordu. Hipnozla tedavi etmek mümkün olabilir miydi acaba? Hiddet kuyuları bulunup yakılıp boşaltılamaz mıydı?.. Öfkenin kaynağı keşfedilip durdurulamaz mıydı? Ömer Hayyam Şakil'in ünlü bir tıp adamı olduğunu ve seneler önce onu Safiye Zeynep'e mesleki heyecanın ittiğini hatırlayalım. O eski zorlu hedef yenilenmişti. Rıza ve Ömer Hayyam: ikisi de sınava tabi tutulduklarını hissediyordu, biri Tanrı, diğeri bilimi tarafından. İnsan türünün erkeklerinin ortak yönü sınanma fikrine karşı koyamamalarıdır... "Onu yakından izlerim," dedi Ömer Hayyam. "Tedavi mümkün olabilir."

Kimse bir şeyi tek bir sebeple yapmaz. Onca zamandır utançsız olan Ömer Hayyam'ın bir utanç kıpırtısıyla cesaret kazanması mümkün olamaz, değil mi? Şahbanu hikâyesinden duyduğu suçluluk onun, "Tedavi olabilir," demesine ve hayatının en büyük tehlikesini göğüslemesine sebep olmuş olabilir mi? – Ama inkâr edilemeyecek, benim de inkâr etmeye kalkışmayacağım bir şey varsa o da sergilediği cesaret. Hem cesaret de kötülükten daha ender rastlanan bir şey. Hakkını verelim.

Ama Rıza Haydar'daki bozgunu görmeli! Dini nedenlerle kızından kurtulmaya karar veren bir adam fazla aceleci davrandığının söylenmesinden hoşlanmaz.

"Çok aptalsın," dedi General Haydar damadına. "Şeytan yine açığa çıkarsa o salak kafanı koparır."

Sadede gelelim: Ömer Hayyam birkaç gün boyunca evde Safiye'yi izledi, sayısız çocukla oynamasını, onlarla ip atlamasını, çamfıstıklarını kırmasını; kötüye gittiğini görebiliyordu çünkü bu kez içinden fışkıran şiddet hiçbir yan etkiye, bağışıklık bozukluğuna ya da komayı andıran transa sebebiyet vermemişti; korkuyla buna alıştığını düşündü, her an tekrarlanabilirdi, çocuklar. Evet,

tehlikeyi görmüştü, dikkatle baktığı için gözlerindeki yalazlanmaları yakalamıştı, gelip giden sarı ışık kırpışmaları. Dikkatle gözlediği için üstünkörü bakan gözlerin kaçıracağı şeyleri görüyordu, Safiye Zeynep'in sınırları belirsizleşmeye başlamıştı, sanki o boşluğu kaplayan, onun için rekabet eden iki varlık vardı, eş şekilli ama trajik biçimde zıt mizaçlı iki varlık. Titreşen ışık beneklerinden bilimin yeterli olmadığını öğrenmeye başlamıştı; içine-şeytan-girmiş açıklamasını insanların insan eylemleri için sorumluluk almamak için uydurdukları bir şey olduğu gerekçesiyle reddettiği, Tanrı onun için hiçbir zaman fazla bir şey ifade etmemiş olduğu halde aklı, o gözlerdeki kanıtları silemiyor, bu dünyadan olmayan o ışıltıya, Hayvanın için için yanan ateşine gözlerini kapatamıyordu. Safiye Zeynep'in etrafındaysa yeğenleri oynayıp duruyordu.

"Ya şimdi ya hiç," diye düşündü ve onunla eski moda bir koca gibi konuştu: "Hatun, benimle odama kadar geliver." Ayağa kalkıp tek kelime etmeden onu takip etti Safiye Zeynep çünkü Hayvan iş başında değildi; ama odaya gittiklerinde onu zorlamaya, kocalık hakkını istemeye niyeti olmadığını açıklamadan yatağa yatmasını söyleme hatasına düştü, tabii Zeynep maksadını yanlış anladı ve bir anda başladı gözlerinde yanan o sarı ateş, yataktan fırlayıp ellerini kanca gibi uzatarak yanına geldi.

Ömer haykırmak için ağzını açmıştı ama karşısındaki görüntü ciğerlerinde nefes bırakmadı; ağzı sudan çıkmış balık dudakları gibi açık Cehennem'in gözlerine baktı. Sonra Safiye Zeynep yere düştü ve kıvranıp öğürmeye başladı, dışarı çıkan dilinin üzerinde mor kabarcıklar oluşmuştu. Bir savaşın patlak verdiğine inanmamak imkânsızdı, Hayvana karşı Safiye Zeynep, zavallı kızdan arta kalan her neyse kendini yaratığın önüne atmıştı, kadın kocasını kendinden koruyordu. İşte Ömer Hayyam

Şakil'in utanç Hayvanının gözlerine bakıp hayatta kalması böyle mümkün oldu çünkü kendisi şahmaran aleviyle felç olduğu halde, Safiye Zeynep ateşi büyüyü bozacak kadar uzun süre söndürmeyi başarmış, böylece de Ömer kendini büyünün etkisinden kurtarmıştı. Kendini öyle büyük bir şiddetle yerden yere atıyordu ki çarptığı karyolanın ahşap çerçevesini kırmıştı; o öyle çırpınırken Ömer ilaç çantasına ulaşmayı başardı, parmakları şırıngaya ve yatıştırıcıya uzanabildi ve Safiye Zeynep'in mücadelesinin son ânında, saniyenin onda biri kadar uykulu bir bebeğin durgunluğuna kapıldığında, Hayvanın, Safiye Zeynep Şakil'i sonsuza kadar yok edebilecek son saldırısından hemen önce Ömer Hayyam, iğneyi köküne kadar kalçasına sapladı, şırıngayı boşalttı ve karısı içini çekerek bilincini kaybetti.

Bir tavan arası odası vardı. (*Angrez* mimarların tasarladığı bir evdi.) Geceleyin hizmetkârlar uyuduğunda Rıza Haydar ile Ömer Hayyam, uyutulmuş Safiye Zeynep'i tavan arası merdivenlerinden yukarı taşıdılar. Hatta (karanlıkta görmek zor) onu bir halıya sarmış olmaları bile mümkün.

Ömer Hayyam o nihai, acısız iğneyi yapmayı reddetmişti. *Onu öldürmeyeceğim. Çünkü hayatımı kurtardı. Hem bir zamanlar ben de onunkini kurtarmıştım.* Ama artık tedavinin mümkün olduğuna inanmıyordu; dünyadaki en güçlü hipnozcunun sarı gözlerini görmüştü. Ne öldür ne iyileştir... Haydar ile Şakil bir değişiklik olana kadar Safiye Zeynep'in bilinçsiz tutulmasına karar vermişlerdi. Askıya alınmış canlılık durumuna girecekti; Haydar uzun zincirler getirmişti, onu asma kilitlerle tavan arasının kirişlerine bağladılar; sonraki gecelerde tavan arası penceresini tuğlayla örüp kapıya devasa kilitler taktılar; Ömer Hayyam günde iki kere kimselere görünme-

den o karanlık odaya, başka ölüm hücrelerinin o yankısına gidiyor, ince halısının üzerinde yatan ufacık bedene besleyici ve uyutucu sıvılar zerk ediyor, onu bir masaldan diğerine, güzel-ve-çirkinden, uyuyan-güzele çeviren ilaçları veriyordu. "Yapacak başka ne var?" demişti Haydar çaresizce. "Çünkü ben de onu öldüremem, anlamıyor musun."

Aileye anlatılması gerekiyordu; kimse masum değildi. Hepsi Safiye Zeynep meselesinde suç ortağıydı; herkes bu sırrı sakladı. "Hatalı mucize"... ortadan kayboldu. Puf! Tıpkı böyle.

Yargıtay'ın idam kararını üçe karşı dört oyla askıya aldığı duyurulduğunda İskender Harappa'nın avukatları ona affın kesin olduğunu söylediler. "Oybirliği olmadan bir adamı asmaları imkânsız," dediler. "Rahatla." Beraat yönünde oy kullanan hâkimlerden biri, "Sonu tatlıya bağlanan her şey iyidir," demişti. İskender'e emsal davaların, bu tür bir oylamadan sonra Devlet Başkanı'nı affetmeye mecbur bıraktığı söylenmişti. İskender Harappa avukatlarına, "Göreceğiz," dedi. Altı ay sonra her zamanki gibi üzgün yüzlü Albay Şuja ziyaretine geldiğinde hâlâ ölüm hücresindeydi. "Size bir puro getirdim," dedi ADC, "Romeo y Julieta, sanırım en sevdiğiniz marka." İskender Harappa puroyu yakarken ölmek üzere olduğunu tahmin etti ve güzel bir Arapçayla dualarını okumaya başladı; ama Şuja ona engel oldu, "Kusura bakmayın, yanlış anladınız efendim." Israrla başka sebeple geldiğini söylüyordu, Harappa'nın tam bir itirafname imzalaması gerekiyordu, ancak bundan sonra af konusu dikkate alınabilirdi. Bunu duyan İski Harappa son gücünü toplayıp matemli yüzlü Afgan subaya ağız dolusu küfretmeye başladı. Bir nevi intihardı bu. Sözleri bundan daha ağır olmamıştı hiç. Dilinin müstehcenliği can yakı-

cı darbeler indiriyordu, Şuja sözlerin teninde yaralar açtığını hissetti ve iki yıl önce Rıza Haydar'ın Bagheeragali'de neye maruz kaldığını anladı; içinde öfkenin yükseldiğini hissetti, hiddetini açığa vurmadan böyle bir aşağılanmaya tahammül edemiyordu, İskender, "Ağzıma ver, pezevenk, git torununun sikini em," diye bağırınca film koptu, Şuja'nın torun sahibi olamayacak kadar genç olmasının önemi yoktu, ağır ağır ayağa kalktı sonra da eski başbakanı kalbinden vurdu.

Hayvanın pek çok yüzü vardır. Bazıları daima hüzünlüdür.

Gece yarısı şehir hapishanesinin avlusunda bir idam. Bağıran, taslarını yere vuran, İski'ye ağıt yakan mahkûmlar. Cellat da bir daha hiç görünmeyecekti. Ona ne olduğunu sormayın; her şeyi bilmem beklenemez. Ortadan kayboldu: Puf! –Sonra ceset ipten alındı, uçakla Mohenco'ya taşındı, Rani yüzünün üstünden kefeni yırttı. Ama göğsünü görmedi. Sonra şehidin mezarına dokunan körlerin gözü açıldı, topallar yürümeye başladı, cüzamlılar iyileşti. Mezara dokunmanın özellikle diş hastalıkları için etkin bir tedavi olduğu söyleniyordu.

Sonra Pembiş'in intiharı; hepsini tekrarlamaya gerek yok. Öldüğüyle kaldı; hortlayıp kimseye musallat olmadı.

Bir hapishane avlusunda ipin ucundan sallanan cesedin karşısında Rıza Haydar, Belkıs'ın dediklerini hatırladı. "Düşüyorlar," diye düşündü, "roket parçaları gibi." Davud Mekke'ye gitmiş, Belkıs ile Safiye farklı çarşaflar ardında kaybolmuş, Müjde, şimdi de İski iplerinin ucunda sallanmıştı. Damatlarına güvenmeyen ama mecburiyetten onlara bağlı olan Rıza etrafındaki vakumun boşluğunu hissetti. İşte tam o anda, Harappa başında bir çuvalla ilmiğin ucundan sarkarken Rıza Haydar, İskender'in sesini duydu. "Sakın korkma, dostum, benden kurtulmak epey zordur. İstersem inatçı puştun teki olabilirim."

O altın ses, bir çıngırak kadar berraktı. Rıza Haydar şokun etkisiyle bağırdı, "Orospu çocuğu ölmemiş!" Dudaklarından çıkan küfür, henüz ortadan kaybolmamış olan celladı şaşırtmıştı, tam o sırada kulağında gülen İski'nin sesini duydu: "Aptallık etme, *yaar*. Burada ne olup bittiğinin farkındasın pekâlâ."

Ah, asılmış bir adamın kesintisiz monoloğu! Çünkü İskender'in öldüğü günden kendi öldüğü sabaha kadar yakasını asla bırakmayacaktı, o ses, alaycı, ahenkli, küçümseyen, kâh gerçeklerin öğrenilmesini istemiyorsa ADC'yi kovmaması öğüdü veren, kâh Cumhurbaşkanı Sahib, gösteriyi sürdürmek için öğrenmeniz gereken çok şey var, diye onunla dalga geçen o ses; sözleri uykusunda bile Çin işkencesi gibi kulak zarına damlıyordu; bazen hatıralardan dem vuruyor, ona tilyarları, kazığa bağlanmaları hatırlatıyor, bazen meydan okuyordu, sence ne kadar dayanırsın Rız, bir yıl mı, iki mi?

Tek ses İskender'inki de değildi. Mevlana Davud'un hayaletinin ilk ortaya çıkışını gördük; geri dönmüş, kulağına fısıldamak için görünmeden Cumhurbaşkanı'nın sağ omzuna tünemişti. Sağ omzunda Tanrı, sol omzunda Şeytan; Bizim Zır Cesaret'in cumhurbaşkanlığı ardındaki görünmez gerçek buydu, kafatasının içindeki bu iki karşıt konuşma, seneler içinde solsağ, solsağ, solsağ uygun adım.

Rus yazar Nikolay Erdman'ın "İntihar" isimli oyunundan:

> Ancak ölüler yaşayanların ne düşündüğünü bilebilir.

Ölülerin yeniden ortaya çıkışı, yaşayanların ortadan kaybolmasıyla telafi edilmeli. Bir cellat: Puf! Sonra Pembiş Evrengzib. En kötüsünü en sona sakladım: Harap-

pa'nın asıldığı gece, Ömer Hayyam Şakil bir de ne görsün, Haydar'ın kızı, karısı Safiye Zeynep kaçmış.

Tavan arası boştu. Zincirler kırılmış, kirişler çatlamış. Tuğla örülmüş pencerede bir delik açılmıştı. Baş, kollar, bacaklar şeklinde bir delik.

"Allah yardımcımız olsun," dedi Ömer Hayyam, dünyaya sünnet edilmeden, tıraş edilmeden, kulağına fısıldanmadan geldiği halde. Yaradan'ın müdahale edip işi ele almasının zamanı geldiğini sezmişti sanki.

12
İstikrar

"Terör" döneminde kellesini kaybedecek olan, Fransız Devrimi'nin büyük kahramanı Danton acıklı bir şey söylüyor. "Ama Robespierre ve halk erdemlidir," diyor. Danton, Londra'da bir tiyatro sahnesinde, gerçek Danton değil, Georg Büchner'in oyununun İngilizce tercümesindeki satırları okuyan bir oyuncu; zaman da o zaman değil, şimdi. Bu düşüncenin ilk olarak Fransızcada mı, Almancada mı yoksa İngilizcede mi ortaya çıktığını bilmiyorum ama şaşırtıcı ölçüde kasvetli göründüğünü biliyorum, çünkü besbelli, *halk Robespierre gibidir*, manasına geliyor. Danton devrim kahramanı olabilir ama şaraba, giyim kuşama, fahişelere de düşkün; bu zaaflar (izleyici hemen anlıyor) yeşil ceket giymiş iyi bir oyuncu olan Robespierre'in onun kellesini uçurmasına neden olacak. Şu dulu, sepeti kellelerle dolu Madam Giyotin'i ziyarete gönderilmesinin, gerçek ya da uydurma siyasi suçlarla alakası olmadığını biliyoruz aslında. Zevkine fazla düşkün olduğu için doğranıyor (mucizevi bir sahnelemeyle). Hazcılık yıkıcıdır. Halk Robespierre gibidir. Eğlenceye şüpheyle yaklaşır.

Bu karşıtlığın –haz düşkünlüğüne karşı püritenliğin– tarihin gerçek diyalektiği olduğunu söylüyor bize oyun. Sağı solu, kapitalizmi sosyalizmi, siyahı beyazı unu-

tun. Kötülüğe karşı erdem, sefihe karşı çileci, Şeytan'a karşı Tanrı: Oyunun kuralı bu. *Messieurs, dames: faîtes vos jeux.*[1]

Oyunu, üçte ikisi boş olan büyük bir tiyatroda seyrettim. Siyaset Londra tiyatrolarını boşaltıyor. Oyundan sonra dışarı çıkan seyirciler hoşnutsuz yorumlarda bulundular. Görünüşe göre oyunun kötü yanı, lafebesi Danton'un çok fazla görünmesi, buna karşılık fesatçı Robespierre'in rolünün çok az olmasıydı. Seyirciler bu dengesizlikten yana dertliydi. "Ben kötü olanını sevdim," dedi birisi. Arkadaşları da ona katıldılar. Yanımda Pakistan'dan üç misafirim vardı. Hepsi de oyunu sevdiler. "Ne şanslısın," dediler bana gıpta ederek, "böyle şeylerin sahnelenebildiği bir yerde yaşıyorsun." Bana P. Üniversitesi'nde kısa süre önce *Julius Caesar*'ı sahnelemeye teşebbüs edildiğini anlattılar. Senaryonun bir devlet başkanına suikast yapılmasını onayladığını duyan yetkililer galeyana gelmişler. Dahası, oyun modern giysilerle sahneye konacakmış: General Caesar, bıçaklar işlemeye başladığında asker üniforması içinde olacakmış. Oyunun sahnelenmesini engellemek için üniversiteye büyük baskı yapılmış. Akademisyenler onurlu bir biçimde direnmişler, isminde askerî göndermeler olan kadim yazarı generallerin bu saldırısına karşı korumuşlar. Bir noktada askerî sansürcüler uzlaşma teklif etmiş: Üniversite, bütün oyunu, sadece o nahoş cinayet hariç metne aynen sadık kalarak sahneye koyamaz mıymış? O sahne olmazsa olmaz bir şey değilmiş ya?

Nihayet prodüktör çok zekice ve Hz. Süleymanvari bir çözüm bulmuş. Caesar'ı oynaması için önde gelen bir İngiliz diplomatı davet etmiş, adamın üzerinde (Bri-

1. (Fr.) Baylar, bayanlar: Bahisler açılmıştır.

tanya) İmparatorluk kostümü olacakmış. Ordu rahatlamış; oyun başlamış; ilk gece perde inip salonun ışıkları yandığında ön sıradaki generallerin deli gibi alkışladıkları görülmüş, emperyalizmin Roma'daki özgürlük hareketi tarafından alaşağı edilmesini işleyen bu vatansever eserden aldıkları büyük zevk yüzlerinden belliymiş.

Cidden: kafadan uydurmadım... Daha önce sözünü ettiğim İngiliz diplomatın karısı geldi aklıma. "Roma'dakiler neden General Caesar'dan malum şekilde kurtulmuyorlar?" da diyebilirdi pekâlâ.

Ama ben Büchner'den bahsediyordum. Arkadaşlarımla *Danton'un Ölümü*'nü sevdik; Humeynilerin, vesairenin çağında pek münasip göründü. Ama Danton'un (Bühcher'in?) "halk"a bakışı canımızı sıktı. Halk Robespierre gibiyse Danton nasıl kahraman olmuştu? Mahkemede neden alkışlanmıştı?

"Şuna dikkat etmek lazım," dedi arkadaşlarımdan biri, "bu karşıtlık var olmasına var da esasen içsel bir diyalektik." Bu akla yatkın geliyordu. Halk sadece Robespierre gibi değil. Onlar, biz, aynı zamanda Danton'uz. Robeston ve Danpierre'iz. Tutarsızlığın önemi yok; mesela ben, birbiriyle hiç uzlaşmayacak pek çok görüşü aynı anda, hiç zorlanmadan kendimde barındırabiliyorum. Çok yönlülükten yana başkalarının da benden aşağı kalacağını sanmam.

İskender Harappa sadece Danton değildi; Rıza Haydar, saf-ve-basit Robespierre değildi. İskender gerçekten de zevkusefa içinde yaşamıştı, belki keyif düşkünüydü ama aynı zamanda daima, tartışmasız haklı olduğuna inanırdı. O on sekiz şal onun da Teröre karşı olmadığını gösterdi bize. Ölüm hücresinde yaşadıklarını başkaları da onun yüzünden yaşamışlardı. Bu önemli. (Ama başkaları için üzülüyorsak, maalesef İskender için de üzülmeliyiz.) Ya Rıza Haydar? Yaptığından hiç zevk almadığına, Tanrı

adına hareket ettiğini iddia etse bile haz ilkesinin devrede olmadığına inanmak mümkün mü? Zannetmem.

İski ile Rıza. Onlar da Danpierre ve Robeston'du. Bu bir açıklama olabilir; ama elbette bahane olamaz.

Ömer Hayyam Şakil tuğla örülmüş pencerede Safiye Zeynep şeklindeki deliği gördüğünde karısının öldüğünü düşündü. Cansız bedenini pencerenin altındaki çimenlikte bulmayı beklediği anlamına gelmiyordu bu; içindeki yaratığın, o hararetli şeyin, sarı ateşin, bir binayı yutan yangın gibi onu tümüyle tükettiğini, tamama ermesi kaderi tarafından engellenen kızın sonunda yok olacak kadar azaldığını tahmin etmişti. Kaçan şey, gafil havada serbest dolaşan şey Safiye Zeynep Haydar değil, daha ziyade bir ilke, şiddetin cisimleşmiş hali, Hayvanın saf kötücül gücüydü.

"Kahretsin," dedi kendi kendine, "dünya çığrından çıkıyor."

Bir zamanlar kocasının günde iki kere uyuşturucu ilaç zerk ettiği bir kadın vardı. İki yıl boyunca bir halının üzerinde yattı, bir prensin asil öpücüğüyle uyandırılmayı bekleyen bir masal prensesi gibi; ama kaderinde öpücük yoktu. İlacın tılsımlarıyla büyülenmiş gibi görünüyordu ama içindeki canavar, utançtan doğan ama artık teninin altında kendi hayatını süren yaratık asla uyumamıştı; bayıltıcı sıvılarla savaşmış, zamanını kollamış, her hücreyi kaplayana kadar ağır ağır vücuduna yayılmış, sonunda kızı vahşetin ta kendisi yapmıştı, artık onu harekete geçirecek bir şeye gerek yoktu çünkü bu etobur kanın tadını aldı mı artık onu sebzeyle kandıramazınız. Sonunda ilaçları yenmiş, vücudunu doğrultmuş ve onu tutan zincirleri kırmıştı.

Kutusunun ortaya saçılan içeriğinin esiri Pandora.

Kapalı gözkapakları ardındaki sarı ateş, tırnakları altındaki ve saç diplerindeki yangın. Evet ölmüştü, ona

eminim, Safiye-Zeynep'liği kalmamış, her şey o cehennemde yanmıştı. Bir cesedi cenaze ateşine attığınızda sıçrar, diz çöker, oturur, dans eder, güler; ateş, kuklasına dönüşen cesedin sinir iplerini çeker, alevler arasında korkunç bir canlılık yanılsaması yaratır...

Bir zamanlar bir Hayvan vardı. Gücünden emin olduğunda bir ânını kolladı ve tuğla duvarı delip çıktı.

Sonraki dört yıl zarfında, yani Rıza Haydar'ın cumhurbaşkanlığı döneminde, Ömer Hayyam Şakil ihtiyarladı. İlk başta kimse fark etmedi çünkü saçları senelerdir beyazdı; ama altmışına bastığında, ömürlerinin büyük bölümünde şişmanlığının inanılmaz yükünü taşımak zorunda kalmış ayakları isyan bayrağını çekti çünkü *ayah* Şahbanu gittikten sonra onun sadakatinin nane çaylarından ve gece ziyafetlerinden mahrum kalarak tekrar kilo almaya başlamıştı. Pantolon düğmeleri kopuyordu; ayakları greve çıktı. Senelerdir, İskender Harappa'yla sefahat müttefiki olduğu zamanlardan beri taşıdığı kılıçlı bastona yaslandığı halde attığı her adım ıstırap halini almıştı. Safiye Zeynep'in eski hapishane hücresinde, kaçıp giden karısının kırmızı tuğlalarla çizilmiş fantastik artçı imgesinin bulunduğu pencereden dışarı bakarak bir hasır koltukta saatlerce oturmayı âdet edinmişti.

Hıra Dağı Hastanesi'nden emekli olmuş, tazminatının çoğunu, ölmeyi reddeden üç yaşlı kadının oturduğu K.daki eve göndermişti. Onların aksine Bariamma uzun süre önce en münasibini yapıp yastıklarının arasında ölmüştü, öyle ki durum neredeyse bir gün sonra anlaşılmıştı. Parsi *ayah*'a daha fazla para gönderiliyor, Ömer Hayyam sessiz sedasız Rıza Haydar'ın çatısı altında yaşıyor, çamfıstıklarının kabuklarını ayıklıyor, tavan arası penceresinden dışarı bakan gözleri birini takip ediyormuş gibi görünüyordu ama baktığı yerde kimse yoktu.

Hipnoza açık olmanın hayli gelişmiş bir hayal gücünün göstergesi olduğu –hipnoz transının, insanın kendisini ve dünyasını istediği gibi yeniden inşa etme süreci olan içsel yaratıcılığın bir biçimi olduğu– kuramına aşinalığından, bazen Safiye Zeynep'in dönüşümünün gönüllü olduğunu düşünürdü çünkü oto-hipnoz yapan birisi bile kendinden gönülsüz olduğu bir şeyi yapmasını isteyemezdi. Demek kendisi tercih etmiş, Hayvanı kendisi yaratmıştı... Bu durumda, diye düşünürdü hasır sandalyesinde, ağzı çamfıstığı dolu, bu vaka bir ders konusu. Hayal gücüne fazla özgürlük tanımanın tehlikesini gösteriyor. Safiye Zeynep'in gazapları gemi azıya alan bir muhayyilenin sonucuydu.

"Utanmam lazım," dedi pencereye tünemiş guguk kuşuna, "burada oturmuş tenkit ettiğim şeyi yapıyorum, Allah bilir ne düşünüyorum, kendi kafamın içinde yaşıyorum."

Rıza Haydar da onun gibi düşünüyordu: "Utanmam lazım." Kızı gittiğinden beri düşünceleri hep onunla doluydu. Kaslarındaki fazlaca gevşek bir şey, yürüyüşündeki tam ahenkli olmayan bir şey, bir müddet onu sevmesini engellemişti. *Neredeyse benden önce ölmesi gerekti. Tabii o da yetmedi.* Kafası seslerden patlayacak gibiydi: İski Davud İski Davud. Doğru düzgün düşünmek zor... Şimdi de intikamını alacaktı. Bir şekilde, bir zaman, babasını aşağı çekecekti. Tabii onu önce kendisi bulmazsa. Ama aramaya kimi göndermeliydi, kime anlatmalıydı? "Beyin humması geçirmiş olan ebleh kızım bir insan giyotin halini aldı ve insanların kafalarını koparmaya başladı. Fotoğrafı şu, ölü ya da diri aranıyor, ödül kabarık." İmkânsız. Yapamam.

Ah iktidarın iktidarsızlığı. Cumhurbaşkanı kendini aptallık yapmamaya ikna ediyor, hayatta kalamaz, kalma-

mıştır, ne zamandır hiç haber çıkmadı, haber olmaması iyiye alamet. Bir yerlerde ortaya çıkarsa da üzerini örteriz. Yine de düşüncelerinde yüzünde klasik bir ciddiyet olan minicik bir kızın resmi beliriyordu; bir ithamdı bu... şakaklarında zonkluyordu, İski'yle Davud fısıldıyor, dalaşıyordu, sağsolsağ. Ama insana ölüler kadar diriler de musallat olabilir. Gözlerinde vahşi bir bakış belirmişti.

Ömer Hayyam Şakil gibi, Rıza Haydar da çamfıstıklarının kabuklarını ayıklayıp bol bol yemeye başlamıştı, Safiye Zeynep'in en sevdiği yiyecek, kabuklarından çıkarırken uzun, mutlu saatler geçirirdi, delice bir tutkuyla çünkü çamfıstıklarının kabuklarını kırmak bir nevi deliliktir, insan yediğinde onlardan kazanacağı enerjinin çok daha fazlasını onları kabuklarından çıkarmaya harcar.

"General Haydar," diye soruyor *Angrez* televizyon muhabiri Rıza'ya, "bilgi sahibi kaynakların görüşleri, yakın gözlemcilerin iddiaları doğrultusunda, Batı'daki izleyicilerimizin çoğunun da söyleyecekleri üzere, bu sava nasıl karşılık verirsiniz, kırbaçlama, el kesme gibi İslami cezaları uygulamaya başlamanızın, bazı kesimlerde, tartışmaya açık olarak, belli tanımlara göre, deyim yerindeyse barbarca addedildiği iması konusundaki görüşünüzü alabilir miyiz?"

Rıza Haydar kameraya gülümsüyor, nazik bir gülüş, son derece görgülü, yol yordam bilen bir adamın gülüşü. "Barbarca değil," diye cevap veriyor. "Neden? Üç sebepten." Her sebep için bir parmağını kaldırarak sayıyor. "Birincisi," diye açıklıyor, "rica ederim anlamaya çalışın, bir kanun kendi içinde barbarca ya da barbarca değil diye nitelendirilemez. Önemli olan kanunu uygulayandır. Bu durumda kanunu uygulayan ben Rıza Haydar olduğumdan elbette barbarca olmayacaktır.

İkincisi, size şu kadarını söyleyeyim bayım, biz ağaç-

tan inme vahşiler değiliz, bilmem anlatabildim mi? İnsanlara ellerini uzattırıp da öyle haşırt diye kasap keseriyle kopartmıyoruz. Hayır, bayım. Bütün bunlar en hijyenik koşullarda, tıp adamlarının nezaretinde, anesteziyle filan yapılacak.

Üçüncü sebep de şu ki sevgili dostum, bu kanunlar öyle kafadan uydurma şeyler değil. Allah'ın kutsal metinlerde yer alan mübarek kelamları. Allah'ın mübarek kelamı olduğuna göre barbarca olamaz. Bu imkânsız. Başka bir şey olmak zorundalar."

Yeni başkentteki cumhurbaşkanlığı konutuna taşınmamayı tercih etmişti, koridorlarda *ayah*'larına eziyet eden anasız çocukların gürültülü sürülerine rağmen başkomutanlık ikametgâhında kendini daha rahat hissediyordu. İlk başta bazı gecelerini cumhurbaşkanlığı konutunda geçirmek hoşuna gitmişti, mesela Pan-İslam Konferansı'nda, dünyanın dört bir yanından devlet başkanları anneleriyle birlikte geldiklerinde ortalık cehenneme dönmüştü çünkü zenne kanadındaki bütün anneler üstünlüğü ele geçirmek için dişe diş bir mücadeleye girmişlerdi, oğullarına habire acil mesajlar gönderiyorlar, büyük hakaretlere uğradıklarını, şereflerinin iki paralık olduğunu söyleyerek konferansın yetkili kurullarını bölüyorlardı, dünya liderlerini yumruk yumruğa dövüşmenin, hatta savaşın eşiğine getirmişti bu. Rıza Haydar'ın başını belaya sokacak bir annesi yoktu ama kendince kaygıları vardı çünkü konferansın ilk gecesinde, bu havaalanı terminali kılıklı sarayda İskender Harappa'nın kulaklarındaki sesi öyle yükselmişti ki başka bir şey duyamaz olmuştu. Asılan adamın monoloğu kafatasında vızıldıyordu, İski halefine faydalı ipuçları vermek ister gibiydi çünkü vücutsuz ses sinir bozucu nağmeli bir aksanla bir yazardan bol bulamaç alıntılar yapıyordu, yazarın bednam dinsiz ve ya-

bancı Niccolò Machiavelli olduğunu anlamak Rıza'nın epeyce zamanını almıştı. Rıza bütün gece kafasındaki hayalet vıdıvıdısı yüzünden uyuyamadı. "Bir devlet ele geçirildiğinde," diyordu İskender, "fatih bütün zulümleri bir kerede yapmalıdır çünkü daha az farkına varılıp daha az rahatsızlık versin diye zararın topyekûn verilmesi gerekir." Rıza Haydar, cumhurbaşkanlığı dudaklarından kaçan nidaya engel olamamıştı –"Allah Allah, sus, sus artık!"– ve hemen o anda akla gelebilecek en büyük musibetten, yani dünya liderlerinin durmadan şikâyet eden annelerinin işgalinden korkan muhafızlar odaya doluşmuştu; Rıza mahcubiyetle, "Bir şey yok. Kâbus gördüm, kötü bir rüya, merak etmeyin," dedi.

"Kusura bakma Rıza," diye fısıldadı İskender, "sadece yardım etmeye çalışıyorum."

Konferans bitip de anneler birbirinden ayrıldığında Rıza rahatlamak için öteki evine koştu çünkü orada Mevlana Davud'un sağ kulağındaki sesi, İski'nin sol kulağındaki sesinden daha yüksek oluyordu. Bütün dikkatini sağ tarafa odaklamayı öğrenmişti, bu sayede fikirlerini söylemeye devam ettiği halde İskender Harappa'nın hayaletiyle yaşamak mümkün olmuştu.

XV. yüzyılda General Rıza Haydar ülkesinin cumhurbaşkanı oldu ve her şey değişmeye başladı. İskender Harappa'nın kesintisiz monoloğunun etkisi Rıza'yı eski ahbabı Mevlana Davud'un ektoplazmik kollarına atmak olmuştu. O Davud ki bir zamanlar yanlışlıkla da olsa boynuna ayakkabılardan bir gerdanlık takılmıştı. Hatırlayacaksınız Rıza Haydar, alnında *gatta* iziyle, Tanrı'yı iyice kuşanıp gelmiş bir muhacirdi ve İskender fısıldadıkça Rıza Tanrı'nın tek umudu olduğunu daha fazla hissediyordu. Bu yüzden de Davud, "Burada kutsal Mekke'de de pek çok kötülük görülebiliyor; kutsal yerlerin temizlenmesi lazım, bu senin ilk ve tek görevin," diye

mızıldandığında Haydar bunu dikkate almıştı, halbuki ölümün bile din adamını, inancın kutsal kalbine, Mekke-i Şerife, büyük Siyah Taş'ın şehrine geldiği fikrinden kurtaramadığı açıktı.

Rıza ne mi yaptı: içkiyi yasakladı. Bagheeragali'nin eski, meşhur bira fabrikasını kapattı, böylece Panter Bira, serinletici bir içkiden hoş bir anıya dönüştü. Televizyon programlarında öyle köklü değişiklikler yaptı ki halk televizyonunu tamir ettirmek için tamirci çağırmaya başladı çünkü televizyonların neden birdenbire dinî vaazlardan başka bir şey vermemeye başladığını anlayamıyorlar, bu mollaların ekranlara nasıl yapıştığını merak ediyorlardı. Peygamber'in doğum gününde Rıza, ülkedeki her camiden saat dokuzda siren çalınmasını emretti, bu sesi duyduğunda durup dua etmeyi unutanlar hemen hapse atıldı. Başkentin ve diğer bütün şehirlerin dilencileri Kuran'ın inananları sadaka vermeye mecbur bıraktığını hatırlamışlardı, bu yüzden de Tanrı'nın cumhurbaşkanlığı makamına avdet etmesinden faydalanarak asgari sadaka miktarının beş rupi olmasını sağlayacak bir yasa çıkarılması talebiyle muazzam gösteriler yaptılar. Ama Tanrı'yı hafife almışlardı; Rıza Haydar iktidara geldiği ilk sene yüz bin dilenciyi ve hazır el atmışken, artık yasadışı olan Halk Partisi'nin dilenciden beter vaziyetteki iki bin beş yüz üyesini tutuklattı. Tanrı ile sosyalizmin uzlaşmaz olduğunu ilan etti, bu yüzden de Halk Partisi'nin cazibesini borçlu olduğu İslam Sosyalizmi akla gelebilecek en büyük zındıklıktı. "İskender Harappa asla Tanrı'ya inanmadı," diye beyanatta bulundu, "bu yüzden de ülkeyi birleştiriyormuş gibi yaparak aslında parçalıyordu." Bu uzlaşmazlık doktrini Rıza'nın, söz konusu Tanrı farklı da olsa onunla aynı fikirde olan Amerikalılarla arasını düzeltti.

"Prenslik mertebesine desiseyle ulaşanlara dair," diye fısıldamıştı İskender'in sesi kulağına, "*Prens*, sekizinci

bölüm. Mutlaka oku; çok kısa," ama artık Rıza uğursuz, yani sol taraftaki ölü meleğini nasıl duymazdan geleceğini öğrenmişti. İski'nin bozgunculuğunu boğmuştu ve Sicilyalı Agathokles ve Oliverotto da Fermo'nun hikâyelerinin sunduğu tarihi emsalleri dikkate almak yerine Mevlana Davud'a kulak kabartmıştı. İskender teslim olmayı reddediyor, kendini düşünmeden hareket ettiğini iddia ediyor, Rıza'ya iyi ve kötü icra edilmiş zulümler arasındaki farkı hatırlatmaya çalışıyordu, zulümlerin zamanla azalması, faydaların, tadı daha iyi çıksın diye azar azar bahsedilmesi gerekiyordu. Ama artık Davud'un hayaleti dizginleri ele almıştı; Cumhurbaşkanı ona iltimas ettiği için kendine güveni artmıştı, Rıza'ya sinemaları kapatmasını ya da en azından yabancı filmleri göstermelerini yasaklamasını buyurdu; sokaklarda çarşafsız kadınların gezmesine karşıydı; katı tedbirler ve tavizsiz idare talep ediyordu. O günlerde dindar öğrencilerin silah taşımaya başladığı ve yeterince dini bütün bulmadıkları profesörlere ateş ettikleri kayıtlara geçmiştir; erkekler sokaklarda göbekleri açık gezen kadınlara tükürüyorlardı; ramazanda sigara içenler linç edilebiliyordu. Adalet sistemi çökmüştü çünkü avukatlar, devletin muhtelif faaliyetlerine karşı çıkarak mesleklerinin temelde zındık bir doğası olduğunu göstermişlerdi; onun yerine şeriat mahkemeleri getirmişti, Rıza bunların başlarına geçen din adamlarını sakallarının ona merhum akıl hocasını hatırlatması gibi duygusal gerekçelerle atıyordu. Tanrı iş başındaydı ve bundan şüphesi olanlara gücünü gösteriyordu: çeşitli inanç karşıtı unsurları kenar mahalle çocukları gibi ortadan kaybetmişti. Evet, puştlar Yaradan tarafından ortadan kaldırılmış, puf, diye kayıplara karışmıştı.

Rıza Haydar o yıllarda, aile hayatından geri kalana pek zaman ayıramayan meşgul bir adamdı. Yirmi yedi torununu ihmal etmiş, babaları ve *ayah*'larına bırakmış-

tı; ama aile mefhumuna olan düşkünlüğü iyi bilinirdi, bunu söyleye söyleye bitiremezdi, Belkıs'ı düzenli olarak görmesinin sebebi de buydu, haftada bir filan. Ulusa seslenişini yaparken onu televizyon stüdyosuna getirtirdi. Sesleniş daima bir namaz seansıyla açılırdı, Rıza ön planda yere kapanarak alnındaki izi tazeler, arkasındaki Belkıs da iyi bir eş rolünde, biraz flu, tepeden tırnağa çarşaflı vaziyette namazını kılardı. Yayına girilmeden önce Rıza birkaç dakika karısıyla otururdu ve yanında daima dikilecek bir şeyler getirdiğini fark etmişti. Belkıs, Rani değildi; şal mal işlemezdi. Faaliyetleri hem daha basit hem daha gizemliydi, metrelerce siyah kumaşı birbirine ekleyerek deşifre etmesi imkânsız şekillere sokardı. Aralarındaki tatsızlık, Rıza'nın ona ne halt ettiğini sormasına uzun müddet engel oldu ama sonunda merakına yenik düştü ve kimsenin duyamayacağından emin olduğu bir anda Cumhurbaşkanı karısına sordu: "Bütün bu dikiş dikmeler nedir böyle? Eve gidene kadar beklemeyecek kadar acil ne yapıyorsun?"

"Kefen," dedi ciddiyetle, Rıza sırtının ürperdiğini hissetti.

İskender Harappa öldükten iki yıl sonra ülkenin kadınları Tanrı'ya karşı yürüyüşe geçti. Bu gösterilerin kandırmaca şeyler olduğuna karar vermişti Rıza, bunlarla ilgilenirken dikkatli olmak gerekiyordu. Bu yüzden de Mevlana Davud kulağına korkak olduğunu, orospuları çırılçıplak soyup ağaçlardan sallandırması gerektiğini bağırdığı halde adımını dikkatli attı. İhtiyatlıydı; gösterileri dağıtırken hanımların göğüslerine vurmamalarını tembihledi polise. Sonunda da Tanrı bu erdemli itidalini ödüllendirdi. Detektifleri, gösterileri Nur Begüm adlı bir kadının örgütlediğini öğrenmişlerdi; fakir evlere, köylere gidip din karşıtı hisleri galeyana getiriyordu. Yine de Rıza Tanrı'dan bu fahişeyi yok etmesini istemeye gönülsüzdü

çünkü insan her şeyi Yaradan'dan bekleyemez; bu yüzden de Nur Begüm'ün kadınlarla çocukları Arap prenslerinin haremlerine gönderen kötü şöhretli bir şahıs olduğunu öğrenince beklediğine değdiğini hissetti. Ancak ondan sonra kadını tutuklamak için adamlarını gönderdi çünkü kimse böyle bir tutuklamaya karşı çıkamazdı, İskender Harappa bile ona iltifatta bulunmuştu. "Çabuk öğreniyorsun Rıza, belki de kabiliyetini küçümsemişiz."

Rıza Haydar'ın şiarı şuydu: "Tanrı adına istikrar." Nur Begüm'den sonra buna ikinci bir şiar ekledi: "Tanrı kendine yardım edene yardım eder." Tanrı adına istikrarı sağlamak için ülkedeki bütün belli başlı sanayi kuruluşlarının yönetim kurullarına birer subay soktu; her yere generaller yerleştirdi ki ordu parmaklarını eskisinden de daha derinlere sokabilsin. Genelkurmayın en genç ve yetenekli üyeleri General Raddi, Bekar ve Fisaddi sağlam kanıtlarla gelip Rıza Haydar'ın damadı Polis Şefi Talvar Ülhak ve ezeli ADC Albay Şuja'yla birlik olan General Selman Tuğlak'ın darbe hazırlığı içinde olduğunu bildirdiklerinde bu politikasının başarılı olduğunu anlamıştı Rıza. "Aptallar," diye mırıldandı esefle. "Bunlar viski müptelası. Viski sodalarından vazgeçemedikleri için başardığımız her şeyi yerle bir etmeye hazırlar." Şuja'nınki kadar trajik bir matem ifadesi takındı; ama içten içe memnundu çünkü General Tuğlak'la o gece telefonda yaptığı toy konuşmanın anısından hep mahcubiyet duyardı; Şehir Hapishanesi'ndeki ölüm hücresinde olup bitenlerden sonra ADC'yi başından atmak için bir bahane arayıp duruyordu; Talvar Ülhak da seneler önce güvenilirliğini kaybetmişti. "Patronlarından birini satan adam," dedi genç Raddi, Bekar ve Fisaddi'ye, "ikincisini de satar," ama asıl söylemek istediği Talvar'ın geleceği görme kabiliyetinin ödünü patlattığıydı, hem adam Safiye Zeynep meselesini biliyordu ki bu da çok şey biliyor demekti... Rıza

genç generallerin sırtlarını sıvazlayıp, "Pekâlâ, artık her şey Tanrı'nın ellerinde," dedi, ertesi sabah üç kumpasçı arkalarında duman bile bırakmadan ortadan kaybolmuştu. Talvar Ülhak'ın yirmi yedi yetimi başkomutanlık ikametgâhını tuhaf, ahenkli bir yaygarayla doldurdular, hepsi aynı perdeden bağırıyor, nefes almak için aynı anda susuyorlardı, bu yüzden de herkesin kırk gün boyunca kulaklarını tıkaması gerekmişti; sonra babalarının geri dönmeyeceğini anlayıp hepten sustular, öyle ki dedeleri hükümranlığının son gecesine kadar onların farkına bile varmadı.

Yeniyetme generallerinin sadakati, Rıza Haydar'a ordunun, gemiyi devirmek istemeyecek kadar halinden memnun olduğunu göstermişti. "İstikrarlı bir durum," diye tebrik etti kendini, "her şey tıkır tıkır."

İşte kızı Safiye Zeynep tam bu noktada tekrar hayatına girdi.

Burada araya İslam'ın yükselişi konusunda birkaç kelime sıkıştırsam olmaz mı? Fazla uzun sürmez.

Pakistan, İran değildir. Humeyni'ye kadar dünya üzerindeki iki teokrasiden biri olan bir ülke için (diğeri İsrail) bunu söylemek kulağa tuhaf gelebilir ama bence Pakistan asla mollaların yönettiği bir ülke olmadı. Aşırı dinci Cemaat Partisi'nin üniversite öğrencileri arasında filan destekçileri var ama seçimlerde Cemaat'e nispeten daha az oy çıktı. Kaid-i-Âzam, yani Pakistan'ın kurucusu "büyük önder" Cinnah bile bana öyle Tanrı-takıntılı biri gibi görünmez. İslam ve Müslüman Devlet onun için siyasi ve kültürel fikirlerdi; esas mesele ilahiyat değildi.

O bahtsız ülkenin şimdiki rejimi muhtemelen bu söylediklerimi telin edecektir. Yazık. Bence İslam, Bangladeş sonrası Pakistan'da pekâlâ etkili bir birleştirici güç olabilirdi, tabii bazıları onu fazlasıyla abartmasaydı. Bel-

ki Sindliler, Belucistanlılar, Pencaplılar ve Afganlar, hele hele göçmenler ortak inançları uğruna farklılıklarını törpüleyebilirdi.

Ama pek az efsane ayrıntılı bir incelemeye rağmen varlığını sürdürebilir. Hem insanların gırtlaklarına tıkılmaya çalışıldıklarında pek sevimsiz bir hal alabilirler.

Birisi böyle aşırı büyük, hazmedilmez porsiyonlar yemeye zorlandığında ne olur? –Midesi bulanır. Beslenmeyi reddeder. Ey okur: insan kusar.

İslamcı "kökten dincilik" denen şey Pakistan'da halktan kaynaklanmaz. Onlara yukarıdan dayatılır. Otokratik rejimler, iman belagati benimsemeyi faydalı bulur çünkü halk bu dile saygı duyar ve karşı koymaya gönlü razı gelmez. Dinler diktatörlere böyle hizmet eder; onları güçlü sözlerle, halkın itibardan düşmüş, imtiyazını kaybetmiş, alay konusu olmuş halde görmek istemediği sözlerle kuşatarak.

Ama gırtlağa-tıkılma saptaması bakidir. Sonunda bıkarsın, imana inancını kaybedersin, iman sıfatıyla olmasa da bir devletin temeli olma sıfatıyla. Sonra diktatör düşer ve Tanrı'yı da kendisiyle birlikte aşağı çektiği, ulusun her şeyi haklı çıkaran efsanesinin yıkıldığı görülür. Bu geriye sadece iki seçenek bırakır: dağılma ya da yeni bir diktatörlük... yok, bir üçüncüsü de var, gerçekleşme ihtimalini inkâr edecek kadar karamsar olmayacağım. Üçüncü seçenek eski efsanenin yerine yenisinin konmasıdır. İşte kısa sürede hemen stoktan bulduğum böylesi üç efsane: özgürlük; eşitlik; kardeşlik. Hararetle tavsiye ederim.

Daha sonra, başkentten dehşetle kaçışı esnasında Rıza Haydar, İskender Harappa tutuklandığı zamanlarda ortalıkta dolaşan beyaz panter hikâyesini hatırlayacak ve sonunda anlamını çözüp korkuyla titreyecekti. Söylenti çabuk tarafından kesilmişti çünkü kimse bu

masal hayvanını gerçekten gördüğünü bildirmemişti, Gaffar adında güvenilmez bir köylü çocuğu dışında, onun tarifi de öyle üstünkörüydü ki herkes panterin Gaffar'ın yalanlarıyla meşhur kafasından çıktığına kanaat getirmişti. Oğlanın hayalindeki imkânsız hayvan "tepeden tırnağa beyaz değildi, siyah bir kafası vardı ve başka yerlerinde hiç tüyü yoktu, kel kalmış gibi; hem de bir tuhaf yürüyordu." Okurlarının canavar hikâyelerine hoşgörülü bir düşkünlüğü olduğunu bilen gazeteler bu ifadeyi dalga geçerek haber yapmışlardı; ama bu hikâyeyi hatırlayan General Haydar, Bagheeragali'nin beyaz panterinin önceden sezilmiş bir mucize, tehditkâr bir kehanet, Zaman'ın hayaleti, geçmişin ormanlarında kol gezen gelecek olduğu gibi korkunç bir fikre kapılacaktı. "Basbayağı onu görmüş," diye düşünecekti Rıza acı acı, "ama kimse inanmadı."

Tekrar ortaya çıkışı şöyle olmuştu:

Bir sabah Ömer Hayyam Şakil her zamanki gibi oturmuş tavan arası penceresinden dışarı bakıyordu ki hem bu unutulmuş odaya çıkıp yerleri temizlemek zorunda kaldığı hem de o çalışırken Ömer dalgın dalgın yerlere çamfıstığı kabuğu döktüğü için bu alışkanlığına ifrit olan temizlikçi Asgari yoğun bir biçimde *fineel* dezenfektanı kokan dişsiz, ihtiyar kadın nefesiyle mırıldandı: "O hayvan buraya gelmeli de namusuyla çalışan bir kadının işini bitirmesine izin vermeyen düşüncesiz insanların işini bitirmeli." Ömer Hayyam'ı daldığı düşüncelerin sisinden "hayvan" kelimesi çıkardı ve yüksek sesle, "Bu laf ne manaya geliyor?" diyerek ihtiyar kadını telaşa düşürdü. Kadın, Şahbanu gibi onu da işten atmayacağına, zararsız aksiliğini bir beddua olarak görmediğine ikna olduktan sonra rahatlayıp eski hizmetli üslubuyla, her şeyi fazla ciddiye aldığı için onu azarladı. "O hikâyeler yeniden ortalıkta dolaşmaya başladı, hepsi bu," dedi, "ya-

pacak işi olmayan dillerin idmana ihtiyacı var. Büyük sahibin böyle celallenmesine gerek yok."

Günün geri kalanında Ömer Hayyam sebebini kendine bile söylemeye cesaret edemediği, içindeki fırtınayla tarumar oldu ama geceleyin kuş uykusunda Safiye Zeynep bir rüyada ona geldi. Dört ayak üstündeydi, annesinin gençliğindeki şu efsanevi ateş rüzgârına maruz kaldığı zamanki gibi çırılçıplak; yok, ondan daha çıplak çünkü omuzlarında hiçbir şey, bir ar namus *dupatta*'sı yoktu. Uyandı ama rüya ondan ayrılmayı reddediyordu. Ormanda hayvan ve insan avlayan karısının hayali gözlerinin önünde asılıydı.

Sonraki haftalarda altmış küsur yaşın rehavetini üzerinden attı. Sızlayan ayaklarına rağmen otobüs garajının tanıdık, acayip figürlerinden biri haline geldi, topallaya topallaya Sınırdan gelme korkunç tiplerin yanına yaklaşır, para karşılığı bilgi talep ederdi. Köylülerin uzak yerlerden hayvanlarını getirdiği günlerde mezbahaların etrafında bastonuna dayana dayana dolaşırdı. Pazarların, salaş kahvelerin müdavimi olmuştu, kılıçlı bastonundan destek alan, sorular soran, dinlemeye doymayan, gri takım elbiseli uygunsuz bir figür.

Beyaz panter hikâyelerinin gerçekten de yeniden anlatılmaya başladığı yavaş yavaş kesinliğe kavuştu; ama işin dikkat çekici tarafı, İğne Vadisi'nden dönen gaz şantiyesi işçilerinin otobüs tepesindeki bavullarında, kuzeyden gelen silahlı aşiret üyelerinin fişekliklerinde ülkenin dört bir yanından geliyor oluşlarıydı. Doğu Kanadı olmadığında bile büyük bir ülkeydi burası, ormanlarla, mangrov ağacı kaplı bataklık deltalarla, geçit vermez dağlar ve uçurumlarla dolu bir ülke; ülkenin bütün kuytu köşelerinden panter hikâyesi başkente yol alıyordu sanki. Kara kafa, açık renk, tüysüz gövde, tuhaf yürüyüş. Gaffar'ın dalga geçilen tarifi Ömer Hayyam'a tekrarlanı-

yordu habire, her biri bu şayianın kendi yöresine has olduğunu zanneden cahil seyyahlar tarafından. Onların bu inancını sarsmamıştı.

Öldürülen hayvan ve insanlar, karanlıkta basılan köyler, katledilen çocuklar, boğazlanan sürüler, insanın kanını donduran ulumalar: zamanın eskitemediği adamyiyen korkusuydu bu ama yeni ve ürkütücü bir hal almıştı: Bir seksenlik bir Sınır adamı çocuksu bir ürküntüyle Ömer Hayyam'a, "Nasıl bir hayvan, bir adamın kafasını boynundan koparıp yemek için o delikten iç organlarını çıkarabilir?" diye sormuştu.

Nöbetçi grupları oluşturan köyler, sabaha kadar gözcü bulunduran dağ aşiretleri duymuştu. Görgü şahitliklerine bol keseden iddialar eşlik ediyordu, kimileri canavarı yaraladıklarını söylüyor, hatta daha akıl almaz masallar anlatıyorlardı, inanmazsın *sahib*, av tüfeğimle tam iki kaşının ortasından vurdum ama yaratık iblis, arkasını dönüp ortadan kayboldu, böyle mahluklar ölmez, Allah bizi korusun... Görünüşe göre beyaz panter şimdiden efsaneleşmişti. Uçabildiğini, görünmez olduğunu ya da bir ağaç kadar büyüyebildiğini söyleyenler vardı.

Ömer Hayyam Şakil'in muhayyilesinde de büyümüştü. Uzun müddet şüphelerinden kimseye bahsetmedi; ama gece uykusuzluğu etrafına üşüşüp çamfıstığı kırdığı sandalyenin etrafına toplaştılar. Onu, ruhunun kurnazlığıyla kendini şehirlerden uzak tutan, belki de muazzam gücüne rağmen ölümlü olduğunu, şehirlerde mermiler, gazlar, tanklar olduğunu bilen Hayvanı hayal etti. Nasıl da hızlanmıştı, ne kadar çok yer dolaşmıştı, çeşitli efsanelerin birbiriyle karşılaşması için bile seneler geçmesi gereken ülkenin çeperlerine kendini nasıl yaymıştı, bu efsaneler Ömer'in düşüncelerinde birleşecek, gecenin örttüğü bedenini açığa koyan bir şablon oluşturacaktı. "Safiye Zeynep," dedi açık pencereye, "artık seni görebiliyorum."

Dört ayak üzerinde, avuçlarında ve tabanlarında kalın nasırlar. Bir zamanlar Belkıs Haydar'ın kırptığı siyah saçlar, şimdi uzamış, yüzüne sarkmış, kürk gibi kaplamış; muhacir atalarının açık teni güneşten yanıp sertleşmiş, üzerinde savaş yaraları gibi dikenlerin, hayvanların, kendini kaşıyan tırnaklarının çizikleri. Yanan gözler ve dışkıyla ölümün kokusu. "Hayatında ilk olarak" –düşüncesindeki hoşgörüden afallıyor– "kız özgür." Onu gururlu hayal ediyor; gücünden gururlu, onu efsaneye dönüştüren, ona ne yapacağını, kim olacağını, ne olması gerektiğini ama olamadığını söylemelerini engelleyen şiddetten gururlu; evet duymak istemediği her şeyi geride bırakmış. İnsanların asaletlerini vahşette keşfetmeleri mümkün olabilir mi? Sonra onun artık Safiye Zeynep olmadığını hatırlayarak kendine kızdı, Belkıs Haydar'ın kızından bir şey kalmamıştı onda; içindeki Hayvan onu ebediyen değiştirmişti. "Ona adıyla hitap etmeyi bırakmalıyım," diye düşündü; ama bunu yapamadığını fark etti. *Haydar'ın kızı. Karım. Safiye Zeynep Şakil.*

Bu sırrı daha fazla saklayamayacağına karar verdiğinde ve Rıza Haydar'ı kızının faaliyetleri konusunda bilgilendirmeye gittiğinde, General Raddi, Bekar ve Fisaddi'nin yüzlerinde biraz şaşkın bir saadet ifadesiyle Cumhurbaşkanı'nın ofisinden çıktıklarını gördü. Tuğlak darbesi sonrası Haydar onları iç kabineye aldığından beri bulutların üzerinde dolaşıyorlardı ama bu sefer aşırı ibadetten sarhoş olmuşlardı. Az önce Rıza'ya Rusların kuzeybatı sınırı boyundan A. ülkesine asker yolladığını söylemişlerdi, Cumhurbaşkanı hayret dolu bakışları altında yerinden fırlamış, yere dört seccade yaymış ve Allah'ın bu inayeti karşısında şükranlarını bir an önce, hemen sunmalarında ısrar etmişti. Bir buçuk saattir bir eğilip bir kalkıyor, alınlarında Rıza'nın gururla taşıdığı izin ilk işaretlerini oluştu-

ruyorlardı ki Rıza durup Rusların saldırısının Tanrı'nın stratejisinin son adımı olduğunu söyledi çünkü artık büyük güçler hükümetinin istikrarını teminat altına alacaktı. General Raddi biraz aksilenerek Amerikan siyasetinin Olimpiyat Oyunları'nda dramatik bir karşı darbe sahnelemek üzerine odaklandığını söyledi ama Rıza'nın sinirlenmesine fırsat kalmadan Raddi'nin arkadaşları Fissadi ve Bekar el sıkışıp birbirlerini yüksek sesle tebrik etmeye başlamışlardı. "O koca kıçlı Yanki," diye bağırdı Fissadi, Amerikan büyükelçisini kastediyordu, "şimdi faturayı o ödeyecek," bunun üzerine Bekar beş milyar dolarlık yeni askerî teçhizatı hayal etmeye başladı, nihayet en son teknoloji, motorlarını oksijensiz bırakmadan yanlamasına uçan füzeler, on beş bin kilometreden yabancı sivrisinekleri tespit edebilen izleme sistemleri. Kendilerini öyle kaptırmışlardı ki Cumhurbaşkanı'na geri kalan havadisleri söylemeyi unuttular; ama Raddi'nin aklına gelince, arkadaşlarının durdurmasına fırsat kalmadan yumurtlayıverdi: Bay Harun Harappa, A.nın başkenti Kabil'in merkezindeki seçkin bir apartmana yerleşmişti. Raddi'nin, Cumhurbaşkanı'nın ruh halini ikinci kez yanlış tartmasından telaşlanan meslektaşları, bu bilginin henüz doğrulanmadığını, Rus işgali sonrası Kabil'den türlü türlü dezenformasyon aktığını söyleyerek açığını kapatmaya çalıştılar; dikkatini sığınmacı meselesine çekmek istediler ama Cumhurbaşkanı neşelendikçe neşeleniyordu. "İsterlerse on milyon sığınmacı göndersinler," diye bağırdı, "bir tek onu almakla floş royali tamamladılar."

Bu sefer generallerin üçü de şaşırmıştı; Harun Harappa'nın sınırın öte yanındaki Rusya'yı arkasına almış rejimin tam desteğini aldığını, Sovyet silahlarıyla Filistin'de eğitim gören bir terörist grup oluşturduğunu, sevgili amcasının anısına buna El İskender adını taktığını söylemek zorunda hissettiler kendilerini. "Harika," dedi

Haydar sırıtarak, "sonunda Halk Partisi'nin bir avuç suikastçı ve eşkıyadan ibaret olduğunu gösterebileceğiz halka," ve generalleri tekrar yere oturtup şükranlarını sunmaya zorladı. Rıza Haydar meslektaşlarını ofisinin kapısına kadar içinde gerçek bir mutlulukla geçirmişti ve şaşkın üçlü sendeleyerek dışarı çıkarken Cumhurbaşkanı, Ömer Hayyam Şakil'i hakiki bir samimiyetle karşıladı: "Vay, sen buralara uğrar mıydın?"

Rıza Haydar'ın itici coşkusu Ömer Hayyam'da tuhaf duygular yaratmıştı, bu yüzden de ona neredeyse keyifle cevap verdi, "Gayet hassas ve gizli bir mesele"; cumhurbaşkanlığı makamının kilitli kapıları ardında, yorumları ve araştırmaları konusunda Rıza'ya bilgi verirken, Cumhurbaşkanı'nın aldığı müjdenin yüzünden silinip yerine korkunun gri solgunluğunun geçmesini seyrederken kasvetli bir tatmine kavuştu.

"Ya," dedi Rıza Haydar, "öldüğüne kanacaktım neredeyse."

"Ben onu coşkun bir nehre benzetirdim," diye fısıldadı İskender Harappa kulağına, "kabardığında ovaları basar, ağaçları ve binaları yıkar; herkes ondan kaçar ve her şey, karşı koyamadan öfkesine teslim olur. Talih de böyledir, ona karşı koymak için hiçbir tedbirin alınmadığı yerlerde gücünü gösterir ve onu dizginleyecek hiçbir bentin ya da setin yapılmadığını bildiği yerlere yönlendirir öfkesini."

"Ne seti?" diye yüksek sesle bağırdı Rıza Haydar ve Cumhurbaşkanı'nın baskıyı kaldıramayıp kafayı üşütmekte olduğuna Ömer Hayyam'ı ikna etmiş oldu. "Çocuğuma karşı ne duvarı örebilirim?" Ama sağındaki meleği, Mevlana Davud çıt çıkarmıyordu.

Bir diktatör nasıl düşer? Manasız bir iyimserlikle, sona ermenin tiranlığın doğasında olduğunu söyleyen

eski bir özdeyiş vardır. Başlamanın, devam etmenin, yerleşmenin ve çoğunlukla kendilerinden daha büyük güçler tarafından korunmanın da tiranlığın doğasında olduğu söylenebilir pekâlâ.

Neyse, sadece bir peri masalı anlattığımı unutmamam lazım. Benim diktatörüm cinler periler tarafından alaşağı edilecek. "Aman ne kolay," eleştirisini duyar gibi oluyorum; doğru, katılıyorum. Ama kulağa biraz aksi gelse de şunu eklemeli: "Bir diktatörden kurtulmayı *siz* de bir deneseniz de görsek."

Rıza Haydar'ın cumhurbaşkanlığı dört yılını doldurmaya yaklaştığında beyaz panter de başkente daha fazla yaklaşmaya başlamıştı. Yani cinayetler ve hayvan itlafı beraberce artmış, panter daha sık görülmeye başlanmış, hikâyeler birbirine eklenip şehrin etrafında büyük bir halka oluşturmuştu. General Raddi, bu terör olaylarının Harun Harappa'nın komuta ettiği El İskender örgütünün işi olduğunu düşündüğünü söyledi Rıza Haydar'a; bunun üzerine Cumhurbaşkanı'nın hararetle sırtını sıvazlaması pek tuhafına gitti. "Aferin, Raddi," diye bağırdı Haydar, "sandığım kadar aptal değilmişsin." Rıza hemen bir basın toplantısı düzenleyip, "kafa koparan cinayetleri," diye bilinen şeyin suçunu, Ruslar tarafından desteklenen, baş eşkıya Harun tarafından yönetilen, ulusu moralman çöküntüye uğratmak, "Tanrı yolunda ilerleme kararlılığını zaafa uğratmak" maksadı güden aşağılık çeteye atmıştı; "niyetleri istikrarı bozmak ama bunu asla başaramayacaklar," demişti Rıza.

Ama içten içe, kızına karşı koymaktaki çaresizliğinin bu son kanıtına hayret ediyordu. Başta olduğu yıllar ve heybetli ulusal istikrar yapısının inşası kendini kandırmaktan ibaretmiş gibi görünmeye başlamıştı, onu destekleyen intikam tanrıçası olmuştu, yükseldikçe yük-

selmesine izin veren, düşüşü daha acılı olsun diye; kendi kanı, kendi canı dikilmişti karşısına, hiç kimsenin böyle bir ihanet karşısında savunması yoktur. Yaklaşmakta olan mutlak kıyametten doğan kaderci bir melankoliye kendini kaptırmış, hükümetin günlük idaresini terfi ettirdiği üç generalin ellerine bırakmıştı; Safiye Zeynep, kırsal kesimde terörist arayan kalabalık ekipler tarafından öldürülürse teşhis edilecek ve ortaya çıkan bu ismin getireceği utanç Rıza'yı alaşağı edecekti; gerçi Safiye peşindekileri atlatsa bile işe yaramayacaktı çünkü ağır ağır merkeze yaklaştığını, engellenemez bir helezon çizerek içeri sokulduğunu, Rıza'nın gözünü kırpmadan, her adımda çamfıstığı kabuklarından oluşan halıyı çıtırdatarak arşınladığı odaya, Ömer Hayyam'ın da aynı şekilde uyumadan tavan arası penceresinden kem geceye baktığı odaya geldiğini biliyordu.

Sağ kulağında sessizlik. Mevlana Davud onunla bir daha asla konuşmamak üzere ortadan kaybolmuştu. Sol tarafındaki İskender Harappa'nın, felaketinden duyduğu hazla iyice yükselen sesi kadar boğucu bu sessizliğin de etkisiyle Rıza Haydar umutsuzluğunun batağına iyice gömüldü, Tanrı'nın onu kaderine terk ettiğini anlamıştı.

Bay Harun Harappa'ya dair fikrimi değiştirmedim: adam şaklabanın tekiydi. Ama zaman kurbanlarına tuhaf bir kara mizah dayatır, bir zamanlar samimiyetsiz devrimci sloganlar telaffuz eden, deniz kaplumbağasının tepesine tüneyip molotof kokteylinden bahseden Harun da artık bir zamanlar küçümsediği şeyin tecessümüydü, yani emrinde bir alay cani olan kötü şöhretli bir çetebaşı.

Hem Rani hem de Ercümend Harappa'nın Mohenco'dan terörü lanetleyen beyanatlarda bulunmalarına izin vermişti yetkililer. Ama Haran süzme salak adamların dur durak bilmez inadına sahipti; İski Harappa'nın

ölümü de onu nihayet Müjde Haydar'ın anısına duyduğu saplantıdan kurtarmıştı. Ölmüş bir aşkın tam zıddı olarak yeniden doğması rastlanmadık şey değildir, son zamanlarda da "Haydar" adı Harun'un gözünü döndürüyordu. Bu yüzden de K. havaalanının pistinden sivil bir uçağı kaçırmasının, dikkatleri birkaç dakikalığına, beyaz panter cinayetleri ve Haydar rejiminin krizinden uzaklaştırmaktan başka bir şeye hizmet etmemiş olması fazladan bir kara mizah örneğiydi.

General Raddi, K.daki uçak kaçırma olayından haberdar edildiğinde takdire şayan bir plan geliştirerek polis yetkililerine Harappa'nın adamlarına olabildiğince iltifat etmeleri talimatını vermişti. "Onlara darbe yapıldığını söyleyin," dedi Raddi, fikrindeki yaratıcılığa kendi de şaşarak, "Haydar'ın tutuklandığını, Mohenco'daki kadınların yakında serbest bırakılacağını söyleyin." Harun Harappa aptal gibi buna kandı ve uçağı yolcularıyla birlikte pistte tutup iktidara çağrılmayı bekledi.

Hava ısındıkça ısınıyordu. Yolcu kabininin tavanında buhar yoğunlaşıp yağmur gibi yolcuların üzerine yağıyordu. Uçağın yiyecek ve içecek stokları azalmıştı, Harun saflığın verdiği sabırsızlıkla kontrol kulesiyle bağlantı kurup yemek sipariş etti. Bu talebi büyük nezaketle karşılandı; halkın gelecekteki lideri için ne yapılsa az, dendi ve çok geçmeden uçağa mükellef bir ziyafet gönderildi, bu arada kontrol kulesi de Harun'dan payına düşeni doya doya yiyip içmesini rica ediyordu, emniyetle çıkabileceği zaman ona haber verilecekti. Teröristler o rüya yiyeceklerinden, umut-üstüne-umut köftelerinden, yanılsamanın gazlı içeceklerinden tıka basa yediler ve bitirdikten bir saat sonra, pantolonlarının üst düğmeleri açık, o sıcakta derin uykuya daldılar. Polis uçağa girip tek mermi atmadan hepsini kelepçeledi.

General Raddi, başkomutanlık ikametgâhında Hay-

dar'ı aradı ve ümitsizliğinin tavan arasında buldu. İçeri girdiğinde Rıza'yla Ömer sessizlik içinde kaybolmuşlardı. "Haberler harika, efendim," diye ilan etti ama raporunu tamamladığında her nasılsa işleri bir kez daha eline yüzüne bulaştırdığını anladı çünkü Cumhurbaşkanı üzerine yürüyüp gürledi: "Harappa'yı hapse attın öyle mi? Peki şimdi panter cinayetleri için kimi suçlayacaksın?" General Raddi yeni gelin gibi kızarıp özür dilemeye başladı ama şaşkınlığı çekingenliğine galip geldi: "Ama efendim, El İskender tehdidinin ortadan kalkması kafa koparan cinayetlerinin de sona ereceği manasına gelmiyor mu?"

"Git, git, gözüm görmesin," diye mırıldandı Rıza; Cumhurbaşkanı'nın öfkesinin sessiz ve uzak olduğunu gördü Raddi, gizli bir kaderi kabul etmişti sanki. Raddi'nin uzaklaşan postalları altında fıstık kabukları çatırdadı.

Katliam devam etti: çiftçiler, sokak köpekleri, keçiler. Cinayetler evin etrafında bir ölüm çemberi oluşturmuştu; iki şehrin, yeni başkent ve eski yerleşimin eteklerine ulaşmıştı. Manasız, maksatsız, sırf öldürme aşkına, iğrenç bir ihtiyacı tatmin etmek için işleniyor gibiydi cinayetler. Harun Harappa'nın etkisiz hale getirilmesi mantıki açıklamayı ortadan kaldırmıştı; panik başladı. Arama ekipleri iki katına çıktı, sonra tekrar ikiye katlandı; hâlâ ağır, dairesel kan şablonu devam ediyordu. Canavar fikrî gazeteler tarafından inanılmaz bir ciddiyetle ele alınmaya başlamıştı. "Hayvan kurbanlarını adeta büyülüyor," yazıyordu bir makalede. "En ufak bir karşı koyma izi yok." Ağır silahlı ama güçsüz gelincik bölüklerini hipnotize eden dev bir kobra resmi çizmişti bir karikatürcü.

"Artık eli kulağında," dedi Rıza Haydar tavan arasında yüksek sesle. "Bu son perde." Ömer Hayyam da onunla aynı fikirdeydi. Safiye Zeynep gücünü deniyormuş

gibi geliyordu ona, hipnotik gözlerinin kuvvetini gittikçe daha büyük gruplar üzerinde sınıyor, hasımlarını donduruyor, elleri gırtlaklarına kapanırken hareketsiz bırakıyordu. "Tanrı bilir kaç kişiyi aynı anda uyutuyor," diye düşündü, "belki gücü bütün bir alaya yetiyordur artık, bütün orduya, bütün dünyaya."

Açık açık söyleyelim Ömer Hayyam korkuyordu. Rıza, kızının onun canını almaya geldiğine ikna olmuştu ama onu ilaçlarla uyutmuş ve zincirlemiş kocasını da arıyor olabilirdi pekâlâ. Ya da ona Utanç adını takan anneyi. "Kaçmamız lazım," dedi Rıza' ya ama Haydar duymamış gibiydi; kabullenmişliğin sağırlığı, sağ-kulaktaki-sessizlik ve soldaki-İski kulaklarını tıkamıştı. Tanrısı tarafından terk edilen bir adam ölmeyi seçebilir.

Sırları açığa çıktığında, gerçeğin bu kadar uzun zaman gizli kalabilmiş olması Ömer Hayyam'a mucize gibi görünmeye başlamıştı. Temizlikçi kadın Asgari, belki fıstık kabuğu dağlarına tahammül edemediği için haber vermeden ortadan kaybolmuştu; belki de dehşet içinde kaçan hizmetkârların ilki, o evde kalanların başına ne geleceğini ilk tahmin edendi... Her halükârda baklayı ağzından çıkaranın Asgari olması muhtemel görünüyor. İki gazetede yer bulabilen haberler Rıza'nın gücündeki azalmayı da gösteriyordu; Cumhurbaşkanı'nın kızının tehlikeli bir deli olduğunu, uzun zaman önce babasının "yetkililere haber vermeye bile zahmet etmeden" evinden kaçmasına göz yumduğunu yazma küstahlığında bulunmuştu gazeteler. Ne basın ne de radyolar Safiye Zeynep'in ortadan kayboluşunu "baş koparan cinayetleri"ne bağlayacak kadar ileri gitmişti ama ortalıkta, pazarlarda, otobüs garajlarında, ucuz kahvelerin masalarında canavara gerçek adı konmaya başlamıştı.

Rıza general üçlüsünü çağırdı. Raddi, Bekar ve Fis-

sadi geldiler, Haydar'ın son olarak eski otoritesinin birkaç kırıntısını topladığını gördüler. "Bu sapıkları tutuklayın!" dedi, gazeteleri generallere sallayarak. "Onları en karanlık hapishaneye atın, işlerini bitirin, haklayın!" Üç subay onun konuşmayı bitirmesini beklediler, sonra General Raddi bu ânı kollayan birinin müthiş sevinciyle, "Sayın Cumhurbaşkanı, böyle bir eylemin akıllıca olacağını düşünmüyoruz," dedi.

"Bir-iki güne kadar ev hapsi gelir," dedi Haydar, Ömer Hayyam'a, "zeminini bir hazırlasınlar. Sana demiştim: Son perde. O Raddi'nin ne mal olduğunu anlamam lazımdı, kontrolü kaybediyorum. Bu kahrolası ülkede bir general darbe hayal ediyorsa, en başta espri ya da tuzak olsun diye düşünmüşse bile ne yapar eder tamamına erdirir."

Bir diktatör nasıl düşer? Raddi Bekar Fissadi gazetelere konulan ambargoları kaldırır. Basına bazı hayati bağlantılar sızdırılır: Pembiş Evrengzib'in ölü hindileri, Müjde Haydar'ın düğün fiyaskosu, Talvar Ülhak'ın dönmeyen boynu, kenar mahallelerdeki ölü oğlanlara dair teoriler nihayet gazetelerde çıkar. "İnsanlar kuru odun gibi," diyor Rıza Haydar. "Bu kıvılcımlar yangını başlatacak."

Derken son gece geliyor.

Gün boyunca kalabalık, büyüdükçe öfkelenerek bahçe duvarlarının etrafında toplanıyor. Gece çöktükten sonra malikânenin etrafını tavaf ettikleri duyuluyor: şarkılar, bağrışlar, yuhalamalar. Daha uzaklardan gelen ıslık, yangın, çığlık sesleri. Nerede, diye merak ediyor Şakil, şimdi mi gelecek başka zaman mı? Nasıl biteceğini düşünüyor: Kalabalık saraya dalacak, içeridekileri linç edecek, evi yağmalayıp ateşe mi verecek, yoksa başka türlü mü olacak, çok daha tuhaf, insanlar efsanelerdeki sular

gibi ayrılacak, gözlerini kaçıracak, temsilcilerinin geçmesine, kirli işi görmesine izin verecekler: Ateş gözlü Hayvanın! Tabii, diye düşünüyor şuursuzca, bizi koruyacak asker göndermediler, hangi asker ölümü bekleyen bu eve adımını atar... Sonra aşağıdaki koridorlardan yumuşak, fare tıkırtısı gibi sesler duyuyor, döşeklerini başlarının üzerine vurmuş, evden kaçan hizmetkârların fısıltıları: hamallar, temizlikçiler, bahçıvanlar, ayakçılar, *ayah*'lar, hizmetçiler. Bazılarının yanında çocuklar var, gün ışığında yırtık pırtık giysileri içinde fazla besili görülebilirler ama geceleyin fakir çocuğu zannediliyorlar. Yirmi yedi çocuk; gidişlerine kulak kabartıp kafasından paytak adımlarını sayıyor. Görünmez gece kalabalığında havayı kaplayan bir beklenti seziyor.

"Allah aşkına," diye yalvarıyor Rıza'ya, "çıkmak için bir şansımızı deneyelim." Ama Haydar bitmiş bir adam, hayatında ilk olarak gözlerinden yaş çıkartmayı başaramıyor. "İmkânsız," diyor omzunu silkerek, "kalabalık. Onların arkasında da askerler vardır."

Kapı gıcırdıyor; bir kadın ayağı boş kabukları eziyor. Çamfıstığı artıklarının üzerinden geçerek gelen – Belkıs Haydar'ın unutulmuş figürü. Bir yığın şekilsiz giysi taşıyor, soyutlanmış halde geçirdiği yıllarda yaptıklarından bir seçme. Bunların burka olduğunu fark ediyor Ömer Hayyam, içinde umut filizlenerek: tepeden tırnağa görünmezlik esvabı, çarşaflar. *Canlılar da ölüler gibi kefen giyer.* Belkıs Haydar sadece, "Şunları giyin," diyor. Şakil hemen birini kapıp kadın kılığına bürünüyor; Belkıs siyah kumaşı kocasının direnmeyen kafasından aşağı geçiriyor. "Oğlun kız oldu," diyor, "bu yüzden de şimdi senin de şekil değiştirmen lazım. Bunları boşuna dikmediğimi biliyordum." Cumhurbaşkanı uysal, nereye çekseler gidiyor. Kara çarşaflı kaçaklar evin karanlık koridorlarında kaçan hizmetkârlara karışıyor.

Rıza Haydar nasıl düştü: imkânsızlık içinde; kaos içinde; kadın giysileri içinde; karalar içinde.

Kimse çarşaf giyen kadınlara karışmaz. Kalabalığın, askerlerin, ciplerin, kamyonların arasından geçiyorlar. Nihayet Rıza konuşuyor: "Şimdi ne yapacağız? Nereye gideceğiz?"

Ömer Hayyam bir rüyanın ortasına dalmış gibi hissettiğinden, "Sanırım ben bir yer biliyorum," dediğini duyuyor kendisinin.

Ya Safiye Zeynep?

Boş saraya saldırmamıştı. Yakalanmadı, öldürülmedi, ülkenin o kısmında bir daha görülmedi. Açlığı dinmişti sanki; ya da ta söylentiden, seraptan, bunalmış bir halkın ortak hayal gücünden, öfkelerinin kaynaklık ettiği bir rüyadan başka bir şey olmamıştı hiç; ya da dünya düzeninde bir değişiklik sezip çekilmişti ve XV. yüzyılda uygun zamanın gelmesi için biraz daha bekleyecekti.

V

Hüküm günü

Neredeyse bitiyor.

Çarşaflar içinde, otobüslere binip garajların gölgesine sinerek güneybatıya ilerliyorlar. Hep kısa hatlar üzerinden, yoldan yolcu alan otobüslerle, otobandan giden ekspres otobüslerden uzak durarak. Potvar Platosu üzerinden, akarsulu ovalara, yüzleri K. ötesindeki kara sınırına dönük. Sadece ceplerinde buldukları para var, az yiyip olabildiğince çok içiyorlar; parlak yeşil kalp ilaçları, büyük alüminyum çaydanlıklardan dökülen pembe çay, uyuşuk mandaların yayıldığı sarı göllerden su. Günlerce neredeyse hiç konuşmuyorlar, küçük kasaba garajlarında polisler, bekleyen yolcu kuyrukları arasında coplarını kendi kısa pantolonlu bacaklarına hafif hafif vurarak ve gözlerini kısıp dikkatlice bakarak dolaşırlarken dikkat çekmemeye çalışıyorlar. Şakil ile Haydar kadın tuvaletlerine girme şerefsizliğine katlanıyor. Kaçıştan daha fakir ülke yok.

Yakalanmıyorlar; kimse kaçan bir cumhurbaşkanının kadın kıyafeti giyeceğini ya da salaş üçüncü sınıf otobüslerde yolculuk edeceğini düşünmüyor. Ama uykusuz günler ve geceler geçiriyorlar; korku var ve umutsuzluk. İnfilak eden ülkeyi katederek kaçıyorlar. Kırsal bölgelerin dermansız sıcağında otobüs radyoları, şarkıcıların

baygın ıstıraplarını bölüp isyanlardan, çatışmalardan haber veriyor. İki kere otobüsleri göstericilerin ortasında kalıyor, isimsiz tozlu bir kasabada, benzinle tutuşturulup yanacak mıyız diye bekliyorlar. Ama otobüslerin geçmesine izin veriliyor ve ağır ağır sınır yaklaşıyor. Sınırın ötesinde umut ihtimali: evet, sınırın öte yanında, komşu rahip krallar ülkesinde, alnında izi olan düşmüş bir lidere mutlaka sığınma izni tanıyacak iman sahibi insanlar ülkesinde bir sığınak bulunabilir. O zaman *ondan* da yeterince uzak olacaklar, o vahşi intikam tanrıçasından, evladın babadan aldığı öcden. Karısının diktiği çarşaflarla erkeklikten olmuş Rıza Haydar böyle iyimser kuruntulara sarılıyor dört elle.

Sınırın kontrolü imkânsız. Beton direkler uçsuz bucaksız topraklarda uzanıyor. Ömer Hayyam sınırı kendi isteğiyle geçen insanların hikâyelerini hatırlıyor, açık sınırın maaşına yaptığı eklemelerden mahrum bırakıp fakir düşürdüğü ihtiyar Zerdüşt'ü. Bu hatıraların tetiklediği Farah Rodrigues'in anısı, gırtlağında *ayah* Şahbanu'nun tarihiyle karışarak nefesini kesiyor; sonra baş dönmesi başlıyor. Sınır boyunda yere inen ve onu Farah'ın kollarında bayılacak kadar korkutan bulutu hatırlıyor, eski yükseklik korkusunun ona işkence etmek için geri döndüğünü fark ediyor, ensesini tavukların gagaladığı, ayaklarına araba tutmuş ortakçıların kustuğu, zangır zangır bir otobüste üzerine çullanıyor korku. Ömer Hayyam'ın en derin yerleri bir kez daha hareketleniyor, baş dönmesi onları dürtüklüyor, kim ne derse desin sınırın dünyanın sonu olduğu konsunda uyarıyorlar onu, şeylerin kıyısı; esas rüya, o doğaüstü sınırdan vahşi, vaat edilmiş topraklar yanılsamasına geçileceği türünden uçuk fikirler. "Nişabur"a geri dön diye fısıldıyor içindeki sesler çünkü ayrıldığından beri, bütün hayatın boyunca hep orasıydı hedefin.

Korku baş dönmesiyle savaşıyor; ona bayılmama gücü veriyor.

En kötü an en sona kalmış. Onları kaçıran otobüslerinin sonuncusuna, K. garajına götürecek otobüse binerlerken o korkunç espriyi duyuyorlar. "Bu memlekette daha neler göreceğiz," diye laf atıyor otobüs şoförü, devasa bir adam, kolları ağaç dalları, yüzü at kılı yastık gibi, "Travestiler bile çarşafa girmiş." Bunu duyan gaz işçileri, boksit madencileri ıslıklar çalmaya, pis pis gülmeye, küfür etmeye, maniler söylemeye başlıyor; ellerini uzatıp hicret halindeki kıçlarını çimdikliyorlar. "İşimiz bitti," diye düşünüyor Ömer Hayyam, "ayvayı yedik, kapana kısıldık," çünkü birilerinin çarşafları yırtacağına emin, ne de olsa meşhur bir sima Haydar; ama tam o sırada Belkıs Haydar konuşup yolcuları zınk diye susturuyor. "Yazıklar olsun," diye bağırıyor besbelli kadın sesiyle, "bu bölgenin erkekleri bu kadar mı düştü, hanımlara fahişe muamelesi yapıyorlar?" Otobüste bir mahcubiyet sessizliği. Şoför kızararak ırgatlara ön koltukları boşaltmalarını buyuruyor, "Daha fazla tacize uğramayın, diye begümler; benim için şeref meselesi, otobüsümün namusu kirlendi."

Böylece, sessiz ve mahcup bir otobüste, esaslı bir korkunun ardından Ömer Hayyam Şakil'le iki yol arkadaşı, gece yarısını biraz geçe K.nın dışındaki otobüs garajına ulaşıyorlar. Sızlayan ayakları üzerinde topallayan, geride bırakmak zorunda kaldığı bastonundan yardım alamayan, bitkin Ömer onları karanlık sokaklardan Kışla'yla Çarşı Mahallesi arasındaki büyük bir binaya götürüyor, peçesini kaldırıp belli bir şekilde ıslık çalıyor, üst kat pencerelerinden birinde hareket görene kadar ıslığa devam ediyor; sonra Mistri Yakup Baloç'un aleti aşağı inmeye başlıyor ve "Nişabur"a yükseliyorlar, anavatana, yuvaya, kuyudan çekilen kova gibi.

Ömer Hayyam'ın üç annesi huzurlarına kimin getirildiğini anladıklarında, seneler sonra sıkı gelen kıyafetlerden kurtulmuş gibi hafifçe içlerini çektiler ve gıcırdayan, eski salıncaklarına rahatça oturup gülümsemeye başladılar. Bahtiyar, masum bir gülüştü bu ama aynı ölçüde yaşlı üç ağızda yinelenmesi, ona tam tanımlanamayan bariz bir kötülük niteliği kazandırıyordu her nasılsa. Gece yarısıydı ama üç yaşlı hanımdan, Ömer Hayyam'ın yolculuk yorgunluğundan zorlukla Çanni Ana olduğunu çıkardığı biri ona hemen mutfağa gidip çay koymasını söyledi, sanki Ömer iki dakikalığına dışarı çıkıp gelmiş gibi. Burkasını çıkarıp yolculuğun ancak kısmen açıklayabileceği bir sersemlikle sandalyeye çökmüş olan Rıza Haydar'dan, "Artık hizmetkâr yok," diye nezaketle özür diledi Çanni Şakil, "ama elli küsur yıldır ilk misafirimize bir hoş geldin çayı ikram etmeden olmaz." Ömer Hayyam yuvarlana yuvarlana gidip elinde tepsiyle geri döndü ama ikinci annesi tarafından şefkatle azarlandığıyla kaldı, ortanca Manni'nin buruşmuş kalıntısı: "Bu adam olmaz valla. Oğlum hangi çaydanlığı almışsın böyle? Git vitrini aç da en iyi çaydanlığı çıkar." Ömer onun işaret eden parmağını takip ederek kocaman tik dolaba gittiğinde büyük bir hayretle uzun zaman önce kaybolmuş olan, Çarlık Rusyası Gardner şirketinin bin parçalık porselen takımını buldu, çömlekçilik sanatının bu mucizeleri o daha çocukken efsanelere karışmıştı. Yeniden bulunan tabaklar ve bardakları görünce yüzüne ateş bastı, helezonlanan düşünceleri nostaljik bir dehşetle doldu, bir an sadece hayaletlerin yaşadığı bir eve döndüğü gibi korkunç bir fikirle parlayıp söndü. Ama mavi pembe fincanlarla altları ve pasta tabakları yeterince somuttu; inanmamanın ürpertisiyle onları tepsiye dizdi.

"Şimdi hemen Peek Frean[1] tenekesine koş, keki çıkar," diye buyurdu en genç annesi Banni, seksenlik sesi açıklama zahmetine girmediği bir sevinçle titriyordu; Ömer Hayyam şaşkın ve duyulmayan bir şey mırıldanıp o *tekellüf* dolu kâbus çay partisine son fırçayı ekleyecek bayat, çikolatalı keki aramak için topallayarak uzaklaştı. "Şimdi oldu," diye onu takdir etti Çanni, kurumuş keki dilimleyip dağıtırken. "Onur konuklarına böyle muamele edilmeli."

Ömer Hayyam o keki getirmek için gittiğinde annelerinin görkemli cazibelerinin karşı koyulmaz gücüyle Belkıs Haydar'ı burkasını çıkarmaya zorlamış olduklarını gördü. Kaşsız yüzü toz beyazıydı, uykusuzluktan çökmüş bir ölü maskıydı, hayatta olduğu sadece yanak kemikleri üzerindeki kırmızılıktan anlaşılıyordu; Ömer Hayyam'ın içindeki kötü hisleri daha beter etti bu. Kalbi çocukluk evinin gizemli atmosferinin yenilenen korkusuyla sıkışırken fincanı tabağında takırdadı; canlı insanları hayaletlerinin aynasına dönüştürebilirdi bu ev; sonra Belkıs konuştu ve dile getirdiği gayet tuhaf fikir Ömer'i bu bitkin fantezilerden çıkardı.

"Eskiden devler vardı," dedi Belkıs Haydar, dikkatle ve özlemle.

Tekellüf kuralları onu sohbet etmeye zorlamıştı ama Belkıs havadan sudan konuşmayalı çok zaman oluyordu; işin sırrını unutmuştu, hem uzun kaçışın gerilimi ve takatsizliği de vardı, son yıllardaki acayipliği de cabası. Konuşup çayını yudumlarken, ev sahibelerinin üçlü tebessümüne gülerek cevap verirken küçük, eğlenceli bir olayı anlattığını ya da modanın seçkin bir yönü üzerine zekice fikir yürüttüğünü sanıyordu sanki. "Eskiden dünya-

1. Ünlü bir kek, bisküvi markası.

da devler kol gezermiş," diye tekrarladı, empatiyle. "Evet, tam manasıyla titanlar, bu gerçek."

Üç anne gülen yüzlerinde büyülenmiş bir merak ifadesiyle gıcırdayarak sallanıyorlardı; ama Rıza Haydar farkında değildi, gözlerini kapamış zaman zaman homurdanıyordu. "Ama şimdi pigmeler geçti yerlerine," diye itirafta bulundu Belkıs. "Küçük insanlar. Karıncalar. Bir zamanlar devdi," uyuklayan kocasına uzattı parmağını, "bakınca öyle gelmeyebilir ama öyleydi. Yürüdüğü sokaklar korku ve saygıyla titrerdi, burada, bu kasabada bile. Ama görüyorsunuz ya bir dev bile pigmeleşebilir, hem küçüldü de, böcekten bile küçük. Pigmeler, her yer pigme, böcekler, karıncalar; devlerin ayıbı değil mi? Böyle küçülmek onların ayıbı. Bence öyle." Belkıs ağıtını yakarken üç ihtiyar kadın vakarla başlarını sallıyorlardı; sonra hemen ona hak verdiler. "Doğru," dedi Çanni azametle, Manni de ona katıldı, "Olmaz mı devler vardı mutlaka," lafı Banni Şakil bitirdi: "Çünkü melekler de var, hâlâ etrafımızdalar, evet buna eminiz."

Çayını yudumlarken normal olmayan bir renk bastı Belkıs'ın yüzünü, ölü maskı imgesini sildi; görünüşe göre bu itici sahnede avuntu bulmaya, kendisiyle üç gıcırdayan ihtiyar arasında aşırı hızlı bir yakınlık kurarak kendini emniyete almaya kararlıydı... Ama Ömer Hayyam bazı şeylere dikkat etmeyi bırakmıştı çünkü en küçük annesi meleklerden bahsettiği anda Şakil kardeşlerin tuhaf neşesini anlamıştı. Üç annesi malum ölmüş gençten söz etmemek için bir bunaklar tiyatrosu doğaçlaması yapmaktaydı; gülen konukseverliklerinin kalbinde bir delik vardı ve onun etrafından dolanıyorlardı, kaçan mahlukların tuğlayla örülmüş pencerelerde açtığı delik gibiydi bu, adı anılmayan Babür Şakil şeklinde bir boşluk. Evet buydu, coşku içindeydiler çünkü sonunda Rıza Haydar'ı ele geçirmişlerdi ve Ömer Hayyam'ın onu bu-

raya getirmesi için sadece bir sebep olabileceğini düşünüyorlardı; bu yüzden de her şeyi mahvetmemeye çalışıyor, kurbanlarını sahte bir güvenlik hissiyle uyutmak istiyorlardı, Haydarların ürküp kaçmasını istemezlerdi. Aynı zamanda intikamın tam burunlarının dibinde gerçekleşeceğine inandıklarından mutlulukla iç geçiriyorlardı. Ömer Hayyam Şakil'in beyni, onu intikam almaya zorlayacakları bilgisiyle bulandı; annelerinin çatısı altında acımasızca ve soğukkanlılıkla Rıza Haydar'ı öldürmesini isteyeceklerdi.

Ertesi sabah Belkıs Haydar'ın çarptığı pencerelerin sesiyle uyandı. Nedense tere batmış olan yatağından zorla doğruldu Ömer Hayyam; bacakları daha takatsizdi, ayakları her zamankinden fazla sızlıyordu; topallaya topallaya ne olduğuna bakmaya gitti. Bir şeye kızmış gibi evi birbirine katıp pencereleri öfkeyle kapatan Belkıs'ı seyreden annelerini buldu; Belkıs panjurları kapatıyor, perdeleri çekiyordu. Ömer Hayyam ilk olarak annelerinin ne kadar uzun boylu olduğunu fark etti, gökyüzüne uzanan kollar gibi. Birbirlerini dirseklerinden destekleyerek ortak bir dayanışma ruhuyla ayakta duruyorlar Belkıs'ın pencere kapatma manyaklığına hiç karışmıyorlardı. Ömer Hayyam onu durdurmak istedi çünkü pencereler kapandıkça evin içindeki hava kesif ve topaklı bir hal alıyordu, öyle ki *mulligatavni*[1] çorbası soluyormuş gibi geliyordu Ömer'e ama üç annesi ona sakin olmasını işaret ettiler. "O bizim misafirimiz," diye fısıldadı Çanni Ana, "isterse sonsuza kadar kalabilir." Çünkü ihtiyar kadın Belkıs'ın bu davranışının fazla ötelere gitmiş, sınırlara ve onların ardında yatanlara inanmayı bırakmış bir

1. Tavuk ve çeşitli sebzelerle hazırlanan çorba.

kadının davranışı olduğunu anlamıştı. Belkıs çekip gider umuduyla dış dünyaya karşı barikat örüyordu, bu da Şakil kardeşlerin konuşmaya gerek duymadan anlayabilecekleri bir şeydi. "Acı çekmiş," dedi Manni Şakil gizemli bir gülüşle, "ama burada evinde."

Ömer Hayyam havanın koyulaşıp çorbaya dönüştüğünü hissediyordu, klostrofobi mikropları üremeye başlamıştı. Ama havada başka mikroplar da vardı, Belkıs baygınlık geçirerek yere yığıldığında Ömer Hayyam sabahki takatsizliğinin, sıcak basmalarının, bacaklarındaki katılığın ne manaya geldiğini tahmin etti. "Sıtma," diyebildi, sonra baş dönmesi etrafına dolandı ve Belkıs'ın yanına yuvarlandı, dışı sıcak içi soğuk.

Tam o anda Rıza Haydar hastalıklı bir rüyadan uyandı, Sinbad Mengal'in yanlış birleşmiş çeşitli parçaları çıkmıştı karşısına, başı karnının ortasındaydı, ayakları tabanları yukarıda olmak üzere eşek kulağı gibi boynundan çıkıyordu. Mengal hiç ithamda bulunmamış, işler böyle giderse general sahibin de birkaç gün içinde dilim dilim olacağı konusunda Rıza'yı uyarmıştı. Halen yarı uykuda olan Bizim Zır Cesaret imdat diye bağırarak yatağından fırlamış ama hastalık onun da içinde yanmaya başlamıştı, hava almak için ağzını açıp kıştaymışlar gibi titreyerek yatağa geri düştü. Şakil kardeşler gelip titremesini izlemek için yatağın etrafını sardılar.

"Ne hoş," dedi Banni Şakil keyifle, "General'in gitmek için acelesi var gibi."

Ateş insanı soğutan bir yangın gibiydi. Bilinçle uyku arasındaki setleri yakıyordu, bu yüzden de Ömer Hayyam olayların gerçekten olup olmadığını bilemiyordu. Bir keresinde karanlık bir odada yatarken Belkıs'ın beyin hummasıyla, cezalar ve belalarla, kızını sakat bırakan hastalığın utancının şehrinde annesine musallat olmasıy-

la ilgili bir şeyler bağırdığını duyar gibi olmuştu. Rıza'nın bağırarak çamfıstığı istediğini de duymuştu sanki. Bir başka sefer öğretmen Eduardo Rodrigues'in unutulmuş figürü kollarında ölü bir bebekle suçlarcasına yatağının başında dikiliyordu ama bu gerçek olamazdı, demek hezeyandı. Bazen zihni berraklaşıyor, annelerini çağırıp ilaç isimleri yazdırıyordu. Birilerinin ona ilaç verdiğini, bazı kolların başını kaldırıp ağzına beyaz haplar koyduğunu hatırlıyordu ama yanlışlıkla hapı ısırdığında ağzına kalsiyum tadı gelmişti, bu yüzden de annelerinin istediği ilaçları almadığı şüphesi düşmüştü ateşli beynine. Düşünceleri öyle kaynıyordu ki hastalıklı bir ihtimali bile göz önüne alabilmişti, Şakil kardeşler bu pis işi kendileri yerine sıtmanın görmesinden memnundular, Haydarları da kendisiyle birlikte götürecekse geri kalan yegâne oğullarını feda etmeye hazırdılar. Ya onlar deli ya ben, diye düşündü, sonra humma yeniden üzerine çöktü ve düşünmeyi imkânsız kıldı.

Bazen sanki bilinci yerine geliyor, panjurlu, kapalı pencerelerin ardından kızgın insan sesleri, silah, bomba, kırılan cam sesleri duyuyordu, bu da hezeyanın bir parçası değilse kasabada kargaşa var demekti, evet, bazı bağırışları gayet net hatırlayabiliyordu, mesela, *Otel yanıyor.* Doğru muydu değil miydi? Hastalığın bataklıklarından zar zor geliyordu anılar, otelin yandığını, çöken altın kubbesinin gümbürtüsünü, taşların altında ezilen orkestranın son boğuk çığlıklarını duyduğuna emin gibiydi. Bir sabah ölü otelin kül bulutu "Nişabur"un içine girmeyi başarmıştı, panjurlara ve camlara rağmen odasına sızmış, her şeyi otelin ölümünün gri tozuyla kaplamış ve hayaletlerle dolu bir evde yatağa mahkûm kaldığı hissini kuvvetlendirmişti. Ama üç annesinden –hangisiydi?– birine otel yangınını sorduğunda, "Kapa gözlerini, endişelenme. Her yer kül kaplanmışmış, daha neler," demişti – Kim?

Dışarıdaki dünyanın değişmekte olduğu inancında ısrarlıydı, eski düzen terk ediliyor, büyük yapılar yerle bir edilip yerine yenileri dikiliyordu. Dünya bir depremdi, uçurumlar açılıyor, rüya tapınakları yıkılıp yapılıyor, İmkânsız Dağları'nın mantığı aşağı inip düzlüklere sirayet ediyordu. Ama o hezeyan içinde, hastalığın yakıcı pençeleri arasında, evin boğucu ortamında sadece sonlar mümkün görünüyordu. İçinin oyulduğunu hissediyordu, heyelanlar, kabarmalar, ufalanan taşların göğsündeki tıpırtısı, kırılan dişliler, makinenin sesinde bir tuhaflık. "Bu motor," demişti bir ara, yüksek sesle, o durmuş zamanda, "daha fazla işlemez." Üç anne yatağının yanında salıncakta sallanıyorlardı. Yok, nasıl taşımışlar, salıncağın burada işi ne, bir hayaletti, bir serap, inanmayı reddetti, gözlerini kapadı, sıkı sıkı, bir dakika ya da bir hafta sonra açtı, hâlâ orada salıncaktaydılar, demek hastalık kötüye gidiyordu, halüsinasyonların kendilerine güveni artmıştı. Kardeşler üzüntüyle evin artık eskisi kadar büyük olmadığını anlatıyorlardı. "Odaları kaybediyoruz sürekli," diye gamlanıyordu Banni'nin hayaleti, "bugün dedenin çalışma odasını bulamadık. Eskiden neredeydi biliyorsun ama şimdi o kapıdan girince yemek odasına çıkıyorsun, olacak şey değil çünkü yemek odası o koridorun karşı tarafındaydı." Çanni Ana da başını sallıyordu, "Pek yazık, oğlum, bak hayat yaşlı insanlara nasıl muamele ediyor, tam bir yatak odasına alışıyorsun, sonra bir gün bir bakmışsın uçmuş, merdivenler kaybolmuş, ne yapmalı." "Ev çekiyor," dedi ortanca Manni öfkeyle. "Sahiden de pek fena, ucuz gömlek gibi. Çekmeyeninden alacaktık. Yakında koca ev kibrit kutusu kadar kalacak, hepimiz de kendimizi sokakta bulacağız." Son sözü Çanni Ana söyledi. "O güneşte, duvarsız muvarsız," diye kehanette bulundu en büyük annesinin hayali, "hayatta kalamayız. Toz oluruz, yel üfürür."

Sonra tekrar bilincini kaybetmişti. Yüzeye çıktığında salıncak yoktu, anneler yoktu, direklerine yılanlar sarılı, üstündeki örtü cennet nakışlı dört direkli yatakta tek başınaydı. Dedesinin öldüğü yatak. Kendini at gibi kuvvetli hissettiğini fark etti. Kalkma zamanı. Yataktan fırladı ve üzerinde pijama, yalınayak odadan çıktı ancak tam o sırada bunun da bir başka yanılsama olduğunu anladı ama artık kendine engel olamıyordu, sızlaması kesilen ayakları onu şapka askıları, cam kavanozlara doldurulmuş balıklar, bozuk yaldızlı saatler dolu koridorlardan geçirdi ve evin çekmek şöyle dursun genişlediğini, bulunmuş olduğu her yerin duvarları içinde barındırabilecek kadar uçsuz bucaksız olduğunu gördü. Bütün olasılıklarının özeti: Örümcek ağlı bir kapı açtı ve bir cesedin üzerine eğilmiş, parlak ışık altındaki, ufak tefek, beyaz maskeli figürleri görüp geri çekildi. Hıra Dağı Hastanesi'ndeki ameliyat salonuydu bu. Figürler dostça bir havayla onu çağırıyor, ameliyata yardım etmesini istiyorlardı ama hastanın yüzünü görmeye korkuyordu. Aniden arkasını döndü, başkomutanlık ikametgâhının odaları etrafında şekillenmeye başlarken topuklarının altında çamfıstığı kabuklarını hissetti. Bir noktada koşmaya başladı, yatağa giden yolu bulmaya çalışıyordu ama koridorlar aniden dirsek yapıyordu, nefes nefese bir düğün ziyafetinin verildiği ayna işli otağa geldi, bir ayna parçasında gelinin yüzünü gördü, boynunda bir ip vardı, bağırdı, "Ölü kalman gerekirdi," bütün misafirler irkilerek ona baktı. Sokakların kargaşasına güzel giysilerle çıkmanın tehlikeleri yüzünden hepsi paçavralar giymişlerdi ve hep bir ağızdan bağırıyorlardı, ayıp, ayıp, tu sana, adın bütün kızların ağzında. Sonra tekrar koşmaya başladı ama yavaşlamıştı, ağırlığı artıyordu, yanakları çenesinden sarkmış terli terli memelerine değiyordu, şişmanlığının katmanları dizlerinin üzerine sarkmıştı, öyle ki ne

kadar uğraşsa kımıldayamıyor, domuz gibi terliyordu, sıcak soğuk, kaçış yok, diye düşündü ve geriye yuvarlandı, üzerine bir kefen örtüldü, beyaz, sırılsıklam ve yatakta olduğunu fark etti.

Biraz zorlanarak da olsa Haşmet Bibi'ye ait olduğunu anladığı bir ses duydu. Bir bulutun içinden konuşuyordu: "Tek çocuk. Hep kendi kafacağızlarında yaşarlar." Ama tek çocuk olarak kalmamıştı.

O soğuk ateşte yandıkça yanıyordu. Beyin humması. Yatağının yanındaki Belkıs Haydar öfkeyle Peek Frean tenekesini işaret ediyordu. "Zehir," diye ithamda bulundu, "kekte mikrop vardı. Ama açtık, dayanamadık, yedik." Aile adına sürülen bu lekeden rahatsız olduğundan annelerinin misafirperverliğini savunmaya başladı, hayır kekten değil, bayattı ama saçmalama, otobüs yolculuğunu düşün, yeşil pembe sarı, içtiğimiz şeyleri, bağışıklığımız azalmıştı. Belkıs omzunu silkti ve vitrinin yanına gidip Gardner porselenlerinin her parçasını teker teker çıkararak yere çaldı ve pembe mavi bir toza dönüştürdü. Ömer gözlerini kapadı ama gözkapakları artık savunmaya yaramıyordu, başka yerlere açılan kapılardı sadece, karşısında üniformalı Rıza Haydar vardı, iki omzunda birer maymun. Sağdaki maymunun yüzü Mevlana Davud'a benziyordu, ellerini ağzına kapamıştı; sol omuzda koltuk altını kaşıyan langur İskender Harappa oturuyordu. Haydar'ın elleri kulaklarına gitti, kaşınmayı bitiren İski'nin elleri gözlerini kapadı ama parmaklarının arasından bakıyordu. "Hikâyeler biter, dünyalar biter," dedi maymun İski, "o zaman hüküm günü gelir." Ateş ve dirilen, alevler arasında dans eden ölüler.

Ateş düştüğü zamanlarda doğru olup olmadığını bilemeyeceği şeyler hayal ettiğini hatırlıyordu, gelecekten, sondan sonra olacaklardan görüntüler. Üç general arasındaki kavgalar. Devam eden halk ayaklanmaları. Ordu-

nun istikrarsızlaştığına karar vererek zemin değiştiren büyük güçler. Nihayet serbest kalan, tekrar iktidara gelen Ercümend ve Harun, Demir Donlu Bakire ve yegâne aşkı. Tanrı'nın düşüşü ve yerine Şehit İskender efsanesinin konuşu. Ondan sonra tutuklamalar, intikam, mahkemeler, idamlar, kan, yeni bir utanmazlık ve utanç döngüsü. Bir taraftan Mohenco'da toprakta açılan çatlaklar.

Rani Harappa rüyası: Mohenco'da kalmayı tercih eden ve günün birinde Ercümend'e ince işçilikli on sekiz şal hediye eden Rani Harappa. Bu şallar malikâneden bir daha asla ayrılmamasına neden oluyor: Ercümend öz annesini gözaltında tutuyor. Yeni efsaneler inşa etmekle meşgul insanların nakışlı tenkitlere zamanı yoktur. Rani suyun kan kırmızı aktığı o geniş saçaklı evde kalıyor; başını Ömer Hayyam Şakil'e eğiyor. "Rani Harappa serbest kalırsa dünya emniyetli bir yer olamayacak sanki," diyor, mezar taşı yazısını telaffuz ederek.

Hikâyeler bitiyor, dünyalar bitiyor; sonra hüküm günü.

Çanni annesi diyor ki: "Bilmen gereken bir şey var."

Yanarak, donarak, kanlı gözleri kafasında yuvarlanarak, ahşap ejderler arasında çaresiz yatıyor. Hava yutuyor; gazlı gibi geliyor, ilahi adalet onu devasa bir yün dağının altına gömmüş sanki. Karaya vurmuş, zorlukla soluyor, kuşların didiklediği bir balina. Ama bu sefer üçü gerçekten orada, halüsinasyon filan olmadığına emin, bir sırrı açıklamak için yatağa oturmuşlar. Başı dönüyor; gözlerini kapatıyor.

Hayatında ilk olarak son aile sırrını öğreniyor, tarihin en beter hikâyesi. Büyük büyük dedesi ve ağabeyinin, Hafızullah ve Rumi Şakil'in hikâyesi. İkisi de diğerinin tasvip etmediği birer kadınla evlenmiş; Hafız baldızının, Rumi'nin rezil Hiramandi kerhanesinden çıkarttığı serbest mi serbest bir kadın olduğunu kasabaya yaydığında kar-

deşler birbirlerinden tümüyle kopmuşlar. Sonra Rumi'nin karısı intikamını almış. Hafız'ın dindarlık kılıfındaki karalamalarının sebebinin, evlendikten sonra kendisiyle yatmak istemesi ve kendisinin onu reddetmesi olduğuna kocasını ikna etmiş. Rumi Şakil'in gözü dönmüş ve ânında yazı masasına gidip kardeşine isimsiz bir iftira mektubu yazmış; mektupta Hafız'ın karısını dönemin ünlü bir sitarcısıyla evlilik dışı ilişki kurmakla suçluyormuş, bu itham çok kıyıcıymış çünkü doğruymuş. Hafız Şakil karısına gözü kapalı güvenirmiş bu yüzden de ağabeyinin elyazısıyla yazıldığını görür görmez anladığı mektubu okuduğunda beti benzi atmış. Karısının ağzını aradığında kadın hemen itiraf etmiş. Sitarcıyı eskiden beri sevdiğini, annesiyle babası onu Hafız'la evlendirmese ona kaçacağını söylemiş. Ömer Hayyam'ın büyük dedesi yatağa düşmüş ve karısı kucağında oğullarıyla onu görmeye geldiğinde sağ elini göğsüne koyup bebeğe son sözlerini söylemiş.

"Bu motor," demiş hüzünle, "daha fazla işlemez."

O gece ölmüş.

"Sen de aynı şeyi söyledin," diyor Manni Şakil, Ömer Hayyam'a, "ateşin yüksekti, ne dediğini bilmiyordun. Aynı kelimeler. Şimdi sana bu hikâyeyi neden anlattığımızı biliyorsun."

"Artık her şeyi biliyorsun," diye devam ediyor Çanni Ana. "Bu ailede kardeşlerin birbirlerine en fena şeyleri yaptıklarını biliyorsun, hatta belki senin de tıpkı onlar gibi olduğunu biliyorsun."

"Senin de bir kardeşin vardı," diyor Banni, "anısına çamur muamelesi yaptın."

Bir keresinde, dünyaya çıkmadan önce utanç duymasını yasaklamışlardı ona; şimdi bu duyguyu ona karşı kullanıyorlar, onu bu kılıçla yaralıyorlardı. "Kardeşinin babası bir melekti," diye fısıldadı Çanni Şakil, yatağının

yanında, "bu yüzden de oğlan bu dünya için fazla iyiydi. Ama senin baban cehennem kaçkını bir iblisti." Ateşin bataklıklarına geri gömülüyordu ama bu laf yerini bulmuştu çünkü annelerinden hiçbiri daha önce babalardan aynı anda bahsetmemişti. Annelerinin ondan nefret ettiklerini kavradı bütün açıklığıyla ve şaşkınlıkla bu nefreti dayanılmayacak kadar korkunç buldu.

Hastalık kirpiklerine atılıyor, unutuş sunuyordu. Ona karşı savaştı, anne nefretinin altında kalan altmış beş yaşında bir adam. Onu kocaman ve yağlı, canlı bir şey olarak görüyordu. Senelerdir beslemiş, kendi parçalarını yedirmişlerdi, ölmüş Babür'ün anılarından parçaları nefret ettikleri evcil hayvanlarına uzatıyorlardı. Hayvan hapır hupur yutuyordu onları, kız kardeşlerin uzun, kemikli parmaklarından açlıkla kapıyordu.

Kısa hayatı boyunca ağabeyinden aşağı olduğunu unutmasına asla izin verilmemiş ölü Babürleri. Büyük adamdı ağabeyi, başarılıydı, tefeciyi kışkışlamalarını, geçmişlerinin Çalak Sahib'in raflarına düşmemesini sağlamıştı. Ömer Hayyam kardeşini hiç tanımamıştı. Anneler çocuklarını sopa gibi kullanır; kardeşler birbirlerini adam etmek için kullanılan değneklerdir. Annelerinin Ömer Hayyam tapınmasının sıcak rüzgârında nefessiz kalan Babür dağlara kaçmıştı; şimdi anneler taraf değiştirmişti, ölmüş oğullarını hayattakine karşı silah olarak kullanıyorlardı. *Katilin kızıyla evlendin. Nüfuz sahiplerinin pabuçlarını yaladın.* Gözkapakları ardından, annelerinin boynuna nefretlerinin girlantını taktığını gördü Ömer Hayyam. Bu sefer yanılmıyordu; tere bulanmış sakalı, eski ayakkabı gerdanlığının eskimiş bağcıklarına, yırtık deri dillerine, gülen ağızlarına sürtünüyordu.

Hayvanın pek çok yüzü vardır. İstediği her şekle bürünür. Karnına doğru sürünüp beslenmeye başladığını hissetti.

General Rıza Haydar bir sabah şafak vakti kulakları binlerce pencere camının kırılmasını andıran bir şangırtıyla çınlayarak uyandı ve bunun başlayan hastalığın sesi olduğunu fark etti. Derin bir nefes alıp yatağında oturdu. "Ateş," dedi mutlulukla, "seni yeneceğim. Bizim Zır Cesaret'in işi bitmedi daha." Ses kesildi ve Rıza kendini bir sessizlik gölünde yüzüyormuş gibi hissetti çünkü dört uzun yıldır ilk defa İskender Harappa susmuştu. Dışarıdaki kuşların seslerini duydu; hepi topu kargaydılar ama sesleri bülbül gibi geliyordu. "İyileşiyorum," diye düşündü Rıza Haydar. Sonra ne halde olduğunun farkına vardı. Onu kendi sıvılarının bataklığında çürümeye bırakmışlardı. Besbelli günlerdir kimse yanına uğramamıştı. Kendi dışkısının hastalıklı peltesi içinde, ter ve sidikten sararmış çarşafların üzerinde yatıyordu. Çarşaflar küflenmeye başlamıştı, vücudunda da yeşil mantarlar oluşmuştu. "Demek beni buna layık görüyorlar," diye bağırdı boş odaya, "cadılar, ben onlara yapacağımı bilirim." Ama hasta yatağının iğrenç durumuna rağmen iyimser ruh hali bozulmayı reddetti. Sadece biraz titreyen bacakları üzerinde doğrulup hastalığının leş kokan esvabını üzerinden attı; sonra büyük bir dikkat ve tiksintiyle kokuşmuş çarşafları toparlayıp camdan dışarı fırlattı. "Kocakarılar," dedi dilini şaklatarak, "kirli çamaşırlarını sokaktan toplasınlar, müstahak bunlara." Çırılçıplak banyoya gidip yıkandı. Humma kokusunu sabunlayarak üzerinden atarken iktidara dönmeyi hayal etti. "Elbette," dedi kendi kendine, "yaparız, neden olmasın? Neyin ne olduğu anlaşılmadan." Onu düşmanlarının pençesinden kurtaran karısına büyük bir şefkat duydu ve aralarını düzeltmeyi arzuladı. "Ona kötü davrandım," diye suçladı kendini, "ama badireleri iyi atlattı." Safiye Zeynep'in anısı kötü bir rüya mertebesine inmişti adeta; mesnedinden bile emin değildi, hastalığın ona eziyet etmek için üzeri-

ne saldığı bir sürü halüsinasyondan biri olduğuna inanayazmıştı. Duştan çıktı, beline bir havlu sarıp giysilerini aramaya gitti. "Belkıs daha iyileşmediyse," diye yemin etti, "gece gündüz bakacağım ona. O üç manyak akbabanın insafına bırakmam onu."

Etrafta hiç giysi görünmüyordu. "Allah kahretsin," diye küfretti Rıza, "bir şalvar bir mintan bırakamazlar mıydı?"

Odasının kapısını açıp bağırdı, "Kimse yok mu?" Ama cevap veren çıkmadı. Sessizlik gölü evi doldurmuştu. "Pekâlâ," diye düşündü Rıza Haydar, "kendileri bilir." Havlusunu sıkı sıkı beline sararak karısını aramaya başladı.

Üç boş, karanlık oda, sonra kokudan aradığı yer olduğunu anladığı dördüncü oda. "Orospular!" diye vahşice bağırdı yankılanan eve. "Hiç utanma arlanma yok mu sizde?" İçeri girdi.

Koku kendi odasındakinden bile daha beterdi ve Belkıs Haydar kendi dışkısının müstehcenliğinde yatıyordu. "Merak etme Beluş," diye fısıldadı kulağına, "Rız geldi. Seni güzelce temizleyeceğim. O hayvan karılara da kirpikleriyle bokları toplatıp burunlarına tıktıracağım."

Belkıs cevap vermedi ve sessizliğinin sebebini anlaması Rıza'nın birkaç dakikasını aldı. Sonra pisliğin ekşi kokusu altındaki diğer kokuyu aldı ve kendini bir celladın ilmeği ensesine yapışmış gibi hissetti. Yere oturup parmaklarını taşa vurmaya başladı. Konuştuğunda aksilik etmek istemiyordu ama ağzından çıkmıştı bir kere: "Allah aşkına Beluş ne yapıyorsun? İnşallah rol filan yapıyorsundur. Bu ne manaya geliyor, ölecek değilsin ya?" Ama Belkıs kendi sınırını geçmişti.

Bu kavgacı sözler ağzından çıkıp da onu utandırdıktan sonra başını kaldırdı ve üç Şakil kardeşin burunlarının üzerinde kokulu mendillerle karşısında durduklarını gördü. Çanni Ana'nın diğer elinde de Hafızullah Şakil

dedenin alaybozan tüfeği vardı. Tüfeği Rıza'nın göğsüne doğrultmuştu ama tüfek öyle titriyordu ki Rıza'yı vurma şansı düşüktü, hem alet öyle eskiydi ki tetiğe basarsa muhtemelen suratına patlardı. Maalesef Rıza'nın şansına kardeşleri de silahlıydı. Sol ellerinde mendiller olmakla birlikte Manni'nin sağ elinde sapı mücevherli, gaddar görünüşlü bir hançer, Banni'nin elindeyse fena paslanmış ama sivriliği su götürmeyecek bir mızrak vardı. İyimserlik veda bile etmeden Rıza Haydar'ı terk etti.

"Onun yerine sen ölmeliydin," dedi Çanni Şakil.

İyimserlikle birlikte öfke de gitmişti. "Hadi durmayın," diye teşvik etti kardeşleri. "Hepimizi Allah yargılayacak."

"Seni buraya getirmekle iyi etti," dedi Banni, "bizim oğlan. Düşüşünü beklemekle iyi etti. Artık seni öldürmekte utanacak bir şey yok çünkü zaten ölü bir adamsın. Sadece bir cesedi öldürmek olacak bu."

"Ayrıca," dedi Manni Şakil, "Tanrı diye bir şey yoktur."

Çanni alaybozanı Belkıs'a doğru salladı. "Onu kucağına al," diye emretti. "Olduğu gibi al. Kucağına al, çabuk, getir." Rıza ayağa kalktı; havlu üzerinden düştü; yakalamaya çalıştı ama elinden kaçırdı, bir an nefeslerini tutacak kadar edebi olan ihtiyar kadınların karşısında çıplak kaldı... Yeni yıkanmış, hiç giysili, General Rıza Haydar, karısının kokuşmuş, küf kaplı cesedini "Nişabur"un koridorlarında taşıyor, üç kız kardeş etrafında leşkargaları gibi dolaşıyordu. "Şuraya gir," dedi Çanni, alaybozanın namlusunu sırtına dayayarak; Rıza hayatındaki bütün odaların sonuncusuna girdi ve pencerenin dışında asılı duran, ışığın çoğunu kesen asansörün karanlık cüssesini tanıdı. Ne olursa olsun sessiz kalmaya karar vermişti ama şaşkınlıktan konuştu: "Bu ne demek?" diye sordu. "Bizi dışarı mı gönderiyorsunuz?"

"General kasabamızda çok iyi tanınıyor olsa gerek," dedi Manni. "Eski dostlarınız sizinle tekrar görüşmek için sabırsızlanıyordur değil mi? Burada kimin olduğunu öğrendiklerinde kim bilir nasıl bir karşılama yaparlar."

Rıza Haydar asansörde Belkıs'ın cesedi yanında çıplak. Üç kız kardeş duvardaki bir panele gittiler: düğmeler, şalterler, kollar. "Bu makineyi büyük bir usta yapmıştı," dedi Çanni, "eskiden, her şeyi yapmanın mümkün olduğu zamanlarda. Mistri Baloç diye biri; sevgili rahmetli Haşmet Bibi'mizle ona gönderdiğimiz talimatlar doğrultusunda aletin içine bazı cihazlar yerleştirmişti, şimdi bunları ilk olarak deneyeceğiz."

"Bırakın gideyim," diye bağırdı Rıza Haydar, hiçbir şey anlamamıştı. "Neden zaman kaybediyorsunuz?"

Bunlar son sözleriydi. "Bu cihazları," dedi Manni Şakil, üç kız kardeşin her biri elini bir kolun üzerine koyduğunda, "kendini korumanın saldırganlık olmadığını düşünerek yaptırmıştık. Ama kabul etmelisiniz ki intikam çok tatlı bir şey." Tam Rıza'nın zihninde Sinbad Mengal'in imgesi belirmişti ki üç kız kardeş aynı anda kolları indirdiler, öyle ki kimin daha önce ya da daha sert asıldığını anlamak mümkün değildi ve Yakup Baloç'un antika yayları tıkır tıkır işledi, gizli paneller açıldı ve otuz santimlik çift taraflı ölüm hançerleri Rıza'nın vücuduna girip onu doğradı, kanlı uçları başka yerlerin yanı sıra gözlerinden, âdemelmasından, karnından, kasığından ve ağzından çıktı. Yanlamasına gelen bıçağın kestiği dili kucağına düştü. Tuhaf sesler çıkardı; ürperdi; dondu.

"Onları orada bırakın," dedi Çanni kardeşlerine. "Bu alete artık ihtiyacımız kalmadı."

Kasılmalar düzenli olarak geliyor, bir şey doğmaya çalışıyormuş gibi şakaklarını sıkıştırıyordu. Hücre sıtma

taşıyan anofellerle doluydu ama beyaz bir kask giyen ve elinde bir kamçı tutan, kaskatı boyunlu sorgucuyu ısırıyorlardı nedense. "Kâğıt kalem önünde," dedi sorgucu. "Tam bir itirafname yazmazsan af söz konusu değil."

"Annelerim nerede?" diye sordu Ömer Hayyam hazin bir sesle, dağılmak üzere olduğu sesinden belliydi. Bir yükseliyor bir düşüyordu sesi; bu numaralarından mahcubiyet duyuyordu.

"Altmış beşine gelmişsin," dedi adam dalga geçerek, "hâlâ bebek gibi davranıyorsun. Kımılda, bütün gün bekleyemem. Polo sahasında beni bekliyorlar."

"Af mümkün mü gerçekten?" diye sordu Ömer Hayyam. Sorgucu sıkıntıyla omzunu silkti. "Her şey mümkün olabilir," dedi, "kuşkusuz senin de farkında olduğun gibi Allah büyük."

"Ne yazmalı," diye sordu kendi kendine, kalemi eline alarak, "pek çok şey itiraf edebilirim. Köklerinden kaçmak, şişmanlık, ayyaşlık, hipnoz. Kızları hamile bırakmak, karımla yatmamak, aşırı çamfıstığı, çocukken altıma işemek. Yaşı küçük beyin özürlü bir dişiye cinsel saplantı, bunun sonucunda kardeşimin intikamını alamamak. Onu tanımıyordum. Bir yabancı için böyle şeyler yapmak zor. Akrabalarımı kendime yabancı ettiğimi itiraf ediyorum."

"Bu işe yaramaz," diye lafını kesti sorgucu. "Sen ne biçim adamsın? Ne cibilliyetsiz herifsin, kendi suçunu annelerinin üzerine atıp kurtulmaya çalışıyorsun."

"Ben kıyıda kalmış bir adamım," diye cevap verdi Ömer Hayyam. "Hayatımın baş aktörleri başka insanlar oldu hep. Haydarla Harappa has adamlarım. Göçmen ve yerli, dindar ve kâfir, asker ve sivil. Ayrıca pek çok başrol oyuncusu hanım. Ben nasıl rol yapacağımı bilmediğimden kulisten seyrettim. Sınıf atladığımı, sadece kendi işimi yaptığımı, başkalarının güreş müsabakalarında kenar-

da beklediğimi itiraf ediyorum. Uykudan korktuğumu itiraf ediyorum."

"Hiç ilerleme kaydetmiyoruz." Sorgucunun sesi kızgındı. "Kanıtlar su götürmez. Kılıçlı bastonun, kurbanın baş düşmanı İskender Harappa tarafından hediye edilmişti sana. İşte sebep, işte fırsat, bol bol. Neden numara çekiyorsun? Zamanını kolladın, yıllarca yalan yaşadın, güvenlerini kazandın, sonunda onları öldüreceğin yere çektin. Sınırdan kaçmayı vaat ederek kandırdın. Etkili bir yem. Sonra kılıcını sapladın, sapladın, sapladın, tekrar tekrar. Ayan beyan ortada. Kes çeneyi de yaz."

"Suçlu değilim," dedi Ömer Hayyam, "kılıçlı bastonu başkomutanın evinde bıraktım," ama tam o sırada cepleri ağırlaşmaya başladı ve sorgucu, cepleri ağırlaştıranın ne olduğunu anlamak için ellerini uzattı. Ömer Hayyam, Talvar Ülhak'ın suçlayan avcunda ona ne uzattığını görünce sesi tizleşti. "Onu oraya annelerim koymuş olmalı," diye bağırdı ama devam etmenin anlamı yoktu çünkü sorgucunun elinden korkunç bir sergi bakıyordu ona, Rıza Haydar'ın parçaları, güzelce dilimlenmiş, bıyığı, gözleri, dişleri.

"Mahkûm edildin," dedi Talvar Ülhak ve silahını doğrultup Ömer Hayyam Şakil'i kalbinden vurdu. Hücre yanmaya başlamıştı. Ömer Hayyam ayağının altında bir uçurumun açıldığını gördü, dünya dağılırken yükseklik korkusu sökün etti. "İtiraf ediyorum," diye bağırdı ama çok geçti. Kara alevlerin içine yuvarlanıp yandı.

Evi görmezden gelmeye alıştıkları için ancak akşam olduğunda birisi değişikliği fark etti ve Şakil malikânesinin büyük ön kapılarının kimsenin hatırlayamadığı bir zamandan beri ilk kez açık olduğunu bağırdı; o zaman hemen önemli bir şey olduğunu anladılar bu yüzden de Mistri Baloç'un asansörünün altında pıhtılaşan kanı gör-

düklerinde pek şaşırmadılar. Uzun müddet açık kapıların önünde çakılmış gibi kaldılar, meraklarına rağmen bir göz atmak için bile içeri giremiyorlardı; sonra bir anda, görünmez bir ses izin vermiş gibi hepsi birden içeri daldılar: ameleler, dilenciler, gaz işçileri, polisler, sütçüler, banka memurları, eşekler üzerindeki kadınlar, çemberli ve değnekli çocuklar, nohut satıcıları, akrobatlar, demirciler, eşler, anneler, herkes.

Kız kardeşlerin azametli kibirinin ihmal edilmiş sarayını korumasız, kendi insaflarına terk edilmiş bulmuşlar ve kendilerine, bu mekâna duyduklara nefrete şaşmışlardı, altmış beş yıldır unutulmuş kuyulardan sızan bir nefretti bu; ihtiyar kadınları ararken evi lime lime ettiler. Çekirge gibiydiler. Duvarlardan antika döşemeleri söktüler, kumaş ellerinde toza döndü, kasaları zorla açtılar, içlerinde tedavülden kalkmış paralar vardı, yüklendikleri kapılar menteşelerinden çıkıp devrildi, yatakları tersyüz ettiler, gümüşlükleri yağmaladılar, yaldızlı ayaklarını almak için küvetleri yerlerinden söktüler, gizli hazineleri ararken koltukların dolgu malzemelerini çıkardılar, işe yaramaz eski salıncağı en yakın pencereden attılar. Bir büyü bozulmuştu sanki, eski ve çileden çıkarıcı bir sihirbazlık numarası nihayet açıklığa kavuşmuştu. Sonra biraz gururlu biraz mahcup, inanamayan gözlerle birbirlerine bakacaklar, bunu gerçekten biz mi yaptık diye soracaklardı. Ama biz sıradan insanlarız...

Hava kararmıştı. Kardeşleri bulamamışlardı.

Asansördeki cesetleri buldular ama Şakil kardeşler ortadan kaybolmuştu ve bir daha kimse onları göremedi, ne "Nişabur"da ne de dünya üzerinde bir başka yerde. Evlerini terk etmişlerdi ama inziva yeminlerini tuttular, belki güneş ışınları altında toza dönüştüler ya da kanat çıkarıp batıdaki İmkânsız Dağları'na uçtular. Şakil kız kardeşler kadar çetin üç kadın akıllarına koyduklarını mutlaka yapar.

Gece. Evin üst katındaki bir odada, yılan kabartmalı dört direkli bir yatakta kaşlarını çatmış bir ihtiyar adam buldular. Gürültüden uyanmıştı; dimdik oturmuş mırıldanıyordu, "Demek hâlâ hayattayım." İyice aklaşmıştı, tepeden tırnağa kül rengiydi, hastalık onu öyle çökertmişti ki kim olduğunu anlamak imkânsızdı; üzerinde ölüp dirilmiş bir ruh havası olduğundan herkes ondan uzak duruyordu. "Açım," dedi, şaşkın bir tavırla, sonra ucuz pilli fenerlere, işgalcilerin dumanı tüten meşalelerine baktı ve evinde ne işleri olduğunu sordu; bunun üzerine arkalarını dönüp kaçtılar, yukarıda belki diri belki ölü birinin olduğunu, o ölüler evinde yatakta oturmuş ukalalık yapan birinin olduğunu polislere bağırarak sıvıştılar. Polisler tam üst kata çıkmaya davranmışlardı ki sokakta bir panik havasının estiğini duydular ve düdüklerini öttürerek neler olup bittiğine bakmaya koştular; yalnız bıraktıkları ihtiyar adam ayağa kalktı, annelerinin düzgünce katlayıp yatağının ayak ucuna koydukları gri, ipek sabahlığı giydi, sadece buzları eriyecek kadar süredir orada duran taze limonatayı kana kana içti. Sonra o da çığlıkları duydu.

Tuhaf çığlıklardı. En yüksek noktaya ulaştıkları anda tekinsiz bir biçimde kesiliveriyorlardı, o zaman eve gelenin ne olduğunu anladı, bir çığlığı orta yerinde durdurabilen bir şey, taşlaştıran bir şey. Bu sefer Ömer'e ulaşmadan teskin edilemeyecek, kandırılamayacak, kaçılamayacak bir şey; şehrin gece sokaklarına dalmış, geri çevrilemeyecek bir şey. Merdivenlerden çıkan bir şey: kükreyen.

Yatağın yanında durup düğün gecesi bekleyen bir damat gibi bekledi onu; rüzgârın harladığı ateş gibi kükreyerek ona doğru geliyordu. Kapı dan diye açıldı. Karanlıkta dimdik durmuş yaklaşan ışıltıyı seyrediyordu, derken karşısında belirdi, dört ayak üstünde, çıplak, çamura, kana, boka bulanmış, sırtına çalılar, saçlarına di-

kenler takılmış. Ömer'i görünce titredi; sonra arka ayakları üzerine kalkıp pençelerini ileri uzattı, Ömer ancak "Ee hanım, demek sonunda geldin," diyecek vakit buldu sonra yaratığın gözleri onu bakmaya zorladı.

O gözlerin hipnoz gücüne, yerçekimini andıran çekimine karşı mücadele etti, ama işe yaramadı, gözlerini kaldırdı ta ki onunkilerin ateşli sarı özüyle karşılaşana kadar ve orada anlık bir titreme, alevin şüpheyle bir an söndüğünü gördü, sanki o kısacık zaman kırıntısında gerçekten sevgilisinin odasına giren bir gelin olduğu hayaline kapılmıştı; ama fırın şüpheleri yaktı ve Ömer kımıldayamadan karşısında dururken karısının elleri uzanıp boynuna kapandı.

Ömer'in vücudu devriliyordu, başsız bir ayyaş, sonra kadının içindeki Hayvan bir kez daha zayıfladı, aptal aptal gözlerini kırpıştırarak öylece kalakaldı, sallanıyordu, bütün hikâyelerin birlikte bitmesi gerektiğini bilmiyormuş gibi, ateşin sadece gücünü topladığını, hesap gününde hâkimlerin de hükümden muaf olmadıklarını, utanç Hayvanının gücünün etten kemikten bir çerçevede fazla uzun zapt edilemeyeceğini çünkü kabını patlatana kadar büyüdüğünü, beslendiğini, şiştiğini bilmiyormuş gibi.

Sonra infilak gerçekleşti, evi yıkan bir şok dalgası, sonra onu yakıp deniz gibi ufka uzanan ateş topu, sonunda da yükselip yayılan ve sahnenin hiçliği üzerine asılan bulut. Öyle kalın ki artık orada ne olduğunu göremiyorum; sessiz bulut, devasa, kül rengi, başsız bir adam şeklinde, bir rüya figürü, tek kolu veda eder gibi kalkmış bir hayalet.

Teşekkürler

Bu kitap İngiltere Sanat Konseyi'nin maddi desteğiyle yazılmıştır. Ayrıca başkalarının tümüyle maddi olmayan desteklerine de çok şeyler borçludur, belki onlara minnettarlığımı en iyi adlarını anmayarak gösterebilirim.

155. sayfadaki kaynağı belirtilmemiş alıntı P.B. ve J.S. Medawar'ın *The Life Science* (Yaşam Bilimi) kitabından alınmıştır (Wildwood House, 1977). 218. sayfadaki italik satır Saul Bellow'un *The Adventures of Augie March* (Augie March'ın Serüvenleri) kitabındandır (Weidenfeld and Nicolson, 1954). Milan Kundera'nın *Gülüşün ve Unutuşun Kitabı*'ndan da alıntı yaptım; ayrıca Franz Kafka'nın *Dava*'sından; Niccolò Machiavelli'nin *Prens*'inden; Kuran'ın N. J. Dawood çevirisinden (Penguin Classics, 1956); Nikolay Erdman'ın P. Tegel tarafından çevrilen *The Suicide* (İntihar) oyunundan (Pluto Press, 1979); Georg Büchner'in *Danton'un Ölümü*'nden faydalandım. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum; aynı zamanda birçok şey borçlu olduğum Batılı ve Doğulu pek çok gazeteci ve yazara da.

Walter'e ağzına geleni söylediği için minnettarım; son olarak da her zamanki gibi, her şey için Clarissa'ya.



Salman Rushdie, bugüne kadar pek çok ödüle layık görülen, ülkesinin gerçeğinden beslenerek evrensele açılan eserleriyle çağdaş edebiyatın en önemli temsilcilerinden biri.

Politik bir roman, *Utanç*. İktidar çılgınlığına kapılmış politikacılar, olgunlaşmamış gördükleri toplumun vasiliğine kendilerini atayan hırslı, "dini bütün" generaller, tepkisiz kalabalıklar, elbirliğiyle demokrasisi delik deşik edilen bir ülke... Müthiş bir ironi ve derin bir hüzünle anlatıyor Rushdie bu ülkeyi – politik romanların sıklıkla başvurduğu basmakalıp çözümlere rağbet etmeyen, zengin karakterlerle dolu bir alegori yaratarak başarıyor bunu.

Biri Ziya-ül Hak'a, ikisi baba kız Bhutto'lara "hem benzeyen hem de benzemeyen" karakterlerin önemli roller üstlendiği bu olağanüstü roman, yine "benzeyen ama tam da Pakistan denemeyecek" bir ülkenin tarihini, utanç duygusunun prizmasından anlatmaya girişiyor. Ayıbı, rezaleti, skandalları da içeren bir anlam zenginliği taşıyan bu "utanç", özellikle iki karakterde somutlanıyor: Utanmazlığın kişileşmiş hali Ömer Hayyam Şakil ile öteki insanların hissetmedikleri bütün utancı ruhunda yaşayan karısı Safiye Zeynep...

Kapak resmi: IGOR PLOTNIKOV

ISBN 978-975-07-1831-1

25 TL
KDV DAHİL